Paul Féval-fiul

COCOȘATUL, sau MICUL PARIZIAN,
este un erou arhicunoscut.
CUM S-A NĂSCUT ?
CARE AU FOST PRIMELE LUI AVENTURI ?
DE CE ACEASTĂ PORECLĂ ?

ROMANUL LUI LAGARDÈRE

Tinerețea Cocoșatului

Prefaţă

În orice jurnal, fiecare articol primeşte locul pe care îl merită potrivit importanţei sau actualităţii sale, de la prima până la ultima pagină. În partea de jos a paginii se situează ceea ce, prin secolul al XVII-lea, se numea "subsolul" sau "foiletonul". Acesta a apărut pentru prima dată în 1800, în *Le journal des débats*, şi se ocupa, mai ales, de critică literară, teatrală sau muzicală.

Dar în 1836 intervine o schimbare; pentru a atrage mai mulţi cititori. Emile Girardin a avut ideea de a publica în ziarul său, *Le Siècle*, un roman complet, care ocupa "subsolul". Astfel s-a născut cel dintâi foileton: *Fata bătrână*, de H. de Balzac.

Cu timpul, "subsolul" este ocupat cu scrieri de ficţiune. Succesul este considerabil, abonamentele la ziare se înmulţesc. Printre primii, Alexandre Dumas publică *Căpitanul Paul*, apoi, perfecţionându-şi stilul, scrie primul foileton istoric, *Cavalerul d'Harmental*, în 1841.

Dar un instrument nou cerea noi tehnici literare. Dumas şi Fréderic Soulié, scriind pentru *Le journal des débats*, precum şi Eugène Sue, pentru *La Presse* — transformă romanul decupat în felii (aşa cum era foiletonul primitiv) în roman-foileton, conceput special pentru subsolul ziarului. Aceasta este forma sub care au apărut marile romane ale secolului: *Misterele Parisului*, de Eugène Sue (de la 19 iunie 1842 la 15 octombrie 1843); *Misterele Londrei* (20 decembrie 1843 — 12 septembrie 1844) de Paul Féval (care luase pseudonimul "Sir Francis Trolopp"); *Cei trei muşchetari*, de Dumas (1844); *Contele de Monte-Cristo*, de acelaşi autor (1844–1846); *Jidovul rătăcitor*, de Sue (1844–1845). Pe drept cuvânt s-a spus: "Jurnalul este un obicei, romanul îl face să devină o necesitate".

Dar, încet-încet, publicul începe să se sature şi tirajele scad. Foiletonul este acuzat că ar fi un mijloc de agitare a poporului. Şi termenul de "romancier popular", respectiv de "roman

popular", nu apăruse, oare, după publicarea *Misterelor Parisului*, ca un elogiu adus autorului de către presa socialistă? Epitetul capătă, treptat, un sens negativ, ajungând să exprime dispreţul cel mai profund. Zilele de glorie ale foiletonului apuseseră.

Dar, în 1857, anul morţii lui Sue, foiletonul pare să reînvie — Ponson du Terrail începe în *La Patrie* ciclul *Rocambole*, iar Paul Féval, în *Le Siècle*, triumfă cu *Le Bossu (Cocoşatul)*. Ca variante din exploatarea faptului divers criminal, apar "romanul judiciar" şi "romanul erorii judiciare".

Romanul istoric a apărut la începutul secolului al XIX-lea, datorită lui Walter Scott, Alfred de Vigny, Honoré de Balzac şi Victor Hugo (ultimul prin *Notre-Dame de Paris*) şi surprinde caracteristicile genului: pasiuni arzătoare şi evenimente neaşteptate pe un fond de culoare locală. Tot în acea perioadă se naşte romanul de aventuri exotice, prin scrierile lui Fenimore Cooper.

În sfârşit, ca un ultim avatar al romanului istoric şi al celui de aventuri, se naşte "romanul de capă şi spadă". Între romanul istoric — de la care ia culoarea şi costumul — şi cel de aventuri — căruia îi datorează peripeţiile şi eroii —, romanul de capă şi spadă va străluci pe durata unui secol — o bună parte din perioada romantică şi până imediat după cel de-al II-lea război mondial.

Dintre romancierii de capă şi spadă se remarcă îndeosebi Dumas prin trilogia *Regina Margot*, *Doamna de Montsoreau*, *Cei patruzeci şi cinci*, *Cei trei muşchetari*, *Contele de Monte Cristo*. Astfel, istoria reînvie, începând de la Louis[1] al XIII-lea, trecând prin Restauraţie, Regentă şi perioada revoluţionară. Şi, când ciclul Marii Revoluţii franceze se încheie cu *Contesa de Charny*

---

[1] Am modificat numele proprii, conform ediţiei franceze: regele Ludovic al XIII-lea cu regele Louis al XIII-lea, regele Ludovic al XIV-lea cu Louis al XIV-lea, regele Ludovic al XV-lea cu regele Louis al XV-lea, regele Ludovic al XVIII-lea cu Louis al XVIII-lea, Ecaterina de Medici cu Catherine de Médicis, familia de Medici cu familia de Médicis, regele Henric al II-lea cu Henri al II-lea, regele Henric al III-lea cu Henri al III-lea, regele Henric al IV-lea cu Henri al IV-lea, regele Carol al X-lea cu regele Charles al X-lea, regele Carol al IX-lea cu regele Charles al IX-lea, regele Francisc al II-lea cu regele François al II-lea, Henric de Navarra cu Henri de Navarra, regele Ludovic cel Sfânt cu regele Louis cel Sfânt, Ludovic al IX-lea cu Louis al IX-lea, Ludovic al VIII-lea cu Louis al VIII-lea. (nota lui BlankCd)

(1855), cititorii sunt pregătiţi pentru a primi sărbătoreşte un nou erou, la fel de curajos ca d'Artagnan şi tot atât de misterios ca Monte-Cristo: Lagardère, *Cocoşatul*.

Féval (Paul Henri Corentin: n. 1817, Rennes, m. 1887, Paris), emul al lui Eugène Sue şi unul dintre cei mai prolifici şi populari romancieri ai secolului său, a publicat în presa vremii *(La Revue de Paris*, *La Quotidiene*, *Le Courier Française*, *La Mode)* un număr uimitor de mare de romane, în foileton: *Le Club des phoques (Clubul focilor)* — 1841; *Le Loup blanc (Lupul alb)* — 1843, roman recent tradus şi apărut în editură noastră; *Les mystères de Londres (Misterele Londrei)* — 1844; *Le Fils du diable (Fiul diavolului)* — 1847; *Le Bossu ou le Petit Parisien (Cocoşatul sau Micul Parizian)* — 1858; *Le Capitaine Fantôme (Căpitanul Fantomă)* — 1862; *Les Habits Noirs* (Hainele Negre, roman apărut la noi sub titlul *Mănuşa de oţel)*; *Les compagnons du Trésor (Cavalerii tezaurului)*.

Multe dintre operele sale, printre care *Les Puritains d'Écosse (Puritanii din Scoţia)*, *Belles de nuits (Frumoasele nopţii)*, *Le Capitaine Fantôme*, *Le Bossu*, au fost adaptate pentru teatrul de bulevard, bucurându-se de mare succes.

Anul 1875 este marcat de două evenimente: finalizarea ciclului *Hainele Negre* şi ruinarea autorului, în urma pierderii sumei colosale, pentru acea vreme, de 800.000 de franci. Acest dezastru a favorizat convertirea sa la catolicism, petrecându-şi ultimii ani ai vieţii scriind lucrări de un stil mult diferit, cu caracter religios: *Jésuites!*, *Pas de divorce*, *Vieux Mensonges*, *Le Glaive des désarmés*, *Le Père Olivaint*, *L'Outrage au Sacré-Coeur*, *Semaine de familles*.

Paul Féval a murit în 1887, semiparalizat, la mănăstirea Saint-Jean-de-Dieu, unde se retrăsese din 1882. Dar numele său a rămas pentru totdeauna legat de romanul *Cocoşatul* sau *Micul Parizian*, al cărui personaj central, Lagardère, a devenit un erou legendar.

În primii ani ai secolului al XX-lea, romanul de capă şi spadă cunoaşte o nouă epocă de aur prin Michel Zévaco, ai cărui croi — Buridan, Nostradamus, Don Juan, Căpitanul şi, mai ales, Pardaillan, îl antrenează pe cititor într-un vârtej neîntrerupt de cavalcade şi pasiuni. Totuşi, romanul de capă şi spadă atinsese un nivel prea înalt şi nimic mai presus nu putea fi conceput — superlativul trebuia, deci, doar continuat.

Paul Féval, fiul celui care l-a creat pe Lagardère, s-a născut în Paris, la 25 ianuarie 1860. Mai târziu, având gustul aventurilor şi călătoriilor, a intrat în marina statului francez şi, ca marinar, a făcut croaziere în Indochina, insulele Mascareignes şi Madagascar. Revenit la Paris, începe o carieră de jurnalist, colaborând la *Le Gaulois*, *L'Événement*, *Le Jour*, *La Petite République*, *Le XIX-ème Siècle*, *L'Autorité*, *Le Radical*.

În 1890, redacţia publicaţiei *Gil Blas* îl trimite să facă un mare reportaj în Palestina şi Egipt; acest an marchează şi căsătoria sa cu Georgette Bouchez, precum şi apariţia primelor sale creaţii literare.

La început a exploatat filonul de aur al tatălui şi, după ce a modificat ultimul capitol al romanului *Cocoşatul*, a scris o continuare a acestuia: *Le fils de Lagardère (Fiul lui Lagardère)* 1893, urmat de *Les Jumeaux de Nevers (Gemenii lui Nevers)* 1895, *Les Chevauchées de Lagardère (Cavalcadele lui Lagardère)* 1909, *Cocardasse et Passepoil (Cocardasse şi Passepoil)* 1909, *La Jeunesse du Bossu (Tinereţea Cocoşatului)* 1934. Primele două romane au fost scrise în colaborare cu M.A. d'Orsay — *Le Fils de Lagardère* cuprinzând două volume: *Le Sergent Belle-Epeé (Sergentul Belle-Epée)* şi *Le Duc de Nevers (Ducele de Nevers)*, iar *Les Jumeaux de Nevers* — care încheie suita aventurilor de capă şi spadă deschisă prin Cocoşatul — este alcătuit, la rândul său, din volumele: *Le Parc aux Cerfs (Parcul cu cerbi)* şi *Madame du Barry (Doamna du Barry)*.

Toate aceste romane au fost traduse de curând în cadrul editurii noastre, ele aflându-se sub tipar, iar cititorii vor avea satisfacţia lecturării lor în foarte scurt timp.

Beneficiind de colaborarea cu acelaşi autor. Paul Féval-fiul mai scrie *Les mystères de Montmartre*, *roman d'aventures parisiennes (Misterele din Montmartre*, *roman de aventuri pariziene)*. M. D'Orsay a rămas în literatură şi prin romanele *La bigame (Bigama)* şi *Coeur de feu (Inimă de foc)*.

Împreună cu M. Laissez, crează seria D'Arţagnan contra Cyrano. *(D'Artagnan împotriva lui Cyrano)*, *Le chevalier des dames (Faptele de vitejie ale lui Cyrano*. *Cavalerul doamnelor)*, *D'Artagnan contra Cyrano de Bergerac*. *Le secret de la Bastille (D'Artagnan împotriva lui Cyrano de Bergerac)*. *Le Chevalier-mystère (Cyrano de Bergerac*, *Cavalerul-mister)*.

Lui Féval-fiul i se mai datorează romanele: *Le calvaire de Mignon (Calvarul lui Mignon)* 1910, *Les amants de l'un-delà (Amanţii de pe lumea cealaltă)* 1927, *L'homme de paille (Omul de paie)* 1927, *Les vampires de la mer (Vampirii mării)* 1929, *La querre des étoiles (Războiul stelelor)* 1929, *La lumière bleue (Lumina albastră)* 1931.

Au contribuit de asemenea, la renumele său, romane ca: *Le livre jeaune (Cartea galbenă)*, *Les trombes de fer (Trombele de fier)*, *Le dernière Laird (Ultimul moşier scoţian)* şi *L'inventation maudite (Invenţia blestemată)*.

Ca şi tatăl său, a scris opere de inspiraţie religioasă precum: *Le Christ en Orient (Hristos în Orient*, poezii) 1890, *En terre réprouvée (Pe pământurile blestemate)*, *Voyage en Judée (Călătorie în Iudeea)* 1891–1894 şi *La Mélodie des siècles (Melodia secolelor)*.

Paul Féval-fiul s-a stins din viaţă, în plină glorie, la 17 martie 1933.

* * *

Cel mai îndrăgit personaj creat de Féval rămâne Lagardère.

Există, desigur, Lagardère, un erou legendar, ca şi D'Artagnan; există un personaj, Cocoşatul, a cărui ghebă servea drept pupitru speculanţilor din epoca Regenţei, există cei doi spadasini — Cocardasse şi Passepoil... şi mai există deviza: "Dacă tu nu vii la Lagardère, Lagardère va veni la tine!".

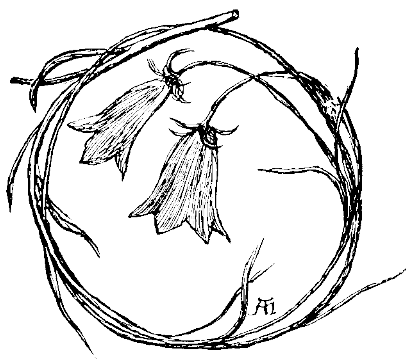
Nu se ştie ce anume a contribuit mai mult la popularitatea romanului, care nu s-a dezminţit niciodată, de la prima sa apariţie în foileton, în *Le Siècle*, 1857.

Ca urmare a iniţiativei editurii noastre, pentru prima dată în România, cititorii au şansa să savureze suita integrală a aventurilor lui Henri de Lagardère. Căci fiul lui Féval a dat Cocoşatului un început, prin *Tinereţea Cocoşatului*, precum şi o continuare cu multiple implicaţii şi peripeţii. În acest fel a realizat visul oricărui cititor: acela de a-şi regăsi fără încetare eroul favorit. Autorul a umplut golurile din biografia acestuia, i-a dat o tinereţe, copii, o maturitate şi — inevitabil — un sfârşit. Astfel, eroul, în esenţă nemuritor, a devenit muritor, căpătând mai mult ca oricând autenticitate şi substanţă.

Lagardère — Cocoşatul sau Micul Parizian, fiul lui Lagardère — eroi ai pasionantelor romane care au inspirat nenumărate ecranizări cu distribuţii celebre, pe multe meridiane ale lumii, cele mai strălucitoare fiind legate de magnificii Jean Marais, Pierre Blanchard, Rossano Brazzi...

Mulţi fii ai scriitorilor renumiţi au dus mai departe strălucirea înaintaşilor lor, dar niciunul nu a avut privilegiul lui Paul Féval-fiul de a fi creat o operă grandioasă, de o valoare care nu e cu nimic mai presus de cea a tatălui. Romanele sale s-au vândut, numai în Franţa, în milioane de exemplare, dar au fost traduse în aproape toate ţările lumii.

E DITORUL

1682 Lui Louis al XIV-lea (care domneşte începând din 1651) i se acordă puterea de a exercita "dreptul regal" asupra întregii Franţe. În urma unui protest anglo-olandez, Franţa încetează asediul Luxembourg-ului. 58.000 de hughenoţi acceptă să se convertească. Înfiinţarea Academiei regale din Nîmes. Fântânile de la Versailles sunt alimentate cu ajutorul unei roţi mari denumită "Maşina din Marly". Lulli compune opera *Perseu*. **Naşterea lui Lagardère**.
1683 Spania declară război Franţei. Moare Colbert. Lully compune opera *Phaéton*.
1684 Franţa invadează Ţările-de-Jos spaniole. Pace temporară cu Spania la Ratisbone. Căsătoria secretă a lui Louis al XIV-lea cu doamna de Maintenon. Încercări de convertire a protestanţilor. Revoltă în Cèvennes. Lully: opera *Amadis din Galia*. Claude Perrault inventează o pompă de refulare.
1685 Revocarea Edictului din Nantes. Plecare masivă a protestanţilor. Francezii cuceresc Genova. Mansart realizează *Orangeria* la Versailles (152,40 m lungime). La Fontaine scrie *Philémon* şi *Baucis*.
1686 Se formează liga de la Augsbourg contra Franţei.
1687 Bossnet scrie *Discurs funebru pentru Prinţul de Condé (Oraison funèbre du Prince de Condé*).
1688 Louis al XIV-lea porneşte invazia împotriva Palatinatului. La Bruyère scrie *Caracterele (Les Caractères)*.
1689 Louis al XIV-lea declară război Spaniei şi Angliei. Campania Palatinatului. Racine scrie *Esther*.
1690 Serie de victorii franceze. Furetière scrie *Dicţionarul universal (Dictionnaire universel)*.
1691 Francezii cuceresc Mons şi Nisa. Racine scrie *Athalie*.
1692 Înfrângerea flotei franceze la La Hague.
1693 Reconcilierea lui Louis al XIV-lea cu papalitatea. Victorii maritime franceze. Mansart ridică cupola aurită de pe Hôtel des Invalides, la Paris.

1694 Continuarea războiului maritim. Prima ediţie a *Dicţionarului Academiei Franceze (Dictionnaire de l'Académie française)*.
1696 Tratatul de la Torino între Franţa şi Savoia.
1697 Tratatul de la Ryswick între Franţa şi Marea Alianţă. Charles Perrault scrie *Poveştile* sale *(Contes)*.
1698 Franţa, Anglia şi Provinciile-Unite îşi împart între ele imperiul spaniol.
1699 Îmblânzirea măsurilor luate împotriva protestanţilor. Fénélon scrie *Aventurile lui Telemac (Les Aventures de Télémaque)*. **Începutul aventurilor lui Lagardère. Se refugiază în Spania, asumându-şi îngrijirea şi protecţia Aurorei de Nevers.**
1700 Al doilea tratat de împărţire în problema spaniolă.
1700 Philippe d'Anjou, nepot al lui Louis al XIV-lea, devine Filip al V-lea al Spaniei.
1702 Începutul războiului de succesiune în Spania. Revolta Camisarzilor. Instalarea francezilor în Alabama.
1704 Înfrângerea francezilor de către englezi. Regnard scrie comedia *Nebunele îndrăgostite (Les Folles amoureuses)*.
1706 Derută a francezilor la Ramillies. Începerea tratativelor de pace. Terminarea lucrărilor de construcţii la Hôtel des Invalides, la Paris.
1710 Eşecul tratativelor de pace. Expulzarea călugăriţelor de la Port-Royal.
1711 Moartea delfinului Louis şi a moştenitorului său, ducele de Bourgogne.
1712 Perioadă de pace între Franţa şi Anglia.
1713 Sfârşitul războiului de succesiune din Spania, prin tratatul de la Utrecht.
1715 Moartea lui Louis al XIV-lea. Îi urmează la tron Louis al XV-lea. Minor, lasă regenţa ducelui d'Orléans. Lesage scoate jurnalul *Gil Blas* (până în 1735).
1716 John Law, exilat scoţian, înfiinţează Banca Generală din Paris.
1717 Tripla alianţă între Franţa, Olanda şi Anglia. Cardinalul de Retz îşi scrie *Memoriile*. Law înfiinţează Compania franceză a Mississippi-ului, deţinând monopolul comerţului cu Louisiana.

1718 Cvadrupla alianţă împotriva Spaniei. Voltaire scrie tragedia *Oedip*. Se construieşte palatul Elysée. Banca lui Law devine Banca Regală. Apariţia primelor bilete de bancă (bancnote).

1720 Regentul exilează la Pontoise Parlamentul din Paris. Se încheie pace cu Spania. Law, devenit controlor general, închide strada Quincampoix şi trebuie să scape prin fugă. La Paris, în urma unor revolte, Banca Regală îşi încetează plăţile: este faliment general.

1721 Marivaux scrie *Arlechin înfrumuseţat de dragoste (Arlequin poli par l'amour)*. Montesquieu scrie *Scrisorile persane (Lettres persanes)*.

1723 Majoratul lui Louis al XV-lea. **Lagardère care, în sfârşit, şi-a învins duşmanii, se poate căsători cu Aurore de Nevers.**

1724 Lagardère şi Aurore au un fiu, pe Philippe.

1726 Moartea lui Lagardère, atras într-o cursă.

Capitolul I - Strugurele tămâios

Săptămâna Paştilor a anului 1682 era pe sfârşite. Frumoasele clopote din Guastalla[2] porniseră spre Roma, pentru a primi binecuvântarea pontificală, iar copiii priveau curioşi la clopotniţele cetăţii ducale, întrebându-se dacă locuitoarele lor sonore cu îmbrăcămintea de argint sau de bronz luaseră, într-adevăr, drumul ciocârliilor şi al porumbeilor.

Părinţii, fie că erau bogaţi, fie că erau săraci, spuneau, clătinând din cap cu tristeţe:

— Măcar dacă, la întoarcere, n-ar trebui să sune de îngropăciune pentru monseniorul duce! Se zice că se va prăpădi curând.

Aceia care, în seara respectivă, traversau piaţa Santa Croce[3] îşi făceau semnul crucii uitându-se la palatul ducal unde se stingea încet bunul şi bătrânul senior. Ultimele raze ale unui apus de soare primăvăratic colorau în trandafiriu faţada de marmură albă pe care nu o lumina încă nici o fereastră.

— Un tânăr a sosit adineauri din Franţa, afirmau unele persoane mai importante. Poate că este un medic de la Curte... La Versailles[4] sunt atâţia savanţi care au grijă de sănătatea

[2] *Guastalla*: oraş în Italia, situat pe râul Pô, pe vremuri capitala unui ducat. (n.t.)

[3] *Santa Croce* (lb. italiană) = Sfânta Cruce. Numele pieţii era dat după biserică cu acelaşi nume aflată în piaţă. (n.t.)

[4] *Versailles*: Mică localitate la 23 km de Paris, unde se află palatul construit de Philibert le Roy, Le Vau, Mansart, d'Orbay, Hardouin-Mansart şi Gabriel şi decorat de Le Brun. Palatul este considerat una dintre capodoperele artei franceze. Grădinile au fost proiectate de Le Nôtre. A fost reşedinţa regilor Louis al XIV-lea, Louis al XV-lea, Louis al XVI-lea, Louis al XVIII-lea şi Charles al

Maiestăţii sale Louis al XIV-lea[5]... Dacă ar reuşi să-l salveze şi pe mult-iubitul nostru suzeran?

Alţii îşi dădeau şi ei părerea:

— Este fiul ticălosului acela de domn de Peyrolles. E aidoma portretul acelui *birbante*[6]. Să-i ia dracu pe amândoi!

Iar cumetrele intrau şi ele în vorbă:

— Se pare că, în port, şoarecii părăsesc corabia sortită naufragiului... Dimpotrivă, aşa cum toată lumea ştie, păsările de pradă dau năvală de îndată ce moare vreun animal... Peyrolles, vulturul ăla bătrân, l-a chemat cu siguranţă pe fiu-său ca să ia parte la ospăţ! E semn că Moartea este pe-aproape!

* * *

Într-adevăr, după o despărţire de doisprezece ani, tatăl şi fiul se aflau reuniţi într-o încăpere frumoasă, situată la etajul al doilea al palatului ducal. Cu toată apăsarea zăpuşelii timpurii, uşile şi ferestrele erau închise, iar perdelele şi jaluzelele — trase. Cu fiecare minut ce trecea, umbra devenea mai adâncă, înghiţind patul cu coloane şi baldachin, dulapurile de abanos încrustat cu sidef, cele trei fotolii de stejar sculptat şi cufărul lung de lemn. De-abia se zărea luciul unei armuri florentine de cavaler din secolul al XV-lea, sclipirile unei minunate mese de fildeş şi strălucirea aurului din mozaicul pardoselii, ce reprezenta nişte crini heraldici montaţi în marmură neagră.

Antoine de Peyrolles era un lungan prostănac, cu pielea gălbejită, cu părul lipsit de luciu şi o privire vicleană. Avea o

---

X-lea. (n.t.)

[5] Louis al XIV-lea — Cel Mare, supranumit Regele Soare (1632–1715), rege al Franţei între 1643–1715, fiu al lui Louis al XIII-lea şi al Anei de Austria. Îşi începe domnia după moartea lui Mazarin, consilier al Anei de Austria, care preluase regenţa. A fost încoronat la Reims în 1654 şi s-a căsătorit cu infanta Spaniei, Maria Tereza. S-a înconjurat de miniştri destoinici, care au contribuit la un uriaş progres al Franţei, atât în domeniul economic, cât şi în cel financiar şi cel al justiţiei. A purtat multe războaie care au adus ţării glorie, dar au epuizat-o.

În 1682, regele s-a instalat definitiv la Versailles. Printre amantele sale se numără doamna de Montespan şi doamna de Maintenou. Cu aceasta a încheiat o căsătorie secretă, după moartea Mariei-Tereza. (n.t.)

[6] *Birbante* (lb. italiană) = derbedeu (n.t.)

bărbie greoaie, cu falca masivă. Spada lată ce-i izbea pulpele încerca în zadar să arate c-ar fi un gentilom: înfăţişarea sa nu confirmă deloc această pretenţie. Vesta lui fără mâneci, pantalonii bufanţi, strânşi sub genunchi, şi pălăria de fetru pe care şi-o aruncase pe masa de fildeş erau departe de a-l arăta ca pe un om de rang mare.

Măsurându-l încă o dată cu privirea, tatăl său se gândi, dezamăgit: "Pute a tagmă de oameni ai legii! S-ar zice că-i un notar... Nici măcar atâta: un uşier!..."

De o jumătate de oră, César de Peyrolles, intendent şi om de încredere al ducelui de Guastalla, nu găsise nici douăzeci de cuvinte să-i adreseze unicei sale odrasle, în aşa hal îl dezamăgise aspectul acestuia. Se aştepta, oare, să vadă un tânăr blond cu înfăţişare de îngeraş sau un îndrăzneţ în stare să le înflăcăreze pe tinerele nebunatice? Nu se ştie...

Stând pe un autentic scaun curul[7] pe care Părinţii Patriei romane tronaseră în împrejurări solemne, tatăl îşi privea fiul mergând încolo şi încoace prin sala întunecoasă: semăna cu un schelet îmbrăcat în zdrenţe.

Aşa cum se întâmpla adesea — eterna poveste a paiului şi a bârnei din ochi — César, plin de iluzii în legătură cu fizicul său, cel puţin în ceea ce priveşte aparenţa, nu realiza că fiul îi semăna de minune. Am văzut că oamenii din oraş fuseseră mai isteţi. Lăsând la o parte vârsta, precum şi vestimentaţia — căci bătrânul era îmbrăcat în satin cenuşiu şi purta încălţăminte din piele lustruită — Antoine arăta exact ca acel Peyrolles mâncat de molii care venise la Guastalla în urmă cu douăzeci de ani.

Antoine avea să împlinească şaptesprezece ani; era suplu şi foarte viguros, în ciuda slăbiciunii sale. Tatăl său se apropia de şaizeci de ani, dar părea să aibă mai mult. Cei care nu-l iubeau — şi erau o mulţime — spuneau în spatele lui: "Miroase a mort!"

César de Peyrolles abuzase prea mult de ceea ce Italia a produs întotdeauna cu generozitate: vin şi femei frumoase. Bea, fără a da bani, cele mai bune soiuri de vin pe care i le fură ducelui de Guastalla, iar slujba sa de factotum[8] îi permitea să

---

[7] *Scaun curul*: scaun din fildeş rezervat anumitor magistraţi romani. (n.t.)

[8] *Factotum* (din lb. latină: *facere* = face; *totum* = tot). Personaj secundar, care se ocupă cam de toate treburile într-o casă. (n.t.)

facă presiuni asupra voinţei şi virtuţii fetiţelor. Cerea să fie plătit cu sărutări pentru impozitele datorate suzeranului.

Un atac de apoplexie l-a făcut să apeleze la reţetele şarlatanilor. A trebuit să-şi modereze pasiunile, renunţând totodată la Bachus[9] şi la Venus[10]. Dar totul se plăteşte: era deja prea târziu... Un al doilea atac l-a pus la pământ. A scăpat şi de data aceasta, dar foarte slăbit. Şi atunci s-a gândit la paternitatea lui şi l-a adus de la Paris pe acest fiu atât de neatrăgător.

Cu voce tare, pe un ton inexpresiv, i se adresă:

— Aşa încât ţi-am poruncit să părăseşti fără întârziere colegiul. Iată-te aici: totul este în ordine.

Auzind aceste cuvinte, Antoine de Peyrolles tresări, îşi întrerupse brusc mersul maşinal încoace şi-ncolo şi se întoarse către bătrân:

— Poftim?

— Ai dreptate, zise bolnavul, vorbeam pentru mine şi nu puteai să mă-nţelegi... Fiule, ia-ţi un scăunel şi vino să te aşezi lângă mine. Timpul îmi este măsurat. Orice efort se poate solda cu o a treia congestie... Am fost prevenit că s-ar putea foarte bine că aceasta să nu mă ierte... Aşa că voi vorbi scurt, fără înconjur... Antoine, nu prea ai o înfăţişare plăcută... Eşti departe de a fi frumos... Dar de la mine — şi doar de la mine, căci maică-ta era destul de ştearsă — ai moştenit ceva mult mai bun decât nişte calităţi fizice, care sunt destinate să se micşoreze cu vârsta. Eşti inteligent, foarte inteligent. Am deci motive să cred că nu împărtăşeşti prejudecăţile castei noastre... că puţin îţi pasă de ceea ce alţii denumesc, în prostie, onoare... şi că ştii cât de mult rău îi pot face scrupulele unui gentilom lipsit de sprijin şi neînzestrat cu bani...

— Tată, declară Antoine, iată regula mea de comportament: "Când te numeşti Peyrolles, mai întâi de toate nu trebuie să fii un amărât!" Eşti mulţumit?

— Bravo! exclamă bătrânul. Încep să mă recunosc în tine! Este, într-adevăr, o deviză înţeleaptă! De altminteri, informările foarte detaliate pe care mi le trimiteau profesorii tăi îţi lăudau

[9] *Bachus* (mitol.): nume dat de către romani lui Dionysos, zeul viţei de vie, fiu al lui Jupiter/Zeus şi al Semelei, divinitate romană. (n.t.)

[10] *Venus* (mitol.): divinitate romană, zeiţa dragostei, fiica lui Jupiter şi a Herei-Junona; corespunzătoare divinităţii greceşti Afrodita. (n.t.)

simţul practic. O să facem ceva din tine, fiule. Dar, înainte de orice, ştii care este situaţia noastră reală? Nu trebuie să-ţi mai spun că ne tragem dintr-o familie gasconă de viţă bună, dar că suntem săraci lipiţi pământului. Aşa încât, pentru a-şi duce traiul, ultimii din neamul Peyrolles trebuie să-şi vândă serviciile unor seniori mai puţin lipsiţi de arginţi... Unii şi-au închinat spada regelui Franţei, fără a se alege decât cu lovituri, răni, boli şi alte lucruri drăgălaşe... Ajung să moară cu rangul de locotenent sau căpitan... Aşa ceva te tentează, domnule? Răspunde!

— Nu sunt un ciung, iar profesorii de scrimă de la colegiul Beauvais[11] afirmă că sunt departe de a fi un novice în mânuirea spadei... Dar tot ce este în legătură cu armele cu tăiş îmi repugnă destul de mult. După mine, un gentilom, dacă are minte, trebuie să renunţe la aceste mijloace perimate...

César încuviinţă:

— Totdeauna am fost de părerea asta. Şi tocmai de aceea, încă din tinereţe, mi-am asigurat existenţa cu ajutorul talentelor mele intelectuale. În mod logic, ar fi trebuit să adun o avere... Dar, din păcate, sunt departe de aşa ceva! Ducele de Guastalla este unul dintre cei mai bogaţi prinţi din Italia. În afara patrimoniului său ereditar, posedă domenii imense în Sicilia; are bani investiţi în porturile din Genova şi din Veneţia. Din nefericire, este un om virtuos.

Bătrânul făcu o pauză, îşi mângâie bărbia, apoi arătă cu mâna dreaptă spre armura ce stătea de pază între cele două ferestre:

— Cavalerul acesta îmi păstrează micile mele economii... Este îndesat cu monede de aur până la genunchi... Dar asta e puţin, prea puţin. Aş fi vrut să-ţi las mai mult, fiule, dar n-am reuşit mai bine... Ducele nu a iubit-o decât pe soţia sa. Nu s-a atins de zaruri, nici de cărţile de joc. S-a îmbrăcat fără fast. A dorit pacea. A făcut dreptate tuturor, cu stricteţe. Ce să storci de la un astfel de om?

Unul după celălalt, tatăl şi fiul oftară din rărunchi. În cele din urmă. César continuă:

[11] *Colegiul Beauvais*: astăzi Şcoala Politehnică. (n.t.)

— Sunt ani şi ani de zile de când îndur acest supliciu îngrozitor: să văd curgându-mi la picioare râul Pactole[12] şi să nu pot scoate decât câteva pepite! Uneori, noaptea, mă trezesc cuprins de furie! Când am venit la Guastalla îmi făurisem un vis atât de frumos! Gloria familiei de Gonzague nu-mi era necunoscută. Puteam să spun cu precizie defectele şi calităţile fiecărui membru al acestei case princiare... Întreaga graţie, întreg farmecul, toată semeţia, toată dârzenia, toată nebunia marilor seniori meridionali se regăsesc unite în aceşti Gonzague... Îmi închipuiam că toţi erau fastuoşi. Înţelegi, copile, vederea Italiei mă făcuse să-mi pierd minţile, pe mine, care trăisem cu mălai şi castane în biata noastră Gascogne[13] şi care mă târâsem prin Paris îmbrăcat cu veste peticite. Lumina de aici, florile, femeile drăguţe, gentilomii culţi şi pricepându-se la muzică, fastuoşi şi corupţi, atmosfera asta de dragoste, bogăţia de comori artistice, palatele şi bisericile astea din marmură de mai multe culori...

— Credeai, tată, că te-ai şi îmbogăţit? îl întrerupse Antoine. Te înţeleg, pentru că şi eu am trăit aceeaşi speranţă când am trecut prin Torino, Florenţa, Peruzia şi Parma şi printr-atâtea alte cetăţi vesele şi pline de strălucire.

— Vei fi mai norocos ca mine, de asta să nu te-ndoieşti. Ţi-am deschis drumul spre bogăţie. Cât despre mine, voi muri în curând; mi-au trebuit mai bine de cincisprezece ani de privaţiuni, de viclenii josnice, de minciuni epuizante şi de calcule mârşave ca să strâng un pic de aur. Nu poţi stoarce sânge dintr-o piatră; nu poţi să scoţi bani de la un prinţ care dispreţuieşte femeile tinere, care respectă bunul altuia şi care vrea să fie tatăl şi binefăcătorul vasalilor săi.

Plictisit, Antoine se ridică, lovi cu piciorul scăunelul, răsturnându-l, şi exclamă:

— Şi pentru a-mi oferi succesiunea asta amărâtă m-ai făcut să părăsesc în grabă muntele Sainte-Geneviève, să străbat ţinuturile Champagne, Bourgogne, Bresse, Savoie, să trec Alpii înzăpeziţi şi, pe un cal prăpădit, să vin...

---

[12] *Pactole*: râu mic în Lydia (Grecia antică), afluent al râului Hermos. Apele sale rostogolesc pepite de aur. (n.t.)

[13] *Gascogne*: regiune din sudul Franţei, întinzându-se între munţii Pirinei, Atlantic şi râul Garonne; fost ducat. Despre locuitorii săi se spune că sunt lăudăroşi şi fanfaroni. (n.t.)

Se sugruma de furie. Fu nevoit să tacă.

Departe de a se formaliza, bătrânul se bucură. Îşi recunoştea în fine propria lui fire. Îşi frecă mulţumit mâinile cu vene noduroase.

Deodată, foarte palid, se ridică în picioare, făcu doi paşi şi strigă:

— Nenorocitule! Opreşte-te!

Antoine tocmai zărise pe masa de fildeş, pe care se afla pălăria lui mototolită, o cupă mare de Boemia care conţinea — pe mai multe etaje — nişte ciorchini de struguri tămâioşi, dintre care-l alesese pe cel mai mare şi mai copt.

— Ce te-a apucat? întrebă, întorcându-se spre înalta siluetă paternă.

Pe un ton foarte blând, César îl sfătui:

— Lasă strugurele acela. Este noapte. S-ar putea să nimereşti, din nebăgare de seamă, un anumit ciorchine, cu adevărat cel mai îmbietor: cel mai auriu… da, foarte îmbietor!

— Ei, şi? Desigur îl păstrai pentru dumneata… În acest caz, te rog să mă ierţi.

Pe acelaşi ton plin de bunătate, bătrânul explică, în timp ce se reaşeza:

— Strugurii aceştia tămâioşi au fost aduşi din Sicilia… Sunt păstraţi cu o grijă plină de gelozie… Este singura nebunie a monseniorului duce… Şi, încă, nu acceptă să mănânce decât ciorchinii care par să fi strâns în ei lumina acelor pământuri binecuvântate, mereu însorite.

Antoine se răsuci pe călcâie şi se apropie de tată său:

— Pe scurt, îl otrăveşti? întrebă, într-un suflu.

Urmă o clipă de tăcere pe care o întrerupse, totuşi, glasul înfundat al lui César:

— Monseniorul duce de Guastalla îşi pierde puterile, de pe o zi pe alta, încă de acum doi ani… În vârstă doar de o jumătate de secol, acest prinţ excelent pare mai debil chiar decât mine… Deoarece boala lui necunoscută datează din ziua în care şi-a pierdut soţia mult-iubită, este convins că durerea, tristeţea şi regretul îl conduc încet spre mormânt şi-şi acceptă destinul. Doi oameni cunosc adevărul: tatăl tău şi monseniorul prinţ Charles-Ferdinand de Gonzague, duce de Mantua… Înţelegi acum de ce te-am făcut să vii aici, de ce ţi-am spus, adineauri, că ţi-am deschis calea spre bogăţie?

Antoine luă mâna părintelui său şi-i spuse simplu:
— Mulţumesc!
Pactul era încheiat.
— În starea de sănătate în care mă aflu, reluă firul vorbei César, eram dator să te avertizez. Unde mă voi afla mâine, poate chiar la noapte? Singura soluţie era să te convoc fără întârziere. Există lucruri pe care nu le poţi scrie, comisioane pentru care nu te poţi încrede în nimeni... Acestea sunt...
— Secrete de familie, încuviinţă Antoine.
— Secrete triple, întări factotum-ul ducelui de Guastalla. În mâinile tale, fiule, se află acum destinele a trei familii: Gonzague, Peyrolles şi Lagardère...
— Cea din urmă e mai puţin ilustră...
— Să sperăm că va rămâne obscură. Este un neam de viteji, cam nebuni, dar în stare de cele mai uimitoare fapte de îndată ce ţin în mână o sabie. Cei din neamul Lagardère sunt, ca şi noi, nişte gasconi — gasconi din regiunea Béarn. Sunt lipsiţi de parale, dar totuşi nu chiar aşa că cei din familia Peyrolles. Mulţumită ţie, nu se vor îmbogăţi!
De când obţinuse complicitatea odraslei sale, bătrânul ticălos abandonase — după cum vedem — felul mai ceremonios şi distant în care i se adresa. Îşi trase sufletul şi continuă, cu ochi strălucitori:
— Ca să poţi culege fructele calculelor, ostenelilor şi trudei mele, este necesar să ştii câteva lucruri. Ducele de Guastalla va deceda fără a lăsa copii de parte bărbătească. Din căsătoria sa cu Luisa de Spoleto, a avut două fiice — de altfel, foarte frumoase — una blondă şi alta brună, două gemene... Cea blondă, care a văzut lumina zilei puţin înaintea celei brune, este cea mai în vârstă, după cum se obişnuieşte. Se numeşte Doria. S-a căsătorit cu un mic senior francez, care era în trecere prin cetatea noastră şi care se numeşte René de Lagardère. O căsătorie fără minte, o căsătorie din dragoste... La scurt timp după prostia Doriei, sora mai mică, Vincenta, s-a lăsat cucerită de farmecul atrăgător dar înşelător al vărului său, Charles-Ferdinand al IV-lea, duce de Mantua.
— Şi urmează ca eu să lucrez pentru acest prinţ amabil? întrebă Antoine. Căci pentru el ai *accelerat* moartea ducelui de Guastalla, nu-i aşa?
— Este adevărat, fiule, pentru el.

— În dubla lui calitate de ginere şi de văr, Charles Ferdinand al IV-lea urmează să moştenească titlurile de nobleţe, demnităţile şi bogăţiile familiei Guastalla? Nu este nici o îndoială în privinţa asta, nu?

— *Chi lo sa?*[14] răspunse bătrânul.

Îndoiala exprimată de César îl făcu pe fiul său să se înfurie imediat:

— Cum? strigă. Dumneata eşti cel pe care l-am auzit, dumneata, factotum-ul, omul de încredere, *alter-ego*[15]-ul monseniorului? Aşadar ţi-a ascuns intenţiile sale testamentare? Şi, dacă da, n-ai fost în stare să zădărniceşti precauţiile luate de el sau de către alţii?

— În problema asta, mărturisi ruşinat César, stăpânul meu a reuşit să dejoace toate indiscreţiile, chiar şi pe cele — ca a mea, în primul rând — care poartă masca devotamentului celui mai vechi şi mai perfect. Nimeni nu cunoaşte dispoziţiile pe care le-a putut lăsa în scris. Nimeni nu ştie măcar dacă există un testament! Îţi închipui că primul meu gest a fost să-i trag de limbă pe cei doi notari existenţi în ducat. În zadar a curs aurul, în cascade sonore, pe biroul acestor scribi juridici. Mi-au jurat în faţa Madonei că n-au primit din partea suzeranului lor nici o dispoziţie în această problemă. Cred că sunt sinceri.

Antoine interveni cu o observaţie:

— Poate că vulpea bătrână o fi încredinţat testamentul împăratului?

Pentru a doua oară, César murmură:

— *Chi lo sa?*

Tânărul bătu cu piciorul în pardoseală, nerăbdător:

— Dar, în sfârşit — se încăpăţână — trăieşti în apropierea ducelui. Este imposibil să nu ai o părere, să zicem chiar o presimţire în legătură cu viitorul pe care-l pregăteşte pentru ducatul său, cu felul în care vrea să-şi folosească bogăţiile fabuloase!

— Şi, totuşi, asta este situaţia. De altminteri, dacă ducele de Mantua ar fi sigur că este legatarul universal al socrului şi vărului său, n-ar fi atât de grăbit să-l vadă întins pe lespezile de la Santa-Croce. Perspectiva acestei moşteniri i-ar deschide

---

[14] *Chi lo sa?* (lb. italiană) = Cine poate şti? (n.t.)

[15] *Alter-ego* (lb. latină) = un alt eu al cuiva. (n.t.)

pungile care deocamdată se închid pentru el. Nimeni n-ar refuza să-l împrumute — cu o dobândă mare, se-nţelege — pe viitorul duce de Guastalla, căci aici bogăţia se reînnoieşte încontinuu, datorită corăbiilor de neguţători din Veneţia şi din Genova.

— Nu-mi vine să cred că stăpânul dumitale ar îndrăzni să-l dezmoştenească pe un om din neamul său, în profitul unui oarecare gentilom străin, aşa cum este acel René de Lagardère! exclamă Antoine.

Şi, în sprijinul tezei sale, aduse argumentul dreptului feudal. Acel ducat al Italiei fusese creat de împăratul Germaniei şi era, deci, parte din Sfântul Imperiu. Făcând testament în favoarea unui senior francez, supus al regelui Franţei, ducele ar da naştere unor probleme diplomatice delicate.

Tatăl său fu de acord cu acestea, dar adăugă, ca o concluzie:

— Uiţi, fiule, în spatele domnului de Lagardère s-ar afla Louis al XIV-lea, şi-l cunoşti îndeajuns de bine pe acest cap încoronat pentru a şti cât este de lacom de glorie. Faptul de a apăra drepturile unui nobil provincial gascon ar însemna, pentru suveran, să pună piciorul în Italia — ceea ce nu i-ar displace deloc. Aşa că vezi: discuţia nu foloseşte la nimic. Bezna nu se limpezeşte!

— Fie precum spui! După părerea dumitale, ducele este pierdut?

— Nu este nici o îndoială, Antoine.

— Crezi c-o să mai dureze mult?

— Maximum o lună.

— Am, deci, timp să acţionez.

La auzul acestor vorbe, bătrânul simţi admiraţie pentru odraslă.

— Ce-ai de gând să faci? îl întrebă.

— Să mă duc la Mantua. Să câştig încrederea deplină a lui Charles-Ferdinand de Mantua şi, în înţelegere cu el, să iau astfel de măsuri încât viitorul acestui prinţ să fie bine asigurat, orice s-ar întâmpla!

— Ai un plan? Dă-mi amănunte...

— De-abia este schiţat. Aşteaptă să mi se coacă gândurile, ca un ciorchine de strugure tămâios la soare. Pentru că veni vorba, nu ai nici o teamă în legătură cu... în fine, cu accelerarea?... Acum câţiva ani, la Paris, marchiza de

Brinvilliers, manevrând prea multe substanţe toxice, n-a reuşit — în pofida rangului şi a relaţiilor sale — să scape de justiţie. A fost supusă unui interogatoriu sub tortură. I s-a tăiat gâtul. Trupul i-a fost ars în piaţa Grève, cenuşa i-a fost împrăştiată...

Cezar ridică din umeri:

— Cine se lasă prins îşi merită soarta! Marchiza ta a acţionat cu o imprudenţă copilărească: nu dai şoricioacă la atâţia oameni! Linişteşte-te, strugurele tămâios aranjat după metoda Peyrolles constituie un mijloc elegant şi discret de a te scăpa de aproapele tău.

— Nu ştiam că ai talente atât de preţioase, tată, mărturisi Antoine.

Dar César recunoscu, modest, că nu el inventase reţeta. O aflase de la ducele de Mantua. Acesta, care era un om foarte citit, descoperise formula într-o hârţoagă ce intrase în posesia lui odată cu unele arhive ale familiei de Médicis[16].

Aflând acestea, fostul elev al colegiului din Beauvais exclamă:

— În acest caz, sunt liniştit. Otrava familiei Médicis este atât de extraordinară, încât rezultatele ei, deşi strălucitoare, sunt puse la îndoială chiar şi de către istorici.

— Ce vrei să spui? vru să ştie bătrânul.

— Ei, tată! se înfurie Antoine, ai uitat că acea Catherine de Médicis era regină a Franţei în ziua în care Jeanne d'Albret, mama tânărului Henri de Navarra, a murit la Paris, cu puţin înainte de Sfântul Bartolomeu[17]? Ţi-a ieşit din memorie că frumoasa Gabrielle D'Estrées şi-a dat duhul, într-un moment foarte potrivit, la italianul Zamet, tocmai când Veşnicul Galant[18]

---

[16] *Familia de Médicis*: familie ce a domnit în Florenţa şi ai cărei membri mai importanţi au fost: Cosimo Bătrânul (1389–1464); Lorenzo Magnificul (1469–1492), proiector al artelor; Lorenzo al II-lea, duce de Urbino (1492–1519), tatăl Catherinei de Médicis, etc. Aceasta din urmă s-a căsătorit cu Henri al II-lea şi a fost mama lui François al II-lea, a lui Charles al IX-lea, şi a lui Henri al II-lea, fiind regentă pe durata minorităţii acestuia. A dus o politică abilă, nedându-se la o parte de la a folosi în mod frecvent otrava pentru a-şi atinge scopurile. A fost instigatoarea masacrului din noaptea Sfântului Bartolomeu. (n.t.)

[17] *Sfântul Bartolomeu*: sărbătoarea sfântului cu acest nume (23 august 1572) a niaient masacrul nocturn al protestanţilor, executat din ordinul lui Charles al IX-lea, instigat de Catherine de Médicis şi de ducii de Guise. (n.t.)

[18] *Veşnicul Galant* (în lb. franceză: le Vert-Galant): denumire ce se aplică

urma să se căsătorească cu ea şi că, nu mult după aceea, Maria de Médicis[19] a urcat pe tronul lui Louis cel Sfânt[20]?

Factotum-ul ducelui de Guastalla zâmbi plin de mândrie. Era mulţumit de ce făcuse şi încântat de fiul său.

— Să revenim la strugurii noştri, zise după un moment de tăcere. De doi ani încoace injectez o doză slabă de *apă de moştenire* în mâncărurile preferate ale domnului şi stăpânului meu... Prea puţin pentru a ucide repede şi, totuşi, prea mult pentru a-l lăsa în putere chiar şi pe cel mai viguros om. Antoine, ai fi putut mânca strugurele acela pârguit fără să te simţi rău... dar dacă în fiecare zi ai fi supus efectelor drogului, forţele ţi-ar pieri încetul cu încetul... Trebuie să-ţi spun că, la insistenţele mele repetate, monseniorul a consimţit să se lase îngrijit de nişte medici italieni, unguri, germani... Ba chiar am adus eu însumi nişte vraci de la Paris şi nişte savanţi chinezi.

— Joci tare!

— Sunt, mai ales, prudent! Charles-Ferdinand ştie asta prea bine şi-mi aprobă încetineala. Aşadar, viaţa se scurge încet din trupul, odinioară puternic, al ultimului reprezentant al ramurii Gonzague-Guastalla. El nu suferă. Mintea i-a rămas limpede. Are un somn bun. Mănâncă cu poftă. Este un om, fiule, care se va sfârşi, în curând, aşa cum a trăit: ca un principe înţelept şi un foarte bun creştin. Domnul să-i primească sufletul!

---

unui om cu veşnice înclinaţii spre dragoste şi care a fost folosită, în mod special, pentru a-l desemna pe Henri al IV-lea, renumit pentru numeroasele sale aventuri galante. (n.t.)

[19] *Maria de Médicis* (1573–1642): fiica lui François I, regină a Franţei prin căsătoria sa cu Henri al IV-lea (1600). La moartea regelui (1610) a fost recunoscută regentă de către Parlament, i-a demis pe miniştrii lui Henri al IV-lea, şi-a căsătorit fiul — Louis al XIII-lea — cu infanta Spaniei, Ana de Austria, şi a rămas atotputernică până în 1617, când a început lupta pentru tron cu fiul său. A reuşit să-l convingă pe acesta să-l numească prim-ministru pe Richelieu, dar a murit în exil. (n.t.)

[20] *Louis cel Sfânt* sau Louis al IX-lea (1214–1270), rege al Franţei între 1226–1270, fiu al lui Louis al VIII-lea şi al lui Blanche de Castillia. A reorganizat stalul şi justiţia şi a întărit autoritatea regală. A pus să se construiască biserica Sainte-Chapelle şi Sorbona. A participat la cea de a opta cruciadă şi a plecat spre Tunisia cu speranţa de a duce acolo creştinismul, dar abia ajuns în faţa Cartaginei, a murit de ciumă. Pentru integritatea şi pioşenia lui a fost sanctificat. (n.t.)

* * *

Nu este bine, mai ales când ai vârsta lui César, să vorbeşti prea mult despre Moarte. Ea are auzul foarte fin.

Chiar în acea noapte, tânărul Peyrolles, care dormea în aripa stângă a palatului, fu trezit de un servitor.

— Tatăl dumneavoastră se simte foarte rău!

Vestea mai mult îl sâcâi decât îl nelinişti pe Antoine. Se îmbrăcă în grabă, gândind:

— Oare mă voi procopsi atât de repede cu succesiunea tatălui meu? La activ: câteva monede de aur... la pasiv: povestea asta de otrăvire şi de moştenire... să încercăm să transformăm pasivul în activ!

Tânărul gascon îşi găsi tatăl în îngrijirea unui medic al ducelui de Guastalla. Camera era într-o dezordine de nedescris. Doctorul lua sânge muribundului; nişte servitoare trebăluiau prin preajmă, altele, în genunchi, cu o lumânare în mână, stăteau în jurul capelanului palatului care, cu glas tare, spunea rugăciunile pentru cei în agonie.

— Domnule, i se adresă omul bisericii — era un frate aparţinând Ordinului Terţilor[21] — luaţi această lumânare şi rugaţi-vă împreună cu noi. Este cel mai bun lucru pe care-l puteţi face pentru acest suflet care-şi va lua zborul... Fie ca Domnul să-l primească în împărăţia sa! *Orate, fratres!*[22]

La rândul lui, doctorul — apropiindu-se de Antoine pentru a-şi spăla mâinile într-un lighean — îl luă de o parte şi-i spuse cu glas scăzut:

— Acest demn *frater*[23] are dreptate. Domnul de Peyrolles nu va ieşi din comă decât pentru a intra în eternitate... Îngrijirile mele sunt inutile. Mă voi duce să mă culc... Sluga dumitale, domnule, sluga!

Antoine îl apucă de mânecă, spre a-l reţine:

— Agonia va dura mult?

— Câteva ore, poate o zi...

---

[21] *Ordinul Terţilor* (în lb. franceză = *Tiers Ordre)*: Asociaţie de credincioşi care, continuând să trăiască printre laici, sunt afiliaţi unui ordin religios. (n.t.)

[22] *Orate, fratres!* (lb. latină) = Rugaţi-vă, fraţilor! (n.t.)

[23] *Fraier* (lb. latină) = frate. (n.t.)

Bătrânul îşi dădu sufletul la ora la care soarele reîntinerit mângâia cu razele sale clopotniţele din Guastalla. Inima fiului era tot atât de rece ca şi cadavrul tatălui.

Antoine îl cunoscuse puţin. Chiar dacă l-ar fi frecventat mai des, tot n-ar fi vărsat nici o lacrimă. Era un tânăr insensibil la orice altceva decât la propriile sale interese materiale. Pentru moment, afacerea cu moştenirea ducală îi acapară întreaga atenţie.

— Oricum — trase el concluzia, în timp ce o *camerina*[24] îmbrăca mortul — tata mi-a făcut semn la momentul potrivit. Dac-ar mai fi trecut douăsprezece ore, m-aş fi pomenit în faţa unui gentilom de ceară cu prea puţine înclinaţii spre confidenţe... Acum ştiu ce trebuie să fac pentru a-mi asigura avuţia.

Acesta a fost discursul funebru al penultimului membru al familiei de Peyrolles. Deseori copiii pe care-i ai sunt cei pe care-i meriţi.

Puţin mai târziu, mimând durerea filială, cu o batistă pe ochi, orfanul se rugă să i se permită să rămână puţin singur, spre a se reculege. Atât capelanul cât şi servitorii se înclinară cu respect în faţa lui.

Nemernicul alergă imediat la armura florentină, deşurubă genuncherele, scoase apărătorile picioarelor şi-şi afundă mâna dreaptă, plin de voioşie.

— Aur! sughiţă, aur!

Curând, pe masa de fildeş se îngrămădiră florini[25] împodobiţi cu ordinul Florenţei şi chipul sfântului Ioan Botezătorul, patronul acestei minunate cetăţi, monede genoveze, ludovici[26] noi-nouţi, purtând efigia lui Henri al IV-lea, a lui Louis al XIII-lea şi a Marelui Rege[27], taleri[28] imperiali şi kreuzeri[29] austrieci...

---

[24] *Camerina* (lb. italiană) = cameristă. (n.t.)

[25] *Florin*: monedă bătută la Florenţa. (n.t.)

[26] *Ludovic*: veche monedă de aur franceză, purtând efigia lui Louis (Ludovic) al XIII-lea şi a succesorilor săi şi valorând 24 livre. (n.t.)

[27] *Marele Rege*: denumire dată lui Louis al XIV-lea. (n.t.)

[28] *Taler imperial*: Veche monedă de argint prusacă. (n.t.)

[29] *Kreuzer*: veche monedă divizionară din Austro-Ungaria. (n.t.)

Studentul parizian nu mai văzuse niciodată până acum atâtea monede. Rămăsese cu gura căscată de uimire. Plăcerea i se mai domoli totuşi când începu să numere acest izvor de aur.

— Răposatul taică-meu avea dreptate, mirii. E cam slăbuţ. Este chiar foarte slab dacă te gândeşti la cât de scandalos de mult timp i-a trebuit ca să extragă nişte pepite din izvorul strălucitor al averii ducale: douăzeci de mii de livre[30]... Ptiu! Micuţul meu Peyrolles, va trebui să te descurci mai bine, dacă vrei să intri în pielea unui mare senior iubit şi, totodată, temut... Vezi tu, autorul vieţii tale era un om prea scrupulos şi temător...

După ce făcu aceste reflecţii, Antoine adună ducaţii[31], ludovicii, florinii şi talerii şi-i îndesă în buzunare, zâmbind:

— Îngreunat de bani... şi uşurat de griji... iată secretul fericirii oamenilor!

Puse la loc jambierele armurii de cavaler, înşurubă genunchii de fier şi se instală pe un fotoliu la capătul patului mortuar, şoptindu-şi:

— Acum, să pregătim viitorul.

* * *

De opt zile, ducele de Guastalla nu-şi mai părăsise patul. Se simţea extrem de slăbit şi nu mai avea nici o iluzie cu privire la soarta să. Inima lui bună se întrista aflând sfârşitul factotum-ului său, a cărui ticăloşie n-o bănuise niciodată. I se făcu milă, gândindu-se că tânărul Antoine devenise orfan chiar în ziua sosirii sale la palat şi, ca urmare, un ofiţer din paza sa veni să-l salute pe tânărul Peyrolles, spunându-i din partea muribundului:

— Domnul şi stăpânul meu mă trimite spre a vă înştiinţa că dacă nu aveţi nici o situaţie, să nu vă faceţi griji. Se vor da ordine pentru ca, orice s-ar întâmpla, viitorul dumneavoastră să fie asigurat la Guastalla, ţinându-se seama de serviciile răposatului dumneavoastră tată. Monseniorul duce doreşte să treacă asupra dumneavoastră întregul interes pe care-l purta

[30] *Livră*: monedă a cărei valoare a variat în funcţie de epoci şi de loc şi care a fost înlocuită de franc; denumire dată uneori francului şi în zilele noastre, când se vorbeşte despre venituri. (n.t.)

[31] *Ducat*: veche monedă, în general din aur, a cărei valoare era diferită în diverse ţări. Primii ducaţi au fost bătuţi la Veneţia în secolul al XIII-lea. (n.t.)

defunctului. Funeraliile vor fi pline de solemnitate. Senioria Sa va avea grijă de asta.

Peyrolles făcu o plecăciune, jucă niţel teatru cu batistă şi declară pe un ton foarte îndurerat şi smiorcăindu-se:

— Bunătatea monseniorului mă onorează... dar înainte de a-i accepta mărinimia, am de plătit o datorie... Respectarea unui legământ mă obligă să mă duc la Assisi... Cu îngăduinţa Senioriei Sale, imediat ce-mi voi îndeplini ultimele îndatoriri faţă de mult-iubitul meu tată — aici dădu drumul unui hohot de plâns foarte reuşit — mă voi achita, domnule, de o promisiune făcută Sfântului Francisc şi Sfintei Clara: cu picioarele goale şi cu o frânghie la gât, voi urca povârnişul muntelui Subasio, spre a mă duce să mă rog la mormântul acestor doi eroi ai milei creştine...

Când i se aduse răspunsul individului, bătrânul duce simţi că s-a lămurit:

— Ce inimă nobilă! exclamă.

Şi, ca urmare, dădu noi porunci. La întoarcerea tânărului, i se va asigura succesiunea slujbei tatălui său pe lângă Senioria Sa.

— Sunt convins, adăugă prinţul, că de îndată ce voi zăcea lângă iubita mea soţie, moştenitorul meu nu va trece nici în privinţa aceasta peste ultimele mele dorinţe.

Nimeni nu îndrăzni să spună nimic. Dar toţi gândiră: "Dacă Charles-Ferdinand devine stăpân aici, va face exact dimpotrivă! Dumnezeu să ne păzească de un astfel de senior."

* * *

La întoarcerea de la biserica Santo Paulo, unde se cimentau lespezile deasupra cavoului tatălui său, Antoine de Peyrolles se simţea mulţumit de propria-i persoană.

"Graţie flerului meu", gândea, "am mizat pe două cărţi... Şi încă ce cărţi! Dacă ducele de Mantua îl va moşteni pe nobilul şi bogatul său socru, îmi va fi în mare măsură dator pentru acest fericit eveniment... Da, da, chiar aşa, într-o mare măsură... N-am găsit eu oare, în patrimoniul meu, printre alte lucruri, o oarecare fiolă conţinând o anumită mixtură? Oare nu devotamentul deplin pe care-l port intereselor lui Charles-Ferdinand al IV-lea este cel care m-a împiedicat să-i povestesc ducelui de Guastalla prin ce concurs de împrejurări am descoperit, în palatul său, *apa de*

moştenire a familiei de Médicis? Dar să presupunem că prinţul de Gonzague mă respinge... Că, încredinţat de faptul că socrul şi vărul său este în agonie, ar uita ceea ce îi datorează mortului care zace la Santo Paulo şi fiului său Antoine... Numitul Antoine revine la Guastalla. Se bucură de simpatia muribundului: nu degeaba se întoarce de la Assisi, unde a făcut un pelerinaj spre a se ruga pentru el! Hotărât lucru, ideea asta cu vizita la mormintele Sfântului Francisc şi Sfintei Clara este genială, genială!"

Gândind astfel, Peyrolles folosi un pretext de-a scăpa de societatea oamenilor din casa ducală, care-l înconjurau plini de compasiune şi — încrezându-se în steaua lui — se îndreptă spre cartierele cele mai sărăcăcioase ale oraşului.

Ajunse în curând într-un adevărat labirint de străduţe înguste, murdare, urât mirositoare, în care se vedeau rufe puse la uscat în ferestre. Nişte copii, frumoşi ca nişte îngeri, se jucau în pârâiaşul ce curgea pe mijlocul străzii. Fete tinere, cu chipuri serafice, trăncăneau, făcând ochi dulci trecătorilor. Derbedei, cu frunţile încruntate, dădeau târcoale.

Gasconul îşi pipăi spadă. Se servea foarte bine de ea când era cazul, dar, din instinct, detesta mânuirea tăişurilor. Era un individ şiret şi prudent.

Zări o *trattoria*[32] şi se hotărî:

— Să intrăm aici. Vorbesc de minune limba lui Dante[33]. Dracu nu mi-ar fi prieten, dacă n-aş găsi aici ceea ce caut.

---

[32] *Trattoria* (lb. italiană) = cârciumă. (n.t.)

[33] *Dante Alighieri* (1265–1321): poet italian, născut la Florenţa. A jucat un rol politic în cetatea sa. Multe din operele lui — sonete şi cântece de dragoste — sunt închinate iubitei (Beatrice Portinari). Autor al *Divinei Comedii*. Este considerat părintele poeziei italiene. (n.t.)

Timp îndelungat, Mantua[34] a fost unul dintre cele mai importante oraşe ale Italiei. Acolo s-a născut Virgiliu[35]. Locuitorii săi au fost întotdeauna oameni iscusiţi. Unele fabrici de stofe şi de frânghii, unele imprimerii şi rafinării de salpetru, care îl îmbogăţesc şi în zilele noastre, datează de foarte multă vreme.

Acest oraş aparţinea familiei de Gonzague încă din 1328 şi o dusese, ca atare, foarte bine, până la suirea pe tronul ducal al lui Charles-Ferdinand al IV-lea, care ne interesează şi spre care se grăbea tânărul Peyrolles.

Dacă vreţi să aveţi o idee despre ceea ce au fost cei din familia Gonzague din Mantua, duceţi-vă să visaţi în Biserica Santa-Maria-delle-Grazie. Le veţi admira acolo mormintele demne de regi.

Castelul lor, numit Palazzo del Té, construit de către Jules Romain[36] — prieten şi totodată discipol al lui Rafael[37] — este o adevărată minune. Romain a fost atât un bun pictor, cât şi un

---

[34] *Mantua* (în lb. italiană: *Mantova)*: oraş în Italia, regiunea Lombardia. Episcopat. Conţine un palat ducal datând din secolul al XII-lea. Centru comercial şi industrial. A fost cucerit de Napoleon Bonaparte în 1797. (n.t.)

[35] *Virgiliu* (Publius Virgilius Maro) (70–19 î.e.n.) poet latin, născut la Andes, lângă Mantua. De origine modestă, a făcut studii la Milano şi la Roma, împrietenindu-se cu Mecena şi Horaţiu. A scris *Georgicele* şi *Eneida*, pe care n-a terminat-o. Geniul său a avut o mare influenţă asupra literaturii latine şi asupra tuturor literaturilor occidentale, iar în jurul său s-au creat o mulţime de legende. (n.t.)

[36] *J. Romain*: numele sub care este cunoscut în Franţa Giulio Pipi de Januzzi zis "Romano", pictor italian, născut la Roma (1492 sau 1499–1548). Elev al lui Rafael, celebru mai ales pentru a fi construit Palazzo del Té (Palatul Ceaiului) la Mantua. (n.t.)

[37] *Rafael* (Raffaelo Santi sau Sanzio): pictor italian, născut la Urbino (1482–1520. Elev al lui Perugino, a lucrat la Perugia, Florenţa, Roma, şi a fost arhitect şi conducător al lucrărilor de construcţii la curtea papei Julius al II-lea şi Leon al X-lea. Pictura sa se caracterizează printr-un desen foarte pur şi un colorit delicat. Deşi a murit tânăr, a lăsat o serie de capodopere, mai ales cu teme religioase. (n.t.)

bun arhitect. Dacă nu l-ar fi îndrăgit aşa de mult pe Rafael, Papa i-ar fi încredinţat lui lucrările de la Sfântul Petru şi de la Vatican.

Dar degeaba locuia Charles Ferdinand pe domeniile strămoşilor săi, degeaba trăia într-un decor fastuos: se simţea înconjurat de mizerie şi pândit de creditori. Desigur, nu te puteai duce cu portărei la un prinţ de Gonzague, scoţându-i bunurile la vânzare în piaţa publică, dar nimeni nu se simţea silit să accepte să-i avanseze bani sau să-i acorde un credit îndelungat. Nu li se fac împrumuturi decât bogaţilor, şi de doi sau trei ani, ducele de Mantua nu mai era bogat.

— *La mattina una messetta*, *l'apodinar una basseta*, *e la notte una donnetta*, repetă cu plăcere ducele de Mantua.

Ceea ce vrea să însemne cu aproximaţie: "De dimineaţă, o liturghie; după-amiaza, jocul, iar seara, dragostea". Gonzague urmase cu scrupulozitate această voioasă regulă a vieţii de sorginte veneţiană.

Era un senior foarte amabil şi foarte generos. De cum intrase în posesia moştenirii paterne, cheltuise fără milă din cuferele palatului. Nimic nu i se părea prea scump sau prea frumos. Firea fericită a lui Charles-Ferdinand şi uşurinţa cu care risipea florinii deveniră curând celebre în Italia. Foarte repede, generosul duce de Mantua fu înconjurat de o curte aproape regală.

Seniori hazlii sau înfometaţi, ghicitori, bufoni, actriţe, spadasini, alchimişti, pictori în căutare de zugrăvit fresce, sculptori căutând comenzi de busturi sau de statui, muzicieni doritori să scrie opere, dansatori şi dansatoare gata să se întreacă pe sine, fără a mai număra — aşa cum se poate bănui — femei ce se vindeau pe bani, soţi ce se complăceau şi tinere domnişoare ce căutau un admirator bogat şi generos: toţi aceştia alcătuiră societatea obişnuită a lui Charles-Ferdinand al IV-lea.

Toţi îl distrau, îl tămâiau, mâncau, beau şi făceau dragoste pe cheltuiala lui, şi prindeau din zbor aurul risipit cu frumoasele lui mâini princiare. Aşa încât Mantua deveni cel mai plăcut oraş din Europa. Pe lângă el, curtea lui Louis al XIV-lea ar fi părut tristă. Se desfăşurau aici petreceri fără sfârşit, printre melodii cântate la mandolină, spectacole de balet, focuri de artificii şi, mai ales, scurte intrigi galante — cel puţin în anturajul cel mai apropiat al Senioriei Sale.

În alte privinţe, lucrurile stăteau cu totul altfel. Niciodată, de când se putea ţine minte, vreun Gonzague n-a făcut să se nască atâta ură prin administraţia sa. Oamenii sărmani îl blestemau pe cel de acum. Magistraţii şi negustorii îi doreau moartea, fiindcă sub domnia lui impozitele şi taxele se măriseră îngrozitor de mult. Preoţii sau călugării criticau sever scandalurile vieţii sale particulare, legăturile ce stârneau vâlva şi, mai ales, orgiile nocturne care făceau să răsune întregul oraş. Femeile cinstite îl urau pentru jignirea pe care, prin purtarea sa, i-o aducea zilnic prinţesei Vincenta, soţia lui, fiica cea bună a ducelui de Guastalla.

Biata Vincenta! Cu siguranţă nu merita să fie tratată în felul acesta!

Când împlinise şaisprezece ani şi era pură ca o rochiţa rândunicii de pe câmpie, fusese impresionată de curtea arzătoare pe care i-o făcea vărul său Charles-Ferdinand. Şi asta cu atât mai mult cu cât o vedea pe Doria, sora ei geamănă, nebună de fericire ascultând suspinele unui tânăr senior din Franţa, René de Lagardère. Cele două perechi s-au căsătorit în aceeaşi zi.

În această problemă, Vincenta fu surdă la sfaturile tatălui său, care nu vedea cu ochi buni acea unire. Cusururile şi viciile ducelui de Mantua îi erau cunoscute. Fata preferă însă să adopte părerile optimiste ale mamei sale:

— Gonzague este un tânăr nebunatic pe care dragostea îl va metamorfoza! Cum ar putea el să reziste la atâta graţie, înţelepciune, tinereţe şi frumuseţe castă? Vei fi îngerul lui păzitor.

Sărmana şi generoasa ducesă îşi închipuia că Vincenta îşi va domina soţul şi-l va aduce pe calea cea bună, singura care asigură fericirea, orice-ar gândi unii oameni.

Ducesa, ca şi soţul său de altfel, nu cunoştea secretul lui Charles-Ferdinand: el o iubea de doi ani pe Doria.

O iubea atâta cât poate iubi un om ca el. Fata cea blondă îi aţâţa senzualitatea. Ar fi vrut s-o smulgă dintre ai săi, s-o ia cu sine ca pe o pradă minunată şi s-o facă jucăria sa.

Dar această superbă fiinţă, parcă plămădită din crini, trandafiri şi aur, se îndrăgostise de Lagardère, care era totuşi un senior de rang foarte mărunt, ceea ce-l înfurie de două ori mai mult pe ducele de Mantua.

Nu numai că prin această căsătorie vedea că i se răpeşte femeia dorită, dar se mai şi temea ca ducele să nu-şi facă testamentul în favoarea soţilor Lagardère. O singură apărare era posibilă: să se căsătorească cu Vincenta de Guastalla, şi încă imediat!

Aceasta îşi pierdu repede iluziile de fericire. După câteva zile de plăceri trupeşti, petrecute lângă acea copilă tânără, proaspătă şi nevinovată, Charles-Ferdinand a abandonat-o... Bineînţeles că a făcut asta într-o manieră elegantă, fiind un gentilom foarte politicos şi amabil, în public, se purta cu cel mai mare respect faţă de doamna ducesă de Mantua. Părea că-i îndeplineşte până şi cele mai mici dorinţe, şi era tare grijuliu. Dar seara nu o mai întovărăşea în acea cameră aurită în care Vincenta crezuse că va închide *Dragostea*...

Ducesa era o mare doamnă. Nimic nu se schimbă în purtarea sa. Se putea crede că era fericită... Îşi păstra secretul. Ba chiar, în faţa tatălui şi a mamei sale, se prefăcu a fi o soţie căreia i se îndeplinesc toate dorinţele. Moartea mamei, lunga agonie a tatălui, o convinseră că era de datoria ei să le ascundă adevărul. Îşi purtă crucea în tăcere.

* * *

Pe drumul care duce de la Guastalla la Mantua, Peyrolles află toate acestea, puţin câte puţin, de la cei patru valeţi înarmaţi care-l însoţeau. Mergeau în lungul văii râului Mincio, care izvorăşte din lacul Garda, formează lacul Mantua şi sfârşeşte prin a se vărsa în fluviul Pô. Ca şi acum, traseul era, şi în acele vremuri, splendid. Drumul, foarte umblat, nu prezenta nici un pericol. Dar Peyrolles al nostru transporta cu sine averea părintească şi simţea în spinare frigul morţii la gândul că ar putea fi atacat şi prădat.

Nu-i displăcea nici să se arate în Mantua cu o suită, ca un senior de oarecare importanţă. Nu fără dreptate, îşi spusese: "Sunt foarte tânăr, sunt un străin... Îngâmfatul Gonzague ar putea să fie îndemnat să mă dispreţuiască dacă mă înfăţişez ca un cavaler sărăntoc."

Aşa că *bravii*[38] lui aveau o înfăţişare arătoasă şi călăreau cai frumoşi. La *trattoria* la care trăsese după funeraliile tatălui său, ex-studentul de la colegiul din Beauvais fusese iute reperat. Nici un oraş italian nu ducea lipsă, pe atunci, de băieţi nobili gata să-şi închirieze pumnalul — sau, dacă trebuia, spada — celui care dispunea de argumente cu zornăit de bani.

În aceeaşi seară, Peyrolles le devenise şef acelor patru spadasini frumoşi. Cu inima strânsă, cu lacrimi în ochi, desfăcuse baierele pungii. "Trebuie să faci ceea ce este necesar", îşi spunea, văzând cum îl părăsesc acei câţiva ludovici de aur.

De altminteri, vanitatea lui repara oarecum rănile arzătoare suferite de zgârcenia sa. Gusta plăcerea de a comanda şi de a produce impresie.

Pe drum, într-un *albergo*[39], cu vinul pe masă, Peyrolles se purtă ca un stăpân bun şi-şi trase de limbă oamenii. Derbedeii cunoşteau toate casele nobile din peninsulă şi, datorită meseriei lor, nu ignorau nici un scandal, nici o bârfă.

* * *

— Ce vor golanii ăştia? întrebă ducele de Mantua, văzându-i pe Peyrolles şi pe fanfaronii săi intrând călare în curtea palatului. Cum îndrăznesc să pătrundă aici?

În acea zi era foarte prost dispus. Prin ducat umblau tot felul de vorbe. Se spunea că negustorii şi burghezii din Mantua, săturându-se să li se tot pună taxe succesive, complotau să invadeze Palazzo del Té şi să-şi arunce suzeranul pe fereastră. Unii spioni adăugau detalii groaznice — adevărate sau false.

"O fi vreo delegaţie pe care haimanalele alea îndrăznesc să mi-o trimită?" se gândea cu mânie ducele.

Întâmplător se afla singur în dormitorul său, în care sperase să poată găsi un somn care-l ocolea de mai multe zile.

În curte, Peyrolles, plin de nobleţe, aşteptă ca unul dintre acoliţii săi să descalece pentru a-l imita şi a-i încredinţa căpăstrul calului său alb. După aceea, chemă printr-un semn un alt valet, ce se învârtea, încolo şi-ncoace, la soare.

---

[38] *Bravo* (pl. bràvi) (lb. italiană): bandit în slujba cuiva. (n.t.)

[39] *Albergo* (lb. italiană) = han. (n.t.)

— Psstt! Secătură, vino aici!

Şi, cu dezinvoltură, îi porunci servitorului ce venise în fugă:

— Du-te şi spune-i stăpânului tău că domnul de Peyrolles doreşte să-i vorbească despre o problemă urgentă şi gravă... Accentuez: urgentă şi gravă!

Încunoştinţat, Charles-Ferdinand îşi încruntă sprâncenele negre, parcă desenate cu pensula:

— Ce-mi tot înşiraţi? Ticălosul ăla de Peyrolles nu face parte din cei patru!

Se duse la fereastră.

— *Per Baccho!*[40] bombăni, zărindu-l pe ex-studentul îmbrăcat în negru — ăsta seamănă tare bine cu factotum-ul nobilului meu văr. Şi, totuşi, nu este el! Ce-o mai fi şi cu şarada asta?

La Mantua nu se aflase încă de sfârşitul rapid al bătrânului.

De obicei, prinţul era politeţea întruchipată. Dar, am mai spus-o, în acea zi se simţea într-o dispoziţie de câine.

"Vin să-ncerce să-mi stoarcă ceva bani!", trase concluzia, în sinea lui. "Intendentul socrului meu vrea să mă şantajeze."

Şi, brusc mâniat, strigă:

— Du-te de-i spune pramatiei ăleia să-şi ia tălpăşiţa. Nu-l cunosc! Să se care de-aici!

Servitorul se întoarse la Peyrolles. Un italian, chiar şi când nu este prea cult, nu poate să nu se achite cu diplomaţie de o însărcinare atât de brutală. Priceput să răsucească frazele şi comediant înnăscut, valetul folosi, aşadar, perifraze foarte politicoase pentru a explica hotărârea de a nu-l primi, pe care trebuia s-o transmită.

Dar asta nu păru să-l descurajeze pe tânăr. Observase că servitorul, în timp ce vorbea, se tot uita către o anumită fereastră deschisă: în mod evident, cea a încăperii în care se afla stăpânul său.

— Prietene, i se adresă calm, asta se datorează cine ştie cărei neînţelegeri... Senioria Sa nu are cunoştinţă de faptul că eu sunt fiul — vai, orfanul! — unuia dintre cei mai buni prieteni ai săi... Spune-mi, te rog...

Şi arătă cu mâna dreaptă fereastra către care se tot zgâia omul, cât vorbise.

---

[40] *Per Baccho!* (lb. italiană) = Pe Bachus! (n.t.)

— Monseniorul duce este acolo, nu-i aşa? E singur? Da... Cu o tânără doamnă, poate? Nu... Atunci este perfect! În acest caz îi voi trimite pe loc, Ilustrei şi Graţioasei Sale Seniorii, un obiect ce-mi poate da crezare în faţa Sa...

Şi, cu aceste vorbe, în faţa valetului uimit şi a "gentilomilor casei sale", care priveau nepăsători, caraghiosul scoase din oblâncul şeii un pacheţel înfăşurat în cârpe, pe care-l desfăcu cu o grijă maternă.

— Iată obiectul, spuse zâmbind.

Era un ciorchine de strugure tămâios...

O clipă mai târziu, Charles-Ferdinand al IV-lea auzea un zgomot uşor, privea, făcea o strâmbătură, pălea, alerga la fereastră, se apleca în afară şi-i striga călătorului înveşmântat în negru:

— Urcă! Te aştept, prietene!

* * *

Cu toată încrederea extraordinară pe care o avea în propriile-i talente, tânărul Peyrolles se simţi intimidat văzându-l pe ducele de Mantua care, răsturnat într-un fotoliu, stând picior peste picior şi cu capul puţin dat pe spate, îl privea apropiindu-se, cu o semeţie şi cu un dispreţ de neînchipuit.

Charles-Ferdinand al IV-lea era într-o ţinută de casă şi, totuşi, eleganţa sa ieşea în evidenţă, puţin cam efeminată, desigur, dar rafinată. Frumosul său cap palid, cu gât delicat, era avantajat de dantelele care-i înconjurau chipul, ca pe al unei *donnetta*[41]; mâinile lui, ieşind dintre dantele veneţiene, ar fi făcut-o invidioasă şi pe o regină; părul — atât de negru încât părea albăstrui — nu aştepta decât câteva cârlionţări cu fierul pentru a deveni o perucă de ceremonii. Ochii săi catifelaţi, alungiţi, mobili sub mătasea genelor frumoase, aminteau de culoarea castanei de India. În ei luceau paiete de aur.

Mândria, un oarecare dar de a juca teatru şi o voinţă de fier se vădeau din atitudinea acestui prinţ, din sprâncenele bine desenate, arcuite, din nasul său ca un cioc de vultur, din mobilitatea trăsăturilor şi din subţirimea buzelor lui prea roşii.

---

[41] *Donnetta* (lb. italiană) = domnişoară. (n.t.)

Deşi avea o slabă experienţă în cunoaşterea oamenilor, vizitatorul nu se lăsă înşelat:

"Un cavaler frumos, dar un stăpân nu prea comod..."

Fără a clipi, Gonzague îl lăsă pe tânăr să înainteze, curbat în două, maturând covorul cu pana pălăriei şi încercând să vorbească:

— Monseniore... eu sunt... al Senioriei Voastre...

Îl măsură cu privirea, de la călcâiul ghetei până-n creştetul capului şi nu crezu că trebuie să-şi ascundă o mică strâmbătură. Cu siguranţă, gândea:

"Un lungan lipsit de farmec... Gentilom... atât de puţin pe cât e cu putinţă... Fierul care-i atârna la şold ar putea fi o frigare... În băiatul ăsta slab este ceva de lacheu şi de avocat, de diacon şi de magistru... Pute a urzeală de intrigi!"

Fără a-i arăta vreun scaun, soţul Vincentei îl întrebă pe tânăr, cu un ton plictisit:

— Ce vrei de la mine, băiete? Nu ţi s-a spus că nu mă simt bine?

Lui Peyrolles, primirea i se părea cam rece. Cu spinarea curbată, nu îndrăznea să-l contemple pe marele senior aşa cum ar fi dorit. Dar, la doi paşi de fotoliul educai, zări ciorchinele de strugure, pe jumătate strivit. Asta îl făcu să-şi recapete curajul. La urma urmei, Charles-Ferdinand n-avea decât să ia atitudini olimpiene, tot la mâna lui Antoine era!

— Monseniore, zise cu glas scăzut, doar dorinţa de a apăra interesele unui prinţ atât de mare poate fi învinuită... Dacă am fost indiscret forţând uşa Senioriei Voastre...

— Ai fost, remarcă ducele, pe un ton sec.

— Monseniorul să mă ierte!

Spunând acestea, Peyrolles se aplecă iute, luă strugurele tămâios şi spuse, ca într-o doară:

— Am fost foarte mirat, sosind la Guastalla, să văd struguri atât de frumoşi pe masa monseniorului duce — aibă-l Domnul în paza sa! Mă întrebam cum se pot obţine aceste bogate daruri ale verii în săptămâna Paştilor? Fiola aceasta mi-a dat cheia enigmei... O restitui nobilului duce!

Şi scoase din buzunar sticluţa ce conţinea otrava familiei de Médicis.

Gonzague se făcu foarte palid, dar se limită la a-şi descrucişa picioarele şi la a privi mai atent chipul lui Peyrolles.

Nefiindu-i cunoscută moartea complicelui său, începu să studieze diferite ipoteze. Se afla oare în faţa unui ticălos de prima clasă care reuşise să pună mâna pe groaznicul său secret, sau a unui devotat fanatic al lui Peyrolles, trimis aici pentru a-i stoarce o avere? Declară cu nepăsare:

— Prietene, comoara ducilor de Mantua este, deocamdată, destul de înglodată în datorii... Dar cei care ar avea ideea nebunească de a veni să-l sâcâie cât de puţin pe prinţul de Gonzague, Charles-Ferdinand al IV-lea, n-ar mai trebui decât să se pregătească de moarte... Ai înţeles?

Peyrolles zâmbi şi replică:

— Mi-am luat precauţiile necesare. Înainte de a veni aici pentru a-i oferi Monseniorului serviciile inele, fiul nobilului şi regretatului meu părinte a depus la un notar din Guastalla o scrisoare sigilată aşa cum se cuvine, care se referă la cultura strugurelui tămâios, precum şi la o oarecare sticluţă foarte potrivită pentru pârguirea frumoşilor ciorchini din Sicilia...

Aruncă pe covor fiola pe care, o ţinuse în mâna înmănuşată şi izbucni în râs:

— Sticla asta, monseniore, nu conţine decât *aqua simplex!*[42]

"Ia te uită!" gândi ducele fără a se emoţiona peste măsură. "Iată totuşi un băiat cu resurse. Precauţia n-a fost de dispreţuit."

Atunci, mâna cea nepăsătoare îi arătă un scaun tânărului Peyrolles, care se felicită: "Îmi acordă o avansare. Uite unde ajungi datorită studiilor temeinice!"

— Tocmai ai vorbit despre "regretatul" dumitale tată, remarcă Charles-Ferdinand, după o tăcere pe care tânărul Peyrolles nu îndrăzni s-o întrerupă. Oare i s-a întâmplat o nenorocire domnului intendent al socrului şi vărului meu de Guastalla?

— Vai! De ieri zace sub o lespede din transeptul bisericii Santo Paulo... Cel mai bun dintre părinţi, monseniore, simţindu-se condamnat, mă chemase în mare grabă... Chiar în noaptea sosirii mele la Guastalla, o congestie cerebrală l-a doborât... În nenorocirea mea, am putut avea, mulţumită Cerului, această consolare: tatăl meu a avut timp să-mi vorbească despre

[42] *Aqua simplex* (lb. latină) = apă simplă. (n.t.)

interesele stăpânului său... despre speranţele legitime nutrite de Senioria Voastră...

— Ceea ce îi aparţine lui Gonzague — spuse tăios ducele, căruia îi năvălise sângele în obraji — trebuie să-i revină lui Gonzague, după cum este şi drept!

— După cum este şi drept! întări Peyrolles.

Din acea clipă, semeţul Charles-Ferdinand deveni cui totul altul. Perspectiva de a intra în posesia bunurilor fabuloase ale rudei sale părea să-l biciuiască. Se ridică, se apropie de tânăr, care imediat sări în picioare, şi îi întinse mâna dreaptă:

— Prin tatăl dumitale, prietene — spuse cu o emoţie adevărată sau falsă — pierd un aliat preţios... Dar, slavă Domnului! Mi se pare că, în ciuda tinereţii dumitale, poate chiar datorită ei, îl vei putea înlocui, şi nu-i imposibil nici să-l întreci, nu-i aşa?

— Monseniore, răspunse Peyrolles cu o îndrăzneală extraordinară, aceasta este convingerea mea intimă...

Se duse apoi să închidă fereastra, se asigură că perdelele acopereau uşile, din precauţie le ridică să se încredinţeze că nu era nimeni ascuns acolo şi, în cele din urmă, se postă în faţa lui Charles-Ferdinand şi-i şopti:

— Ducele de Guastalla se stinge. În mai puţin de o lună se va duce să doarmă la Santa-Croce... Să profităm de acest scurt răgaz care ne este acordat. Tatăl meu îşi avea ideile lui; le cunosc pe ale domniei voastre, monseniore. Şi unele şi altele au câte ceva bun... Îngăduiţi-mi să vi le expun pe ale mele.

Capitolul III - O căsnicie fericită

Mai în amonte de Lourdes, valea torentului Pau este mărginită mai întâi de nişte dealuri line, între care se întind văile Lavedan[43]-ului. Apoi, la confluenţa acestui torent şi a celui din Cuaterets[44], încep să se ridice înălţimi mai

[43] *Lavedan*: ţinut din munţii Pirinei. (n.t.)

[44] *Cauterets*: comună în munţii Pirinei, situată pe teritoriul Cauterets. (n.t.)

abrupte. Unele depăşesc trei mii de metri şi-şi scaldă în azur zăpezile veşnice.

Localitatea Angelès-Gazost se află în punctul în care se ating aceste două regiuni.

În vremurile în care se întâmplau evenimentele pe care le istorisim, Angelès putea fi considerat drept un loc uitat de Dumnezeu, aflat la capătul pământului.

Într-un astfel de loc te simţi cel mai bine când iubeşti şi eşti iubit. Nu le fie cu supărare scepticilor, dar adevărata fericire le scapă celor care caută satisfacţii bazate pe vanitate. O cunosc doar perechile care ştiu să trăiască cu dragoste şi cu apă proaspătă.

René de Lagardère şi soţia sa se hrăneau în felul acesta, adăugând la acest meniu, cam simpluţ, şi multe castane.

Fără dragoste, cum ar fi venit aici o italiancă, tânără foarte frumoasă şi de viţă princiară? Doria de Gonzague de Guastalla trăise mai bine de cincisprezece ani în bogăţie şi lux, înconjurată de servitori, îmbrăcată într-atât de elegant, încât nici regina Ungariei, nici împărăteasa Germaniei nu erau gătite ca ea. Băuse din cupe de argint aurit, călărise pe armăsari de rasă, frecventase seniori parfumaţi, primise omagiile unor cardinali şi văzuse prinţi cerându-i mâna ca pe o comoară fără de seamăn.

Acum, locuia în ferma strămoşească a familiei Lagardère.

Era o locuinţă senională de ţară, fără nici o pretenţie. Turnul şi porumbarul său erau singurele elemente arhitectonice care-i afirmau demnitatea. Construită dintr-un tuf aurit de soare, acoperită cu ţigle, dar împodobită cu viţă de vie, cu caprifoi şi cu iasomie clădirea lăsa să pătrundă valuri de lumină şi, de la ferestrele sale, se putea vedea o privelişte grandioasă sau înduioşătoare, după multiplele capricii ale vremii, ale orei din zi sau ale anotimpului.

Doamna de Lagardère petrecea acolo zile fericite. Se mulţumea să domnească, binevoitoare şi zâmbitoare, peste două servitoare bearneze[45], o cameristă — devotata Suzon Bernard — şi trei slujitori: de picior[46], de călărie sau argaţi, după împrejurări. Pentru a o face pe blondă şi strălucitoarea fiică a

[45] *Bearneză*: persoană feminină originară din Béarn — regiune aflată în Pirineii de Jos. (n.t.)

[46] *Slujitor de picior*: servitor care, de obicei, îşi însoţeşte stăpânul. (n.t.)

ducelui de Guastalla să cânte întreaga zi, era de ajuns ca, la trezire, soţul ei s-o ia în braţe şoptindu-i, extaziat:

— Doria, Doria, iubita mea de aur![47]

Dragostea se aseamănă cu vântul, care suflă acolo unde are chef. René de Lagardère nu trebuise decât, pur şi simplu, să se arate pentru a cuceri inima tinerei prinţese. Era un gentilom din Pirinei, bine legat, spătos dar totodată delicat, cu ochi albaştri, de un albastru de oţel ca apele torentului Auzun. Avea o înfăţişare mândră şi putea rivaliza cu mulţi seniori din Italia. Cu toate acestea, eleganţa lui, spre deosebire de cea a ducelui de Mantua, respingea orice moliciune, orice feminitate: o eleganţă foarte franceză, stil Henri al IV-lea. Oare ea o sedusese pe Doria? Nu se ştie. Îndrăgostitul cel mai incurabil sau femeia cea mai îndrăgostită nu-şi poate niciodată expune motivele alegerii sale.

Când părăsise, cu soţia sa la braţ, palatul ducal din Guastalla, René putuse spune, asemeni cuceritorului galilor: "Am venit, am văzut, am învins"[48]. O scurtă perioadă de timp, imensa lui fericire l-a înspăimântat. Se temuse, pentru soţia lui, de smulgerea din mediul obişnuit, de monotonia traiului de la ţară. Dar Doria mai întâi râsese de spaimele sale, iar apoi îl liniştise cu cuvinte pline de dragoste arzătoare:

— Indiferent unde, indiferent cum, dar cu tine, *caro mio*[49]*!*

Timpul nu adusese nici măcar umbra unei dezminţiri a acestor cuvinte. Pentru Doria, soţul său era întregul univers; îi era de ajuns să fie alături de el pentru a fi fericită că trăieşte.

Într-o zi, la câteva săptămâni după sosirea lor la Argelès, René de Lagardère, admirând o dată mai mult neasemuita frumuseţe a soţiei sale, îi propuse cu tandreţe:

— Vrei ca înaintea sosirii iernii să facem călătorie?... O călătorie minunată? N-ai fi încântată să vezi Versailles-ul şi să fii primită la curte? Dacă rangul tău nu ţi-ar asigura aceste prerogative, ştii, draga mea, că un Lagardère are dreptul de a urca în caleştile regelui? Familia mea nu are titluri nobiliare, dar

---

[47] *Doria, Doria, iubita mea de aur!*: joc de cuvinte, căci în limba italiană "de aur" se spune *d'oro*. (n.t.)

[48] *"Am venit, am văzut, am învins"* (din lb. latină: *"Veni, vidi, vici"*): cuvinte celebre prin care Julius Cezar a anunţat Senatului victoria asupra regelui Pontului. (n.t.)

[49] *Caro mio* (lb. italiană): dragul meu. (n.t.)

se trage dintr-un vechi neam de cavaleri, şi asta este de ajuns. Şi, în afară de asta, am fost cadet în compania de muşchetari a domnului d'Artagnan.

Doria ridică uşor din umeri. În timp ce visul — deseori irealizabil — al atâtor femei din Franţa, ba chiar din Europa, era de a fi prezentate la Versailles, pe sora Vincentei aşa ceva prea puţin o interesa. Ea îşi iubea bărbatul şi se simţea foarte bine la ea acasă.

Dar René de Lagardère nu se dădu bătut. Fără a avea mare ambiţie pentru el, o avea totuşi pentru Doria. Îşi dorea un titlu de conte, pentru că soţia sa să nu fie doar doamna de Lagardère. Pe ascuns, scrise deci unor prieteni care tot bântuiau pe la Ochiul de Bou[50], lăsând pe mai târziu un demers personal pe lângă Regele Soare.

Peste câteva zile, într-o dimineaţă senină, Doria — îmbujorată de emoţie şi de bucurie — şoptea la urechea iubitului său un mare, un foarte mare secret: familia de Lagardère nu se va stinge... Un fiu avea s-o continue. Fermecătoarea blondă era sigură că va fi un fiu!

René îi împărtăşi bucuria, dar, începând din acel moment, îl cuprinseră grijile. În el, tatăl de familie venea să-l înlocuiască pe tânărul căsătorit, nebun de dragoste, încerca să pătrundă întunericul viitorului. Un fiu? Va trebui să-l crească în mod demn, să-l trimită la colegii, să-l prezinte la Curte şi — dacă voiau să-l vadă reuşind — să-i cumpere o companie sau un regiment[51]. O fiică? Problema ar fi şi mai greu de rezolvat din cauza zestrei...

Şi abia atunci îşi dădu seama René de Lagardère de mediocritatea în care trăia. Până în acea clipă, extazul dragostei parcă îi legase ochii... Văzu că nu prea are bani. Îşi privi conacul acela fără fast, domeniul său în care micile drepturi senioriale abia dacă îi asigurau un trai decent, privi şi rochiile simple pe care le purta draga lui Doria, şi ţinutul acela îndepărtat, fără mari resurse...

---

[50] *Ochiul de Bou*: fereastră rotundă, la un pod sau în partea triunghiulară a unui fronton. Acest element arhitectonic a fost utilizat în palatul Versailles, la care face referire autorul, printr-o figură de stil. (n.t.)

[51] Referire la un obicei din acea epocă, potrivit căruia militarii de carieră trebuiau să plătească o taxă pentru ocuparea unui post de ofiţer. (n.t.)

Dar — se va obiecta — desigur că fiica celui mai bogat senior din Italia nu părăsise palatul ducal din Guastalla fără nici un ban? Din păcate, da! Faptul ar părea greu de crezut, dar în ziua în care René de Lagardère îşi dăduse seama că o iubeşte pe Doria, îşi spusese:

— Nu am nimic decât spada mea. Ea are totul! Dacă o cer în căsătorie, nimeni nu va crede că o iubesc. Aş fi luat drept un josnic vânător de zestre! Aşa ceva nu vreau!

Hotărârea îi fusese promptă.

A doua zi în zori, încăleca, fără măcar a-şi fi luat rămas bun de la gazde. Voia să fugă, ca un hoţ; să fugă de priveliştea acelei fiice de prinţ care niciodată nu va putea fi a sa. Niciodată!

Dar dragostea o ţinuse trează pe blonda soră a Vincentei şi se ştie că, atunci când iubesc, şi cele mai pure fete devin viclene. Rezemată în coate la balconul de marmură al *loggiei*[52] sale, cu frumosul său păr despletit, Doria surprinsese pregătirile de plecare ale tânărului gentilom provincial francez şi citise îndată în inima lui ca într-o carte deschisă.

Chemase o *camerina* care-i era foarte devotată şi-i ordonase, arătându-i-l pe cavalerul care-şi inspecta harnaşamentul:

— Du-te şi spune-i că-i poruncesc să rămână aici, pentru că vreau să fiu soţia lui!

René îi dăduse ascultare, furios şi încruntat.

Peste o oră, cu o îndrăzneală cu adevărat princiară, Doria îl convocă la ea, în prezenţa Vincentei, şi-i spunea:

— Domnule de Lagardère, aţi avea pretenţia ca eu să-i cer tatălui meu, ducele de Guastalla, mâna dumneavoastră? Răspundeţi. Voi face aşa cum doriţi căci, trebuie să ştiţi, nu mă voi putea căsători niciodată cu un alt bărbat decât cu dumneavoastră.

Vincenta se prefăcuse atunci că priveşte ceva în curtea palatului, căci geamăna sa se repezise să-l îmbrăţişeze pe tânăr.

Dar Lagardère, stăpânindu-şi emoţia, reuşise să-şi exprime scrupulele de om cinstit.

— Foarte bine, răspunsese Doria, dacă banii mei vă încurcă, nu-mi voi lua de aici decât rochia de mireasă şi bijuteriile mele de fată, dacă totuşi sunteţi de acord cu asta.

---

[52] *Loggia* (arhit.) (lb. italiană) = portic, loggia. (n.t.)

"Cu asta" pretenţiosul gentilom gascon putuse fi de acord.

Ducele şi ducesa de Guastalla au fost foarte miraţi când în faţa lor au apărut René şi Doria, ţinându-se de mână; au fost şi mai uimiţi auzindu-i afirmând că nu cereau altceva decât îngăduinţa de a fi fericiţi, cât mai curând posibil.

În zadar s-a declarat ducesa convinsă de dezinteresul lui René, în zadar a insistat să-l facă să accepte, dacă nu o zestre, măcar o sumă frumoasă "cu titlu de avans din moştenire", cum spun oamenii legii. Îndrăgostitul a rămas inflexibil: nu voia să ia cu sine de la Guastalla decât pe blondă să cucerire, în rochie de mireasă.

Totuşi, fără ştirea domnului şi stăpânului său, aceasta ascunsese în bagajele sale, purtate de nişte catâri, nu numai colierele, broşele şi inelele ei de fată, ci şi o oarecare sumă de ducaţi, florini, ludovici şi ţechini[53], ca urmare a insistenţelor mamei sale.

Cei doi Lagardère aveau să-şi dea seama în curând că acea mică comoară îşi avea utilitatea ei.

Presimţirea n-o înşelase pe tânăra femeie. Născu un băiat. Îi dădu numele de Henri, mai întâi pentru că amintirea Veşnicului-Galant rămăsese vie în întreaga Gascogne, apoi pentru că acesta era numele de botez al bunicului său, ducele de Guastalla şi, în sfârşit, pentru că un Lagardère a fost însoţitorul şi secretarul "Regelui cu Găina în Oală"[54]. Evenimentul a fost sărbătorit. Toată nobilimea din ţinut a venit să bea vinul de Jurançon şi să mănânce puii gătiţi *à la béarnaise*.

Cu acest prilej, nişte rude îndepărtate se crezură îndreptăţite să-i pună întrebări lui René de Lagardère. Ştiau în ce condiţii se căsătorise şi-i socoteau purtarea încăpăţânată, dar cam prostească. Unul dintre ei se făcu interpretul celorlalţi:

— Iată-te, îi spuse lui René, procopsit cu o odraslă care promite să fie un bun bearnez. A moştenit cu siguranţă calităţile neamului său: veselie, eroism... dar asta nu este de ajuns în vremurile pe care le trăim. Trebuie să ai avere! Am vrea să aflăm că viitorul tânărului Henri va fi asigurat de moştenirea familiei Guastalla, despre care se vorbeşte c-ar fi fabuloasă...

---

[53] *Ţechin*: monedă de aur, cu valoare variabilă, utilizată pe vremuri în diverse state italiene sau din Orient. (n.t.)

[54] *Regele cu găina în Oală*: referire la Henri al IV-lea, care voia ca fiecare supus al său să-şi poată fierbe în oala de supă o găină, măcar duminica. (n.t.)

— Drept să vă spun, replică fără înconjur tânărul, habar n-am, şi sunt îndeajuns de înţelept încât să nu contez pe pantofii rămaşi de la un mort[55].

Şi deoarece se insista — mai mult din afecţiune decât din curiozitate — răspunse:

— Dispoziţiile testamentare ale ducelui, socrul meu, zac sub nişte văluri groase pe care nimeni nu le-a ridicat.

Şi adăugă, lăsând astfel să se vadă străfundurile inimii sale generoase şi loiale:

— Fără o nedreptate strigătoare la cer, averea unui Gonzague nu poate trece într-o familie străină. Trebuie să-i revină ducelui de Mantua, cumnatul meu, căpetenia ramurii existente a familiei de Gonzague. Vincenta trebuie să fie principala beneficiară a mărinimiei paterne.

La vremea aceea — şi, din păcate, şi în continuare — René nu cunoştea ticăloşia lui Charles-Ferdinand al IV-lea, deoarece Vincenta, care întreţinea o corespondenţă susţinută cu sora sa geamănă, păstra secretă durerea să, într-atât de tare îi era firea.

Prin ea s-a aflat, la conacul Lagardère, despre moartea ducesei de Guastalla, apoi despre boala care-l măcina pe soţul acesteia şi, în sfârşit, despre slabă speranţă ce există, în anturajul ducal, de a-l păstra încă mult timp în viaţă pe acel bun senior.

Doria vru să pornească la drum spre a-l îmbrăţişa pentru ultima oară pe tatăl său, dar boala — o febră cumplită o reţinu în valea Argelès. Când, în ciuda doctorilor şarlatani, se însănătoşi, un plic trimis de Charles-Ferdinand o făcu să renunţe la pioasa sa intenţie.

Într-un stil foarte drăguţ şi afectuos, ducele de Mantua îi spunea cumnatei sale cam aşa ceva:

"Probabil că Vincenta ţi-a adus la cunoştinţă că starea venerabilului duce, socrul şi vărul meu, lasă să se întrevadă un sfârşit fatal. Pentru a te scuti de frământări inutile, desigur că ea a înfrumuseţat puţin adevărul. Ţi-l datorez totuşi, dragă Doria, căci ai putea fi tentată să întreprinzi o călătorie lungă, o

---

[55] *A conta pe pantofii rămaşi de la un mort* (*în lb. franceză*: *compter sur les souliers d'un mort)* = expresie echivalentă în lb. română cu: a vinde pielea ursului din pădure. (n.t.)

deplasare foarte costisitoare... Ar fi în zadar şi ar greva în mod inutil finanţele voastre. Mult iubitul nostru senior a căzut în boala copilăriei. Nu mai recunoaşte pe nimeni, nici măcar pe Vincenta. După părerea mea, acest spectacol ţi-ar produce o mare durere, fără a-l reconforta pe iubitul nostru bolnav."

René de Lagardère şi soţia să nu se îndoiră nici o clipă de afirmaţiile ducelui de Mantua. Dimpotrivă, îi fură recunoscători că se gândise să-i scutească de nişte cheltuieli foarte mari.

* * *

Peste câteva luni, Suzon Bernard, camerista — aproape prietena — Doriei, fu nevoită să se scoale în miez de noapte, să-şi pună la repezeală o pelerină şi nişte papuci. Cineva bătea la poarta conacului şi un glas puternic şi aspru pronunţa aceste cuvinte, aproape groaznice:

— În numele regelui!

După ce frecase amnarul şi aprinsese o lumânare a cărei flacără o apăra cu mâna, femeia deschise uşa întărită cu bare de fier şi zări un gentilom care descălecase şi-şi legase calul de un inel fixat în zidul conacului.

— Iertaţi-mă, domnişoară, că am întrerupt într-un mod atât de violent somnul unei persoane aşa de drăgălaşe... niciodată n-aş fi făcut aşa ceva de bunăvoie! Dar vedeţi în faţa dumneavoastră un ostaş care are o misiune din partea domnului conte d'Arcachon...

Domnul conte d'Arcachon era guvernatorul Bearn-ului, atotputernicul şi amabilul reprezentant la Pau al lui Louis al XIV-lea.

Suzon făcu o reverenţă foarte reuşită, îşi arătă frumoşii dinţişori, strecură o privire galeşă mesagerului şi-l pofti să intre împreună cu ea în sala de jos a conacului. Ca în multe case de la ţară, aceasta era o încăpere mare, care servea totodată de bucătărie şi de sufragerie.

— Nu ştiu, domnişoară, îi spuse soldatul, de ce domnul guvernator m-a trimis aici, lăsând baltă toate treburile. Trebuie să fie vorba de ceva foarte important.

Şi, arătându-i un plic sigilat, adăugă:

— Vreţi să-mi faceţi plăcerea să înmânaţi asta domnului de Lagardère... cred că trebuie să aştept răspunsul său...

* * *

Doria şi René fuseseră treziţi de loviturile în poartă. Instinctiv, bărbatul sărise din pat, îşi pusese pantalonii şi-şi luase spadă.

La lumina sfeşnicului purtat de Suzon, tinerii soţi citiseră mesajul. Acesta consta în zece rânduri, scrise chiar de mâna domnului d'Arcachon. Guvernatorul îl rugă pe domnul de Lagardère să binevoiască să vină fără întârziere la Pau, spre a i se aduce la cunoştinţă un mesaj foarte important, care îl privea.

În Europa era pace. Nu putea fi vorba, deci, de a-l sluji pe rege în armată. Nu aveau nici un proces. Nu-şi cunoşteau nici un duşman. Oare ce dorea domnul guvernator? În zadar se întrebau Doria şi soţul său.

După câteva minute de gândire, tânăra femeie spuse, foarte palidă:

— A murit tatăl meu!

— Dar, în acest caz, de ce m-ar convoca domnul d'Arcachon la Pau? Decesul acesta nu-l priveşte deloc. Şi cum l-ar fi aflat?

— Îţi repet că tata a murit! se încăpăţână Doria, cu ochii în lacrimi.

René de Lagardère era un om cu decizii rapide. Îi spuse lui Suzon:

— Drăguţo, du-te să-l previi pe trimisul domnului conte d'Arcachon că-l voi însoţi la Pau chiar acum. În timp ce mă voi echipa, dă ordine să i se aducă acestui gentilom mâncare şi băutură. Cât despre mine, nu deranja pe nimeni. Mă descurc singur.

Peste o jumătate de oră, domnul de Fauvaz — aşa se numea mesagerul — şi René de Lagardère călătoreau în galop pe drumul spre Pau, trecând printr-o ceaţă îngheţată venită din munţii învecinaţi. Domnul de Fauvaz nu ştia nimic. Ar fi vrut să poată satisface curiozitatea legitimă a tovarăşului său.

— Nu pot — trase el concluzia — decât să vă spun asta, ceea ce este foarte puţin: domnul conte d'Arcachon a redactat scrisoarea pe care v-am adus-o imediat după primirea curierului de la Versailles. Mă aflam tocmai atunci în biroul său. Vestea

trebuie să fie bună, căci în timp ce vă scria, acest domn atât de cumsecade avea pe buze un zâmbet larg, şi ştiţi că este destul de zgârcit cu zâmbetele...

Capitolul IV - O lovitură de forţă

François-Charles Henri, prinţ de Gonzague şi duce de Guastalla, era pe moarte... Otrava familiei Médicis îşi îndeplinise cumplita sa acţiune de substanţă toxică lentă şi sigură. Tatăl Doriei şi al Vincentei se stingea aproximativ la timpul prevăzut, cu mintea sănătoasă dar cu trupul din ce în ce mai vlăguit.

Să nu invidiem soarta prinţilor din vremurile de odinioară. Sclavi ai destinelor lor, constrânşi să facă paradă, să-şi ascundă inima, erau datori să moară îi public. Aşa făcu şi ducele Guastalla.

După ce discutase cu duhovnicul său, porunci să se deschidă amândoi batanţii uşilor încăperii imense în care se pregătea să-i înapoieze lui Dumnezeu sufletul său cel fără de păcate.

Se aştepta acel moment solemn. În saloanele aurite, în anticamere, pe coridoare, se înghesuiau o mulţime de oameni.

Mai întâi intrară, ţinându-se de mână, Charles-Ferdinand al IV-lea şi mereu frumoasa Vincenta. În spatele lor înaintară principalii lor ofiţeri şi cei ai muribundului, în ordinea stabilită de etichetă; apoi apărură doamnele răposatei ducese de Guastalla, cele ale Vincentei, cele rare o slujiseră pe Doria. Pe urmă fu rândul căpitanilor, al stegarilor, al gorniştilor, al guvernatorului oraşului, al judecătorilor, al notarilor şi al celor mai importanţi burghezi din ducat.

Clerul intră printr-o uşă specială.

În sfârşit se prezentară şi oamenii din popor. Puteai fi sigur că împărtăşeau durerea vizibilă a Vincentei. Cei care nu reuşiseră să-şi găsească un loc, îngenunchează pe scări, pe coridoare; se vedeau chiar femei şi bărbaţi prosternaţi în piaţa din faţa palatului, rugându-se cu voce tare. Clopotul de moarte începu să zguduie sveltele clopotniţe de marmură.

Ducele, foarte calm, stătea pe patul său cu baldachin împodobit cu pămătufuri de pene albe, instalat pe o estradă acoperită cu catifea vişinie. Privirea sa limpede era aţintită asupra mulţimii.

Vincenta venise să îngenuncheze lângă tatăl său şi-şi sprijinea fruntea pe mâna albă a muribundului. Soţul ei rămăsese în picioare, lângă ea. Comediant înnăscut, mima de minune sentimente pe care nu le cunoştea. Gândul îi era în altă parte: îl urmărea pe tânărul ticălos care îi succedase lui César de Peyrolles. Nimeni nu-i remarca neatenţia, într-atât de adâncă era emoţia tuturor.

Vocea muribundului se înălţă:

— Copiii mei, mor iubindu-vă, aşa cum am trăit întotdeauna... Cel pe care l-am ales, şi l-am ales bine pentru a mă înlocui, vă va iubi la fel... ştiu că este bun şi drept... În acest fel, veţi avea mereu un tată...

Vocea i se înecă într-un gâfâit:

— Un tată... un prieten...

Charles-Ferdinand, cu gâtul întins, cu privirea fixă, cu inima bătându-i, ca un nebun, aştepta ca muribundul să-şi precizeze ultimele dorinţe. Dar Moartea punea încălţări de marmură, mănuşi de plumb şi cuirasă de gheaţă celui pe care avea să-l ia. Făcuse un efort de neînchipuit pentru a vorbi. Încercă să mai spună câteva vorbe, dar abia putu fi auzit horcăind:

— Soţia mea... soţia mea... vă va spune!

Îşi înclină capul spre dreapta, pe una din perne. Totul se sfârşise.

Maestrul de ceremonii înainta, dar un gest filial al Vincentei fu mai iute decât el: ducesa de Mantua închise ochii tatălui său şi îi puse pe frunte o sărutare de adio.

* * *

Vestea cea tristă zbură din gură în gură. Curseră lacrimi. Apoi toţi se întrebară, repetând ultimele cuvinte ale răposatului duce: "Soţia mea vă va spune!". Ce voise să zică? Cum ar fi putut moartă să facă ştiute dorinţele celui care i se alăturase în ţara umbrelor?

Dar în curând oamenii încetară să se mai gândească la această enigmă, pentru a-şi comunica o informaţie uimitoare:

— Nu se mai poate nici ieşi, nici intra... Porţile oraşului sunt păzite...

Unii adăugau chiar detalii demne de crezare:

— Ostaşi din cavaleria uşoară şi-au montat tabăra nu departe de ziduri!

Se văzură lucruri şi mai ciudate. De-abia îşi dăduse duhul ducele de Guastalla, că nişte bărbaţi înarmaţi cu suliţe şi muschete, iviţi nu se ştie de unde, se instalau unii în corpul de gardă, alţii în sala armurilor, ba unii chiar în saloanele de recepţie.

Nepăsător, stând încă în picioare lângă Vincenta care plângea, ducele de Mantua, poate puţin palid, rămăsese în locul pe care i-l indica gradul de rudenie.

Antoine de Peyrolles acţiona!

Tânăra javră, cu veşminte bogate, echipat tot astfel şi urmat de spadasinii pe care-i racolase în ziua funeraliilor tatălui său, mergea încolo şi-ncoace prin oraş, dând ordine soldaţilor apăruţi ca prin minune. Nu este nimeni mai obraznic decât o secătură care crede că a reuşit să facă avere. Antoine nu bine voia să răspundă la nici o întrebare. Îşi posta oamenii într-un loc sau într-altul şi nici măcar nu se uita la gentilomii care îndrăzneau să-l întrebe ceva.

Cu toate acestea, în timp ce se fudulea în curtea palatului ducal, contemplând cu mândrie şase tunuri aduse acolo prin grija sa, văzu că vine spre el guvernatorul oraşului. După duce, acesta era cel mai puternic personaj al locurilor. Şef suprem al justiţiei, numit de notabilităţile din Guastalla, el ar fi trebuit să exercite puterea supremă în aşteptarea desemnării noului suveran al ducatului.

— Prietene — zise, luând de căpăstru calul lui Antoine — se pare că dumneata comanzi aceşti războinici?

— Într-adevăr, de mine ascultă, se înduplecă individul să răspundă.

— În numele cui?

— Din ordinul împăratului, ducatul este pus sub sechestru!

Guvernatorul îşi încleştă pumnii şi se gândi: "Dacă aş fi prevăzut o asemenea lovitură de forţă, aş fi adunat garda orăşenească."

Un notabil îl sfătui:

— Trebuie să apelaţi la monseniorul duce de Mantua... Nu se poate...

Dar guvernatorul îl luă binişor de braţ şi scuipă pe jos, în semn de dispreţ.

* * *

În acea seară, în timp ce frumoasa şi pioasa Vincenta, după ce trimisese un curier către sora sa Doria, se încăpăţâna să rămână lângă corpul neînsufleţit al tatălui său, Charles-Ferdinand al IV-lea lua masa, într-un birou, în tovărăşia lui Peyrolles.

Se felicitau.

— Aşa-i că aveam dreptate, monseniore, să vă recomand utilizarea manierei forte? întreba Antoine. Nimeni n-a îndrăznit să mişte în oraş. Moştenirea vă aparţine!

Charles-Ferdinand nu se simţea deloc liniştit în urma acestui act de forţă şi de îndrăzneală.

— Mă frământă testamentul ăla, mărturisi. De ce atâtea mistere, dacă, aşa cum se cuvine, prin căsătorie şi prin calitatea mea de văr, eu devin duce de Guastalla?

Dar Peyrolles vedea totul în culori trandafirii:

— Până una-alta, monseniore, chiar în noaptea asta nişte oameni siguri de-ai mei vor transporta la Mantua anumite cufere, sub supravegherea mea... Acolo se află comorile defunctului — Dumnezeu să-l ierte! Acele comori conţin aur şi pietre scumpe, valorând mai multe milioane, după câte se ştie!

— Evident, încuviinţă Gonzague, încă îngrijorat, este un noroc... Sunt departe de a dispreţui această avere. Sunt departe şi de a fi ingrat, şi-ţi vei primi tu partea ta, în lingouri, monede sau diamante... Dar dacă într-o bună zi va trebui s-o dau înapoi?

— Cui? Nu sunteţi de acord cu Majestatea Sa împăratul?

— Există şi altă Majestate, a cărui reşedinţă se află la Versailles... dacă afurisitul ăla de Lagardère este moştenitorul socrului meu, Louis cel Mare îl va sprijini pe minusculul nobil de ţară din Gascogne, dracu' să-l ia!

Peyrolles îşi umplu paharul, îl goli şi întrebă, făcând cu ochiul:

— Dar, dacă familia lui Lagardère s-ar stinge, ar mai exista şi atunci un obstacol între moştenirea neamului Guastalla şi Senioria Voastră?

— Nici unul. Vincenta ar deveni unica moştenitoare, fără vreo contestare posibilă.

— Pe cinstea mea, trase concluzia tânărul, nu văd de ce strugurele muscat ar fi mai inofensiv în Dordogne[56] decât în Guastalla?

* * *

A doua zi, potrivit regulamentelor în vigoare, guvernatorul Guastallei se duse la biserica Santa-Croce spre a asista la deschiderea mormântului în care se odihnea ducesa şi unde urma să fie depus corpul soţului său.

Mormântul era un splendid monument din marmură albă, reprezentând un pat de gală pe care zăcea întinsă, cu mâinile încrucişate şi cu picioarele alăturate, statuia defunctei. Lângă ea fusese pregătit locul pentru statuia ducelui. Sculptorul, prevăzător, cioplise chiar o pernă, dintr-un cipolin[57] translucid.

Nici nu trebuia să te gândeşti să deplasezi acea piatră funerară, grea şi aproape regească. Aşa încât, pentru a avea acces la cavou, lucrătorii desfăcură doar câteva lespezi. Îl lăsară un timp să se aerisească, apoi se instală o scară, după care doi valeţi purtând torţe coborâră, urmaţi de guvernator, de doi judecători, de maestrul de ceremonii şi de căpitanul gărzilor — despre acesta ştiindu-se bine că era omul ducelui de Mantua. Antoine de Peyrolles îl reprezenta pe prinţ.

Când priviră racla ducesei, aşezată pe nişte console de marmură neagră, un strigăt general se făcu auzit, în ciuda respectului datorat acestui locaş de repaos:

— Testamentul!

Peyrolles înaintă, îngrijorat.

Un sul de plumb fusese pus pe sicriu, un sul care purta sigilii de ceară neagră. Aşa se explicau ultimele cuvinte ale lui

---

[56] *Dordogne*: departament în sud-vestul Franţei, în apropiere de Gascogne. (n.t.)

[57] *Cipolin*: rocă metamorfică, constituită dintr-o marmură ce încorporează diverse minerale cristalizate. (n.t.)

François-Charles-Henri de Gonzague, duce de Guastalla: "Soţia mea vă va spune..."

Neîndrăznind să se încreadă în cei din jurul său, prinţul pusese el însuşi acel tub de metal în cavoul funebru, cu prilejul ultimei vizite pe care o făcuse rămăşiţelor soţiei sale mult iubite.

— Domnule — spuse guvernatorul îmbrâncindu-l pe tânărul Peyrolles care deja se repezise, fără ruşine, să pună mâna pe preţiosul document — aveţi răbdare să-mi îndeplinesc îndatoririle funcţiei mele. Nimeni nu mă poate înlocui în această problemă.

Luă sulul şi-l arătă tuturor:

— Domnilor, sunteţi martorii mei... După câte se pare, acest tub conţine ultimele dorinţe ale suveranului pe care-l plângem. Îl încredinţez în mâinile judecătorilor...

Două ore mai târziu, în sala tronului din palatul ducal, în faţa tuturor celor care au dorit să asiste la acea ceremonie importantă, doi notari ducali se instalară — unul la dreapta, celălalt la stânga guvernatorului — în faţa unei splendide mese din lazurit[58] pe care toţi puteau vedea, între două sfeşnice, tubul de plumb devenit deja faimos în oraş.

Sigiliile fură rupte, tubul — deşurubat, şi guvernatorul, în picioare, în emoţia generală, scoase din el un pergament.

Nici Vincenta, nici Charles-Ferdinand nu se aflau acolo; prima — din delicateţe, celălalt — din mândrie. Dar Antoine de Peyrolles, cu un aer arogant, stătea foarte aproape de masă.

Testamentul ducelui era teribil de lung. Vom scuti pe cititor de detaliile plictisitoare: sfaturi înţelepte date viitorului suveran al Guastallei, cuvinte de iubire către Doria şi Vincenta, dorinţa de a se face mereu slujbe religioase şi liturghii, moşteniri lăsate bisericilor din oraş, donaţii către mănăstiri, milostenii pentru săraci...

Peyrolles se frământa de nerăbdare. Speranţa îi era totuşi destul de slabă. Şi, deodată, simţi un şoc la inimă, auzindu-l pe guvernator pronunţând clar cuvintele:

"Vreau ca suveranitatea ducatului să-i fie încredinţată fiicei mele Doria, pe care soţul său, domnul de Lagardère, va binevoi s-o consoleze în această împrejurare. De la susnumita Doria,

---

[58] *Lazurit* (lapis-lazuli sau lazurit): piatră fină de un albastru azuriu care este, de fapt, un silicat de aluminiu şi sodiu, conţinând şi sulf; este folosit ca piatră semipreţioasă. (n.t.)

fiica mea, senioria Guastallei va trebui să revină copiilor săi. Fie că blestemul divin să-i ajungă, iar eu îi chem în faţa Domnului pe toţi cei sau pe toate cele care ar încerca să ridice vreun obstacol în faţa îndeplinirii voinţei mele princiare."

Nu se putea exprima mai clar o dorinţă. Cât despre Vincenta, tatăl său îi lăsa moştenire o rentă foarte mare, dar cu titlu de proprietate personală, neputând fi cedată sau luată de către altul. Nu se făcea nici o referire la soţul său.

Liniştea de moarte era grăitoare. Prinţul de Gonzague nici măcar nu figura printre nenumăraţii legatari.

Există un principiu juridic intangibil, prin care asasinul este împiedicat să moştenească bunurile victimei sale.

Antoine părăsi imediat locul, dar nu fără a gândi:

"Dreptul este una; forma — alta; iar abilitatea este şi ea ceva."

Dar, deodată, se opri brusc:

"Testamentul ducal a fost redactat într-un moment în care răposatul meu tată mai trăia încă, şi pe vremea în care se bucura de toată încrederea stăpânului său. Şi, totuşi, numele de César de Peyrolles nu figurează în el... Asta să-ţi fie de învăţătură, dragul meu Antoine... Slujindu-ţi stăpânul, să nu uiţi niciodată să te serveşti pe tine însuţi."

Ducele de Mantua s-a prefăcut că suportă bine lucrurile; cel puţin în public. Deznădejdea lui mânioasa nu s-a manifestat prin strigăte, blesteme şi gesturi violente decât în prezenţa lui Peyrolles. Jură să extermine neamul Lagardère.

Seara, a fost nevoit să prezideze cina de doliu, stând în faţa soţiei sale, şi se achită de această îndatorire cu tact şi demnitate. Când rămase singur cu Vincenta, aceasta îi spuse:

— Dacă în astfel de împrejurări m-aş putea bucura, m-aş fi bucurat de dispoziţiile testamentare luate de către regretatul meu părinte... Draga mea Doria a făcut o căsătorie fără interese materiale. Desigur, dragostea o răsplăteşte, dar — totuşi — trăieşte modest, într-un ţinut pierdut, şi a născut şi un fiu. Va veni să locuiască la Guastalla, unde va domni spre binele tuturor.

Gonzague se înclină:

— Mă alătur, doamnă, acestor cuvinte. Satisfacţia dumitale este şi a mea. Voinţa răposatului vostru tată îmi va fi întotdeauna sacră.

— Cât despre renta pe care mi-a lăsat-o, continuă îndurerata soţie, ce să fac cu ea altceva decât să ţi-o dau? Eu am foarte puţine trebuinţe.

Charles-Ferdinand luă mâna nevestei sale şi o sărută fără a rosti nici un cuvânt.

Vincenta continuă:

— O voi înştiinţa pe Doria despre averea ce-i revine... Voi scrie chiar acum o scrisoare lungă. Un gentilom al Casei mele o va duce mâine...

Peste zece minute, ducele de Mantua intra la Peyrolles în cameră şi-i spunea:

— Un mesager va pleca mâine spre Argelès, unde locuiesc blestemaţii de Lagardère. Îl vei pune sub urmărire. Nu trebuie să treacă Alpii. În apropiere de Modane încep să curgă nişte torente... Este un ţinut favorabil accidentelor... Un călăreţ poate avea o cădere mortală. S-a-nţeles?

Capitolul V - Bunul plac al regelui

Nu se poate spune că palatul din Pau ar avea o înfăţişare măreaţă, dar este plin de farmec, construit dintr-o piatră care nu s-a înnegrit.

Nu poate fi comparat cu splendidele reşedinţe de pe valea Loirei, cu fortăreţele din Languedoc sau cu vechile locuinţe feudale din Bretagne. Datează din secolul al XV-lea.

Într-adevăr, în acea epocă a fost înălţat, din ordinul lui Gaston Phoebus de Foix[59], pe amplasamentul unui castel-fortăreaţă construit în secolul al X-lea de către un viconte de Béarn.

În acel castel aştepta contele d'Arcachon, guvernatorul Béarn-ului, sosirea soţului blondei Doria.

Acea provincie constituia o perlă frumoasă în coroana Franţei. Romanii, după ce cu greu o cuceriseră, o denumiseră

[59] *Gaston de Foix*, supranumit *Phoebus* (1331–1391): conte de Foix şi viconte de Béarn. Om de litere, a întreţinut la Orthez o curte fastuoasă. Bunurile şi le-a lăsat moştenire regelui Franţei. (n.t.)

Beharnum; după ei, a căzut pradă barbarilor, veniţi în valuri nenumărate. În 1920, bearnezii, rămaşi fără seniori, au făcut un plebiscit prin care s-au declarat supuşi ai contelui de Foix. Căsătoria unei fiice aparţinând acestei case de nobili a adus Béarn-ul familiei d'Albret, iar Jeanne d'Albret, soţia lui Antoine de Bourbon, regele Navarrei, a fost mama lui Henri al IV-lea...

Béarn-ul s-a unit cu Franţa în 1594, dar edictul de încorporare nu a fost semnat decât în 1620, de către Louis al XIII-lea. Iată pentru ce Regele-Soare strălucea pe munţii Pirinei.

Sosiseră zorii unei noi zile când René de Lagardère şi domnul de Fauvaz — gentilom savoiard[60], precum se vede după numele său — zăriră turnurile gemene între care se deschide poarta principală a castelului şi marele donjon pătrat şi crenelat care domină întreaga clădire.

După cum se ştie, Louis al XIV-lea îşi făcea conştiincios meseria de rege. Era extrem de exigent în a cere miniştrilor săi şi tuturor celor care-l reprezentau să facă acelaşi lucru. Şi acesta era motivul pentru care contele d'Arcachon se smulgea din moliciunea patului la ora la care soarele de-abia mijea la orizont. Fu încunoştinţat de sosirea lui René de Lagardère şi, ca un om bine-crescut, porunci să i se ofere mâncare şi băutură şi posibilitatea de a repara dezordinea îmbrăcăminţii, datorată călătoriei sale călare şi nocturne.

Puţin mai târziu, îl primea într-un cabinet mare şi luminos, de unde se zăreau mantiile de hermină sclipitoare ale Pirineilor.

— Domnule, i se adresă vizitatorului, după ce îi arătase un scaun, sunt foarte onorat de faptul că trebuie să mă ocup de această problemă. Ea este extrem de importantă pentru interesele statului...

Şi, deoarece René de Lagardère căsca nişte ochi foarte miraţi, guvernatorul scotoci printre hârtiile de pe masa sa şi scoase, plin de respect, un manuscris.

— Majestatea Sa s-a ostenit să-mi scrie în legătură cu aceasta... declară el.

Şi intră într-o serie de explicaţii lungi, pe care ne vom mărgini a le rezuma.

Răposatul duce de Guastalla, om foarte subtil sub o aparenţă de bonomie, ghicise — la puţine zile după căsătoria

---

[60] *Savoiard*: locuitor al provinciei franceze Savoie. (n.t.)

Vincentei cu Charles-Ferdinand al IV-lea — adevăratul caracter al ginerelui său. Îşi dăduse seama de situaţia nefericită a fiicei sale. Ca un prinţ ce se îngrijea de viitorul ducatului Guastalla, îşi spusese că ducele de Mantua nu trebuia cu nici un chip să-i urmeze pe tronul ducal.

Cititorul cunoaşte precauţia — cam macabră — pe care muribundul o luase pentru că testamentul să nu-i fie subtilizat. Neîncrederea ducelui de Guastalla îl făcu să dorească mai mult: o dublură a actului care-i stabilea ultimele dorinţe, semnat şi datat după toate regulile, fusese expediat imediat la Versailles. O scrisoare însoţea documentul. Louis al XIV-lea află în felul acesta că, imediat după moartea testamentarului, René de Lagardère avea să fie — în numele soţiei sale Doria — investit cu suveranitatea ducatului; în plus, Marele Rege avea să fie încunoştinţat, printr-un mesager, despre sfârşitul ducelui.

Astfel, degeaba luase Peyrolles măsuri pentru ca gentilomul trimis surorii sale de către ducesa de Mantua a să fie înjunghiat, iar scrisoarea pe care o purta nefericitul să fie distrusă... În timp ce omul de încredere al brunei Vincenta era ucis mişeleşte, unul din pajii ducelui de Guastalla pornea în grabă spre nord, trecea Alpii prin zăpadă, pe la Mont-Cénis, ajungea la Chambery şi acolo se suia într-o trăsură de poştă spre a ajunge, fără întârziere, la Versailles.

În clipa în care René de Lagardère afla sfârşitul socrului său, acesta zăcea deja de şase săptămâni sub marmura bisericii Santa-Croce.

Soţul Doriei mai află o mulţime de lucruri de la contele d'Arcachon.

Louis al XIV-lea considera că este primul dintre francezi. Tot ceea ce avea legătură cu supuşii săi îi era scump şi sacru. Aşa încât scrisese că, potrivit "bunului său plac" — aceasta era formulă oficială în acele vremuri — "dragul şi iubitul domn de Lagardère" era numit de acum înainte duce de Mantua. Şi Marele Rege adăuga că se va afla alături de René pentru a-i păstra drepturile şi spre a-l apăra împotriva tuturor, chiar şi cu ajutorul armelor, dacă, într-o zi, acest lucru ar fi necesar.

— Domnule — spuse atunci contele d'Arcachon, zâmbind — poate că se va da foc Europei pentru a vi se înlesni să vă fierbeţi un ou?

René zâmbi şi el:

— Domnule guvernator, în urmă cu câteva luni puţin îmi păsa de oul acela fiert. Dar mi-am găsit fericirea în dragoste şi într-un trai modest, căci — fără a vrea să-i supăr pe cei ambiţioşi şi pe cei dornici de măreţie — în modestie rezidă satisfacţia profundă a inimii şi a minţii. Dar, acum, problema mi se prezintă sub un alt aspect. Sunt tată, domnule conte! Fiul meu, Henri, care este ultimul din neamul Lagardère, are dreptul la acest ducat. Şi în numele lui îl accept.

Contele d'Arcachon se înclină.

— În acest caz, domnule, binevoiţi să aveţi amabilitatea de a semna această *mărturisire*.

O *mărturisire* era un act autentic prin care un nobil se recunoştea a fi omul unui senior sau al regelui. Din acest act decurgeau unele angajamente reciproce. Astfel, Lagardère recunoştea că-i datorează ducatul său regelui Franţei, iar acesta se angaja să-i asigure posibilitatea de a se bucura de el în pace.

Aşa cum prea bine spusese domnul d'Arcachon, exista riscul declanşării unui război în legătură cu moştenirea familiei Guastalla.

Dar nu izbucni nici un război, căci împăratul Germaniei, care de curând fusese bătut măr, nu se gândea să mai aibă de-a face cu regele Franţei. În schimb, îl sfătui pe ducele de Mantua să înceapă un proces, în care îl susţinu prin banii săi.

Charles-Ferdinand al IV-lea revendică, în faţa Parlamentului de la Paris, drepturile soţiei sale şi ale membrilor familiei lui, ca trăgându-se din sângele familiei de Gonzague.

Asupra modestei locuinţe a soţilor Lagardère începu să plouă cu hârtii. La cea dintâi care sosi, adusă de aprod, René se văită:

— Cum să facem ca să acceptăm lupta? Va trebui să întocmim un dosar, să luăm un avocat... Şi noi nu avem decât exact strictul necesar pentru trai.

Blonda fiică a ducelui de Gonzague nu rezistă plăcerii de a-şi tachina soţul:

— Şi dacă l-aş fi ascultat până la capăt pe mândrul meu gascon?

— Ce vrei să spui, dragă?

— Uite ce este, iubitule: voiai să mă ai doar pe mine, fără zestre... am cedat. Nu voiai să-mi iau nici măcar bijuteriile mele de fată... am refuzat. Astăzi, dragul meu, mulţumită acestor

bijuterii, avem puterea de a rezista, pe căi legale, împotriva pretenţiilor cumnatului nostru, sau mai curând ale împăratului Germaniei.

După cum se va vedea, Doria nu-l cunoştea pe Charles-Ferdinand al IV-lea, duce de Mantua.

O scrisoare a acestuia, concepută de conivenţă cu Antoine de Peyrolles, contribui să întărească şi mai mult eroarea pe care o făcea generoasa familie din Pirinei şi deveni sursa unei întregi serii de necazuri.

În acea scrisoare, Gonzague se scuza că nu putuse să le scrie bunelor sale rude din Franţa imediat după decesul ducelui de Guastalla. Punea această întârziere pe seama unei boli a soţiei sale. În realitate, aceasta se retrăsese la Assisi, unde trăia ca laică admisă în mănăstirea Santo Damiano, închinându-şi lui Dumnezeu tinereţea dispreţuită de singurul bărbat pe care-l îndrăgise în viaţă.

Cât despre lovitura de forţă care adusese ducatul în posesia sa, o atribuia ambiţiei fără stavilă a împăratului. Şi oare nu acesta era suzeranul său pentru ducatul Mantua?

Tot împăratului îi revenea responsabilitatea procesului înaintat Parlamentului.

El, Gonzague, se sinchisea prea puţin de toate acestea. Nu poseda deja Mantua?

De altminteri, era un om de inimă. La el, afecţiunea trecea înainte de orice. Avea intenţia să le-o dovedească foarte curând rudelor sale gascone. Intenţiona să vină să le viziteze.

Spre nenorocirea lor, cei doi Lagardère îl crezură şi de data aceasta. Ticălosul exprima atât de bine propriile lor sentimente curate şi cinstite!

* * *

"Bunul plac" al Majestăţii sale nu fu lipsit de influenţă asupra rezultatului rapid al procesului început. La conacul Lagardère fu văzut revenind bunul domn de Fauvaz, al cărui chip simpatic strălucea de mulţumire.

— Partidă câştigată! strigă cu toată puterea, aruncând unui valet căpăstrul calului său.

Era şi timpul! În ajun vânduseră unui argintar, venit de la Pau special pentru a încheia acea afacere atât de bună, cea din urmă bijuterie a Doriei-celei-aurite!

Auzindu-l pe mesagerul contelui d'Arcachon proclamând vestea cea bună, soţii — la etajul întâi al conacului — se îmbrăţişară.

— Salvaţi! îşi spuneau, amestecând râsul cu plânsul — moştenirea micuţului nostru Henriot este salvată! Va fi duce în Italia şi mareşal în Franţa. Regele îi va spune: "vere!", iar istoria îl va cita sub numele de Lagardère şi de Guastalla.

Ce măreţe sunt visurile de viitor pe care le fac părinţii lângă leagănul copilaşului lor! Dar cum, se înverşunează viaţa, câteodată, să le răstoarne planurile!

Oare Henri de Lagardère avea să primească totul de-a gata, şi singurul său necaz va fi acela de-a îmbătrâni, văzând cum îi cresc averile şi demnitatea?

Rolul nostru de analist cinstit ne obligă la sinceritate; eroii noştri, chiar şi cei mai simpatici, sunt nişte fiinţe omeneşti; ca atare, ei au şi defecte.

Să recunoaştem, aşadar, cinstit că, în acea zi, mesajul adus de domnul de Fauvez din partea guvernatorului fu prilej de a face o petrecere — astăzi se spune "a trage un chef".

René de Lagardère se duse să cheme câţiva vecini, în vreme ce strălucitoarea Doria, pe care bucuria o înfrumuseţa şi mai mult, se îndrepta spre bucătărie gândindu-se la meniuri savante. Nişte pui şi gâşte — zburătoare nevinovate — şi un purceluş zdravăn şi rozaliu fură victimele acestor sărbătoriri gascone şi câmpeneşti.

Capitolul VI - Bucuriile vieţii de familie

Pe vremuri era ca şi acum: veştile proaste nu cunoşteau obstacole şi mergeau repede. Un curier fu trimis către Charles-Ferdinand de Gonzague şi, străbătând ca fulgerul etapele dintre locurile de schimbare a căilor, îi aduse — proaspătă — următoarea informaţie:

"Marea Cameră a Parlamentului din Paris a declarat valabil testamentul ultimului duce de Guastalla. René de Lagardère şi soţia sa vor merge să intre în posesia moştenirii lor."

Antoine de Peyrolles fu cel care-l primi pe mesagerul venit din Franţa. Îi ascunse acestuia bucuria, cât şi dezamăgirea sa. Căci, aflând despre pierderea procesului intentat de către stăpânul său, noul factotum al foarte provizoriului duce de Guastalla încercă aceste două sentimente, într-o doză aproximativ egală. Calculul său era următorul: "Cu Gonzague moştenitor, Gonzague bogat, Gonzague posedând titluri de nobleţe şi bunuri, ce-ar deveni amicul Antoine, fiul domnului César? Dar cu un Gonzague dezmoştenit, un Gonzague sărac, un Gonzague lipsit de speranţe, ce n-ar putea deveni foarte interesantă odraslă a lui Peyrolles?"

În zilele ce urmaseră loviturii de forţă pe care o recomandase, individul se pricepuse să stoarcă profituri de pe urma evenimentelor.

În fapt, magnificul duce de Mantua, apărat — din fericire pentru el — de cavaleria uşoară şi de mercenarii împăratului, preluase puterea după moartea socrului său.

În realitate, ex-studentul parizian guverna în numele lui, şi încă în mod dur. Niciodată nu fuseseră exploataţi în aşa hal ca acum bieţii oameni din Guastalla — nobili, clerici, burghezi, negustori sau sărmani oameni de rând: pur şi simplu erau storşi de aur.

În umbra răcoroasă a palatelor sau a bisericilor se urzea o conspiraţie pentru răsturnarea despotului celui nou şi ilegal, gentilomii din Mantua urmau să dea o mână de ajutor la treaba asta.

Este uşor de închipuit că Peyrolles, acţionând în numele şi în locul stăpânului său, nu muncea nici din pur devotament, nici de dragul puterii. Fura în fiecare zi *finanţele ducale*, şi armura cavalerului, ce stătea încă în picioare în camera în care murise César, conţinea acum galbeni până la jumătate din înălţimea apărătorilor de coapse.

Scăpat de prezenţa Vincentei — fantomă neagră şi mută cu chip de madonă — ducele ducea o viaţă de petreceri în palatul Guastalla. Mesele se ţineau lanţ, şedinţele de *bassette*[61] urmau

---

[61] *Bassette*: joc de cărţi de origine italiană, care se juca între un bancher şi

celor de *lansquenet*[62]. Sălile somptuoase, cabinetele şi camerele care fuseseră martore ale vieţii cinstite şi austere a răposatului duce răsunau acum de viori, dansuri şi certuri femeieşti. Căci acolo locuiau o grămadă de fete frumoase, atrase, ca de un magnet, de aurul ce curgea în valuri.

Peyrolles, în calitatea sa de om ce se ocupă de toate treburile, avea — aşa cum se exprima, destul de urât, el însuşi — "prilejuri". Nici gând să uite tradiţiile paterne, decât că le aplică fără a fi nici lacom, nici beţivan; iar frumoasele plăteau în natură.

Ticălosul răscolea toate aceste amintiri, gândindu-se la curierul venit de la Paris. "Căci astea sunt nişte amintiri", îşi zicea. "Mâine toate îmi vor părea un vis frumos de viaţă uşoară şi de amoruri rapide! Va trebui să restabilesc situaţia prin orice mijloace şi să mă arăt în ochii semeţului Gonzague mai indispensabil ca niciodată!"

Planurile zbirului erau făcute de câteva săptămâni bune. Nu-i mai rămânea decât să-l pună la curent pe Charles-Ferdinand al IV-lea.

Antoine de Peyrolles se execută fără prea mare entuziasm. Spinarea lui slabă se aplecă. Se temu pentru cea mai puţin nobilă parte a sa. Ducele, mai ales când era sub influenţa vinului, îşi lăsa destul de uşor mâinile şi picioarele să ia cuvântul, dacă ne putem exprima astfel.

Aşadar, se află tocmai în toiul un ei petreceri când, ca urmare a dreptului pe care-l dădeau funcţiile sale de factotum, Antoine de Peyrolles apăru fără a se fi făcut anunţat. În tovărăşia a doi tineri prieteni şi a patru frumoase domnişoare, Charles-Ferdinand onora totodată frumuseţea blondă a vecinei sale şi vinul adus din Champagne.

— Ce veşti ţi-au dat îndrăzneala, rege al secăturilor, prinţ, al pramatiilor, de a veni să mă deranjezi aici? exclamă supărat.

— Monseniore, se bâlbâi lunganul, trebuie... se cuvine... este necesar să vă vorbesc între patru ochi... Chestiunea e gravă!

— *Per Baccho!* bombăni ducele, iată o obrăznicie care cere o ciomăgeală! Nu vezi, puşlama nenorocită, mai întâi, că nu

---

patru jucători. (n.t.)

[62] *Lansquenet*: joc de cărţi de origine germană. (n.t.)

acum este momentul pentru treburi serioase, şi apoi, că nu am deloc secrete faţă de prietenii mei?

Este drept că ţinuta mesenilor era îndeajuns de neglijentă pentru a confirma ultima frază a nedemnului soţ al Vicentei, iar Peyrolles putea arunca priviri ipocrite spre dezordinea galantă a doamnelor ameţite de băutură.

Dar cel care le strică bună dispoziţie ţinea cu tot dinadinsul să-i şi supere în acea seară.

— Senioria Sa — insistă — s-ar supăra pe mine dacă i-aş ascunde mai mult timp adevărul. Procesul monseniorului a fost pierdut!

Peyrolles nu văzuse bastonul ducelui de Mantua, pus lângă mâna lui dreaptă, pe braţul fotoliului, şi nici nu avusese grijă să stea la o distanţă respectabilă...

Mânia îl făcuse pe duce să sară în picioare, cu faţa albă ca varul; nările îi erau lipite şi-şi muşca buzele strânse; se înarmă brusc cu bastonul, care mângâie spinarea factotum-ului, stârnind râsul ascuţit al domnişoarelor.

— Prostule! Mojicule! urla Charles-Ferdinand, lovindu-l întruna pe Antoine.

Mânia i se potoli când bastonul se făcu ţăndări. Ameţit de băutură, începu să sughiţe de râs, înveselit:

— Asta m-a răcorit!

Şi le explică invitaţilor săi:

— Îmi închipuiam că-i ciomăgeam pe avocaţii ăia de la Parlamentul din Paris!

Apoi i se adresă lui Peyrolles:

— Stricăciunile vestimentare vor fi reparate. Le vei include pe toate în socoteală.

Unele fiinţe pot fi bătute şi să fie mulţumite. E şi cazul individului nostru. Nu avea să uite să includă în nota de plată pagubele făcute de stăpânul său atât pielii, cât şi vestei sale.

Zâmbitor, ducele se întoarse la locul său, îşi turnă şampanie şi declară:

— E o porcărie, dragi prieteni. Nemernicul ăsta tocmai m-a anunţat că testamentul regretatului, duce a fost recunoscut valabil de către magistraţii regelui.

Se auziră exclamaţii de protest.

Ducele le potoli fierberea printr-un gest nobil:

— Nimic nu este pierdut până când nu vom şti ce gândeşte Împăratul despre toate astea. Şi, cu acestea, să bem, să facem dragoste, să cântăm!

Şi, cu un gest elegant, îi făcu semn lui Peyrolles, să plece.

* * *

Peste câteva ore, acesta fu trezit din somn de către un trimis al lui Charles-Ferdinand al IV-lea. Se sculă, se îmbrăcă în grabă şi se duse în camera ducală.

Gonzague nici măcar nu se culcase.

Se dezmeticise din beţie, redevenise un om politic şi, îngrijorat, măsura cu paşi mari încăperea luxoasă în care ducele de Guastalla îşi dăduse ultima suflare.

— Micul meu Peyrolles, îi zise, sunt prins într-un impas... Hotărârea judecătorilor parizieni nu poate face obiectul unui apel. Împăratul se teme cumplit de regele Franţei. A putut să-mi împrumute trupe atâta vreme cât afacerea era neclară. Acum, după ce s-a dat o decizie judecătorească, îşi va retrage mercenarii şi cavaleria uşoară, pentru a nu risca un *casus belli*[63] de temut.

Peyrolles încuviinţă, lugubru:

— În spatele lungilor robe parlamentare se află Louis al XIV-lea... Spada lui străluceşte alături de balanţele lor[64]... Prezenţa trupelor imperiale în aceste locuri o va atrage cu siguranţă pe cea a dragonilor[65] şi a husarilor[66] Majestăţii sale Creştine...

Ducele de Mantua veni aproape de tot de factotum-ul său.

— Între mine şi moştenirea Guastalla se află trei fiinţe: René, Doria şi fiul lor Henri... Ce zici?

Antoine zâmbi sinistru:

---

[63] *Casus belli* (lb. latină) = caz de război. (n.t.)

[64] *Balanţele lor*: autorul face referire la balanţa care simbolizează corectitudinea cu care justiţia cântăreşte dreptatea. Această virtute este adesea reprezentată de o femeie cu ochii legaţi, ţinând în mână o balanţă. (n.t.)

[65] *Dragon*: soldat dintr-un corp militar de cavalerie creat în secolul al XIV-lea, pentru a lupta fie călare, fie pe jos. (n.t.)

[66] *Husar*: soldat dintr-un corp militar de cavalerie uşoară, creat în secolul al XVII-lea şi a cărui uniformă-a fost împrumutată, la început, de la unguri. (n.t.)

— *Apa de moştenire*, monseniore, ar putea foarte bine... să înece acest trio gascon!

Gonzague dădu din cap.

— M-am informat. Familia Lagardère trăieşte înconjurată de oameni simpli şi credincioşi. Aş jura că nici unul dintre ei n-ar vrea să manipuleze otrava celor din neamul Médicis... De altfel, guvernatorul din Pau, contele D'Arcachon, este cu ochii pe conacul din Pirinei. Cea mai mică imprudenţă mi-ar aduce pieirea. În acest caz, nici chiar în Italia n-aş putea scăpa de justiţia regelui de Bourbon.

Urmă o lungă tăcere.

În sfârşit, Antoine şopti eu un glas foarte dulce:

— O sfătuiesc pe Senioria Voastră să se ducă să guste din bucuriile vieţii de familie.

Gonzague îşi luă precauţii. Anunţă prin crainici publici, ba chiar ordonă să se afişeze hotărârea judecătorească ce-l deposeda. Fără a înceta să le arate tuturor un chip insolent şi radios, el înmâna guvernatorului din Guastalla, într-o şedinţă publică şi solemnă, împuternicirile de suveran, în aşteptarea "fericitei întoarceri a mult-iubitului nostru cumnat René de Lagardère şi a foarte dragei noastre verişoare şi cumnate Doria", după cum se exprimă chiar el, cu glas tare.

A doua zi, dădu ordin de plecare trupelor imperiale şi se duse să le salute.

În ziua următoare, părăsi Guastalla: foarte rece, călare, în fruntea celor din Casa sa, printre strigătele de bucurie ale poporului, scăpat în sfârşit de acest stăpân rău. Trebuie să spunem că pe spinarea catârilor sau a măgarilor din escorta nu se vedea nici un cufăr plin cu aur. Gonzague pleca cu mâinile goale.

Dar, pe lângă faptul că — aşa cum ştim — Peyrolles avusese grijă, chiar imediat după moartea ducelui de Guastalla, să trimită noaptea, spre Mantua, lăzi cu monede şi cu pietre scumpe, fiecare gentilom din suita princiară se simţea îngreunat de florini, ducaţi şi ludovici. Şi totul era luat de la Lagardère.

Câteva zile mai târziu se aflară intenţiile lui Charles-Ferdinand al IV-lea: avea de gând să meargă în Franţa, să locuiască un timp la Versailles şi, deoarece rangul său i-o permitea, să fie primit de către Marele Rege şi să-i propună o tranzacţie onorabilă în legătură cu ducatul Guastalla.

Senioria Sa avea planul său, pe care-l făcu public ducele credea că doar un italian poate să-şi exercite puterile de suveranitate pe peninsulă. Îşi propunea ca, având acordul Majestăţii Sale Creştine, să dea familiei Lagardère mari compensaţii băneşti.

Familia Lagardère — foarte veche şi cunoscută ca fiind foarte onorabilă — ar putea fi dotată cu un ducat în Franţa.

Gonzague le spusese mai multora:

— În Franţa nu există prinţi, decât cei de sânge regal. Dar unele familii sunt princiare, în calitate de străini. Cei din neamul Mortemart sunt prinţi de Tonnay-Charente; Courtenay — prinţi de Bauffremont; Mouchy — prinţi de Poix; Gramont — prinţi de Bidache, şi alţii la fel. Nu m-aş opune de fel că titlul suveran al verei mele Doria să fie recunoscut în Franţa. Ar exista astfel ducele de Lagardère, al cărui fiu mai mare, Henri, ar fi duce de Guastalla.

Această atitudine fu apreciată ca fiind cavalerească, în curând, reuşi să-i recâştige lui Charles-Ferdinand multe simpatii în ambele ducate.

Chiar şi soţia sa, retrasă la mănăstirea Santo Damiano, avu extrema bunătate de a-l felicita. Găsea că soluţia este elegantă, menajând totodată interesele lui Gonzague şi pe cele ale lui Lagardère.

Când primi scrisoarea ei, ducele de Mantua îşi frecă mâinile şi-i spuse lui Peyrolles:

— Treburile se aranjează. Când ne vom înapoia, vom domni cu aprobarea generală. Acum, nimic nu ne mai împiedică să plecăm în Gascogne, ca să trăim în familie...

Din motive de economie, prinţul nu voi să ia cu sine decât puţini oameni. Ţinuturile pe care urmau să le străbată nu erau prea sigure. La ce bun să se încurce cu o suită costisitoare?

Într-o dimineaţă de vară, sub cerul de azur limpede al Italiei, porniră aşadar, fără fast, Charles-Ferdinand, factotum-ul său şi patru gentilomi cu înfăţişare plăcută. Aceşti patru erau cei recrutaţi de Antoine de Peyrolles în ziua morţii lui César. Se puteau bizui pe derbedeii aceia.

Mica trupă se îndreptă spre nord. Se opri pentru scurt timp la Assisi — pelerinaj neînsemnat, unde Gonzague îşi cantona oamenii în sat, în timp ce el însuşi se maimuţărea prin biserici

şi-i făcea o vizită Vincentei. Simţea că va avea nevoie de creditul acelei sfinte.

Şi aşa se întâmpla că bruna fiică a ducelui de Guastalla îşi văzu soţul îngenunchind în faţa ei şi cerându-i iertare pentru greşelile atât de grave de care se făcuse vinovat faţă de ea.

Biata femeie fu mişcată. Declară că-l iartă. Îl făcu să se ridice, apoi îl întrebă:

— Nu te duci s-o saluţi pe Doria şi să-l săruţi pe fiul lor Henri?

— Aşa intenţionez, afirmă Charles-Ferdinand, dar la întoarcerea mea de la Versailles, după ce Majestatea Sa vă consimţi să aranjeze lucrurile. Aş vrea să mă înfăţişez ca un mesager al bucuriei. Acum, zise, după ce se prefăcuse că se gândeşte, poate c-ar fi mai bine să mă duc direct la Argelès? Nu crezi că s-ar cuveni să mă înţeleg mai întâi cu rudele şi aliaţii noştri?

Vincenta îl aprobă cu căldură.

Când coborî din nou povârnişurile muntelui Subasio, era încântat:

— Chiar ea m-a sfătuit să mă duc să-i vizitez sora, îi povesti lui Peyrolles. Aşadar, toţi pionii se rânduiesc de minune pe tabla noastră de şah.

* * *

Într-o luminoasă după-amiază, în munţii Pirinei, doi călăreţi înveşmântaţi şi echipaţi foarte elegant veniră să bată la poarta conacului Lagardère. Unul din ei îi aruncă lui Suzon Bernard, care venise să deschidă, câteva vorbe pronunţate cu îngâmfare:

— Charles-Ferdinand, duce de Mantua.

Basca[67] cea drăguţă făcu mai curând un plonjon decât o reverenţă, ceea ce aduse un zâmbet larg pe faţa lui Antoine de Peyrolles.

O clipă mai târziu, în salonul foarte modest al locuinţei strămoşeşti, René şi Doria se pomeneau strânşi cu dragoste în braţele cumnatului şi vărului lor.

---

[67] *Bască*: locuitoare a ţinutului bascilor, care se întinde pe cei doi versanţi ai Pirineilor occidentali, spre Franţa şi spre Spania. Locuitorii ţinutului vorbesc o limbă aparte, diferită de cea a ţărilor învecinate. (n.t.)

— Ah! spunea acesta, ce fericire să-ţi revezi nişte rude atât de dragi! Degeaba se vorbeşte rău despre familie, ea este singura care oferă inimilor delicate plăcerile cele mai curate.

Şi multe fură îmbrăţişările pentru René şi nenumărate drăgălăşeniile pentru Doria!

Henri fu adus de către o doică din partea locului. Şi atunci, bucuria vizitatorului păru să se mărească de o sută de ori. Cu o emoţie foarte bine simulată, luă copilaşul din braţele servitoarei, îl legănă, îl acoperi cu sărutări şi declară:

— Iată consolarea mea vie! În lipsa moştenitorului pe care draga mea Vincenta nu mi l-a putut da, am cel puţin bucuria de a şti că, atunci când voi zăcea sub lespede, ducatul Mantua va fi reprezentat cu demnitate.

— Ce spui? de-abia putu rosti Doria, ai cărei ochi se deschiseră larg.

Charles-Ferdinand ridică din umeri:

— Cui aţi vrea să-i las moştenire patrimoniul meu? Lui Philippe de Gonzague, vărul meu atât de îndepărtat şi care trăieşte în Franţa? Este de multe ori milionar! Nu se complace decât în tovărăşia celor doi prieteni ai săi, Philippe, duce d'Orléans, şi Philippe, duce de Nevers; aceşti doi prinţi, dintre care unul este nepotul regelui, i-ar asigura — chiar şi ei singuri — averea şi viitorul, dacă ar avea nevoie. Moştenitorul meu cel mai apropiat şi cel mai drag, să ştii, Doria, că este mucosul ăsta!

René şi soţia lui se priviră, adânc mişcaţi. Oare visau? Oare de-acum înainte vor străluci zile de glorie şi de dragoste?

René şi Doria ştiau, din multe exemple, că problemele băneşti dau naştere la certuri, chiar la ură. Câteodată, ele fac să apară duşmănii de neîmpăcat între soţi şi soţii, între mame şi copiii lor, între fraţi şi surori. În urma unor certuri între moştenitori au izbucnit războaie.

René era frământat de un scrupul:

— Dragul meu Gonzague, îi zise, mă tem că nu ai fost informat despre...

Charles-Ferdinand îşi lărgi buzele într-un zâmbet de mare senior. Îi înapoie doicii copilul, îşi netezi cu un bobârnac jaboul de dantelă, se aşeză, punându-şi picior peste picior, şi declară, cu dezinvoltură:

— Faci aluzie la procesul acela? O nimica toată pentru mine! Ducelui de Mantua puţin îi pasă de ducatul Guastallei!

Şi, cu o expresie plictisită, le explică rudelor sale:

— Dacă ar fi fost după mine, niciodată n-aş fi consimţit să mă opun dispoziţiilor date de mult-iubitul tău tată, dragă Doria... Dar împăratul ţinea să rămână supremul suzeran al ducatului de Guastalla, aşa cum este şi pentru ducatul de Mantua. Poate aţi aflat măsurile luate de dânsul?

— Nu, zise Doria.

— Nu, confirmă René.

Gonzague îşi scoase tabachera, luă câteva fire de tutun de Spania, îl trase pe nas şi spuse:

— Împăratul a pus sub sechestru Guastalla imediat după ce nefericitul meu socru şi-a dat ultima suflare... Credeam că Vincenta v-a informat despre toate lucrurile astea? Mi-au fost cât se poate de neplăcute. A trebuit să preiau puterea; am fost constrâns şi silit să intentez o acţiune judecătorească... Nu mi s-a dat dreptate! Mă vedeţi încântat de asta! Cât despre rest, dacă vreţi, vom vorbi mai târziu, în mod afectuos, în familie. Pentru moment, lăsaţi-mi plăcerea de a mă afla printre voi!

Şi adăugă, învăluind-o pe Doria într-o privire din care nu lipsea vechea dorinţă, dar pe care se pricepu s-o ascundă de minune:

— Verişoară, eşti ca întotdeauna de o frumuseţe princiară! Mi se pare că timpul n-a făcut decât să-ţi mărească farmecele.

Ce comediant genial era acest Gonzague de Mantua! Ar fi întrecut şi pe cei mai celebri actori din epoca sa!

Nici o clipă părinţii lui Henriot nu i-au pus la îndoială sinceritatea. Nu numai că-l crezură sincer dezinteresat faţă de fabuloasă moştenire a familiei Guastalla, dar nici măcar nu se mirară văzându-l că trăieşte atât de bucuros lângă ei, în acel ţinut minunat, dar departe de lume.

Charles-Ferdinand părea încântat.

Peyrolles era şi mai şi.

Suzon Bernard, zglobia brunetă cu ten de iasomie, avea o fire care se aprindea uşor. Cu toate că se apropia de patruzeci de ani, suporta cu greu celibatul. Nedemnul Peyrolles profită de situaţie. Aşa slăbănog şi jigărit cum era, pentru Suzon, care era izolată în acel conac, el păru imediat să aibă chipul lui Cupidon, fiul lui Venus. Nu trebui decât să apară. Victoria i-a fost uşoară. Şi i-a fost cu atât mai lesnicioasă, cu cât ticălosul, nu prea sigur pe avantajele sale fizice, îndrăzni — în timp ce-i făcea curte — să se arate într-o lumină mai bună:

— Eu sunt "o conştiinţă", îi zise; am defectul — sau calitatea — de a fi un gentilom scrupulos... sunt un creştin fervent... Adorabilă Suzon, îţi dau cuvântul meu. Vei fi, dacă vrei să consimţi, doamna Antoine de Peyrolles!

Biata fată s-ar fi hotărât şi pentru mai puţin decât atât. Se simţi uluită de perspectiva de a fi în sfârşit luată de soţie şi onorată. Cu începere din acea clipă, uşa camerei sale nu mai fu încuiată, ci pur şi simplu împinsă...

* * *

Într-o noapte, Suzon nu-şi găsea somnul. Cu ochii larg deschişi, se gândea — în lumina sidefie a lunii — la plăcerea ei prezentă şi la fericirea pe care o aştepta de la viaţă. Nu punea la îndoială promisiunile matrimoniale ale celui care dormea buştean alături de ea.

"Peste câteva săptămâni voi fi măritată. Îl voi urma pe Antoine peste tot, la Versailles, la Mantua... Ah! Să trăiesc în Italia!"

Deodată tresări: Peyrolles visa. Vorbea tare, cu o voce lipsită de intonaţie.

"Oare evocă dragostea noastră?"

Ciuli urechea, amuzată şi curioasă. Dar, în curând, trăsăturile i se înăspriră şi se adânciră, inima îi fu cuprinsă de spaimă. Individul nu vorbea despre mângâieri. Buzele sale lăsau să-i scape cuvinte neclare... Din când în când, Suzon Bernard putea înţelege totuşi câteva vorbe.

— Ah! gemu, este groaznic! Groaznic!

În tot acel haos de fraze trunchiate, nefericita bearneză auzea repetându-se expresii ca acestea: "Otrăvire... moştenire... moartea lentă a bătrânului duce... să scăpăm de Lagardère... avere imensă... *apa de moştenire*... Am putea simula un accident în munţi..."

Cât timp vorbi cel ce dormea? Poate câteva minute? Lui Suzon i se păru că durează ore întregi. Era udă leoarcă de transpiraţie. Se sufoca.

Bărbatul care dormea acolo era oare un otrăvitor, un asasin, josnicul complice al ducelui de Mantua? Urzeau oare ceva împotriva familiei de Lagardère? Bearneza nu se putea decide dacă să creadă asemenea ticăloşii. Dar nu-şi mai găsi liniştea.

Când Antoine Peyrolles se trezi, se văzu singur; se miră, se întinse, căscă şi-şi spuse: "După câte mi se pare, uite-o că s-a sculat încă din zori... Afurisita e foarte drăguţă... Păcat că va trebui să renunţ la ea aşa brusc! Mi-ar fi plăcut să-mi ţin legământul de a mă căsători cu ea. Merită o prostie ca asta! Dar serviciul domnului de Gonzague trebuie să treacă mai înainte de orice, micuţul meu Antoine!"

În timp ce zbirul monologa în acest fel, biata Suzon, mai tulburată ca niciodată, îşi oferea trupul înfierbântat răcorii dimineţii şi se gândea, privind cum aurora îmbrăca în purpură înălţimile. Se întreba, frângându-şi mâinile, care îi era datoria? Să se ducă la doamna de Lagardère şi să-i spună tot — asta i se părea foarte simplu! Dar mai întâi ar trebui să-i mărturisească în ce împrejurări auzise vorbele spuse de factotum-ul lui Charles-Ferdinand. Dar Doria de Lagardère, foarte pioasă, nu glumea la capitolul virtuţii femeieşti, ca de altfel nici cu privire la cea a bărbaţilor. Mama lui Henri nu accepta decât servitori cu o

reputaţie excelentă. La prima purtare greşită, îi concedia după ce-i mustra.

"A-i spune tot", se văicărea Suzon frângându-şi mâinile, "ar însemna mai întâi să-şi piardă încrederea în mine! Şi doar Dumnezeu ştie că îi sunt devotată până la moarte!"

Frământându-se mai mult, nefericita ajunse să gândească astfel: "De altminteri, oare doamna de Lagardère mă va crede? Cum să iei în seamă un coşmar? Şi pe urmă, cum să îndrăznesc să acuz, ţinând seama de rudenie, un om aşa cum este ducele de Mantua?"

Îl revedea în închipuire, atât de simplu, atât de amabil şi de elegant totodată, împărtăşind viaţa modestă şi zilele liniştite ce se scurgeau aici. Cum să-l acuze că l-a otrăvit pe ducele de Guastalla şi că se gândeşte să trimită *ad patres*[68] întreaga familie Lagardère?

"Nu! Hotărât lucru", trase ea concluzia, "nu pot deschide gura în legătură cu asta!"

Degeaba încercă Suzon Bernard să facă pe şireată şi, sub masca dragostei, să afle secretul lui Antoine de Peyrolles. Individul, nu era lipsit de viclenie. Întrebat de către bearneză — curiozitate tipic feminină, după cum mărturisi ea — cu privire la viaţa sa din trecut, mai ales de când sosise la Guastalla, demna odraslă a lui César prezentă faptele într-un mod atât de îndemânatic şi de firesc, încât reuşi s-o păcălească pe fată. Ba chiar, aceasta sfârşi prin se felicita că nu ascultase de primul ei imbold. Se mulţumi doar să-i spună zbirului:

— Ţi se întâmplă, dragul meu iubit, să vorbeşti în somn... Şi atunci spui nişte lucruri... nişte lucruri surprinzătoare!

În sinea sa, Peyrolles se îngrozi: "Ce-oi fi putut să povestesc?"

Totuşi, nu lăsă să i se ghicească spaima, ci-i răspunse lui Suzon ridicând din umeri:

— Ştiu! Mă bântuie şi mă chinuie nişte vise absurde. De obicei sunt nişte coşmaruri triste şi sângeroase.

Şi, după o lungă tăcere, adăugă:

— Pumnale... otrăvuri... morminte... Toate acestea revin mereu, din noaptea tragică în care, sosind la Guastalla pentru a

---

[68] *A trimite ad patres (ad patres* însemnând, în limba latină: *la părinţi)* = a trimite pe lumea cealaltă, a face de petrecanie, a ucide. (n.t.)

răspunde chemării tatălui meu iubit, am avut disperarea de a-l vedea sfârşindu-se în braţele mele!

Oftă adânc şi se prefăcu a-şi şterge lacrimile.

— Era singura mea iubire pe pământ, singura mea rudă, singurul sprijin! Din fericire, te-am întâlnit, adorabilă Suzon, *carissima mia!*[69] Ce m-aş face, în această vale a plângerii, fără tandreţea şi fără frumuseţea ta?

Cu începere de atunci, bearneza îşi recapătă liniştea sufletească, şi chiar îi venea să râdă amintindu-şi de noaptea albă în care auzise cuvintele oribile scăpând de pe buzele celui pe care-l credea logodnicul ei.

De altfel, Suzon constata că, pe zi ce trecea, intimitatea dintre cei doi Lagardère şi strălucitoarea lor rudă creştea. Într-o zi, pe când trebăluia în jurul Doriei, îngrijindu-se de toaleta ei matinală, aceasta — care îi acordă o încredere totală — începu să-i spună, visătoare:

— Nu ştiu ce hotărâre să iau... Iubitul meu soţ, ca şi mine, se luptă cu nehotărârea... Este destul de dureros. Poate că bunul tău simţ bearnez m-ar putea scoate din încurcătură?

— Sunt inima alături de doamnă, se grăbi să răspundă *camerina*. Cum pot să-i fiu de folos?

În vreme ce-şi peria uşor frumosul păr însorit, Doria îi zise:

— Este vorba de viitorul fiului meu... După cum ştii, Suzon, în mod legitim mi s-a atribuit ducatul de Guastalla, şi nu trebuie decât să ne ostenim să ne ducem acolo, pentru a ne bucura de averea noastră... Dar — şi asta este ceea ce ne opreşte — dragul duce de Mantua ne-a propus un *modus vivendi*... Un fel de a ne aranja, dacă vrei să-i spunem aşa. Din spirit de familie, el regretă puţin, văzând că acel ducat bogat trece în nişte mâini care nu sunt italiene... Şi nici eu nu m-aş trage din sângele princiar al neamului de Gonzague, dacă n-aş împărtăşi, într-o oarecare măsură, felul său de a vedea...

— Doar că, o întrerupse Suzon, doamna este şi mama micuţului Henri de Lagardère...

— Şi tocmai din această cauză ezit.

— O cunosc pe doamna. Nu se poate gândi să-l păgubească pe fiul său drag, pe nevinovatul acesta!

---

[69] *Carissima mia!* (lb. ilaliană): mult iubita mea! (n.t.)

— Nu este vorba de a-l lipsi de ceea ce constituie dreptul său. Vărul meu de Gonzague ne propune o tranzacţie... cordială, amicală... Cu consimţământul regelui, ar fi duce de Mantua şi de Guastalla. I-ar da soţului meu o sumă mare, iar în continuare, o rentă serioasă. Cu această avere, René ar putea deveni duce de Lagardère şi pair[70] al Franţei, iar Henriot al nostru ar fi prinţ de Guastalla.

— Păi aşa ar fi perfect! exclamă Suzon, entuziasmată.

Doria clătină negativ frumosul său cap blond, apoi suspină:

— Mă frământ mai ales ca soţie şi ca mamă... Regele Franţei este antrenat adesea în războaie, în timp ce Italia rămâne liniştită, în pace. Tu Suzon, nu cunoşti sângele celor din familia Lagardère! Când ţin spada în mână, aceşti bărbaţi devin demoni de vitejie! Ei provoacă moartea, cu râsul pe buze, cu fulgere în ochi şi cu sfidarea pe chip. În ziua în care soţul meu va fi duce, va comanda un regiment şi se va termina cu viaţa noastră atât de fericită aici. Vom locui la Paris, la Versailles, sau într-un oraş de frontieră, în nordul mohorât şi ceţos! Mă înfior doar când mă gândesc! Şi, când voi sfârşi de tremurat pentru soţul meu, va trebui să mă tem pentru fiul meu!

— În cazul ăsta, îşi dădu cu părerea Suzon, doamna să-şi asculte pur şi simplu imboldul inimii, căci, într-adevăr, cei pe care îi îndrăgeşte vor fi mai puţin ameninţaţi în Italia decât în Franţa.

— Ah! se văită Doria, gândeşti bine, Suzon, dar totuşi n-aş vrea să-i pricinuiesc o durere ducelui de Mantua.

* * *

În noaptea următoare, camerista cea brună, neînchipuindu-şi că face ceva rău, îi repetă această conversaţie factotum-ului. Acesta se prefăcu a nu fi deloc interesat, ba chiar păru că flecăreala logodnicei sale îl plictiseşte:

— La dracu' cu trăncăneala femeiască! Mai bine sărută-mă, pisicuţa mea neagră!

A doua zi îl luă de o parte pe stăpânul său, spre a-i relata toate acestea.

---

[70] *Pair* (se pronunţă *per)*: a. mare vasal al regelui Franţei; b. (în Anglia): membru al Camerei Lorzilor. (n.t.)

— Lucrurile merg de minune, se bucură Gonzague. Dar, totuşi, mă plictisesc de moarte aici, îmi vine să înnebunesc! Cum am reuşit să mă abţin, timp de două săptămâni nesfârşite, între bădăranul ăsta de René, proasta de cumnată-mea şi insuportabilul mormoloc, nepotul meu Henri?

Îşi puse mâna dreaptă pe umărul factotum-ului său şi-i zise:

— Te vei duce la Pau, chipurile pentru a-mi cumpăra nişte mărunţişuri. Vei face cumpărăturile necesare... Vei avea grijă să te faci văzut în oraş, căci trebuie să prevedem totul... De exemplu, să ridici tonul... Ai putea să-l baţi pe vreun bădăran într-o prăvălie, spunând tare că eşti omul meu, al ducelui de Mantua. Dar să dispari apoi iute.

— Spre a mă duce unde, monseniore?

Gonzague îi arătă valea Pierrefitte, acoperită de nori negri:

— Acolo, pe înălţimile munţilor. Ia cu tine mult aur... Am destul!... Dincolo de Cauterets vei găsi cu siguranţă nişte băieţi viguroşi, trăind în afara legii, atât spanioli cât şi francezi... bandiţi sau contrabandişti... Nu prea sunt obişnuiţi să vadă ludovici... Fii prudent! Nu uita că oamenii ăştia sunt mândri; ai grijă să nu cumva să-i umileşti. Ei se învoiesc să asasineze, dar ţin să fie stimaţi, chiar onoraţi. Pregăteşte-te. Vei pleca în curând. Absenţa ta va dura trei zile. Când te vei întoarce, eu voi fi pus la cale totul. Le vei spune *bravi*-lor pe care-i vei aduna că momentul acţiunii este apropiat.

Capitolul VIII - Cum a moştenit Gonzague

Vorbele pe care Doria de Lagardère le spusese lui Suzon Bernard şi pe care aceasta le repetase cu nevinovăţie celui ce pretindea că-i este logodnic slujiră de minune planurilor ducelui de Mantua, infamului Charles-Ferdinand. Din acea clipă, el văzuse precizându-se viitorul.

Deseori, în timp ce-l săruta pe micul Henri, i se întâmpla să ofteze, murmurând frânturi de fraze de felul acesta:

— Biet îngeraş! Când mă gândesc că ambiţia nemărginită a unui rege... Ce dureros este să te gândeşti că... ah! Războaiele astea nesfârşite!... Vezi, să trăieşti! Asta e fericirea cea mai

mare!... Dumnezeu să te apere, nepoate, să nu cunoşti ororile războiului! Dar tu aparţii regelui!

René simţea că fierbe. Îşi iubea fiul, ba mai mult, îl adoră. Dar era om al spadei. În vine îi curgea un sânge fierbinte. După părerea lui, destinul unui Lagardère consta nu numai în a purta spada, ci şi în a o face să strălucească în soare. Atâţia bărbaţi ce purtaseră numele lui se războiseră sau muriseră pe un câmp de bătălie, încât gândul că fiul său va sfârşi astfel îi părea, desigur, dureros, dar, la urma urmei, aşa era firesc. Se gândea: "Charles Ferdinand este un prinţ încântător. Dar, ca toţi cei din ţara sa, e un soldat de paradă. Spada lui crede că şi-a făcut întreaga datorie dacă a strălucit sub lustrele unui palat. Un Lagardère este cu totul altfel!"

Dar soţia sa, prin însăşi firea ei, gândea diferit. În închipuirea acesteia se preciza viziunea unui câmp de bătălie, la căderea serii, înroşit de sânge, tot atât cât şi de apusul soarelui. Printre morţii îngheţaţi şi printre răniţii ce-şi chemau mama, credea că-l vede pe Henri, iubita sa comoară, zăcând palid, cu jaboul înroşit, avându-şi alături calul, care-şi apleca spre el capul. Şi atunci ofta: "Ah! Ar fi mai bine să devină duce de Guastalla, decât prinţ şi fiu de pair în Franţa! Nu vreau să mi-l ucidă!"

Cel care a învins a fost glasul iubirii materne. Îl luă de o parte pe cumnatul său şi-i făcu următoarea propunere:

— Să ne inversăm planurile. Soţul meu şi cu mine îţi abandonăm titlul şi drepturile pe care ni le-a recunoscut în Parlamentul din Paris. Dumneata eşti duce ereditar de Guastalla. René şi cu mine vom locui acolo, împreună cu Henri. Ne vei plăti o rentă mare, pentru ca fiul nostru să fie bogat. Acest lucru îl pretind! Deoarece — după cum spui — iubita mea soră, Vincenta, nu-ţi poate da un moştenitor, vei face testament în favoarea nepotului dumitale. Ce crezi despre această propunere, prietene?

Ce credea Charles-Ferdinand al IV-lea? Era încântat, este clar. Tranzacţia propusă de Doria mulţumea pe toată lumea. Dar ce va spune regele?

— Va trebui că Majestatea Sa să se încline în faţa acestei tranzacţii amiabile, declară blonda Doria. De altminteri, orice s-ar spune, Louis al XIV-lea nu caută orbeşte războiul. Nu face nimic fără motiv. Dacă ridică armele, o face pentru a-şi apăra

regatul sau supuşii. Desigur nu ţine morţiş să se ocupe de treburile Italiei.

Gonzague avu o ultimă obiecţie:

— Ce-o să zică René?

Prinţesa cea aurită începu să râdă. Ştia că este idolatrizată. Soţul său va aprecia totul.

Chiar în acea seară, ca o diplomată abilă — deoarece era o fiică a Evei — Doria de Lagardère îi vorbi soţului său şi nu-i fu deloc greu să-l convingă că ideea aceea minunată era de fapt a lui. René nu dorea decât fericirea alor săi. În plus, tranzacţia cu ducele de Mantua i se părea excelentă. Soţia sa îşi va regăsi frumoasa ţară natală, rangul, prietenii şi rudele; amândoi vor îmbătrâni în linişte, fără spaime, siguri că-şi vor vedea fiul scutit de războaie şi bucurându-se de fabuloasă avere a ducilor de Guastalla.

A doua zi, cei doi părinţi se aşezau la o masă şi, folosind sfaturile ex-studentului Antoine de Peyrolles, redactau împreună ciorna consimţământului pe care Gonzague avea să-l supună aprobării Regelui-Soare. Când sfârşiră treaba, îşi puseră în josul documentului semnăturile şi sigiliile.

În acea seară, Gonzague intră în camera factotum-ului său. Cu un zâmbet sinistru, îi întinse documentul şi zise:

— Citeşte asta încă o dată, maestre al vicleniilor, şi, făcând o plecăciune adâncă, mărturiseşte că ai găsit pe unul şi mai viclean decât tine!

Secătura se execută, îndoindu-se aşa de mult încât riscă un lumbago, apoi înapoie ducelui pergamentul:

— Monseniore, mă recunosc învins. Dar mă întreb ce anume, în toată afacerea asta, este mai demn de admirat: iscusinţa domniei-voastre, sau simplitatea sufletului nobilelor dumneavoastră rude.

Gonzague se felicită:

— Mi-am dat toată silinţa. Este o operă de artă.

— O capodoperă, întări pramatia. Cu documentul ăsta în buzunar, puteţi să vă bateţi joc de orice urmărire, de orice suspiciune!

Dar prinţul îi întoarse spatele.

— Eşti bun doar să forţezi uşi gata deschise, îi zise, dispreţuitor. Restul se-nţelege de la sine!

Era gata să plece, plin de mândrie, când Peyrolles îl reţinu. Ticălosul ţinea cu adevărat la Suzon. Întrebă, timid şi precaut:

— Monseniore, deoarece iscusinţa dumneavoastră genială a izbutit să rezolve problema, fiindcă cei doi Lagardère au ajuns să renunţe ei înşişi, în scris, la ducatul Guastalla, de ce să persistaţi în a vrea... în fine... ca...

Charles-Ferdinand se porni pe râs. Îşi apropie chipul îngâmfat de faţa factotum-ului şi-i şopti:

— N-ai citit bine, sau n-ai reţinut? Prin act, mă angajez la rândul meu să le plătesc acestor Lagardère o rentă aproape regească; promit să las moştenire drepturile mele ducale odraslei acestui neam de nobili provinciali. Crezi că aş consacra cu dragă inimă jumătate din veniturile mele acestor oameni şi că aş consimţi să mă mulţumesc cu o porţie care să-mi asigure traiul? Aşa de puţin mă cunoşti? Mucosul ăsta gascon n-o să fie niciodată duce de Guastalla! Mă voi scăpa de Vincenta, fie prin anularea căsătoriei, fie în alt mod... Mă voi căsători cu o prinţesă în genul verişoarei mele, o blondă, pe gustul meu, şi care să-mi aducă o avere imensă!

Peyrolles mai făcu o plecăciune foarte adâncă.

— Înţeleg, zise, că slujesc cauza unui mare prinţ, care ştie să vadă departe. În orice caz, cred că nimic nu s-a schimbat în planurile noastre, monseniore?

— Nimic!

Cu aceste cuvinte, Gonzague puse capăt convorbirii, şi se întoarse la el în cameră. Gândea: "E bine că sfârşitul e pe-aproape. Simt că înnebunesc în intimitatea Doriei... Ah! ce păcat că nu pot să-i lichidez soţul şi fiul, rezervându-mi totuşi această pradă splendidă!"

* * *

Două zile mai târziu, ducele de Mantua şi Antoine de Peyrolles încălecau, sub privirea înduioşată şi umedă a lui Suzon Bernard, ascunsă în spatele perdelelor unei ferestre.

Plecau, chipurile, la Versailles.

René se oferise să-i conducă o bucată de drum, dar Charles-Ferdinand protestase:

— Nici să nu te gândeşti! Trebuie să fii rezonabil. Chiar de mâine va trebui să porneşti la un drum lung. Trebuie să fii

odihnit şi bine-dispus. Cine ştie ce evenimente neprevăzute îţi rezervă acest drum, în nişte regiuni muntoase? Adio, René, să ne îmbrăţişăm!

Doria îşi întinse obrajii spre vărul şi cumnatul său, dar spre mirarea ei, acesta se mulţumi să-i sărute mâna.

Pe drum, prinţul îi spuse lui Peyrolles:

— N-am avut inima s-o sărut... N-am încetat s-o iubesc. Ah! Nu voi avea linişte şi odihnă decât când va fi moartă. Abia atunci nu mă voi mai gândi la ea.

* * *

Urmând sfaturile ducelui de Mantua, René şi Doria de Lagardère porniră călare, urmaţi de o litieră trasă de catâri şi în care se afla Henri, încredinţat îngrijirilor lui Suzon Bernard, îndreptându-se spre Port-Vendres. Acolo urmau să găsească o corabie ce-i va duce la Livorno. Din acel oraş, vor pleca spre Guastalla, trecând prin Bologna, Madera, Reggio şi Parma. Cunoşteau acest itinerar. Era cel al călătoriei lor de nuntă.

În acea epocă, securitatea călătorilor era foarte relativă, mai ales departe de marile centre. Şi de aceea René de Lagardère angajase trei bearnezi zdraveni, vechi soldaţi ai regelui, adevăraţi Hercule, şi care purtau un pistol sub pelerină şi o spadă ce se izbea de crupa cailor lor. Erau oameni din ţinut. Devotamentul lor nu putea fi pus la îndoială.

Doria, atât din capriciu cât şi pentru comoditate, se îmbrăcase în straie masculine şi călărea bărbăteşte. Râse de bucurie, ca o sfidare:

— Dacă ni se va căuta ceartă, îţi voi dovedi, dragă René, că soţia ta va şti să-şi spună cuvântul în încăierare.

Suzon cânta vechi melodii bearneze, pentru a-şi potoli melancolia. Se gândea la logodnicul său. Era bucuroasă de acea călătorie şi, mai ales, la gândul de a locui la Guastalla, unde, peste câteva săptămâni, se va celebra unirea sa cu Antoine de Peyrolles. Îl binecuvânta pe ducele de Mantua. El era acela care, printr-o supremă eleganţă, ţinuse să-şi ştie rudele la Guastalla, intrate în drepturile legale, bucurându-se de ducatul lor, în timp ce el va fi oaspete la Versailles. În felul acesta, avea să fie mai uşor ascultat de către mândrul rege de Bourbon. Va putea să-i spună: "Sentinţa judecătorească a fost executată. Restul

depinde de Majestatea Voastră, în plus, iată proiectul de acord pe care Lagardère şi cu mine îl supunem ratificării Majestăţii Voastre."

* * *

În munţi, noaptea se lasă mai repede decât oriunde în altă parte. Culmi înalte, devenite vineţii, ascund soarele. O ceaţă foarte groasă urcă din văi, de unde se aud fierbând torente turbate.

O furtună ameninţă să izbucnească: se simte în apăsarea aerului; se ghiceşte după culoarea de sulf pe care au căpătat-o norii pogorâţi din ceruri.

Încetul cu încetul, aceştia continuă să coboare, ca şi cum ar vrea să se împreune cu ceaţa de pe pământ. Peste o oră, totul se încheie. Drumul dispare. Trebuie să te opreşti.

Cei trei bearnezi îl consultă din privire pe René, care călăreşte în dreapta litierei:

— Trebuie să mergem mai departe?

Tânărul cumpăneşte situaţia. Lourdes, unde cu siguranţă vor găsi, dacă nu un han, măcar o cameră pentru femei şi pentru copil, se află la încă două ore de mers. Dar pe munte trebuie să te temi de furtună, din cauza trăsnetului. Chiar dacă nu omoară direct, el doboară copaci sau face să cadă pietre.

În timp ce se gândeşte, un ţipăt groaznic izbucneşte, strident, un ţipăt de femeie:

— René! Ajutor! Salvează-mă!

* * *

Dacă tatăl micului Henriot avea — la fel ca mulţi îndrăgostiţi — tendinţa supărătoare de a vedea totul, aşa cum se spune, "prin ochii soţiei sale", era totuşi una dintre cele mai de temut spade din Europa.

Gonzague nu ignoră acest lucru. Cândva, la Guastalla, îl înfruntase pe gascon în dueluri de curtoazie. Şi experienţa îl făcuse să se decidă să angajeze pe cei patru *bravi* recrutaţi de către factotum-ul său, chiar în seara zilei în care fusese înmormântat César.

Indivizii aceia îl costau mult pe nobilul duce. Le plăceau caii frumoşi şi costumele elegante. Pretindeau o soldă mare, erau buni gentilomi. Nu permiteau să fie bruftuluiţi. Dar erau lacomi de încăierări cu sabia şi, poate, cei mai buni duelişti din întreaga peninsula italică. Nici o lovitură de spadă nu le era necunoscută.

Fiind "oameni de onoare", înfruntau dificultăţile. Pentru nimic în lume n-ar fi îndreptat pistolul împotriva unui om înarmat cu o spadă îngustă. Te puteai bizui pe discreţia lor.

În vreme ce Charles-Ferdinand al IV-lea făcea uz, la conacul Lagardère, de maniere princiare, şi-şi urzea planul ucigaş, aceşti criminali plătiţi se plictiseau de moarte în valea Pierrefitte. Regretau plăcuta viaţă italienească, uşoară şi veselă, când una sau două crime la câte două săptămâni îi permiteau unui purtător de *espada*[71] să bea pe săturate, să joace *bassette*, să placă fetelor şi să locuiască la o *trattoria* onorabilă, pe scurt să săvârşească cele şapte păcate capitale, asistând totodată, cu punctualitate, la sfânta liturghie.

Era timpul ca Peyrolles să vină să le dea un semn: se gândeau tocmai să-şi calce angajamentul şi să se întoarcă în patrie. Cincisprezece zile de inactivitate îi demoralizaseră, după cum pretindeau.

Pramatia îi consolă.

— Ora se apropie, le zise. Stăpânul mă trimite la voi. Odată treaba făcută, vă plătesc ce vi se cuvine şi fiecăruia din voi nu-i mai rămâne de făcut decât un singur lucru: să-şi ia tălpăşiţa în mare viteză. Fiţi încredinţaţi că atunci când se va întoarce la Guastalla, Senioria Sa nu va uita serviciile făcute, chiar dacă le-a plătit.

Bravii se entuziasmară.

Călăriră în grup, pe poteci de munte în stare să-i producă ameţeală şi unui catâr. Un contrabandist şi un ocnaş evadat, obişnuiţi cu locurile, slujiră drept ghizi trupei cu intenţii criminale.

La Lourdes[72] îi întâlniră, instalaţi într-o tabără în pădure, pe oamenii recrutaţi de Peyrolles cu câteva zile mai înainte. Aceştia

---

[71] *Espada* (lb. spaniolă) = spadă. (n.t.)

[72] *Lourdes*: actuala capitală a provinciei franceze Hautes-Pycénées, situată pe torentul Pau. Mare loc de pelerinaj consacrat Sfintei Fecioare, care se spune că şi-ar fi făcut de mai multe ori apariţia (1858) într-o grotă locală, devenită celebră. (n.t.)

nu voiau să fie văzuţi în satul sărăcăcios, în infimul orăşel care cu vremea avea să ajungă marea cetate mistică franceză. Justiţia regelui le rezerva prea multe surprize neplăcute unor ticăloşi ca ei.

Erau zece la număr — zece feţe de brute cu ochi reci, dar cu fălci bestiale. Cu un cuţit lung în centură, cu o flintă pe umăr, cu o praştie — armă silenţioasă şi sigură — în buzunar, ei ar fi fost în stare, datorită musculaturii, să doboare-un taur cu o lovitură de pumn. Pentru Peyrolles, se echipaseră cu tot armamentul posibil. Deoarece lunganul acesta plătea bine şi cu bani gheaţă, trebuia să meriţi cu adevărat acei bani.

Au dormit în pădure. Fiecare s-a înfăşurat în pelerină. *Bravii* — oameni cu obiceiuri mai rafinate — ocărau zadarnic condiţiile vitrege pe care erau siliţi să le îndure. Tremurau.

În zori, Peyrolles îşi adună toţi oamenii şi le zise cu gravitate:

— Vom coborî spre Lourdes în mici grupuri separate. Vom prânzi. Îndestulaţi, ne vom regăsi aici, cel mai târziu peste două ore. Să fim prudenţi.

În sat îl recunoscură uşor pe Gonzague, sub deghizarea sa. Prinţul purta şuba îmblănită a unui cioban. Dar nu-şi putea ascunde nici statura înaltă, nici înfăţişarea măreaţă, nici mâinile sale patriciene.

Charles-Ferdinand era nervos şi foarte palid.

— Vor fi aici pentru etapa de noapte, dacă nu-i oprim, declară.

Peyrolles îi văzu mâinile tremurând. Îndrăzni să remarce:

— Păreţi emoţionat, monseniore?

— Poate că sunt! replică ducele de Mantua, cu obişnuita-i semeţie. Dar nu voi mai fi, atunci când va trebui să acţionez. Vom porni în întâmpinarea lor!

Fu rândul factotum-ului să tremure. Nu era partizanul unui atac în plină zi, la drumul mare. Ar putea fi văzuţi, auziţi... Se temea de secure.

— Şi dacă, printr-o întâmplare pe care trebuie s-o prevedem, li s-ar sări în ajutor? Ce-am păţi noi, monseniore? Crimă capitală!

Prinţul fu nevoit să-i accepte planul. Vor merge în întâmpinarea grupului lui Lagardère, dar pe potecile de munte.

De acolo li se va înfăţişa panorama întregului peisaj. Vor vedea dacă pot ataca mică ceată fără prea mari riscuri.

Cu un ceas înainte de apusul soarelui, un contrabandist cu vedere pătrunzătoare îi semnală pe călători şi-l preveni pe Peyrolles:

— A sosit momentul — acum sau niciodată. Furtuna nu va izbucni în acea vale, dar o va umple de ceaţă… Să coborâm… n-aude-n-a-vede. Sunt ai noştri! Sunt ca şi morţi!

Rolurile fuseseră distribuite de mult. Bandiţii munteni trebuiau să se ocupe de escortă; spadasinii şi-l rezervau pe René de Lagardère, în timp ce, cu măşti de catifea neagră, ducele şi Peyrolles vor aştepta, gata să dea noi ordine sau să acţioneze, dacă ar fi necesar.

Consemnul era ferm: "Nici o milă! Să fie ucişi repede!"

"Logodnicul" lui Suzon clănţănea din dinţi, tot repetându-şi acest ordin atroce. Şi-o reamintea pe bruna şi incandescenţa sa prietenă… Dar să gândea şi la tot ce ar fi putut povesti acea *camerina* — care-i dăduse dovezi atât de grăitoare ale dragostei ei — dacă ar fi scăpat din măcel. Vedea aievea un Peyrolles punându-şi capul pe buştean, în curtea castelului de la Pau… Un puternic ghiont dat de Charles-Ferdinand îl făcu să tresară, alungindu-i acea vedenie puţin îmbucurătoare.

Atacul începuse.

Mica trupă, abia ivită din ceaţă, fusese asaltată pe tăcute.

René de Legardère, cu capul plecat, se gândea înainte de a răspunde întrebării puse de cei trei foşti soldaţi ai regelui. Nu văzu năvala celor zece munteni.

Ţipătul soţiei sale îl alarmă:

— René! Ajutor! Salvează-mă!

Fusese atacată de cei patru *bravi* care o luaseră drept soţul său, datorită îmbrăcăminţii de cavaler.

Curajoasa făptură îşi trase imediat spadă. Se duela cu ştiinţă şi cu sânge rece. Moştenitoarea familiei Gonzague apăra viaţa fiului său, în acelaşi timp cu propria-i existenţă. În vreme ce încrucişa fierul, striga:

— Mizerabililor! Asasinilor!

Peyrolles şi Charles-Ferdinand se aflau în faţa lui René. Acesta îi atacă: spada îi zbură din mâna secăturii; ducele fu îmbrâncit de calul soţului Doriei, cară-l înţepa dureros cu

pintenii. Atunci, René făcu înconjurul litierei, în care Suzon Bernard scotea ţipete de spaimă.

Ducele de Mantua avea dreptate să se teamă de cumnatul său. De-abia venise în contact lama să cu cele patru spade ascuţite ce-i erau aţintite spre piept, că un *bravo* căzu, cu gâtul străpuns. Un altul nu-şi datoră salvarea decât unei sărituri în lături, mai curând un adevărat salt de ied, după moda din ţara sa.

Dar ceilalţi, maeştri în materie de arme, nu se descurajau pentru atât de puţin. Erau îndrăzneţi. Cercul de oţel se strângea în jurul lui René şi al Doriei.

Viteaza femeie nu uitase deloc lecţiile de scrimă primite în palatul tatălui său. Îşi silea adversarul să se dea înapoi, căci acesta, nefiind călare, era într-o inferioritate atât de evidentă, încât Gonzague atinse braţul lui Peyrolles şi-i spuse:

— Caii... Cu pistolul!

Ticălosul se execută, Luă o armă, o ridică şi trase bine. Cei doi cai se prăbuşiră brusc. Dar călăreţii lor nu fuseseră luaţi prin surprindere.

Prevăzuseră căderea nobilelor animale — nimerite în ochi, fulgerate — şi strigătul războinic al neamului său izbucni în mod instinctiv din pieptul soţului Doriei:

— Lagardère! Lagardère!

Lupta continuă, în ceaţa îngroşată. Bravii se retrăgeau, împinşi de spadele soţilor, şi fără îndoială că — în ciuda vicleniilor şi loviturilor lor mişeleşti — ar fi ajuns să muşte ţarina, dacă nu le-ar fi venit în ajutor muntenii angajaţi de Peyrolles.

Aceştia terminaseră în nici cinci minute cu cei trei foşti soldaţi ai regelui. Fusese mai curând un masacru decât o luptă după toate regulile, într-atât de inegală era confruntarea. Vitejii fuseseră doborâţi sau spintecaţi.

Atunci, ghidaţi de strigătele lui René, cei zece coloşi se iviră din ceaţa gălbuie.

Doria, izbită cu pumnul, căzu la pământ şi fu străpunsă cu lovituri de pumnal. O spadă spaniolă se înfipse între omoplaţii lui René, nu mai înainte ca el să fi reuşit să-l ucidă pe unul dintre cei care avuseseră imprudenţa de a-l ataca din faţă.

Acum, părinţii micului Henriot nu mai mişcau. Trăsăturile lor, crispate în timpul luptei, căpătau culoarea şi liniştea morţii. Totul se sfârşise.

Imobil, ducele de Mantua privea. Se gândea, cu răceală: "Mai rămâne un moştenitor".

Şi se uita la litieră, de unde răzbăteau, fără-ncetare, ţipetele lui Suzon.

— Peyrolles! chemă ducele.

— Monseniore? răspunse celălalt, alb ca varul.

Charles-Ferdinand îşi scoase sabia:

— Trebuie să-i ucizi!

— Cum?! se bâlbâi factotum-ul, care n-avea curaj.

— Pe amândoi, preciza Gonzague strângând cu atâta putere braţul lui Antoine încât acesta nu-şi putu reţine un ţipăt de durere, şi adăugă cu violenţă:

— Imbecilule! Vrei, aşadar, ca mărturia fetei ăsteia să servească la tăierea gâturilor noastre?!

Îl înşfacă de guler şi-l zgudui:

— Du-te! Îţi poruncesc!

Peyrolles se îndepărtă, clătinându-se ca un om ameţit de băutură. Cu toată răcoarea ceţei, spinarea îi şiroia de transpiraţie...

A doua zi, în zori, un soare trandafiriu lumina peisajul montan dezbrăcat de ceţuri. Un cioban din Verdalle, pe nume Pierre Bernac, călare pe un catâr foarte sonor datorită clinchetului clopoţeilor ce-l împodobeau după moda spaniolă, pornea pe drumul regal spre Pau, după ce traversase Lourdes. Cânta.

Dar cam la patru leghe[73] de orăşel, lipsa lui de griji se topi brusc. Drumul era blocat de nişte cadavre: trupuri deja înţepenite; cinci călăreţi zăceau în sânge... doi cai erau răsturnaţi, morţi, cu picioarele în sus.

— Sfîntă-Fecioară! strigă Pierre Bernac făcându-şi semnul crucii, în timp ce catârul său refuză să mai înainteze, simţind mirosul morţii.

Ciobanul zări şi o litieră, pusă pe pământ şi de la care fuseseră deshămaţi caii. O speranţă se născu în inima acelui om cumsecade.

"Poate că-i pot salva pe sărmanii oameni?"

Descălecă, îşi legă animalul de trunchiul unui mesteacăn şi se apropie să cerceteze câmpul de bătălie, cu inima strânsă şi cu ochii în lacrimi.

Dar vai! Nu-i trebui mult să constate că cele cinci trupuri culcate în drum nu mai dădeau semne de viaţă. Aplecându-se asupra unui cadavru, Pierre Bernac nu-şi putu opri lacrimile:

— O femeie... şi încă foarte tânără... şi atât de frumoasă!

Era Doria de Lagardère. Buclele ei blonde erau răvăşite şi ochii larg deschişi. În mâna dreaptă ţinea spada înroşită de sânge. Marmură morţii îi dădea o frumuseţe atât de supraomenească, încât inima ciobanului se strânse:

— Parc-ar fi o sfântă... o martiră creştină, asemănătoare celor despre care vorbeşte domnul părinte. Ah! Vai nouă!

Îngenunche şi buzele lui şoptiră o rugăciune. După ce cinsti în acest fel victimele, Pierre Bernac se ridică, întărit sufleteşte.

---

[73] *Leghe*: veche măsură de lungime variabilă; leghea kilometrică = 4 km; leghea marină = 5,556 km; leghea poştală = 3,898 km; leghea de pământ = 4,445 km. (n.t.)

"Hai să mergem la litieră", îşi spuse. "Poate că în ea se mai află cineva în viaţă?"

Şi dădu la o parte perdelele. Înăuntru se afla Suzon, albă ca varul. Spada care-o rănise îi rămăsese înfiptă în umărul stâng. Lângă ea, un copilaş splendid dormea buştean, obosit poate după o noapte întreagă în care plânsese şi ţipase.

— Un înger... şopti ciobanul. Fără îndoială e copilul doamnei cu părul de aur... Iar bruneta asta trebuie să fie doamnă ei de companie?

Pierre atinse obrazul lui Suzon, apoi gâtul. Îşi strecură mâna sub corsaj.

— Trăieşte! Îi bate inima! exclamă.

În munţii lui era considerat ca un tămăduitor, poate mai mult ca un fel de vrăjitor, deşi el tăgăduia din răsputeri. Se pricepea foarte bine la unele practici asemănătoare celor pe care astăzi le numim medicină curentă. Răni, cucuie, luxaţii şi fracturi — toate acestea nu aveau secrete pentru el, datorită experienţei sale.

Cercetă spada înfiptă în carnea tinerei femei şi zâmbi:

— O simplă înţepătură... O să vindecăm asta.

Peste puţin, arma era smulsă şi plosca plină cu rachiu de melasă, dragă oricărui cioban, era pusă între buzele lui Suzon Bernard. Întăritorul o făcu să-şi vină în simţire. Deschise ochii şi-l zări pe cioban, un om zdravăn cu părul roşu.

— Nu mă omorî! Milă! Îndurare! se rugă, împreunând mâinile.

Oare vedea ea ochii albaştri, cinstiţi, ai lui Pierre? Continuă, ca ieşită din minţi:

— Antoine! Ah! Trădător mizerabil, blestemat să fii!

"Asta e datorită febrei", îşi spuse ciobanul. "Trebuia, desigur, să mă aştept la aşa ceva, după toată bătălia şi după rana pe care a primit-o; o să-i venim de hac!"

Henri se trezise şi plângea. Ca întotdeauna, chemarea copilului, a micuţei fiinţe dezarmate, mişcă sensibilitatea feminină, şi Suzon Bernard uită de ea pentru a nu se mai gândi decât la copil. Ca în extaz, şopti:

— Nu l-au omorât! Mulţumescu-ţi ţie, Doamne!

O clipă mai târziu, era afară din litieră, în picioare, sprijinită de braţul puternic al lui Pierre Bernac. Privea cumplitul spectacol.

— Ce s-a-ntâmplat? întrebă ciobanul.

Suzon se înfioră din creştet până-n tălpi, apoi îşi acoperi chipul cu mâinile:

— Au făcut aşa ceva? gemu. Ce îngrozitor! Din păcate, visul era realitate! Ah! Dac-aş fi ştiut!

— Ce vis? se miră roşcatul.

— Nu poţi înţelege.

Apoi bearneza deveni umilă:

— Dacă în pieptul dumitale bate o inimă de creştin, salvează-ne, prietene! Ai milă de acest copil!

— Puteţi fi sigură de devotamentul meu, dar, totuşi, aş vrea să ştiu...

— Mai târziu, o să-ţi spun mai târziu!

— Dar cei de la jandarmeria călare vor vrea să afle...

— Nu trebuie! Să fugim repede!

— Şi totuşi? se încăpăţână ciobanul.

Atunci Suzon îi apucă mâinile:

— Viaţa acestui copil depinde de tăcerea noastră... Eu nu ştiu nimic! Dumneata habar n-ai! Dacă vorbim, îţi jur pe viaţa mea veşnică: mâine sau peste şase luni, peste doi ani sau peste zece, îl vor asasina!...

Pierre Bernac nu părea prea convins. Acea întâmplare sângeroasă îi depăşea înţelegerea. Se scărpina în cap, spunându-şi: "Astea sunt treburi între nobili... Un biet om de rând nu câştiga niciodată nimic dacă se amestecă în lucruri dintr-astea... Ce-ar fi s-o şterg?"

Intuiţia feminină îi fu de folos *camerinei*: citi gândurile omului. Mâna ei strânse laba păroasă a lui Pierre Bernac. Îl imploră, patetică:

— Numai dumneata poţi salva zilele acestui nevinovat... Ai un catâr: mă voi urca pe el cu copilaşul în braţe... Ne vei conduce acolo sus, spre culmi... în locuri în care nu se duc mai marii lumii acesteia, nici asasinii! N-o să-ţi facem greutăţi, zău aşa! O să ne facem mici de tot. O să ne mulţumim cu orice, ţi-o jur. Îţi voi fi servitoare... şi chiar...

Ochii ei negri se făcură mai dulci.

— Voi fi femeia dumitale, dacă o să mă vrei... Ce n-aş face pentru orfanul ăsta?

Bărbatul ridică din umeri şi-şi luă o expresie morocănoasă. În inima necioplitului acestuia incult era mai multă nobleţe şi

eleganţă decât în cea a unui duce de Mantua sau a unui Antoine de Peyrolles. Promisiunea lui Suzon îi şoca conştiinţa. Îi răspunse bodogănind:

— Prea multe vorbe! Nu e nevoie de toate astea! Luaţi micuţul şi... la drum!

Şi părăsiră drumul regal, pentru a merge pe poteci abrupte de catâri, care şerpuiau către zăpezile veşnice şi sclipitoare.

* * *

După ce dăduseră lovitura, Gonzague şi ai săi se risipiseră. *Bravii* se îndreptară spre Saint-Guadens, cu gând să ajungă la Carcassonne prin Toulouse. Trebuiau să evite drumurile des circulate. Unuia dintre aceşti spadasini i se străpunsese gâtul, ceilalţi, chiar dacă nu erau într-o stare tot atât de proastă, aveau totuşi răni serioase. Îşi vor aminti de Lagardère. Se duseră să fie pansaţi la o mănăstire singuratică.

Dac-ar fi fost să-i crezi — aşa cum pretindeau a fi: oameni rafinaţi şi de onoare — rănile lor le căpătaseră ca urmare a unei cerţi după o masă copioasă stropită cu prea mult vin...

— Avem sângele fierbinte şi o fire iute, *per Baccho*, aşa încât...

Călugării i-au crezut. Plăteau bine, se arătau a fi foarte credincioşi... Ce să ceri mai mult din partea unor gentilomi italieni atât de cumsecade?

Trăind departe de lume, monahii n-au bănuit niciodată nimic. Zvonul despre măcelul de la Lourdes nici n-a ajuns vreodată în pustietatea lor montană.

Cât despre contrabandiştii plătiţi de Peyrolles, aceştia păreau să aibă darul de a dispare în văile ceţoase...

Ducele şi factotum-ul său îşi omorâră caii forţându-i să alerge cât mai repede. Cumpărară alţii la Tarbes şi ajunseră la Auch. Acolo urcară într-o trăsură de poştă, aroganţi şi încântaţi.

La ordinele stăpânului său, Peyrolles jefuise victimele de tot ce avuseseră valoros. Profit dublu...

Când oamenii din Lourdes descoperiră trupurile, Pierre Bernac şi cei pe care-i proteja se aflau deja departe... Un jandarm constată că buzunarele şi pungile erau goale. Aşadar fusese un jaf. Se întreprinse o anchetă. Guvernatorul din Pau interveni şi el, dar trebui să o închidă, din lipsă de indicii.

Măcelul fu pus pe seama unor bandiţi, a unor tâlhari sau a contrabandiştilor.

René, soţia sa şi cei trei nefericiţi bearnezi au fost înmormântaţi cu solemnitate la Argelès. Contele d'Arcachon a prezidat acea sumbră ceremonie. Era mai degrabă îngrijorat, decât trist. Se întreba: "Ce-au devenit micul Henriot şi însoţitoarea doamnei de Lagardère? De ce oare au fost răpiţi?"

De îndată ce se întoarse la Pau, făcu un raport lung destinat regelui Franţei. Şi însuşi Louis al XIV-lea fu cel prin care Charles-Ferdinand al IV-lea, duce de Mantua, află tragedia de la Lourdes, într-una din dimineţile în care se desfăşura ceremonialul trezirii regelui Franţei, în prezenţa curtenilor săi.

Ducele fu văzut plângând, fapt care emoţionă Curtea.

Două zile mai târziu, în biserica Saint-Louis, curtenii asistau la un solemn serviciu funebru, în memoria lui Lagardère. Apoi Gonzague, în haine de doliu, veni să-şi ia rămas bun de la Majestatea Sa. Declară că intenţionează să se înapoieze la Mantua. Mai târziu, va reveni în Franţa, pentru a-şi căuta el însuşi nepotul.

Între timp, dăduse ordine şi trimisese o scrisoare lungă contelui d'Arcachon.

Nu vorbi nimănui despre moştenirea familiei Guastalla. A doua zi după sosirea sa la Versailles, Peyrolles înmânase unuia dintre principalii slujbaşi ai lui Colbert[74] ciorna de acord purtând semnătura lui René şi a Doriei. Gonzague avea acoperire...

Justiţia îşi pune mereu această întrebare: "Cine trage foloase de pe urma crimei comise?"

De ce ar fi fost suspectat ducele de Mantua, de vreme ce litigiul fusese închis?

Aflând că printre cadavre nu fuseseră găsiţi nici Henri, nici Suzon, Charles-Ferdinand aproape că-l strânse de gât pe Antoine.

Secătura se apără cum putu, verde de spaimă. Se aruncă în genunchi:

---

[74] *Colbert* (Jean-Baptiste) (1619–1683): Om de stat francez. Recomandat lui Louis al XIV-lea de către Mazarin, a devenit controlor al finanţelor, apoi secretar de stat al Casei Regale, ajungând să se ocupe de toate domeniile administraţiei publice, reorganizându-le şi făcându-le înfloritoare. Este fondatorul Academiei de Ştiinţe şi al Observatorului. (n.t.)

— Îi jur Senioriei Voastre că am străpuns cu sabia şi pe servitoare, şi pe copil! Cu siguranţă femeia e în agonie pe undeva, pe la pădurari sau la ciobani. În orice caz, monseniore, niciodată nu va îndrăzni să povestească ce-a văzut!

— De ce? tună ducele.

— Pentru că, ridicând spada asupra ei, i-am spus ce trebuia spre a o teroriza definitiv.

Charles-Ferdinand n-a putut să scoată mai multe de la Peyrolles. În momentul respectiv, acesta nu îndrăznise să-i ucidă pe Suzon şi pe copil. Acum se felicita, căci considera că situaţia lui era excelentă: "Îl am la mână pe semeţul Gonzague. Nu se va despărţi niciodată de mine, complicele lui. Întotdeauna îi va fi teamă de mărturia mea. Cât va trăi, se va teme mereu de revenirea subită a acelui orfan!"

* * *

Demnul fiu al lui César otrăvitorul nu se înşela afirmându-i lui Charles-Ferdinand al IV-lea că Suzon Bernard va tăcea. O ameninţase înfigându-i spada în umăr.

Am văzut că femeia refuzase să-l informeze pe Pierre Bernac. De altminteri, acel om atât de bun nici n-avea nevoie să ştie mai multe pentru a-i salva, pe ea şi pe copilaş.

Ciobanul cel roşcat locuia într-o cocioabă, pe culmile ce dominau localitatea Lourdes. Acolo îşi conduse protejaţii. În aerul acela pur, aveau o singurătate deplină, siguranţă şi sănătate.

Cu unsorile munteanului, rana bearnezei s-a vindecat foarte repede; tânăra femeie care, de altfel, era foarte curajoasă, uită repede de sine, pentru a veghea asupra lui Henri, rămas orfan din ajun.

Fu hrănit cu lapte de capră, apoi cu brânză, cu pâine neagră şi cu castane, iar Suzon, încântată, avea presimţirea că micuţul va deveni un bărbat puternic.

Vremea trecea... Pierre Bernac, care până atunci trăise singuratic pe munţii înalţi din Verdalle, începu să aprecieze prezenţa blândă a acelei femei brune şi a copilului. Viaţa lui căpătă un rost. Îşi preschimbă cocioaba într-o căsuţă acoperită cu paie. De pe buze începură să i se audă cântece.

Într-o zi, îi ceru mâna lui Suzon:

— Am putea trăi ca soţ şi soţie... Mi se pare c-ar fi bine?

Zâmbitoare şi emoţionată, ea-i răspunse:

— Îţi voi fi tovarăşă de viaţă, dacă vrei, pentru că eşti un om cinstit. Dar nu pot dispune de libertatea mea.

Şi, deoarece ciobanul căsca nişte ochi miraţi, Suzon îi explică, în parte, lucrurile:

— De acum înainte, întreaga mea viaţă îi aparţine băieţelului. Îi datorez asta. Oarecum din vina mea a rămas orfan.

Pierre Bernac se învoi. În mod instinctiv, se temea de complicaţii şi de necazuri.

Viaţa se organiză într-o monotonie care nu era lipsită de farmec.

Într-o zi, Pierre Bernac declară autorităţilor satului că găsise în zăpadă o femeie şi un copil de parte bărbătească, pe jumătate morţi. Mai multe nu ştia: necunoscuta îşi pierduse memoria în urma primejdiilor prin care trecuse.

Preotul veni la căsuţă. Pe vremea aceea căpeteniile religioase ale parohiilor îndeplineau şi funcţia de ofiţer al stării civile; ei ţineau registrele de naşteri, de căsătorii şi de decese. Se interesă cu blândeţe de felul cum stăteau lucrurile.

Suzon îşi jucă de minune rolul: nu-şi aducea aminte de evenimentele anterioare accidentului de pe munte. Spuse:

— Mă numesc Mariette; iar pe el îl cheamă Louis.

Bunul preot nu putu scoate mai mult. După ce se întoarse la presbiteriu, scrise — aşa cum era de datoria lui — către jandarmerie. La rândul său acesta înainta un raport contelui d'Arcachon.

Guvernatorul nu se gândi nici o clipă că Mariette şi Louis ar fi putut fi camerista şi fiul Doriei. De altminteri, chiar în aceeaşi zi el a fost numit guvernator în Provence, aşa că afacerea a rămas în stadiul acela. Situaţia nu avea nimic extraordinar. În timpul iernii, înălţimile munţilor erau martore ale atâtor drame!

Într-o zi de vară, strălucind de lumină, în timp ce Pierre Bernac îşi păzea turmele pe fundul văii, un călăreţ apăru în faţa casei ciobanului şi Suzon scoase un ţipăt:

— Peyrolles!

El era. Descălecă şi o readuse în simţiri pe femeia care leşinase.

— Vin ca prieten... încercă el, mai întâi, s-o liniştească... Eu... Suzon... inima mea...

Dar ea îl respinse:

— Asasinule! Mă umpli de groază!

— Uşurel, frumoaso!

— Cară-te, banditule!

Îi apucă încheieturile mâinilor:

— O să taci odată?! Nu sunt nici asasin, nici bandit, ţi-o jur, Suzon. Nu eu am ordonat măcelul. Când mi s-a poruncit să te ucid, n-am dat ascultare — şi l-am cruţat şi pe copil. Nu-i adevărat? Îndrăzneşte să spui că mint, hai, îndrăzneşte!

Femeia trebui să admită că aşa era. Atunci pramatia îi explică:

— Stăpânul meu, ducele de Mantua, vă crede morţi, pe micuţ şi pe tine. Am profitat de un concediu, obţinut cu greu, pentru a-ţi spune asta: Viaţa voastră, a amândurora, depinde de muţenia ta. Înţelegi? Pentru totdeauna! Henri nu trebuie să afle niciodată că este fiul lui René de Lagardère şi moştenitorul ducatului de Guastalla! Dac-ar afla, n-ar mai avea de trăit nici o săptămână!

Suzon îşi adună forţele pentru a replica:

— A venit preotul... I-am spus că, în urma unui accident pe munte, am uitat totul despre viaţa mea anterioară...

— Lăudabilă idee! bombăni factotum-ul. Dar prenumele voastre ar putea trezi bănuiala că...

— M-am gândit la asta! Eu mă numesc Mariette, iar el — Louis... Asta-i tot ce ştiu. Copilul a fost înscris de către preot sub numele de Louis Verdalle, născut din mamă şi tată necunoscuţi...

Peyrolles îi aruncă o privire rea. Uitase tot despre idila lor, despre dragostea desfrânată. Era măcar în stare să îndrăgească pe cineva?

— Fii mereu atentă! îi mai spuse, încălecând.

În aceeaşi seară se duse la Charles-Ferdinand care, în veşminte modeste, îl aştepta la Lourdes, nu fără îngrijorare. În văzul şi cu ştirea tuturor, el pretindea că-şi caută nepotul. Raportul zbirului îi umplu inima de mulţumire. Îl bătu pe umăr:

— Treburile se aranjează cum nu se poate mai bine. Niciodată fata asta n-o să dea în vileag adevărul. Vreme de câteva zile, vom continua să ne prefacem că scotocim ţinutul,

apoi vom pleca spre Italia, cu o trăsură de poştă. Este sigur, pramatie, că moştenirea familiei Guastalla mi-a revenit mie!

* * *

Trecură anii. Pierre Bernac muri sub o avalanşă, în decembrie.

Atunci, preotul din Verdalle deschise pentru *Mariette* şi *Louis* uşa presbiteriului său. Cea dintâi deveni servitoarea lui, iar băieţelul — elev, un elev extraordinar de precoce şi de isteţ.

Domnul prelat, numit jupânul de Trènes, fusese ofiţer pe vremea când Mazarin[75] intervenea în Războiul de Treizeci de Ani[76]. Era, totodată, un distins umanist. Rămas văduv de timpuriu, se scârbise de lumea acesta, intrase în cler şi obţinuse acea parohie de la capătul pământului. Fiind deja aproape de ceruri, domnul de Trènes nu se simţea bine decât printre muntenii cei cumsecade. Era parohul zăpezilor.

Henri, tot îndopându-se cu greaca şi latină, cu istorie şi geografie, căpătase deja o subtilitate a spiritului. Ca recompensă a uimitoarei sale sârguinţe la învăţătură, îl împingea pe preceptorul său benevol pe calea amintirilor:

---

[75] *Mazarin* (Jules) (1602–1661): prelat şi om de stat francez, de origine italiană. Richelieu l-a ajutat să ajungă cardinal şi, înainte de moarte, l-a recomandat lui Louis al XIII-lea. Mazarin a câştigat încrederea regentei Ana de Austria şi, până la moarte, a rămas stăpânul absolut al regatului. A încheiat *Războiul de Treizeci de Ani* prin tratatele de la Westfalia (1648), dar nepopularitatea sa a declanşat *Fronda*. După moartea sa, palatul Mazarin a devenit Biblioteca Regală. (n.t.)

[76] *Războiul de Treizeci de Ani* (1618–1648): Ultimul conflict între catolici şi protestanţi, fiind, în realitate, o serie de războaie purtate pe teritoriul german, dar în care Suedia, Franţa şi Spania au jucat un rol tot atât de important ca şi cel al statelor germane. În 1644 s-a hotărât că Franţa să negocieze cu împăratul german, iar acesta din urmă să trateze cu Suedia. Tratatele de la Westfalia n-au putut fi semnate definitiv decât în 1648. (n.t.)

— Mi se pare, domnule paroh, că acum câteva seri îmi spuneaţi că Marele Condé[77], trecând pe lângă dumneavoastră în timpul bătăliei de la Rocroi, spusese că...

Atunci prelatul dispărea în faţa fostului gentilom şi glasul îi devenea mai puternic; înspăimântând-o pe Suzon Bernard care cârpea rufe sau lustruia modesta argintărie împodobită cu armoarii a stăpânului său.

Ochii copilului sclipeau, în vreme ce asculta belicoasele aduceri aminte. Cuvintele *spadă*, *duel*, *confruntare*, păreau să-l umple de bucurie. Strângea pumnii şi buzele. Preotul, furat cu totul de visurile sale, nu băga deloc de seamă, dar ex-însoţitoarea Doriei se gândea: "Sfânta Fecioară! În vinele lui fierbe sângele nobililor săi strămoşi. Iar domnul de Trènes i-l răscoleşte!"

Oare acel sânge vorbea chiar atât de tare pe cât credea Suzon? Fără îndoială! Băieţelul era obsedat de numele său de botez. Bunul bătrân îl înscrisese la catehism sub numele de Louis Verdalle, dar nu acceptase să-l mintă:

— Dragul meu Louis, nu se ştie al cui fiu eşti!... Mariette a suferit cândva, într-un accident, un asemenea şoc, încât din acel moment memoria ei a fost distrusă... Este o boală pe care savanţii o denumesc amnezie şi nu-i cunosc remediul. S-ar putea vindeca dintr-o dată, aşa cum a şi apărut... Şi atunci, această fată, atât de bună, îşi va reaminti.

Henri răspunse doar atât:

— În actele mele ar fi trebuit să scrieţi Louis *de* Verdalle.

Omul bisericii zâmbi, dar nu răspunse. Ghicea că elevul său, aşa de bine dotat, atât de entuziasmat de faptele războinice, era de viţă nobilă. Dar îşi spunea, cu prudenţă: "N-ar însemna să-i fac un serviciu prea bun, dacă l-aş întări în această credinţă. N-are nici un ban, nici o avere. După ce eu voi dispărea — şi asta se poate întâmpla de pe o zi pe alta — nimeni nu-l va apăra. Să-l lăsăm mai bine într-o necunoaştere plină de modestie."

---

[77] *Condé* (Louis al II-lea, prinţ de) (1621–1686): unul dintre cei mai mari generali din timpul domniei lui Louis al XIV-lea. Foarte de tânăr s-a remarcat în victoriile de la Rocroi, Fribourg, Nordlingen şi Lens. După ce s-a implicat în tulburările Frondei şi după ce s-a aliat, pentru o vreme, cu spaniolii, i s-a luat comanda trupelor, fiindu-i redată cu prilejul Tratatului Pirineilor (1659); S-a distins şi în multe alte războaie. (n.t.)

* * *

Într-o dimineaţă, Suzon Bernard nevăzându-şi stăpânul venind, ca de obicei, să-i ureze ziua bună înainte de a pleca să ţină slujba, crezu că s-a îmbolnăvit. Ciocăni la uşă. Neauzind nici un răspuns, îndrăzni să deschidă... Preotul murise, aşa cum adoarme un copil. Pe buzele sale mai flutura un zâmbet blând.

Henri şi Suzon îşi pierduseră protectorul. Pe cine să se sprijine, în satul acela ascuns în munţi? Bearneza simţi că inima i se strânge de spaimă. Era foarte bine că şi-l luase în seamă pe Henri, dar cum să-l hrănească? Se gândea ea, Suzon, să se întoarcă spre localităţile mai puţin izolate din Verdalle, dar îşi zicea, nu fără dreptate: "Ar fi de ajuns o întâmplare ca eu să fiu recunoscută drept *camerina* răposatei doamne de Lagardère... Şi de aici până la a ghici adevărul în ceea ce-l priveşte pe micuţ nu este decât un pas. Şi atunci Peyrolles şi ducele de Mantua l-ar asasină! Unde aş putea să-mi fac, fără primejdie, singura meserie pe care o cunosc: aceea de servitoare?"

Dar în timp ce ea se frământă în felul acesta, Henri se afla, împreună cu alţi ştrengari de vârsta lui, la un sfert de leghe de Verdalle, unde admirau o tabără de saltimbanci.

Aceştia îşi pregăteau supa, pe un câmp rezervat ţiganilor nomazi.

În aceeaşi seară, Henri se duse la Suzon:

— M-am hotărât ca de acum înainte să-mi câştig pâinea, ca şi pe a dumitale, îi spuse. M-au angajat nişte dansatori pe sârmă. Vom pleca de îndată ce domnul preot se va odihni în pământul sfânt al cimitirului. Pregăteşte-te!

Vă gândiţi poate că bearneza a protestat? Ba deloc! Tânărul Henri îi era stăpân. Recunoştea în el calităţi extraordinare pentru vârsta lui: seriozitate, ştiinţă, sânge rece, îndrăzneală şi încă multe altele.

Micul Lagardère zâmbi mulţumit, văzând că ordinele nu-i erau discutate. Şi consimţi să dea explicaţii.

— Sunt cel mai puternic băiat din ţinut, şi cel mai îndemânatic. Am pus deseori prinsoare cu ciobanii. Am câştigat întotdeauna: la alergare, la înot, la căţărat, la ridicarea greutăţilor, la sărituri; cel care câştiga de departe este cel care,

aici, este numit Louis. Îi întrec în toate şi la toate pe băieţii mai mari!

Suzon îşi înclină capul. Băiatul spunea adevărul: din punct de vedere al forţei fizice, era regele tineretului bearnez.

Ştrengarul continuă:

— Mi-am arătat talentele lui Pablo, mai-marele taberei de saltimbanci. S-a declarat mulţumit. Dac-ar fi să-l crezi, sub îndrumarea să aş deveni ceea ce el numeşte *un fenomen*... Ca echilibrist? Ca luptător? Ca "om fără oase"? Încă nu ştie. Dar eu cred că mai târziu cu spada în mână mă voi face remarcat. Vom trăi şi vom vedea! Până atunci, iată-ne scăpaţi din încurcătură. Eu voi avea grijă de tine. Vom avea locuinţa şi hrana asigurate. Asta înseamnă mult!

Trupa lui Pablo urcă spre nord. Din motive necunoscute, şeful acesteia dorea să ajungă în Flandra[78], trecând prin capitală, poate chiar prin Versailles.

Banda lui Pablo era destul de ciudată. Cuprindea, în afara şefului — un lungan tuciuriu, cu părul negru ca pana corbului, cu ochi catifelaţi şi alungiţi —, pe soţia sa, o cumătră enormă, mustăcioasă şi plângăcioasă, care-şi petrecea timpul văitându-se că se plictisea şi că se săturase, precum şi o jumătate de duzină de băieţi şi fete, frumoşi ca nişte îngeri, dintre care cel mai mic avea zece ani, iar cel mai în vârstă — optsprezece, ce alcătuiau — înainte de sosirea lui Henri şi a lui Suzon — grosul trupei. Toţi aceştia cântau cântece ciudate, mergeau pe frânghia întinsă, înghiţeau săbii şi flăcări, dansau, preziceau viitorul. Se ştie că din cauza moravurilor foarte libere ale actriţelor şi puţin şi ca urmare a prejudecăţilor — fiecare epocă le are pe ale sale — oamenii de teatru erau rău văzuţi de către persoanele cu principii severe şi de către oamenii bisericii. Aceştia refuzau să-i înmormânteze în pământ sfinţit.

Aşa încât, dacă în provincie erau dispreţuite trupele teatrale, ce să mai spui de puternica repulsie pe care o inspirau saltimbancii?

Erau aplaudaţi, li se aruncau câţiva bănuţi, dar autorităţile săteşti le impuneau să-şi instaleze tabăra departe de localităţi. În realitate, această neîncredere nu era lipsită de motive bine întemeiate. Rareori trecerea nomazilor nu era însoţită de diverse fapte reprobabile. Unii dintre aceşti *ţigani*, cum li se spunea, fie că erau din Spania, din Boemia sau din Italia, furau copii. Incendii de hambare sau de clăi de fân, dispariţii de animale sau de păsări: acestea erau amintirile pe care în mod obişnuit le lăsau în urma lor.

[78] *Flandra*: regiune parţial în Franţa, parţial în Belgia, la Marea Nordului, cu relief de câmpie favorabil culturilor agricole. În decursul istoriei, a aparţinut unor duci francezi, apoi unor duci germani. În secolul al XII-lea o parte a revenit Franţei, restul trecând la Austria şi împărtăşind soarta Belgiei. (n.t.)

Cei inculţi sau superstiţioşi susţineau şi că fac farmece oamenilor şi animalelor, sau că otrăvesc fântânile.

Tribul lui Pablo — o rară excepţie de la regulă — era cinstit şi se întreţinea, foarte modest, din munca sa. Henri fu încântat să constate acest lucru. N-ar fi putut rămâne printre oameni care trăiesc din furtişaguri pe seama ţăranilor.

Conchita, nevasta şefului, îl învăţă pe băiat arta de a ghici în cărţi şi de a citi viitorul în palma creştinilor.

Pablo făcu din el un echilibrist remarcabil şi-l învăţă să execute o serie de mişcări, încât, în scurt timp, reuşi să facă tot ce dorea cu trupul său. Henri putea fi văzut micşorându-se, chircindu-se, îndoindu-şi în aşa hal coloana vertebrală, încât în locul unui copil viguros de zece ani, credeai că-ţi apare-n faţă, deodată, un cocoşat slăbănog şi strâmb.

Alfonso, fiul mai mare al lui Pablo, îl învăţă arta de a-şi preface glasul, cu o bucăţică de lemn vârâta sub limbă sau între gingii şi obraji.

Concepcion — pentru public, pentru cei apropiaţi: Conchita, o fată blondă şi înaltă, balerina trupei, şi care se apropia de şaisprezece ani — îi dezvălui celui care ignora că este moştenitorul ducilor de Guastalla misterele şi bucuriile dansului.

Când erau singuri, ea îi mângâia obrajii, suspinând languros:

— Ah! Ce de nefericite o să faci, când vei fi bărbat!

Henri se minuna de asemenea cuvinte. Răspundea, în vreme ce-n ochi îi scăpărau fulgere:

— Nefericite? Nu vreau! Dimpotrivă, mă voi purta astfel încât să apăr pe cei care suferă, îi voi proteja pe cei persecutaţi, pe cei mici, pe cei părăsiţi!

Avea presimţirea generosului şi fulgurantului său destin.

Conchita era singura care se bucura de un privilegiu ciudat: acela de a-l tutui pe Henri, pe care toţi îl numeau Louis. Ceilalţi, chiar şi Pablo, îi ziceau: "domnul Louis". Oare ceva neînţeles le spunea acestor oameni săraci dar foarte cumsecade că băiatul nu era din rasa lor, că le era superior, atât prin suflet cât şi prin minte, şi că-l aştepta un viitor minunat, după nesfârşite peripeţii?

* * *

Uneori, după ce-şi încheia ziua, după ce făcuse pe clovnul, pe echilibristul sau pe dansatorul în faţa unui public de ţărani, Henri cădea pe gânduri... Lungită lângă un foc de tabără, înfăşurată în zdrenţe, familia Pablo dormea. Privind flăcările jucăuşe, suflând din când în când spre a le înteţi, băiatul îşi spunea: "În curând voi avea o meserie. Voi fi în stare să câştig eu însumi bani. Trebuie să-i asigur doamnei Bernard" — aşa îi spunea lui Suzon — "zile liniştite. A avut grijă de mine când eram mic, aşa că îi datorez asta. Îmi voi plăti această datorie sfântă."

Şi îşi mai spunea: "Îmi mai lipsesc două talente: acela de a învinge cu armele orice adversar, şi de a reuşi exerciţii de călărie de înaltă şcoală: spada, calul! Acestea sunt visurile mele! Răbdare! Va veni şi rândul lor."

Dar mai ales un gând frământa mintea orfanului, un gând sfredelitor, care nu se lăsa îndepărtat niciodată: "Nu mă numesc nici Louis, nici Verdalle. Doamna Bernard are un secret. Mi-l va spune vreodată?"

Într-o noapte, pe malurile Loirei, în timp ce luna arginta fluviul lat pe care se vedeau insule de nisip, asemănătoare cu nişte crocodili adormiţi la suprafaţa tapei, băiatul şi mama sa adoptivă — care nu reuşiseră să adoarmă, din cauza zăpuşelii nopţii de vară — se plimbau, nu departe de tabără, urmându-şi fiecare firul gândurilor.

— Doamnă Bernard — zise deodată Henri, cu un glas grav şi înduioşător — spune-mi, te rog, numele strămoşilor mei.

Bearneza tresări. De pe vremea tragediei de la Lourdes, era de o nervozitate teribilă. Şocul psihic îi distrusese sănătatea. Cu toate îngrijirile şi bunătatea lui Pierre Bernac, în ciuda vieţii sănătoase şi a aerului curat de pe culmi, fosta cameristă a Doriei îmbătrânise foarte repede. În părul său negru se zăreau deja fire albe. Moartea prelatului o doborâse, şi acum cea care îi vorbea lui Henri de Lagardère era o femeie bătrână. Întrebarea aceasta la care se aştepta, pe care o prevăzuse încă demult, nu o luă pe nepregătite. Ca o adevărată fiică a Evei, răspunse prin ocolişuri:

— Nu-mi mai amintesc!

Băiatul ridică din umeri:

— Răposatul preot din Verdalle îmi explicase, într-adevăr, că în urma unui accident petrecut în munţi, ţi-ai pierdut

memoria evenimentelor dinainte de acea dramă... Am crezut asta multă vreme. Acum, nu mai pot s-o cred!

— Cum, domnule Henri, se prefăcu Suzon că se indignează, îndrăzneşti să te îndoieşti de cuvântul unui om sfânt?

— De-al său? Nu! El a fost de bună credinţă. Nu-ţi pun la îndoială afecţiunea, doamnă Bernard, continuă Henri cu acelaşi glas impresionant, dar simt că, din anumite motive, te temi să spui ceea ce ştii! Aşa este?

Atunci, răscolită, bearneza luă mâinile protejatului său şi-i şopti:

— Ei bine, da! Există un mister. Există un secret. Inteligenţa dumitale precoce nu te înşeală! De altminteri, când suntem între noi, îţi spun *domnule Henri* şi nu *domnule Louis*.

— Ah! exclamă triumfător curajosul copil, recunoşti? Hai, încă un efort! Vreau să-mi cunosc adevăratul meu nume! Vorbeşte!

— Dacă ţi-l voi spune, vei fi omorât!

— De cine?

— De cei a căror ură ne urmăreşte din umbră.

— Îi voi desfide! Îi voi ucide!

— Mai târziu, de va vrea Dumnezeu. Deocamdată, eşti prea mic.

Henri începu să bată din picior, nerăbdător:

— Prea mic! Să ştii, doamnă Bernard, că nu mă tem de nimeni!

— Sunt datoare să mă tem pentru dumneata!

Urmă o tăcere.

— Sunt nobil, ţăran sau orăşean? întrebă, după un timp, băiatul.

— Altă dată îţi voi spune! Altă dată! În noaptea asta ai milă de mine! Simt că mă sufoc!

Era adevărat. Cu blândeţe, Henri o readuse lângă foc pe mama sa adoptivă şi o îngriji. Se gândea: "Sunt om al spadei! Sângele meu îmi strigă acest lucru!"

* * *

Nu fără o oarecare plăcere aflase Suzon că trupa comandată de Pablo va merge la Paris şi că, dacă paza oraşului nu se va opune, va sta acolo câtva timp.

De ce? Pentru că se întâmpla următorul lucru: ea avea în Henri o încredere fără margini. Se gândea că, ajuns la vârsta bărbăţiei, fiul lui René şi al Doriei va fi, cu siguranţă, în stare să-şi recâştige numele şi moştenirea strămoşilor. Va deveni o fiinţă excepţională, aproape supraomenească. Oare nu era deja un copil extraordinar, trăind laolaltă cu nişte saltimbanci, câştigându-şi pâinea datorită lor şi reuşind să obţină din partea lor — fără a le cere — semne de respect, de curtenie, cu atât mai remarcabile cu cât membrii trupei erau inculţi, grosolani, ba chiar brutali?

"Am eu dreptul", îşi spunea bearneza, "să păstrez pentru mine ceea ce ştiu? Da... Peyrolles... ducele de Mantua... supravegherea aceasta ocultă... Toate astea îmi dau motive serioase de temere... Dar există un Dumnezeu... Pot surveni evenimente pe care le va conduce mâna Providenţei..."

Când gândurile o purtau pe calea aceasta, Suzon rămânea cufundată în reflecţii adânci şi ajungea de fiecare dată la aceeaşi concluzie: "Cred că într-o bună zi voi vorbi. Dar ce dovezi să-i dau? Henri mă va crede pe cuvânt. Mă va crede, cu atât mai mult cu cât vocea sângelui se trezeşte în el adesea... Dar ceilalţi vor fi mai puţin încrezători. Autorităţile vor pretinde dovezi... Iar eu n-am nimic, nici o hârtie, nici măcar un inel cu armoarii, care să dovedească adevărul celor ce le voi jura. Cine din Argelès va recunoaşte în bătrâna care-am devenit, pe zglobia şi bruna *camerina* a doamnei de Lagardère? O mulţime de oameni se află în cimitir... au trecut deja nouă ani... De altminteri, prinţul de Gonzague, odiosul Charles-Ferdinand al IV-lea, va fi prevenit. Va fi citat la bară. Ce voi face eu, săraca de mine, în faţa unui senior atât de bogat şi de puternic?"

Suzon îşi păstra o oarecare speranţă. Auzise spunându-se, de către René de Lagardère, că bunicul său, secretar intim al lui Henri al IV-lea, poseda o casă proprie, denumită Palatul Lagardère, situată la colţul străzii Saint-Honoré cu strada Saint-Thomas-du-Louvre. Cititorii se vor putea orienta dacă le spunem că acel palat s-ar afla astăzi cam în locul în care se înalţă primăria arondismentului I, din care s-a încercat să se facă o copie a bisericii Saint-Germain-l'Auxerrois.

* * *

Speranţele doamnei Bernard fură înşelate. Îndată ce trupa lui Pablo ajunse la Paris, bătrâna, cu un chip care tânărului Henri îi păru ciudat, îl luă de mână şi, nu fără a cere foarte des trecătorilor lămuriri cu privire la drum — căci tribul îşi instalase tabăra pe o pajişte aparţinând călugărilor abaţiei Sfântul Victor — ajunse pe strada Poissy, nu departe de actuala Hală de Vinuri, şi se îndreptă către Cité[79]. Băiatul o urmă, cu o uimire plină de încântare. Se gândea: "Parisul reprezintă o încercare serioasă, dar voi reuşi să-l cuceresc!"

Suzon fu învăţată să meargă prin piaţa Maubert, strada Galande, strada Saint-Jacques; să treacă printr-o fortăreaţă numită *Petit-Châtelet*[80], care apăra intrarea pe podul Petit-Pont, pe vremea aceea încărcat de case construite din lemn; apoi porni pe strada Lanterne, traversă podul Notre-Dame şi se rătăci, pierdută.

I se spuse să coboare pe strada Gesvres, în lungul Senei, care are şi astăzi un chei ce-i poartă numele; apoi să urmeze Valèe de Misère[81], cheiul Mégisserie şi cheiul de *l'Ecole*[82]. Văzu Luvrul[83] şi-şi făcu semnul crucii. Acolo, mai mult decât la Versailles, se afla simbolul puterii regale.

Strada Saint-Thomas-du-Louvre nu era departe de acolo. Un călugăr capucin o lămuri pe Suzon, care întrebase:

— Bunul meu părinte, vreţi să-mi arătaţi palatul Lagardère?

---

[79] *Cité* (lb. franceză) = Cetatea: denumire dată părţii mai vechi a unor oraşe, cea din jurul principalei catedrale (de pildă: *City*, la Londra). *La Cité* din Paris cuprinde insula de pe Sena, *l'Ile de la Cité*, pe care se află catedrala Notre-Dame. (n.t.)

[80] *Petit-Châtelet*: nume dat uneia dintre cele două fortăreţe ale Parisului: *Le Grand* (Marele) şi le *Petit (Micul) Châtelet*. Prima, demolată în 1802, se afla pe malul drept al Senei şi era sediul tribunalului penal şi al jandarmeriei din Paris. Cea de-a doua, situată vis-a-vis, pe malul celălalt, servea drept închisoare şi a fost dărâmată în 1782. (n.t.)

[81] *Vallée de Misère* (în lb. franceză) = *Valea Mizeriei*: stradă şi vechi cartier în Paris, cu o proastă reputaţie. (n.t.)

[82] *Cheiul de l'Ecole* (lb. franceză) = Cheiul Şcolii. (n.t.

[83] *Luvrul* (Palatul Luvru): fostă reşedinţă regală, construită, sub diverse domnii, între anii 1204–1857, de arhitecţi celebri dintre care amintim pe P. Lescaut, Le Vau, Fontaine, Visconti, Lefuel. O parte din faţadă a fost decorată de Jean Goujon. În 1793 a devenit muzeu, adăpostind una dintre cele mai bogate colecţii de artă din lume. Recent (1987), în curtea Luvrului a fost înălţată o construcţie modernă, din metal şi sticlă: Piramida Luvrului. (n.t.)

Era prima dată când Henri auzea acel nume. Înălţă capul, o privi pe Suzon Bernard şi zise:

— Lagardère[84]? Sună bine... garda... garda regelui... muşchetarii... mânerul unei spade... a lua poziţia de gardă... Da, iată un nume frumos...

Bătrâna se înroşi şi-şi lăsă capul în jos.

Din păcate, capucinul nu putu să le arate decât nişte ruine. Palatul strămoşilor nu mai era decât o dărâmătură. Mai rezistase doar o parte dintr-un turn, care avusese probabil o înfăţişare măreaţă. Trebuia să renunţe la a găsi în acele ruine ceva care să-i fie de folos lui Henri.

Dar de ce fusese lăsată în paragină acea proprietate? Un bătrân vânzător de mărunţişuri le explică, puţin mai târziu:

— Acum câţiva ani, a venit aici un prinţ italian, împreună cu un lungan. Se pare că acest palat îi revenise, prin moştenire. N-a vrut să-l păstreze. Ce-ar fi făcut cu el, de vreme ce era duce acolo, în peninsula lui? A vândut la mezat tot ce conţinea casă: mobile, lenjerie, chiar şi oalele şi cratiţele din bucătărie. Pe astea le-am cumpărat eu!... Palatul a fost scos la licitaţie. Nimeni n-a vrut să-l cumpere. Data de pe vremea regelui Henri al III-lea. Înţelegeţi, ar fi trebuit să reconstruieşti totul din nou. Dezamăgit, prinţul a plecat.

Doamna Bernard oftă, gândind:

"Iată toată moştenirea lui Henriot!"

* * *

Pe bătrână şi pe copil îi aşteptau încercări grele. Când, după ce se rătăciseră de mai multe ori, au regăsit pajiştea Sfântul-Victor, au constatat cu jale absenţa familiei Pablo.

Un ştrengar le povesti:

— Se pare că n-aveau dreptul să-şi instaleze tabăra în Paris. Un sergent călare i-a văzut şi s-a răstit la ei: "Ştergeţi-o, şi *presto subito*[85]*!*"

---

[84] *Lagardère*: numele acesta conţine grupul de litere *garde*, care în limba franceză constituie un cuvânt însemnând: gardă, pază, precum şi mâner de spadă. (n.t.)

[85] *Presto subito!* (lb. italiană) = Repede, imediat! (n.t.)

Bătrâna plânse, în timp ce băiatul îşi încleşta pumnii. Cum o să se descurce acum, spre a-şi câştiga hrana zilnică? Unde vor dormi?

— Şterge-ţi lacrimile, doamnă Bernard, îi zise Henri. Sunt aici! Le vom rezolva pe toate! Să ştii că nu te voi părăsi niciodată! Mă pricep să muncesc!

Pentru că venise noaptea — din fericire o noapte de vară — dormiră pe pajişte, sub cerul liber.

În zori, nişte cerşetori i-au condus la Abaţie, unde se împărţea nevoiaşilor supă, pâine şi slănină.

"Un Lagardère!" se văita în sinea ei bearneza, văzându-l pe Henri mâncând alături de schilozi, de orbi, de sărăntoci şi de borfaşi.

Trecu pe-acolo un călugăr bătrân, îl văzu pe băiat şi se înduioşă. Răspunsurile ce le primi la întrebările sale îl uimiră peste măsură:

— Dar tu ştii latină, copile dragă!

Dacă Henri ar fi vrut, ar fi rămas la călugări. Dar miroşi primejdia: "Vor face din mine un monah." Îi mulţumi foarte politicos călugărului, dar îi respinse oferta.

— Suntem în încurcătură astăzi, părinte, însă eu am o meserie. Mâine vom avea pâine!

Când se văzură afară, doamna Bernard îl mustră puţin.

— Viitorul meu nu este printre prea-fericiţi. Eu sunt om al spadei! replică Henri.

Femeia tăcu şi tremură. Dar după ce reflectă, se gândi că Providenţa era, cu siguranţă, cea care-l ghida pe copil.

Se refugiară în turnul din palatul Lagardère.

Henri se aruncă în apă, de pe Pont-Neuf[86], ca să culeagă în Sena bănuţii pe care-i zvârleau trecătorii.

Doamna Bernard vându — sub bolta palatului Montesquieu — plăcinte făcute cu smântână, făină, brânza, ouă, unt şi zahăr.

Îndurară mizeria. Henri şi bătrâna lui mamă adoptivă cunoscură chinurile foamei şi frigul nopţilor. Aşa ceva nu se uită niciodată.

---

[86] *Pont-Neuf* (lb. franceză) = Podul-Nou: Celebru pod din Paris, construit între 1578 şi 1607, în partea de vest a oraşului vechi (Cité), de către Germain Pilon. Vreme îndelungată pe el s-au aflat prăvălii şi tarabe; constituia un centru de distracţii populare ale vechiului Paris. În capul podului se înălţa statuia lui Henri al IV-lea. (n.t.)

Capitolul XI - Târgul de Angajări

În acea strălucitoare zi de 3 mai 1692, Pont-Neuf şi împrejurimile sale exprimau voioşia generală. Într-adevăr, de zeci de ani acolo se ţinea un târg permanent. Obişnuinţa împingea mulţimea într-acolo. După ce-şi pierdeau vremea cu nimicuri pe pod, oamenii se răspândeau în piaţa Dauphine şi chiar şi pe cheiurile malului drept, acolo unde se întindea ceea ce se numea *Vallée de Misère*.

Acesta era un cartier ciudat, plin de zdrenţăroşi şi de borfaşi, ce păreau ieşiţi dintr-o gravură în aqua-forte a lui Jacques Callot[87] — al dracului de pitoresc, dar urât mirositor, sordid, sumbru, dubios.

În Parisul puţin asanat şi înnobilat al lui Henri al IV-lea şi al lui Louis al XIII-lea, cartierul acesta constituia o moştenire a ceea ce era mai rău în Evul Mediu, cu negii şi lepra sa. Case cu turnuri se învecinau cu cocioabe strâmbe şi dărăpănate, cu cârciumi dubioase şi cu palate senioriale în ruină sau părăsite. Această "insuliţă insalubră" — cum se spune astăzi — forma un fel de dreptunghi mărginit la nord de strada Saint-Germain-l'A'uxerrois, la sud, de cheiurile de l'Ecole şi Ferraille, la est de Grand-Châtelet, iar la vest, de Luvru.

În acea primăvară a anului 1692, mulţumită marionetelor, cântăreţilor, vânzătorilor de leacuri concepute de şarlatani, şi mai ales unei barăci noi — *Teatrul Minunilor* —, Pont-Neuf redevenise un loc de spectacole gratuite şi permanente pentru pierde-vară şi pentru provinciali şi, mai ales, un fel de paradis terestru pentru obişnuiţii locului.

Mişuna acolo o faună ciudată şi neliniştitoare: târâie-spadă, hoţi de buzunare, docheri, pungaşi din cheiul pentru fân, pasageri clandestini, zdrenţăroşi, falşi epileptici, cerşetori plini de răni, schilozi dubioşi, cocoşaţi şi orbi de contrabandă.

---

[87] *Jacques Callot*: gravor şi pictor francez (1592–1635). Talent îndrăzneţ, fecund şi plin de fantezie, mare maestru în aqua-forte. A lucrat mult în Italia şi în Lorraine. (n.t.)

Toţi aceştia ieşeau din cartierul Vallée de Misère, îndeosebi din faimoasă Curte Grobier, cartierul general al plevei veritabilă Curte a Miracolelor[88].

Toţi aceştia "munceau" pe Pont-Neuf şi în împrejurimile lui până la căderea serii.

Această armată a furtului şi a cerşetoriei găsea acolo, pe pod, pe spadasinii veniţi, ca de obicei, la *Târgul Angajărilor*. Aceştia — oameni gata de orice — se arătau a fi amabilitatea şi discreţia întruchipate.

Contra unei plăţi cinstite, puteai găsi o spadă gata să traverseze un burdihan. Un viteaz, înarmat cu o bâtă noduroasă, se oferea să calmeze un gelos, să cotonogească un rival sau să "mângâie" un vecin urâcios. Un colos, folosindu-şi mâinile goale, se lăuda că poate trimite *ad patres* pe orice creştin ce i-ar fi desemnat de către cineva care dorea să devină moştenitor.

Fiecare dintre aceşti ucigaşi plătiţi aştepta — potrivit costumului, genului şi talentelor sale — pe clienţii nobili, pe doamna de rang, pe burghezul veninos, pe adoratorul respins sau pe şcolarul chiulangiu.

În acea zi, fericirea părea să cadă din cer pentru fiecare, ca mana biblică[89].

Publicul se înghesuia peste tot, încântat, permiţând histrionilor şi hoţilor de buzunare să-şi asigure câştigul zilei. La rândul lor, îndatoritorii cavaleri, mândri împărţitori ai justiţiei, nu păreau să se plângă de muşteriii prăvăliilor.

Între timp, prin acea mulţime voioasă, sub soarele primăvăratic, un tânăr de vreo treizeci de ani se prezentă cu o înfăţişare cam necăjită. Era frumos, cu umeri laţi şi cu mijlocul subţire. Mersul denotă o îmbinare între supleţe şi forţă. Avea ochi de un albastru închis, foarte blânzi şi părul brun. Pe buza superioară, roşie şi umflată, se răsucea o mustăcioară aurie şi obraznică.

Femeile îl priveau cu simpatie, căci, în mod vizibil, suferea din cauza unei nefericiri nemeritate. Purta uniforma — foarte

---

[88] *Curtea Miracolelor*: vechi cartier rău famat al Parisului (secolul al XIII-lea), populat de cerşetori şi falşi schilozi; descris de V. Hugo în romanul *"Notre-Dame de Paris"*. Era situat în actualul cartier al Halelor. (n.t.

[89] *Mana biblică*: hrană miraculoasă pe care Dumnezeu a trimis-o din cer israeliţilor. În timp ce străbăteau deşertul pentru a ajunge în ţara făgăduinţei. (n.t.)

uzată — a companiilor libere[90]. O spadă grea şi lungă i se ciocnea de pulpe.

Dacă vreun locuitor din Niorţ sau din întreaga regiune ce se întinde între acest oraş şi La Rochelle s-ar fi aflat prin preajmă, mare i-ar fi fost mirarea de a-l vedea echipat astfel pe ultimul născut al unei familii nobile din acea zonă: Olivier de Sauves.

De ce oare cei ce căutau spade bune la toate, *bravi* cu experienţă, nu se adresau niciodată acestui tânăr? Se simţeau, poate, jenaţi de cinstea ce i se citea în priviri, de felul său mândru de a ridica bărbia, sau poate de degetele sale fine, lungi şi albe — mâinile unui om de rang? Poate că indiferenţa sau teamă "clienţilor" provenea de la altceva?

Trebuie să mărturisim: omul acesta, care căuta să-şi închirieze spada, făcea — în acele locuri rău famate — un lucru foarte ciudat pentru cineva care încerca să exercite meseria de *bravo*: ţinea de mână o fetiţă!

Aceasta îl numea "tăticul meu". Amândoi îşi ziceau unul altuia "dumneata", ca oamenii născuţi într-o familie bună. Copila se numea "Armelle".

Armelle putea să aibă opt-nouă ani. Era o mică blondină cu ochi căprui, cu ten de floare. Glasul îi răsuna cristalin şi fără nici o notă falsă. Rochia şi boneta arătau că provin de la o croitoreasă bună, dar pânza din care erau făcute şi panglicile lor, chiar dacă nu erau dezonorate de nici o pată, erau în mod vizibil foarte uzate.

În privirea ei nevinovată, fetiţa avea ceva foarte înduioşător, o expresie de tristeţe şi de mirare:

"Ce-am făcut oare, tata şi cu mine" — părea să se întrebe — "ca să devenim atât de nefericiţi?! Suntem pedepsiţi? Dar pentru ce? Tăticul meu este aşa de drăguţ, de corect, de drept! Niciodată n-a făcut rău nimănui. De ce i se răspunde mereu *«nu»*, atunci când cere pâine pentru mine?"

O spaimă cumplită îi strângea inimioara: "Vom mânca, oare, în seara asta?"

Simţea o durere care o împungea în capul pieptului, ca şi cum o gheară i-ar fi scormonit carnea. Picioruşele îşi pierdeau vlagă. Trebuia să-şi strângă tot curajul şi să-şi încleşteze bine

---

[90] *Companie liberă* (în lb. franceză: *compagnie franche)*: denumire dată, în trecut, unei trupe neregulate, neîncorporate în nici un regiment. (n.t.)

dinţii pentru a nu-i mărturisi tatălui ei: "Nu mai pot, aşa de tare mi-e foame! Lasă-mă singură şi mergi mai departe."

Armelle avea toate motivele să se simtă obosită. Pe lângă epuizarea datorată lipsei de hrană, ea mergea de mai bine de trei ore. Fără a-şi da seama de efortul cerut din partea acelui trup de copil, sau pentru că nu avea de ales, tatăl său nu înceta, într-adevăr, să-şi târască pantofii scâlciaţi între Pont-Neuf şi cheiul de l'Ecole, între strada des Trois-Maries şi Pont-au-Change, un pod care, în acele vremuri, era încărcat de case.

Tot acel spectacol era privit de fetiţă cu ochi măriţi de interes. Mulţimea care mişuna, barăcile, acrobaţiile îi plăceau. Erau *viaţă*. O făceau să-şi uite suferinţa.

De acolo puteai vedea întregul Paris cu mulţimea să de turle, dintre care multe au dispărut. În faţa turnurilor medievale ale Palatului de Justiţie se înălţa turnul de la Grand-Châtelet. Cetatea *(La Cité)* era plină de case cu foişoare şi sfinţită de o mulţime de biserici vechi. Fluviul căra pe vremea aceea "trăsuri de apă", în care se înghesuiau călători sau mărfuri; era plin de bărci şi de buşteni plutitori, legaţi în lanţ.

"La Samaritaine"[91], totodată pompă de incendiu şi fântâna, atrăgea privirile prin eleganţa şi mecanismele sale hidraulice.

Dar, mai mult decât toate acestea, ceea ce atrăgea atenţia Armellei erau nişte strigăte şi râsete care proveneau de la o mică scenă de bâlci din piaţa Dauphine şi al cărei afiş, puternic luminat, anunţa următorul program îmbietor:

TEATRUL MINUNILOR

Astăzi, spectacol nemaivăzut!

Domnul Plouff, omul cel mai îndemânatic, cel mai caraghios din lume, în exerciţiile sale care au obţinut aplauzele înălţimii Sale Marele Senior.

---

[91] *La Samaritaine*: vechea pompă hidraulică, construită în 1603 pe Pont-Neuf din ordinul lui Henri al IV-lea, pentru a alimenta cu apă palatul regelui. Era decorată cu statuile lui Isus şi a Samaritencei, de unde i se trage numele. *(Samariteanca*: femeie din Samaria, pe care Chrislos a convins-o săi-i îmbrăţişeze doctrina, vorbindu-i lângă fântâna lui Iacob) (n.t.)

Mama Toutou, care cântăreşte 220 livre[92], îmblânzitoare de animale, se oferă să lupte împotriva a trei bărbaţi deodată.

Şi Micul Parizian, tânăr fenomen, contorsionist, fără rival în toate exerciţiile de forţă, de gimnastică şi de echilibristică. Figurile pe care le realizează te fac să te înfiori. Doamnelor prea sensibile li se recomandă să nu deschidă decât un ochi!

Cu mânuţa ei voluntară, copila sfârşi prin a-l trage pe tatăl său, care părea din ce în ce mai întunecat.

Armelle fu uluită de acrobaţiile executate cu o vioiciune îndrăcită. În timp ce tatăl său, Olivier de Sauves, o ţinea în braţe, pentru a vedea peste mulţimea de capete, copila întruchipa imaginea unei fericiri depline. Nicicând nu văzuse ceva atât de frumos!

Indiferent la bucuria fiicei sale, sâcâit de caraghioslâcurile saltimbancilor, Olivier nu întârzie să bombăne:

— Să nu mai stăm aici. Îmi pierd timpul. Până diseară, trebuie să găsesc un adăpost şi să cumpăr pâine.

— Oh! Tăticule, îl imploră blonda copilă, lasă-mă să mai râd un pic! Eşti atât de trist... Uită-te şi tu, asta o să te distreze!

Şi, arătând cu degeţelul trandafiriu către estradă, continuă, cu ochii strălucitori de plăcere:

— Uite! Uite! Vezi ce amuzanţi sunt! Ştii, ăla mare şi plin tot de făină este domnul Plouff! Adineauri i s-a spus numele. Dar cel mai mult îmi place elevul lui. Îl cheamă Henri, sau "Micul Parizian". Ce bun tovarăş de joacă ar fi!

Continuând să gândească cu glas tare, era pe punctul de a evoca vremurile fericite în care ea, fiică de gentilom de la ţară, se juca cu copii de vârsta ei, sub meri, în iarba înaltă smălţuită cu floarea-paştelui şi cu părăluţe. Teama de a spori tristeţea tatălui o făcu să se opească. La ce bun să-i reamintească trecutul acela atât de plăcut? Oare acum era momentul să

---

[92] *Livră*: veche unitate de măsură pentru greutăţi, în valoare diferită în diverse ţări. În Franţa valora 489,5 g. (n.t.)

revadă, cal într-un vis, feliile mari de pâine neagră unse cu unt, ulcelele cu lapte cald, mâncărurile gustoase de toate felurile, fermele arendate ale tatălui, mirosind a staul?

Tăcerea fiicei sale nu-l împiedică pe Olivier să schiţeze un zâmbet amar. Se gândi, greşind totuşi: "Fericită vârsta, la care uiţi atât de repede mizeria prezentului!"

Cu toate acestea, privirea lui obosită şi lipsită de vioiciune ascultă invitaţia Armellei. Nu-i plăcu deloc acel "Mic Parizian". Ce era comic în a vedea un băieţel viguros de doisprezece ani, transformându-se deodată într-un cocoşat? Cu toate acestea, în inima lui Olivier de Sauves duioşia paternă era trează. Îşi spuse: "Să mai am puţină răbdare. S-o las pe draga mea micuţă să se distreze după placul inimii. Tot admirând clovneriile astea, uită că posteşte!"

Pe gene îi sclipiră lacrimi. Le şterse repede, ca şi cum i-ar fi fost ruşine de slăbiciunea lui. Aşa că nu văzu că elevul domnului Plouff devenise conştient de interesul pasionat pe care i-l arăta Armelle. Uimit, pentru o clipă, în faţa acestei tinere admiratoare ale cărei bucle erau aurite de soare, îşi reveni repede şi spuse cu glas scăzut:

— Ce drăguţă este! Aşa-mi închipuiesc eu îngerii. Parc-ar avea capul împodobit cu flori aurii...

Se dădu peste cap, salută, zâmbi şi — îndrăzneţ — trimise spre Armelle o sărutare teatrală.

Fetiţa n-avu timp să se simtă ofensată sau flatată. O mişcare violentă tocmai se produsese în mulţime. Olivier se pomeni prins într-un vârtej şi antrenat către statuia lui Henri al IV-lea.

— Hoţul! Pungaşul! striga un burghez gras şi cu o părul roşu, care tocmai fusese prădat.

În jurul său, vreo sută de indivizi cu înfăţişare ce nu inspira încredere îi ţineau isonul şi se indignau, plini de virtute.

— Haide, zise Olivier de Sauves, profitând de prilej pentru a termina cu saltimbancii atât de captivanţi pentru fiica sa, să reluăm contactul cu viaţa, draga mea micuţă.

O lăsă jos pe pământ şi o luă de mână. Armelle suspină. Regreta minunatele acrobaţii. Se gândea la omagiul "Micului-Parizian". Stomacul o făcea să sufere groaznic şi tot nu îndrăznea să-i spună asta tatălui.

Dar o doamnă elegantă, venită acolo cu siguranţă pentru o întâlnire galantă, poruncise să i se oprească trăsura. Coborând, se pomeni nas în nas cu tatăl şi copila.

Mulţimea care se îmbulzea îi imobiliza timp de o clipă pe toţi trei. Se schimbară priviri. Armelle zâmbi la vederea tinerei doamne şi a rochiei sale minunate. Olivier roşi uşor şi-şi întoarse ochii. Cât despre frumoasa privilegiată a sorţii, la vederea celor doi amărâţi simţi strângându-i-se inima de femeie, de mamă poate?

"Sărmani oameni", gândi. "Sunt sigură că n-au mâncat nimic! Blondina pare că doar printr-o minune se mai ţine pe picioare. Şi cât de decentă le este sărăcia!"

Intuind cât se poate de corect că nu se află în prezenţa unor cerşetori obişnuiţi, şopti, aproape intimidată:

— Iată ceva pentru tine, micuţo…

Mâna ei dreaptă oferea o pungă foarte durdulie. Dar gestul rămase neterminat... Fără a se fi consultat, Olivier de Sauves şi fiica să se dădeau înapoi, cu obrajii îmbujoraţi de ruşine.

— Doamnă, zise tânărul, scoţându-şi pălăria decolorată, noi nu cerem de pomană!

Apoi o trase repede pe Armelle în mijlocul mulţimii pestriţe. Coborâră pe Pont-Neuf spre cartierul Vallée de Misère, urcară din nou câţiva paşi pe strada Trois-Maries, cotiră la dreapta pe strada Saint-Germain-l'Auxerrois, coborând apoi pe sordida stradă Ballu. După ce trecuseră de zgomotoasa cârciumă *La Viţelul care suge*[93], merseră în lungul tristei faţade a palatului Cinq-Mars, părăsit după supliciul lui Henri d'Effiat, favoritul regal, conspirator şi trădător al patriei sale. În continuarea acestui palat şi împrejmuind cheiul Ferraille se înălţa un zid fără ferestre.

Olivier nu vedea nimic din toate acestea. Nu privea decât în el însuşi.

"Ce mândrie prostească!" se mustra. "Ar fi trebuit să refuz cu mai puţină grabă şi semeţie darul acelei persoane miloase… Aş fi putut să-i spun... să-i explic... Oare ghinionul continuu m-a făcut să-mi pierd darul vorbirii? Cu siguranţă ar fi acceptat, pentru Armelle, să ne ajute... Dacă mâinile noastre nu-i puteau primi banii, poate c-ar fi putut să ne ofere creditul său? Aş

---

[93] *La Viţelul care suge* = lb. franceză în original: *Le Veau-qui-lette*. (n.t.)

accepta să fiu majordom, portar, rândaş, chiar şi lacheu, numai s-o pot hrăni, îmbrăca şi adăposti pe biata mea copilă!... Lacheu, domnul Olivier de Sauves? Dar nu sunt chiar oricine! Bunicul meu se afla la Ivry, iar tatăl meu — la Rocroi! Lacheu — eu, un gentilom onorabil din Vendée? Dar vai! Măcar pentru astăzi, ar fi fost mai bine să fiu un valet sătul, decât un senior mort de foame!"

Capitolul XII - Zâna Choquette

Dacă frumosul târâie-spadă ar fi fost mai puţin tulburat de melancolia sa, dacă s-ar fi uitat în jur, aşa cum făcea Armelle, în timp ce mergeau în lungul străzii Ballu, cu greu ar fi putut să nu remarce un chip cunoscut.

Într-adevăr, pe faţada palatului Cinq-Mars — mereu închis ermetic şi părând părăsit — se deschisese o fereastră şi pe pervaz îşi sprijinise coatele o femeie tânără, bogat înveşmântată.

De la palatul Soubise (astăzi acolo se află Arhivele) până la poarta Buci şi de la Butte des Moulins[94] până la Ave-Maria, Doamna Myrtille avea o reputaţie de mare abilitate. Într-un fel, era regină din Vallée de Misère, dominând pe cei mari şi pe cei mici, când prin flacăra vrăjită a ochilor săi catifelaţi, când prin cruzimea rece a privirii sale poruncitoare. Ca şi Ianus[95], ea avea două feţe, sub frumuseţea ei de obicei rea. Posedând cuiere pline de aur, Doamna Myrtille conducea pe faţă şi cu semeţie, cu pricepere şi cu fermitate, cârciuma *La-Viţelul-care-Suge*. Clientela sa, alcătuită din spadasini, dar mai ales din indivizi gata de orice fărădelege, o bănuiau c-ar avea şi alte mijloace. În acel mediu era supranumită, în secret, "Zâna Choquette"[96].

[94] *Butte des Moulins* (lb. franceză) = Colina Morilor. (n.t.)

[95] *Ianus* (mitol.): Unul din vechii zei ai Romei, reprezentat cu două chipuri opuse, semn al cunoaşterii trecutului şi viitorului. Era zeul uşilor, având ca şi ele două feţe. La Roma templul său era deschis doar în vreme de război. Prima lună a anului — ianuarie — şi-a primit numele după al său. (n.t.)

[96] *Choquette* (din lb. franceză, în traducere liberă): *Spăimântoasa*. (n.t.)

Cât despre domnul Nicolas de la Reynie, acesta ştia mai multe. Dar ceea ce cunoştea era puţin. Doar registrul de la Châtelet îi dăduse amănunte: "*Myrtille Grimpart*, *soţia lui Godefroy Coquebar*", acesta fiind numele întreg al doamnei.

Numit locotenent-general de poliţie în 1667, de către însuşi Louis al XIV-lea, domnul de la Reynie o bănuia pe Myrtille de diferite fapte rele, chiar şi de crime. Aşa încât de mai multe ori comandase, în persoană, descinderi la *Viţelul-care-Suge*. Şi asta, fără a obţine nici un rezultat, căci nu cunoştea existenţa unor pasaje bine ascunse, care puneau cârciuma în legătură cu palatul Cinq-Mars şi pe acesta din urmă cu casa nelocuită de la colţul cheiului Ferraille.

Zărindu-l pe Olivier de Sauves, stăpâna cârciumii nu vru la început să-şi creadă ochilor, care erau totuşi foarte buni. Aşa că primul său gest fusese o ridicare din umeri.

— Mi se năzare! Un asemenea om nu poate bântui un astfel de loc, mai ales îmbrăcat în halul ăsta!

Totuşi, nu se înşela. Acolo, la douăzeci de paşi depărtare, se afla eroul unicului şi scurtului său roman de dragoste. Inima să îi afirma acest lucru, grăbindu-se să bată cu o iuţeală atât de dureroasă, încât fu nevoită să-şi ducă mâna sub sânul stâng, şoptind cu un glas abia auzit:

— El? El? Olivier al meu?

Ultimul său gest fu dictat de obişnuita-i prudenţă. Se dădu iute înapoi, închise fereastra şi se ascunse în spatele unei perdele. Dar, totuşi, curând se convinse: Olivier îşi păstra calmul său dezamăgit, resemnarea adâncă şi nu vedea nimic. Părea că nu este pe lumea asta. Liniştită, Doamna Myrtille se felicită: "Nu m-a zărit... Ăsta-i un noroc! Ce înfăţişare caraghioasă, tristă şi obosită! Dacă nu şi-ar întinde muşchii picioarelor şi nu şi-ar înălţa capul, ar semăna cu unul dintre supuşii mei din Curtea Grobier... Cum a putut să decadă în asemenea hal?"

Experienţa avea s-o facă să ghicească repede adevărul: "A venit aici în speranţa de a-şi închiria cuiva spada. E clar ca lumina zilei că crapă de foame! Un Olivier de Sauves trebuie să fi ajuns într-adevăr la capătul resurselor pentru a bântui prin Târgul de Angajări!"

Un zâmbet încreţea chipul de înger rău al neobişnuitei comerciante când, deodată, constată prezenţa Armellei, ascunsă până atunci vederii sale datorită micimii ei, pierdută în

acel perpetuu du-te-vino al trecătorilor zdrenţăroşi. Atunci trăsăturile i se înăspriră: "Fiica lui! E fiica lui! De altfel, este copia vie, portretul blestematei aceleia de Françoise de Rumelle... rivala pe care am urât-o odinioară! Ce s-o fi întâmplat cu fata aia lungă, cu păr auriu şi ochi luminoşi? Trebuie să fi murit, dacă Olivier îşi târăşte fata pe-aici! Să fie văduv? Şi ea — orfană? Oare iadul a vrut să mă răzbune?"

Fu străbătută de un tremur nervos; rupse, cu un gest scurt, un lănţişor de aur şi zise, cu jumătate de glas: "Slab rezultat; asta-i încă prea puţin! Nu i-am văzut suferind. Este un spectacol pentru gusturi rafinate... Şi n-am, oare, mijloace pentru a mi-l oferi?"

Buza superioară i se ridică într-un rânjet, ca aceea a animalelor carnivore care simt mirosul prăzii. "Ha! Ha!" râse, revanşa mea, deşi târzie, nu va fi mai puţin plăcută. Acest frumos şi dispreţuitor Olivier îmi va plăti curând ceea ce-mi datorează! Îl voi face să sufere, în orgoliul său de nobil, ca şi în inima lui de tată. Asta o să mă despăgubească pentru dezamăgirea şi pentru dragostea mea dispreţuită! Răzbunarea este un fel de mâncare fără pereche!

Înaltă, brună, admirabil proporţionată, acea femeie de douăzeci şi şase de ani putea fi considerată o făptură minunată. Se mândrea cu o piele ca de-iasomie. Mâinile şi picioarele ei ar fi făcut-o invidioasă şi pe o ducesă.

Dar, am spus-o, Doamna Myrtille inspira mai adesea teamă decât admiraţie. Se datora oare acest fapt înfăţişării sale generale, foarte semeţe, vocii sale aspre şi autoritare, sau durităţii nemiloase a ochilor ei negri? Adevărul este că era considerată mai mult de temut decât frumoasă.

Purta veşminte somptuoase, demne de a fi purtate la Versailles: fustă din damasc cu volane plisate, corp încorsetat ca al unei destrăbălate. Părul, coafat în mai multe etaje, proclama ştiinţa unui frizer cu adevărat artist. Pe pieptul său se înnoda o cravată din dantelă, aranjată neglijent şi care peste trei luni avea să devină la modă sub denumirea de *Steinkerque*. Pe degete îi străluceau bijuterii minunate. Mult prea multe: o femeie cu gust n-ar fi fost atât de împodobită. Nepăsătoare, ea declară cu glas tare:

— Sunt nişte nimicuri... fleacuri... sticlă colorată... perle false!

Dar minţea. Toate acestea reprezentau mai mult de un milion!

Domnul de la Reynie bănuia. Şi de aceea era atât de dornic să afle adevărata origine a acelei averi...

Să revenim la sentimentele care frământau străfundurile inimii doamnei din momentul în care îi zărise pe tată şi pe fetiţă şi să dăm cheia enigmei acestei inimi.

Myrtille văzuse lumina zilei într-un loc prea puţin atrăgător: închisoarea Conciergerie din Noirt. Acesta era numele dat enormului turn — ultim vestigiu al unui castel al conţilor de Poitiers, unde s-a născut nepoata lui Agrippa d'Aubigné, cunoscută mai întâi sub numele de "Doamna Scarron" şi intrată în marea istorie sub titlul de "marchiza de Maintenon[97]".

Domnul Jules Grimpart era paznicul turnului, transformat pe atunci în închisoare. Trăia cinstit cu soţia lui, Bertrande, o bună creştină, şi cu unică lor copilă, Myrtille, pe care viitoarea mare marchiză binevoise s-o ţină în cristelniţă, după ce fusese ea însăşi botezată.

Într-o zi, tânărul Olivier de Sauves, senior al unor ferme arendate din Niorţ, îşi pierdea vremea plimbându-se, după ce prânzise în oraş. O zări pe fata "portarului" prin preajma târgului. I se păru seducătoare. Mica "cerberă"[98] îl consideră irezistibil. Îşi zâmbiră. Gânguriră... Olvier reveni... Se vorbi despre logodnă...

Moartea subită a Bertrandei schimbă serios planurile. Ţinută până atunci în frâu prin vigilenţa maternă, tânăra fată dădu la iveală o fire foarte liberă. Fu văzută în tovărăşia unor persoane puţin recomandabile.

Domnul de Sauves află despre aceste escapade. Corect, cu principii rigide, trimise un prieten s-o avertizeze pe logodnica sa:

---

[97] *Marchiza de Maintenon* (1635–1719): nobilă crescută în credinţa calvină şi convertită mai târziu la catolicism; căsătorită mai întâi cu poetul Scarron şi rămasă văduvă, a primit sarcina de a se ocupa de educaţia copiilor lui Louis al XIV-lea. După moartea Mariei-Tereza, s-a căsătorit în secret cu Louis, asupra căruia a exercitat o puternică influenţă, mai ales în domeniul religios. La moartea regelui (1715) s-a retras la Casa Saint-Cyr, pe care o fondase pentru educaţia tinerelor nobile şi sărace. (n.t.)

[98] *Cerberă*: feminin al cuvântului *Cerber* — numele câinelui monstruos, cu trei capete, care, potrivit mitologiei romane, păzea intrarea în Infern. Numele a căpătat, cu timpul, sensul de paznic. (n.t.)

de acum încolo, el nu mai putea da curs speranţelor ei. Ceru să i se înapoieze inelul simbolic.

Myrtille resimţi o cruntă dezamăgire, care se transformă într-o ură de nestins, când află vestea căsătoriei lui Olivier.

Acesta se însura, din dragoste, cu una dintre cele mai frumoase domnişoare din împrejurimi: Françoise de Rumelle, o locuitoare din ţinuturile mlăştinoase din regiunea Poitou, unde drumurile sunt înlocuite de ape curgătoare. Era săracă la fel ca el, dar părul său luminos, ochii albaştri şi cinstea ei constituiau zestrea cea mai de invidiat.

Trecuseră zece ani... Aceştia schimbaseră viaţa Myrtillei, fără a o face să-l uite pe Olivier. Fata cea părăsită se căsători cu un cârciumar din Niorţ, aspru, prefăcut şi abil, pe nume Godefroy Coquebar. Fără a se iubi, se înţeleseră bine în menaj, uniţi fiind în dorinţa de a vedea umplându-li-se punga. Godefroy, meşter la vorbă, le spunea glume clienţilor. Myrtille, cu ochiadele şi zâmbetele ei, îi reţinea. Se bea tare şi îndelung. În felul acesta strânseseră bani şi veniseră la Paris, unde cumpăraseră cârciuma *La Viţelul-care-Suge*.

La puţin timp după aceea, soţul drăguţei brunete dispăru de pe firmament. Ea nu păru nici mai puţin veselă, nici mai puţin semeaţă. Celor care întrebau, le răspunse cu dezinvoltură:

— Soţul meu călătoreşte pe mări îndepărtate.

În curând, toţi — începând cu principala interesată — începură să-i uite existenţa.

Cu toată purtarea trufaşă a doamnei, unii încercară s-o consoleze. Fură respinşi cu fermitate; alţii primiră palme, chiar şi ghionti. Frumoasa era ireproşabilă.

Capitolul XIII - Cârciuma La Viţelul-care-Suge

După ce răscolise cenuşa amintirilor sale încă arzătoare, Doamna Myrtille îşi părăsi postul de observaţie şi făcu câţiva paşi prin încăpere.

Camera era unul din fostele saloane ale aceluia care fusese frumosul Henri Coiffier de Ruzé d'Effiat, marchiz de Cinq-Mars, favoritul lui Louis al XIII-lea şi duşmanul de moarte al

puternicului Cardinal-Duce. Cu oglinzile sale înalte, cu căminul din marmură albă, acea încăpere alcătuia un cadru demn de o femeie elegantă. Zâna Choquette a derbedeilor ticăloşi din cârciuma învecinată făcuse din ea dormitorul său — o casetă de bijuterii în alb şi albastru, în care era reunit un mobilier ales, din lemn aurit.

"Pe toţi dracii!" exclamă, admirându-se într-o oglindă veneţiană — "acum e vorba să nu lăsăm să ne scape puişorul! Noaptea nu va întârzia să se lase şi s-ar putea să dispară pentru totdeauna. Trebuie să-l capturez chiar acum."

Acestea fiind zise, Doamna Myrtille deschise uşa camerei şi coborî pe o scară frumoasă, din piatră albă şi cu balustradă din fier forjat. Ajungând la parterul palatului, în loc să iasă în curte, deschise o poartă tăiată de curând în piatra zidului din partea dreaptă. Decorul se schimbă imediat. Gata cu amintirile aristocratice, cu festoanele, cu plantele ornamentale! Doamna se pomeni într-o încăpere destul de întunecoasă, care primea lumină doar dintr-o curticică, printr-o deschidere îngustă apărată cu bare de fier cu ţepi forjaţi la cald şi cu dinţi ca de fierăstrău. Picioarele ei, cu încălţări fine, se afundară într-un pământ umed. Era una dintre pivniţele cârciumii a cărei intrare se afla în colţul străzii Ballu cu Saint-Germain-l'Auxerrois, şi în care se păstrau butoaiele şi sticlele goale. Uneori, peste noapte, erau culcaţi acolo beţivii cunoscuţi ca atare şi mai ales ca buni clienţi.

Doamna Myrtille bătu din palme, strigând:

— Hei! Oamenii mei! Jugan! La Balafre![99] Vino aici, Joël! Şi tu, l'Estafé[100]!

Un zgomot de scăunele răsturnate, de înjurături, de teci de spadă şi de ghete grele se făcu îndată auzit, împreună cu nişte mormăituri: "Zâna Choquette!"

— Iată-ne! răsunară simultan, ca un tunet, o voce de bariton şi una de tenor.

O uşă fu trântita, lăsând să pătrundă în pivniţă puţină lumină şi fum de tutun, apoi se închise cu zgomot. Doi vlăjgani stăteau plini de respect în faţa "patroanei" *Viţelului-care-Suge*.

---

[99] *La Balafre* (lb. franceză) = Cicatricea. (n.t.)

[100] *L'Estafé* (lb. franceză) = Crestatul. (n.t.)

Erau oamenii ei de încredere, furnizorii şi spadasinii ei. Cel mai tânăr — cel mai înalt şi totodată cel mai puternic — era de origine bretonă. Se numea Joël de Jugan şi pretindea că este gentilom. La cei şaptesprezece ani ai săi părea de treizeci, atât de formidabilă era statura cu care fusese înzestrat de natură.

Tovarăşul său, l'Estafé, numit aşa din cauza cicatricei care i se întindea, subţire şi purpurie, de la tâmpla dreaptă până la urechea stângă, avea douăzeci de ani. Slăbiciunea înşela asupra forţei sale reale.

Ca de obicei, amândoi se bâţâiau pe picioare, ca nişte animale plantigrade, şi, cu mâna pe mânerul spadei, stăteau la dispoziţia bunului plac al patroanei. Aceasta nu-i lăsă să aştepte. Îi descrise pe Olivier şi pe Armelle, apoi, arătând strada cu degetul, le porunci:

— Îmi trebuie amândoi, aici! Imediat, hai!

Bravii se plecară în semn de ascultare.

— Nu, se răzgândi Zâna Choquette, nu e nevoie de doi oameni. Statura şi înfăţişarea ta, Joël, ar putea s-o sperie pe fetiţă. Tatăl său ar putea refuza să te însoţească... Este încă lumină, aşa că nu se poate folosi forţa. Crestatul va merge singur.

Şi, înaintând spre el, îl apucă de umăr şi-i şopti la ureche:

— Uite cum trebuie să procedezi...

...Cinci minte mai târziu, Olivier de Sauves, urmărit de răuvoitor, revenea să-şi sprijine coatele pe parapetul podului, între chei şi pompă hidraulică Samaritaine. După ce-o aşeză pe Armelle, văzu postându-i-se în faţă un lungan râzăreţ, care-şi scoase pălăria. Omul părea să cunoască bunele maniere. Purta o spadă... Îmbrăcămintea lui, nici mizeră, nici spilcuită, nu trezea neîncrederea. Cicatricea care-i masca faţa îl califica drept un om al spadei. Aşa că-l lăsă să vorbească:

— Domnule, începu Crestatul, încercând să aibă o înfăţişare plăcută, sunt argatul unei mari doamne. Dânsa v-a remarcat şi vă vrea binele. Dacă acceptaţi s-o slujiţi, este gata să se arate generoasă...

O speranţă licări în sufletul lui Olivier. "Este, fără îndoială, femeia aceea elegantă şi tânăra care, adineauri, nu departe de aici, a vrut să-şi dăruiască punga copilei mele..." îşi spuse.

Crestatul continuă, insinuant şi cu glas mieros:

— Sunteţi dispus să fiţi folositor?

— Mă aflu aici în acest scop, răspunse cu sinceritate tatăl Armellei.

Bravo-ul Zânei Choquette făcu o plecăciune plină de graţie, ba chiar îi surâse copilei.

— În acest caz, zise în cele din urmă, daţi-vă osteneala de a mă însoţi. Cea care m-a trimis la dumneavoastră este bună, frumoasă şi de viţă nobilă. Afacerile se tratează prost când eşti cu stomacul gol... Dânsa ştie acest lucru... Burta înfometată...[101] cunoaşteţi zicala. Aşa că mai întâi o să vă duc să luaţi masa.

— Şi fetiţa mea? obiectă Olivier, neîndrăznind încă să-şi creadă urechilor.

— Dacă această delicioasă micuţă este a dumneavoastră, replică derbedeul adoptând stilul nobil, va beneficia pe deplin de mărinimia promisă.

Aceste cuvinte atât de simple avură darul de a face să se aprindă în sufletul înnegurat al lui Olivier o rază de bucurie. Credincios fiind, îşi îndreptă privirile spre cer, căutându-l pe Dumnezeu în azur, ca pentru a-i mulţumi. Un plânset îi strânse gâtlejul.

— Fiica mea va mânca! exclamă cu imensă voioşie. Va mânca!

Nu se mai gândea la el, la acea gheară înfiptă în epigastrul său, la genunchii lui înmuiaţi. Nu se mai gândea nici la preţul cu care va trebui să plătească această fericire: să-şi vadă minunea blondă în sfârşit sătulă, culcată într-un pat, într-un pat adevărat, cu cearşafuri şi cuvertură.

De altminteri, fusese cuprins de un blând optimism: de ce să suspecteze intenţiile unei tinere doamne de rang nobil, atât de distinsă şi atât de milostivă? Căci credea, în continuare, că are de-a face cu simpatica necunoscută de pe Pont-Neuf.

Luând mânuţa fetiţei pe care această propunere o incinta, străbătu mulţimea în urma ghidului său, revenind în lungul cheiului Ferraille şi cotind la stânga, pe strada Ballu.

— Vă conduc, declară cu amabilitate slujbaşul Doamnei Myrtille, la cârciuma *La Viţelul-care-Suge*.

Ochii albaştri ai tatălui Armellei exprimară o oarecare uimire.

---

[101] *Burta înfometată...*: începutul unei zicale fraceze: *Ventre affamé n'a point d'oreilles* = Burta înfometată n-are urechi. (n.t.)

— Acolo o voi vedea pe stăpâna dumitale?

— Nu! exclamă Crestatul, de o mie de ori nu! Acea doamnă nobilă şi cinstită nu poate să se arate într-un astfel de loc... Nu v-am spus? Dânsa vrea mai întâi să mâncaţi... Şi, mă rog frumos, unde poţi să te ghiftuieşti, dacă nu într-o cârciumă?

— Aşa este.

Acum Armelle mergea ţopăind şi ochii ei căprui reflectau veselia. Oare nu peste puţin se va aşeza la masă, împreună cu tăticul ei drag, în faţa unor mâncăruri gustoase? Se lingea pe buze dinainte. Supă! Aşa ceva i se părea de necrezut, miraculos! De săptămâni întregi nu mai băuse decât apa fântânilor, nu mai mâncase decât pâine uscată şi resturi de mâncare, la birturi în aer liber.

"Dacă s-ar putea să-l văd apărând, în această casă, pe "Micul Parizian se gândea — "asta ar fi ca un desert formidabil! Dacă s-ar întâmpla o asemenea minune, diseară aş fi foarte mulţumită de ziua asta!"

Tatăl şi copila intrară în vizuina Zânei Choquette ca într-un vis... Semiîntunericul le păru o lumină puternică. Nu văzură nici sala afumată, cu grinzi aparente şi negre de funingine, nici mesele lungi şi jegoase, la care se înghesuiau clienţi beţi, nici numeroasele ulcele de vin sau de bere. Trăiau, halucinaţi, sub cumplita dictatură a stomacului chinuit de foame.

Dacă ar fi fost mai puţin epuizaţi, în stare să se bucure de toate facultăţile lor, de la primul pas i-ar fi respins acea atmosferă supraîncărcată şi otrăvită, străbătută de cacofoniile băutorilor pe jumătate beţi, de exclamaţiile disperate sau furioase ale jucătorilor şi, acoperind totul, de chemările, strigătele şi ameninţările bătăuşilor.

Triumfând asupra mirosurilor de tutun, de diverse băuturi, de transpiraţie umană şi de piele prost argăsită, care făceau ca atmosfera să fie scârboasă, un delicat parfum de friptură de pasăre venea să le gâdile nările.

Amândoi simţiră o uşoară ameţeală. Parcă nu mai aveau picioare. Dacă Crestatul — zâmbind zeflemitor, pe tăcute — nu le-ar fi arătat în fundul încăperii o masă şi două scaune fără spătar, poate c-ar fi căzut din picioare, într-atât de crudă şi dulce totodată li se părea acea aromă.

Imediat după ce-i instalase pe noii veniţi, lunganul îşi făcu loc cu coatele şi o chemă pe o fată grasă, neîngrijită, roşcată şi chioară:

— Hei, Marion, grăbeşte-te!

Şi deoarece ea bombănea, încărcată cu farfurii şi căni din cositor, o apucă de fustă şi-i suflă în faţă:

— Nu mai fă mutre! Ăştia sunt invitaţi ai Zânei Choquette!

Şi din acea clipă, fu ca o vrăjitoare!

Roşcata se porni pe treabă. Avea zece mâini, zece picioare! Cât ai clipi din ochi, tatăl şi fiica văzură apărând o masă plină, ca pentru nişte prinţi — cel puţin aşa îşi închipuiau bieţii oameni. Se ivi un castron de pământ ars, plin cu supă, însoţit de un urcior cu vin de Suresnes şi de păhărele.

— Mănâncă, Armelle! îi spunea Olivier, cu lacrimi mari de bucurie, ce-i curgeau pe chipul destins.

* * *

Fără a fi văzută, mulţumită unui dispozitiv special, Doamna Myrtille observa scena cu ochi de gheaţă. Cămara învecinată cu dormitorul său permitea să se vadă, printr-un "spion"[102] tăiat în zidul palatului Cinq-Mars, ceea ce se petrecea la *Viţelul-care-Suge*, în sala de la parter.

Instalându-i pe Olivier şi pe Armelle în acea încăpere, Crestatul — ajutor şiret al stăpânei sale — îi plasase în zona în care aceasta putea exercita o supraveghere neştiută.

— Ha! Ha! râse răutăcios patroana, a cărei vedere era foarte bună. Mirosul supei cu brânză este de ajuns pentru a-i face pe oamenii noştri să se smiorcăie? Erau la post, e cât se poate de evident! Cu ce rapiditate înfulecă! Desigur că Olivier o binecuvântează pe "nobilă doamnă" despre care i-a vorbit Crestatul. Puşlamaua o să se dezmeticească iute!

Dar un gând îngrijorător o sâcâia: "I-am înhăţat. Dar ce-o să fac cu ei? Rămâne de văzut... Aici, vreau să spun în subsoluri şi în "cuptorul" pe care domnii de la Châtelet îl ignoră, am posibilitatea să-mi pregătesc în amănunt răzbunarea..."

---

[102] *Spion*: oficiu foarte mic, prin care se poate privi fără a fi văzut din partea cealaltă a unui perete. (n.t)

Un râs plin de răutate îi schimonosi faţa: "Dacă l-aş supune, rând pe rând, la tortură pregătitoare şi tortură prealabilă? Posed aici toate instrumentele necesare suplicierii. Nu am oare o *capră* — armăsarul acela de lemn cu o spinare tăioasă — pe care drăgălaşul domn de Sauves ar fi legat, potrivit obiceiurilor străvechi, cu greutăţi la mâini şi la picioare?... Dispun şi de o *gheată* — instrument remarcabil pentru a-l face să moară lent şi pe cel mai zdravăn bărbat din lume, după ce i-a zdrobit picioarele... Crestatul şi Joël sunt foarte buni la umplerea pacienţilor cu apă clocotită, cu ajutorul unei pâlnii, şi se amuză foarte tare turnând cu picătura plumb topit pe carnea vie... Aceste petreceri li se par prea rare... Iată că vor avea de ce să se bucure!"

Ura ei se ospăta cu imagini oribile: Armelle, asistând la tortura savantă a tatălui şi martoră a lentei sale agonii.

"Dar dac-aş inversa rolurile?" se întrebă,"*distrându-mă* mai întâi cu blondina aia plăpândă?"

Un incident violent, care se desfăşura în sala cârciumii, interveni îndepărtând gândurile brunei soţii a lui Godefroy Coquebar, alungindu-i hidoasele planuri.

Prin "spionul" de care-şi lipise ochiul, văzu pe unul dintre spadasinii din Târgul de Angajări — un Hercule blond şi rozuliu, unul dintre puţinii bărbaţi ce-ar fi putut îndrăzni să-l privească în faţă pe Joël de Jugan — ridicându-se de la masă, ştergându-şi cu dosul mânecii mustaţa umezită de bere, şi trecând pe lângă Armelle pe care o trase de păr, fără îndoială din cauza bunei dispoziţii şi a băuturii excesive.

Ca să pălească, să-şi strângă buzele, să-l fulgere cu — privirea pe lungan, să se ridice, să meargă spre el, să-l apuce de guler şi să-i aplice pe obrazul drept o palmă ce răsună ca o lovitură de tun — pentru toate acestea Olivier de Sauves nu avu nevoie nici de treizeci de secunde.

Imediat, în atmosfera înceţoşată a cârciumii, se porni o hărmălaie formidabilă. Tot ceea ce alcătuia drăgălaşa clientelă a speluncii fu în picioare, urcându-se pe scaune sau pe mese.

Văzând acestea, doamna Myrtille făcu o strâmbătură şi gândi: "Olivier şi-a semnat sentinţa de moarte. Bărbatul căruia i-a lăsat un semn cu dreapta lui este, poate, spada cea mai iscusită din Paris. Trebuie să vii direct din mlaştinile regiunii Poitiers, ca să îndrăzneşti să-l pălmuieşti pe Marcel de Remaille,

şeful necontestat al experţilor în spada îngustă, spintecătorul diabolic care a primit porecla de *Asasinul!*"

Şi, constatând în ce măsură gestul tatălui Armei lei agita adunarea, deja îndeajuns de ameţită de vin, zise cu voce înăbuşită:

— Admiţând imposibilul — Olivier în stare să-i dea o lecţie profesionistului ăstuia — zece spade s-ar ridica spre a-l pedepsi. Te pomeneşti că mi se fură răzbunarea?!

Era cât pe-aci să strige, să-şi avertizeze oamenii, când uimirea o ţintui locului:

Olivier de Sauves şi Marcel de Remaille, cu ajutorul complicităţii aproape automate a asistenţei, se aflau acum faţă-n faţă, pe teren liber, ca într-o sală de lupte, în comparaţie cu adversarul său, tatăl Armellei, în ciuda staturii sale care era totuşi mult peste medie, părea un omuleţ, un pigmeu. Arma brutei ucigaşe îl ameninţa de sus în jos, ca sabia lui Damocles[103].

Spre marea surpriză a Doamnei Myrtille şi a multor altora, departe de a bate în retragere în faţa acestor atacuri verticale, Olivier înainta, înainta întruna, curajos şi încăpăţânat, ţinând cu sabia pieptul adversarului.

Acesta, înnebunit de furie şi de orgoliu, ori de câte ori fanda adânc, atingea pardoseala exact în locul în care stătuse Olivier cu o clipă mai devreme. Împins în cele din urmă până la peretele pătat de salpetru, fu nevoit să înţeleagă că-i sunase ceasul, căci de trei ori vârful spadei adverse zgâriase vesta sa din piele de bou.

Dar, uimire! Fără îndoială că tânărul nu dorea moartea formidabilului Marcel de Remaille, căci se mulţumi să-l înghesuie în zid şi să-l silească să stea acolo, vârful sabiei ameninţând să-i străpungă inima.

Gâfâind, mulţimea îl privea pe uriaşul palid, cu ochii daţi peste cap, cu fruntea îmbrobonată de transpiraţie. Aşa cum presimţise Doamna Myrtille, oamenii simţeau că pe o jignire proprie afrontul adus spadasinului.

Nepăsător la primejdie, sau poate ignorând-o, Olivier — după ce se bucurase timp de vreo trei minute de triumful său —

---

[103] *Damocles*: curtean al lui Denys Bătrânul (secolul al IV-lea î.e.n.). Pentru a-l face să înţeleagă cât de fragilă este fericirea tiranilor, în cursul unui banchet Denys a atârnat deasupra capului lui Damocles o sabie grea, suspendată cu un fir din păr de cal. (n.t.)

încetă uşoara apăsare pe pieptul învinsului, îşi vârî spada în teacă, ridică din umeri şi dădu să se întoarcă la locul său.

După mişcarea buzelor lui, Doamna Myrtille crezu a înţelege că aruncase câteva fraze insultătoare.

Zarva furtunoasă reîncepu. Douăzeci de săbii se iviră ca prin minune. Armelle — care până atunci fusese foarte cuminte, atentă la spectacol şi, în mod evident, calmă, căci era obişnuită cu astfel de întâlniri — păli îngrozitor şi-şi împreună minutele. Probabil că se ruga... Un cerc de fier îl înconjura acum pe tatăl său care continua să fie calm şi surâzător.

Dinţii patroanei *Viţelului-care-Suge* scrâşniră.

— O să mi-l omoare? Ce fac Joël şi Crestatul, indivizii ăştia buni de ştreang?

Contrar prudenţei sale obişnuite, era pe punctul de a-şi părăsi postul de observaţie, spre a coborî o scară secretă şi a se azvârli în încăierarea fascinantă şi cumplită, când se linişti:

— Ah! Bine! Foarte bine!

Cu spada în mână, Olivier de Sauves devenise un adevărat demon... Cercul de fier se lărgi, se frânse... Unele săbii fură făcute să se încline, altele zburară care încotro... Un spadasin îşi duse mâinile la pântece, un altul îşi frecă umărul, un neamţ cu părul roşu vărsă sânge, îşi scuipă dinţii... Fu miraculos şi nu dură decât câteva secunde. S-ar fi zis că este o vrăjitorie!

Drumul redevenise liber. Liniştit, cu o expresie tristă şi blândă, Olivier se reîntoarse la masă sa, ca şi cum nu i-ar fi fost deloc teamă de urmările acestei încăierări... Îşi luă paharul, îl ciocni râzând de cel al fiicei sale, îl dădu pe gât şi-şi reluă pâinea şi cuţitul... De altminteri, bretonul şi omul cu cicatricea tocmai apăruseră, cu arma în mână.

"E un personaj extraordinar", gândi Doamna Myrtille. "Unul care riscă totul, aşa cum ne trebuie! Sânge rece, decizie rapidă, curaj care înfruntă orice, îndemânare — nimic nu-i lipseşte. Ar fi mare păcat să mă lipsesc de serviciile unui asemenea om în stare să înfrunte nişte adversari herculeeni. Poate, şi trebuie să devină un şef... un stăpân!

Făcu un calcul mental rapid. Şi, ca o comerciantă ce era, asta nu dură mult.

— Valorează o avere, ticălosul!

Şi ajungând la această concluzie, îşi părăsi postul de observaţie, trecu prin cămara întunecoasă şi se reîntoarse în

fostul salon al marchizului de Cinq-Mars. Acolo, o servitoare tocmai aprindea lumânările unui lampadar de cristal.

— Este în ordine, îi spuse cu glasul său de gheaţă. Poţi pleca.

Timp de o clipă rămase în picioare în mijlocul încăperii luxoase, cu o cută de îngândurare pe frunte.

Sigur! Îi părea rău să renunţe la răzbunarea împotriva lui Olivier de Sauves, la torturarea lui, în prezenţa ei, de către călăii săi personali! Cu siguranţă s-ar fi delectat să vadă curgând sângele orgoliosului acela, să audă sfârâindu-i carnea. Imposibil! Interesul striga în ea cu un glas mult mai puternic. Trebuia să renunţe la toate astea. Revanşa ei luă o altă formă.

Se aşeză în faţa măsuţei sale de toaletă, se aplecă şi se admiră în oglindă;

"Dac-aş vrea", se gândi zâmbind, "ce uşor mi-ar fi să-l recuceresc, să-l fac sclavul meu. Dar, gata! La ce bun? Acum mi-au trecut prostiile astea. Dragostea nu mă mai interesează! Banii! Bijuteriile! Asta da! Iată ceea ce merită. Când voi fi câştigat o avere mare, voi cumpăra o funcţie publică pentru Godefroy, o funcţie care să-i confere nobleţe. Atunci îi voi strivi pe toţi, şi mai ales pe toate, cu bogăţia şi cu frumuseţea mea! Asta reprezintă un scop! Pentru asta merită să trăieşti!"

Deschise câteva sertare, din care scoase nişte ustensile de toaletă şi produse de machiaj. Olivier nu trebuia s-o recunoască în Doamna Myrtille pe copila "portarului" din Niorţ. Aşa că şmechera făcu apel la întregul ei talent pentru a-şi modifica chipul, parodiind opera Creatorului şi îmbătrânindu-l, pentru un timp...

În fapt, reuşi să se metamorfozeze într-un mod surprinzător. În acea femeie de cincizeci de ani, cu pielea proaspătă sub părul cărunt, gentilomul din Vendée n-ar fi putut absolut deloc să-şi regăsească fosta logodnică.

Îşi chemă camerista.

— Gertraud! Trimite-i vorbă Crestatului să vină la mine cu "comisionul". Sunt pregătită!

Cinci minute mai târziu, individul se prezenta, cu gura lărgită într-un zâmbet până la urechi, în faţa mesei la care tatăl şi fiica, sătui, fericiţi, se priveau cu tandreţe. Nu mai rămăsese nimic din răfuiala recentă, ca urmare a unui inspecţii pe care Joël şi tovarăşul său o făcuseră pe îndelete şi cu atenţie. Fief are

cunoştea acum voinţa Zânei Choquette: nici o picătură de sânge! Umilitul Hercule se dusese să bea în altă parte. Ceilalţi se apucaseră iar de zaruri, cărţi şi păhărele, căci stăpânirea de sine a lui Olivier de Sauves reuşise să-i scutească adversarii de răni grave.

După ce se asigurase că invitatul *"nobilei sale stăpâne"* nu era deloc nemulţumit de mâncare, declară:

— Sunt însărcinat, domnule, să vă conduc în faţa celei care v-a ales...

Olivier se ridică îndată în picioare şi făcu o plecăciune plină de curtoazie:

— Iată-mă cu totul la dispoziţia sa.

Apoi, privindu-şi fiica al cărei cap blond începea să se aplece către masă, întrebă:

— Şi Armelle a mea?

— Tinereţea asta? se prefăcu spadasinul că se înduioşează. Nu vă faceţi deloc griji, domnul meu. Am primit ordin să mi-o iau în seamă. În timp ce veţi discuta treburi serioase cu stăpâna mea — şi a dumneavoastră — o voi încredinţa pe drăguţa aceasta unei *camerina*.

Coborând glasul, adăugă:

— Cea care vă poartă un viu interes locuieşte în palatul Cinq-Mars. Veţi putea petrece noaptea acolo. După ce veţi termina audienţa, vă veţi găsi fiica dormind ca un îngeraş într-o încăpere alăturată camerei dumneavoastră.

— Fie!

Imaginea fermecătoarei necunoscute de pe Pont-Neuf, împrospătată şi de bunătatea recentului ospăţ, continua să umple mintea tânărului bărbat, liniştindu-i inima de părinte. Se gândi, plin de fericire: "Poate că zilele negre s-au sfârşit... Se pare că ghinionul s-a săturat să ne chinuie fără răgaz".

O sărută pe frunte pe Armelle, zicându-i:

— Pe curând, comoara mea... Să fii cuminte. Vei fi condusă la nani-nani. Voi veni la tine peste puţin.

Apoi, Crestatul o opri în trecere pe grasa şi roşcata Marion şi-i şopti:

— Ocupă-te de sfrijitură.

Tatăl şi fiică se sărutară, în timp ce pramatia mârâia:

— Să ne grăbim! Veţi avea tot timpul şi vă frecaţi mutrele, în camera voastră!

Şi adăugă, cu un humor negru:
— Nu s-ar zice că este o despărţire eternă?

Capitolul XIV - Micul Parizian

Înserarea începea să-şi arunce vălurile peste Pont-Neuf. Era închiderea obligatorie a tuturor spectacolelor şi atracţiilor, căci plimbăreţii, curioşii şi credulii se grăbeau să fugă din aceste locuri mai înainte de a se face întuneric beznă. Chiar şi pungaşii se întorceau la Curtea Grobier, să-şi găsească acolo raţia zilnică de mâncare.

Unii dintre ei, mai puţin zoriţi, dădeau târcoale în jurul *Viţelului-care-Suge* sau al altor spelunci, în căutarea unei lovituri de dat sau a vreunui câştig mărunt neprevăzut. Doar domnii spadasini se retrăgeau cu o încetineală plină de demnitate.

Deoarece ziua nu fusese bună, la *Teatrul Minunilor* nasurile tuturor se lungeau, ca pentru a-l imita în mod inconştient pe cel al directoarei, Mama Toutou[104]. Aceasta era o femeie trupeşă de patruzeci de ani, cu o fire veselă, faţa ei, mereu râzăreaţa, puţin cam prea urâtă, purta urme de frumuseţe. Numele său adevărat era Rosa Técla. Întâmplarea făcând-o să rămână fată bătrână, îşi răspândea întreaga afecţiune sufletească asupra tovarăşilor vieţii sale rătăcitoare, fie ei oameni sau animale.

Specialitatea ei era de a dresa câini, de unde i se trăgea şi porecla.

Printr-una din ferestrele domiciliului montat pe roate, alăturat *teatrului*, ar fi putut fi văzută silueta atletică a Rosei, stând la o masă în faţa asociatului său, domnul Plouff, amândoi fiind ocupaţi cu socotitul.

— Putem afirma că astăzi n-am câştigat nimic! spuse, cu melancolie, Mama Toutou. Şi totuşi, fiecare s-a depăşit pe sine. Rareori te-am văzut, domnule Plouff, reuşind sărituri mai grozave!

Un oftat al numitului Plouff, pe adevăratul său nume Isidore, făcu ecoul suspinului Mamei Toutou.

---

[104] *Mama Toutou* (lb. franceză): Mama Căţeluş. (n.t.)

Domnul Isidore era lung ca o zi de post. Alături de Rose Técla juca rolul de paiaţă — de clovn, cum se spune astăzi. Rămăsese îmbrăcat cu incredibilul său costum de spectacol şi cu chipul încă pudrat şi fardat.

— Elevii dumitale canini — zice cu glas plângăreţ — au lucrat minunat... Iar Henri, steaua noastră, marele nostru favorit, *"Micul Parizian"*, a reuşit să se autodepăşească... Şi toate astea, în zadar!

Şi amândoi începură să se văicărească:

— Mergem drept înainte spre faliment. Totul se duce de râpă. Şi totuşi, asocierea cu "Micul Parizian" miraculosul "om fără oase", inegalabil în a face o reclamă sforăitoare, cocoşat neprevăzut şi subit, reuşise să ne aducă afacerile pe un drum bun... Dar...

— Dar ne lipseşte ceva, zise Mama Toutou.

— Ghicesc ce... elementul graţios, reprezentat numai prin dumneata, Rose.

— Chiar aşa, declară directoarea. Pentru a emoţiona publicul, ar trebui...

— Ceea ce posedă baraca lui Madam Annie... Asta face încasări maxime! Ea triumfă, iar noi pierim... Ah! Dac-am avea un spiriduş, o zână, sunt convins că Fortuna[105] ar veni să ne surâdă!

Imediat după încheierea paradei, cel pe care Mama Toutou şi domnul Plouff îl numeau când Henri, când "Micul Parizian", se retrăsese în colţişorul său personal. Voia să-şi schimbe ţinuta şi să se ducă să ia puţin aer curat, înainte de culcare.

O simplă cârpa întinsă despărţea "apartamentul" său de încăperea cu folosinţă multiplă a patronilor săi, cea în care socoteau, pe măsuţa din lemn de brad, câştigul zilei. Aşa încât le auzi vorbele. Când Mama Toutou şi asociatul său îşi exprimară regretul că nu aveau în trupă o fetiţă, inima băiatului se strânse în mod ciudat. Imediat i se păru că o revede, cocoţată pe umerii unui lungan cu înfăţişare jigărită, pe acea fetiţă cu chipul de înger, cu păr strălucitor ca aurul, acea apariţie plină de o graţie fragilă şi de bucurie nevinovată, căreia îi trimisese o sărutare teatrală.

---

[105] *Fortuna* (mitol.): divinitate romană, zeiţa norocului şi a întâmplării. (n.t.)

Apoi izbucni în râs, mustrându-se pentru asemenea înduioşare. O mucoasă necunoscută să-l emoţioneze?... Doar nu era bolnav!

— Hai! Afară!

Părăsi fără zgomot rulota, crezând că n-a fost văzut de nimeni. Totuşi, o umbră feminină îi bară drumul, pe negândite:

— Mai ales să nu faci imprudenţe, domnule Henri, îl imploră o voce umilă, cu accente foarte duioase.

— Ah! Dumneata eşti, doamnă Bernard? zise plimbăreţul, sărutând-o pe noua-sosită. Nu-ţi face griji pentru mine. Ştii că nu mă tem nici de Dumnezeu, nici de diavol: de unul pentru că este plămădit din bunătate, iar de celălalt, pe cinstea mea, pentru că am atâta şiretenie, încât aş putea să-i vând şi lui. Pe curând!

Dispăru în direcţia uneia dintre porţile Parisului, *Porte Buci*, în timp ce doamna Bernard clătina din cap.

Această doamnă Bernard era servitoarea lui Henri. O servitoare benevolă. L-am auzit: îi spunea "doamnă", ca şi cum ar fi vrut să-i ignore condiţia socială. Ba încă, uneori, îi spunea: "Mama Bernard".

Patronii *Teatrului Minunilor* nu ştiau nimic despre nici unul din aceste personaje. Se mărgineau să le respecte mult şi să le iubească şi mai mult. Într-o zi li se prezentase un băieţel cu înfăţişare hotărâtă, însoţit de o femeie de vreo şaizeci de ani. Omuleţul spusese:

— Mă numesc Henri... Iat-o pe doamna Bernard. Dânsa îşi închină existenţa spre a mă servi. Nu cere nimic, deoarece eu lucrez pentru dânsa. Ştie să coasă, să brodeze şi găteşte de minune. Nu veţi regreta niciodată că aţi primit-o. Cât despre mine, iată talentele mele...

Făcuse o serie de exerciţii acrobatice atât de extraordinare, atât de uimitoare şi de vertiginoase, încât doamna Rose Técla şi domnul Isidore au fost cuceriţi. Pe loc, entuziasmaţi, semnaseră contractul de angajare al ciudatei perechi.

Henri avea doisprezece ani. Era un copil blond şi cu pielea trandafirie, extraordinar de vioi, puternic, cu mişcări degajate, îndrăzneţ. Privirea lui când te înspăimântă, când te fermeca. Fusese văzut făcându-i să dea înapoi pe nişte adulţi. Putea desfide pe orice acrobat din bâlciuri. Prin cutezanţa lui, îi făcea să tremure pe călăreţii de elită. În jurul său, ostaşii începuseră să viseze cu voce tare:

— Pe cinstea mea! Când micuţul acesta va putea să ţină o spadă, nu-i va fi bine celui care-ar vrea să-i bareze drumul!

Se arunca în apă complet îmbrăcat. S-a aflat că trupul său părea să-l asculte, să crească, să se micşoreze, să devină cocoşat sau cu picioarele strâmbe şi cu genunchii apropiaţi; trupul lui chircit îşi putea recăpăta brusc, ca un resort eliberat, întreaga vigoare tinerească.

Avea o fire combativă. Vorbea puţin. Rareori era surprins visând. Îi plăcea mai mult să acţioneze... Şi de aceea, în timp ce mergea, se gândea la problema ridicată de doamna Rose Técla şi de domnul Isidor.

Se îndreptau spre ruină... Era nevoie de o fetiţă...

Deodată se opri chiar în mijlocul străzii Fossés-Saint-Germain (devenită mai târziu strada de l'Ancienne-Comédie), în faţa cafenelei Procope, înfiinţată cu trei ani mai înainte:

"Ce s-o fi întâmplat cu melancolicul târâie-spadă şi cu madona în miniatură? Ah! Dacă mi-aş fi dat ascultare sentimentelor, dac-aş fi fost liber să-i urmez! Acum cred că este prea târziu... Infecta aia de Vallée de Misere i-a înghiţit, desigur... Unde s-ar putea duce, dacă nu în locurile acelea blestemate? Încăierările prin care am trecut m-au maturizat de timpuriu şi ştiu să citesc o mulţime de lucruri pe chipurile oamenilor... Aceştia doi sunt urmăriţi de ghinion! Şi dacă, totuşi, aş încerca să-i regăsesc? Cine ştie? Poate că salvarea se află acolo, pentru Mama Toutou, pentru Plouff şi pentru acea copilă, ea însăşi nefericită? Îmi amintesc chipul ei palid şi ochii încercănaţi, arzând de febră... Tatăl său părea să fie la capătul speranţelor... Sunt convins că foamea le chinuia măruntaiele! Of! Când te gândeşti că poate n-au mâncat nimic în seara asta! Bieţii oameni! Cu noi, şi-ar avea asigurată măcar hrană zilnică!"

Îşi aduse singur o obiecţie, dar o rezolvă repede: "Dar eu? Nu sunt şi eu un bun gentilom? O voi dovedi, când va sosi vremea, pe cinstea mea! Dar, aşa cum spunea domnul preot, *primo vivere* — viaţa înainte de orice!"

Şi, hotărându-se: "Trebuie să-i găsesc!"

Făcând imediat cale-întoarsă, străbătu din nou întregul pod şi intră în încurcătura urât mirositoare şi neagră a străduţelor ce coboară dinspre Saint-Germain-l'Auxerrois spre cheiul Ferraille.

Oare ce spera să regăsească în acel labirint sordid, în cloaca aceea în care rarele felinare inventate de domnul de la Reynie incomodau vederea, fără a micşora umbra?

Multor oameni cu inimă curajoasă şi asiguraţi de prezenţa prietenoasă a unei spade le-ar fi displăcut să se hazardeze în acea Vallée de Misere, în care ofiţerilor de poliţie nu le plăcea deloc să se arate.

Acolo, mai mult decât în alte locuri, imediat după apusul soarelui viaţa omului nu mai ţinea decât de un fir.

Rondurile de pază aveau rezultate slabe, pentru că erau făcute cu prea mare regularitate, la ore dinainte ştiute, pe itinerarii fixe. Cel mai bine era să nu rişti să ieşi afară noaptea.

Tânărul Henri părea că nu se sinchiseşte de întâlniri neplăcute. Ştia că este agil. Cunoştea şi anumite lovituri cu piciorul, care-ţi întind imediat la pământ chiar şi pe cel mai puternic duşman.

Fără a se fi lăudat doamnei Bernard, de două sau de trei ori îi făcuse deja să muşte ţarina pe nişte borfaşi, nişte bandiţi, care-l luaseră drept o pradă uşoară.

Acum mergea încet, cu paşi siguri, cu ochiul la pândă, cu urechea atentă. Uneori deschidea uşa vreunei cârciumi urât mirositoare, fără a-i păsa de injurii sau de ameninţări. Păstrase în amintire trăsăturile nefericitului care voia să-şi închirieze spada, tatăl îngerului auriu pe care-l căuta. Dar nu vedea nicăieri acel chip înduioşător.

Întâmplarea îl făcu să ajungă, în plimbarea sa, pe strada Ballu. Fu intrigat de prima clădire pe care o văzu pe partea stângă, la colţul cheiului Ferraille. Era cubică şi parcă oarbă, fără ferestre... I se păru — sau poate era o iluzie? — că aude nişte paşi, înjurături, o busculadă în spatele misterioaselor ziduri negre. Apoi palatul Cinq-Mars, ferecat cu străşnicie, îi atrase şi el atenţia: "De ce toate aceste precauţii?"

Presimţea că acolo se petrec tranzacţii dubioase, fapte întunecate, tot ceea ce firea sa dreaptă şi nobilă bănuia fără a putea preciza prea bine.

Când, în cele din urmă, ajunse, visător, la colţul străzii Saint-Germain-l'Auxerrois, făcu un salt brusc, un adevărat salt de fiară surprinsă în jungla natală, şi se ascunse într-un ungher.

Uşa cârciumii *La Viţelul-care-Suge* se deschisese cu violenţă, lăsând să răzbată în intersecţia lugubră lumina lumânărilor din speluncă şi zgomotul unor glasuri de derbedei.

Ascunzându-se aşa cum făcuse, Henri ascultase de un fel de imbold propriu temperamentului său: era *"la vânătoare"*. Un fleac îl punea în alertă... Gesturile îi precedau gândul.

Din colţul său văzu doi oameni ieşind din locaşul bahic şi criminal. Primul, de talie mijlocie — era Crestatul — purta sub braţ un pachet lunguieţ. Celălalt, Joël de Jugan, ţinea în mână o spadă.

Închizând cu o lovitură de picior uşa cârciumii, colosul breton şi acolitul său se îndreptară spre strada Trois-Maries, uitându-se prudent în stânga şi-n dreapta. Apoi cotiră la stânga, mergând spre Pont-Neuf.

Intrigat, Micul Parizian începu să-i urmărească: "Ce lovitură or fi punând la cale? Nu le-am văzut trăsăturile decât la lumina palidă a unui felinar, şi totuşi ştiu de pe-acum că ăştia sunt nişte candidaţi la spânzurătoare."

Joël de Jugan şi l'Estafé trecură de pompă de apă Samaritaine, ai cărei stâlpi făceau să clipocească apa rapidă a Senei, crescută în urma unei viituri recente.

Noaptea se lăsase ca un giulgiu peste întreaga fire. Locurile erau pustii.

Henri, mergând ghemuit, făcându-se nevăzut, se strecurase pe lângă ziduri, gata la nevoie să se confunde cu ele. După ce trecuse de Samaritaine, se opri brusc, imitându-i pe cei doi pe care-i urmărea de zece minute, îşi spunea: "Bandiţii ăştia n-au venit aici degeaba... Să le cad în spinare ca trăsnetul? Luându-i prin surprindere, socotesc c-aş putea să pun mâna pe coletul suspect pe care-l cară lunganul, şi să mă pot lămuri! Pachetul ăsta mi se pare..."

N-avu timp să-şi încheie gândul. Ajuns la prima arcadă, adică exact la mijlocul primului braţ al podului, Crestatul făcuse un gest — acela de a arunca ceva peste parapetul din dreapta...

Se auzi un "pleosc" sinistru.

— Seară plăcută! râse Joël. Călătorie sprâncenată!

— Şi complimente acasă! salută Crestatul.

Aşteptară câteva secunde, îşi strânseră mâna şi se pregăteau să plece, mulţumiţi de ei înşişi, când bretonul îl apucă de braţ pe tovarăşul său şi-l întrebă, emoţionat:

— Sfinte Doamne! Ai auzit?

— Da, mărturisi celălalt, cam neliniştit...

— Şi totuşi, n-ai aruncat decât un...

— Pachet?... Da... unul singur... Atunci?

Se aplecă peste parapet, încercând să scurteze beznă, dar numai auzul îi ghidă.

— Înoată cineva... zise l'Estafé.

— Oho! bombăni Joël, strângând mânerul spadei, îl voi face să plătească scump pe acest pescuit, pe cel care...

— Ştii să înoţi? întrebă celălalt.

— Pe dracu', sigur că da, afirmă Joël. Când eram puşti, în Armor, eram tot timpul vârât în mare.

— Ai noroc, ripostă tovarăşul lui. Eu sunt aidoma unui câine de plumb. Şi-i păcat!

— Povestea nu s-a încheiat!... Dacă va trebui, o să sar în apă... Până atunci, să-l sâcâim.

Şi, arătând un morman de pietre, bretonul propuse:

— Să deschidem ochii... Vreau să zic, să ciulim urechea! Iată cu ce putem trimite la fund raţa îndeajuns de nebună pentru a se amesteca în treburile noastre.

O clipă mai târziu, amândoi începură să bombardeze fluviul cu pietre. Nu vedeau nimic, dar auzeau apă ţâşnind, clipocind, despicându-se sub efectul înotătorului. Auzeau chiar pe cineva respirând puternic, egal, cu uşurinţă.

Fără îndoială c-ar fi reuşit să-l atingă pe Henri, poate chiar să-l rănească — căci cititorii au ghicit probabil faptă eroică a băiatului — dacă la urechea fină a Crestatului n-ar fi ajuns deodată un zgomot de ghete şi de săbii:

— Paza!... Să schimbăm metoda!

Văzând aspectul pachetului purtat de lungan, tânărul fenomen de la *Teatrul Minunilor* se gândise imediat: "Este vorba de un trup omenesc — mort sau viu... Şi e un corp mic. Poate al unui copil?"

O inimă generoasă şi plină de milă bătea deja în trupul tânăr al lui Henri. Astfel încât, atunci când îl văzu pe cel mai scund dintre bandiţi aruncând în fluviu ciudatul colet, gândul că s-ar putea să nu pescuiască decât un cadavru nu-l opri. Se caţără pe parapet şi plonjă cu hotărâre în fluviul întunecat.

Când reveni la suprafaţă, la o depărtare de câţiva stânjeni[106], coletul tocmai apăruse la suprafaţă, înainte de a se cufunda din nou.

Henri făcu un efort, aproape că ajunse la obiectul căutat, şi era cât pe-aci să-l apuce, când nişte pietroaie aruncate de sus de pe pod de către *bravii* Doamnei Myrtille produseră jerbe de apă care-l orbiră pentru o clipă.

Când reuşi să redeschidă ochii, nu mai văzu coletul pe care se străduise să-l pescuiască. Probabil că acesta fusese prins şi antrenat de un vârtej al fluviului.

Plonjă cam la întâmplare în cerneala aceea neagră. Nu peste mult timp, degetele sale întâlniră ceva mătăsos.

— Nişte bucle! Acum n-o să-i mai dau drumul!

Reveni la suprafaţă, remorcând ceea ce credea că este un cadavru.

Aruncarea cu pietre încetase. Reuşi, aşadar, să se agaţe de unul dintre pilonii pompei Samaritaine, să-şi recapete suflul şi să încerce să vadă dacă salvase o fiinţă vie sau dacă, pur şi simplu, avea să-i permită unui creştin să se odihnească în pământ sfinţit.

— O fetiţă! şopti cu un glas înăbuşit de emoţie. Bineînţeles! Trebuia să bănuiesc, când am simţit în mână coama asta fină... Oare mai trăieşte? Da, inima îi bate... destul de slab... Dar bate! Trebuie să mă grăbesc să-mi desăvârşesc opera.

---

[106] *Stânjen*: veche unitate de măsură a lungimilor, echivalând cu 1,949 m. (n.t.)

O clipă fu tentat să urce pe malul drept al fluviului. Acesta era foarte aproape de actualul său refugiu, dar gândindu-se mai bine, fu îndemnat la prudenţă: "Blestemaţii care-au încercat s-o înece pe această nevinovată şi, apoi, să mă omoare în mod laş, au ghicit poate că infamia nu le-a reuşit. Deveniţi neîncrezători, probabil că acum stau la pândă pe mal... Ah! N-aş şovăi nici o secundă să-i înfrunt, dac-aş avea trei sau patru ani mai mult şi dac-aş purta o spadă! La drept vorbind, l-aş putea adormi pe unul din ei cu o lovitură de călcâi în coşul o pieptului... Ar fi o treabă de copil... Dar mai este şi celălalt... Şi, mai ales, trebuie să ţin seamă de copilă... Ce s-ar întâmpla cu ea, dac-aş fi rănit sau chiar numai ameţit? Haide, băiete, lasă-l de data aceasta pe Lagardère să cedeze tentaţiei efortului minim."

Vorbindu-şi astfel, împreună mâinile fetiţei în mâna sa stângă şi, strecurându-şi capul printre cele două braţe astfel încât să-i poarte bine în spinare trupul, se lăsă fără zgomot în apă şi se pregătea să taie curentul spre a trece pe sub arcadă, când un corp negru, căzând cu zgomot în faţa lui, îl obligă să facă un salt îndărăt.

Ce se întâmplase? Auzind sosirea rondului de pază, care înainta spre Colegiul Celor Patru Naţiuni, urmând să se angajeze pe pod, bretonul îşi avertizase tovarăşul:

— Atenţie! Uite-i pe sergenţi! Coboară pe scară şi urmează cursul apei, pe mal, apoi ia o barcă spre a-mi veni în ajutor, dacă va fi nevoie. Eu o să sar în apă, să pescuiesc pescuitorul.

Iată pentru ce Henri fusese nevoit să se lase purtat de curent, împreună cu povara lui. Căderea pe care o auzise era a unui corp, aşa încât ştiind că are un singur urmăritor, nu avea decât o temere: să nu fie atacat atunci când va trebui s-o susţină deasupra apei pe înecata sa, ceea ce l-ar fi pus într-o situaţie de inferioritate. Aşa că se lăsa purtat de firul apei, înotând oblic pentru a încerca să urce pe malul stâng mai înainte de a ajunge la Pont-Royal[107], care era încă foarte departe.

Tocmai trecuse de vechiul castel Nesle, când i se păru că vede o umbră întunecată alergând pe prundişul Luvrului. Totodată, şi pe aceeaşi parte, ghici la suprafaţa apei şi venind în

[107] *Port-Royal* (lb. franceză) = Podul Regal. (n.t.)

dreptul său un fel de bilă. "Pe aici nu sunt balize" — se gândi — "trebuie să fie un cap."

Într-adevăr, crezu că aude o respiraţie... Drace!... Privi spre stânga şi zări alungindu-se o formă întunecată, nemişcată, care depăşea cu puţin nivelul fluviului. Se apropie de ea şi o pipăi cu ezitare. "Este o estacadă!"

De fapt, era o plută de buşteni, ancorată acolo, în mijlocul apei. Nu-i trebui mult timp să se lămurească, aşa că, după ce descoperi un fel de gheretă goală care probabil că-i servise vreunui marinar, aşeză în ea copila — încă leşinată — şi se îndepărtă de plută, gata de luptă.

Era şi timpul. Dacă ar fi existat o iluminare cât de mică, sau dacă o rază de lună ar fi reuşit să răzbată, printre norii opaci, ar fi trecut imediat în apărare, dar era înconjurat de o beznă totală. Cu toate acestea, ochilor săi obişnuiţi încetul cu încetul cu acea obscuritate, li se păru că revăd bila remarcată cu o clipă mai înainte. Când încercă s-o evite, bila dispăru. Apoi, instantaneu, îşi simţi ambele picioare prinse ca într-o menghine şi fu nevoit să se scufunde, fiind tras în jos de o greutate mare.

În ciuda forţei şi abilităţii sale, bietul copil, dus cu forţa spre fund, avu o clipă de groază. Cum să facă să scape din strânsoarea adversarului? Care, la urma urmelor, era un bărbat, un bărbat robust, părând a fi familiarizat cu toate chiţibuşurile nataţiei...

Iar el — după căutările pe care le făcuse pe fundul acelor ape vijelioase, după pescuitul său miraculos şi după repetarea plonjoanelor, împreună cu domnişoara cea fără cunoştinţă, încercând să scape de lapidare şi să câştige teren în faţa adversarului înverşunat — el era epuizat.

Cu o tenacitate plină de curaj, de care nu l-ai fi putut crede în stare pe un băiat atât de tânăr, Henri îşi scutură cu disperare piciorul drept, reuşind să şi-l elibereze, în vreme ce celălalt rămăsese prins ca într-un instrument de tortură. Dar ambele mâini ale lui Henri era libere. Având grijă să-şi economisească respiraţia, avu o surpriză plăcută când îşi dădu seama de eforturile pe care le făcea acum duşmanul său pentru a ajunge la suprafaţă ca să poată respira.

Atunci, bucuros, reveni dintr-un salt la suprafaţă, păstrând poziţia verticală, astfel încât să-şi menţină adversarul în

elementul asfixiant. Calculase bine. Degetele încleştate în jurul gleznei sale se desfăcură.

Când reuşi să iasă la aer, Joël de Jugan aspiră cât putu, chemă în ajutor silueta tulbure de pe mal şi se lăsă dus de valul tumultuos. Acea fugă către Port-Royal nu putea fi pe placul lui Henri. Nu trebuia să-i permită îndepărtarea de terenul de luptă. Şi asta, din două motive: în primul rând, pentru că trebuia să revină cât mai repede la fetiţă; apoi, fiindcă era obligat să încheie lupta odată pentru totdeauna, astfel încât să nu rişte o reluare a ofensivei. I se păruse că ghiceşte silueta unui complice în căutarea unei bărci.

Era important să nu-i permită banditului să scape, ci să termine cu el pe loc. Aşadar, plonja în apa vijelioasă spre a-i tăia retragerea. Celălalt îl lovi în frunte. Deşi parţial orbit, îşi înfipse puternic degetele în părul pe care-l simţi trecându-i sub mână.

Lupta reîncepu, sălbatică, înverşunată; din fericire pentru micul saltimbanc, primul atac nu-i fusese favorabil banditului lui Myrtille. Silit să se susţină la suprafaţă, îi fu imposibil să-şi folosească braţele pentru a se opune pumnişorului de fier al exasperatului salvator. Acesta îi izbi cu atâta furie bărbia, încât îşi pierdu cunoştinţa şi se duse la fund, chiar în clipa în care o bărcuţă se desprindea de la malul Luvrului.

Cu toată oboseala sa, Henri nu se gândi deloc să se odihnească. N-avea timp de aşa ceva. Înotă până la pluta de buşteni, se săltă deasupra, regăsi ghereta, o luă pe fetiţa încă adormită, traversă din trei sărituri butucii legaţi şi se aruncă din nou în apă, spre ajunge a la mal în locul în care astăzi Pont-des-Arts[108] dă acces spre palatul Mazarin, în spatele zidului cheiului.

De îndată ce puse piciorul pe pământ uscat, fără să-şi ia răgazul de a răsufla, alergă spre piaţa Dauphine, strângând tare la piept, spre a o-ncălzi, pe cea pe care o smulsese morţii de mai multe ori.

* * *

La *Teatrul Minunilor* toţi terminaseră de mult cina. Mama Toutou, domnul Plouff şi doamna Bernard se priveau în tăcere şi cu tristeţe. Stăteau în jurul mesei de brad pe care rămăsese

---

[108] *Pont-des-Arts* (lb. franceză) = Podul Artelor. (n.t.)

neatinsă porţia Micului Parizian: un castron cu supă călduţă, un codru de pâine neagră şi un hering...

O lumânare lumina scena.

— Isuse! strigă doamna Bernard, când îşi văzu intrând brusc tânărul stăpân, şiroind de apă. Ce ţi s-a întâmplat, domnule Henri?... Umpli de apă duşumeaua...

Apoi zări în braţele Micului Parizian un trup de fetiţă şi, pentru un timp, îşi pierdu uzul vorbirii.

— Repede! porunci scurt Henri. Grăbiţi-vă! Ocupaţi-vă de micuţă! Schimbaţi-i hainele, încălziţi-o!

— E moartă! se vaită domnul Plouff, înspăimântat, văzând-o nemişcată, palidă şi neînsufleţită.

— Nu, domnule Isidore, replică tânărul salvator, dar trebuie să primească rapid îngrijiri, dacă nu vreţi s-o vedeţi dându-şi sufletul!

Deşi doamna Bernard nu mai dispunea de mijloacele sale de oratorie, îşi păstrase capacitatea de a se devota. Cât ai clipi din ochi, îl eliberă pe Henri de povara sa şi dispăru cu ea în spatele unei pânze întinse ca o perdea.

Doamna Rose Técla, care până atunci rămăsese ţintuită de uimire, îşi regăsi graiul pentru a întreba:

— Dumnezeule din cer! Ce aventură! S-o fi întâmplat o tragedie?

— Da, Mamă Toutou, ba chiar una a dracului! O să vă povestesc ceva mai târziu... Pentru moment, trebuie...

— În primul rând să te usuci, apoi să mănânci, îl sfătui domnul Isidore.

— Nu, domnule Plouff. *Mai întâi* voi înhăma caii la rulotă şi...

— Ei na-ţi-o! exclamară, deodată, ambii asociaţi.

— Trebuie! insistă cu vioiciune Henri. Şi *presto*, vă rog! Arde!

— Bine! Bine! se învoi bunul mim. Mă ocup eu de asta. Dacă ţii neapărat, o să plecăm! Între timp, vezi un pic şi de dumneata. Eşti alb ca varul şi buzele îţi tremură.

— Şterge-o! decise la rândul său femeia cea voinică, du-te să-ţi pui ceva uscat pe dumneata. Între timp, o să-ţi reîncălzesc mâncarea.

De data aceasta băiatul consimţi. Putea s-o facă deoarece domnul Plouff pregătea plecarea imediată a rulotei. Aşa că

dispăru în spatele cârpei care delimita proprietatea sa privată. În vreme ce se îmbrăca, explică:

— Mamă Toutou, m-am dus de trei ori pe fundul Senei, s-o caut pe cea care vă lipsea, apoi a trebuit s-o apăr împotriva unui rechin care voia s-o mănânce.

— Stai niţiel, nu te-nţeleg. Îmi lipsea cineva?

— Negreşit. Steaua dumneavoastră!

— Ai înnebunit? se revoltă directoarea.

— Niciodată n-am avut mintea mai întreagă!… Ascultaţi şi judecaţi: nişte ticăloşi au aruncat în râu această biată copilă… Providenţa m-a scos în calea lor. Ea mi-a permis să acţionez cu fermitate şi m-a ajutat să ies învingător… Aşadar, Providenţa are planurile sale, căci ştii bine, Mamă Toutou, că nu face nimic fără motiv.

— Aici îţi dau dreptate.

— Iar eu, la rândul meu, ţi-o dau pe Mica Regină. Ea va umple golul din baracă noastră şi-i va aduce gloria... Eşti mulţumită?

— Ah! Domnule Henri!...

— Vom trăi şi vom vedea!

* * *

O jumătate de oră mai târziu, îmbrăcat în haine calde, îndestulat cu supa şi cu heringul său. Micul Parizian se duse la doamna Bernard şi-i spuse:

— Aş putea totuşi să văd mutrişoara pacheţelului ud pe care l-am adus?

Buna bătrână îl primi cu un zâmbet, luă un capăt de lumânare şi-l apropie de salteaua de paie pe care o culcase pe fetiţă.

— Ssst! recomandă. Nu-i tulbura somnul, domnule Henri! Cu siguranţă i s-a dat ceva... ştii, ceva care să-l facă pe un creştin să doarmă buştean.

— Un somnifer? Cred că ai dreptate, mamă Bernard, căci n-a ţipat deloc atunci când lunganul acela…

Se întrerupse brusc, rămânând să contemple cu gura căscată fetiţa, şi-şi duse mâna la inimă...

Flăcăruia ţinută de doamna Bernard îi dezvăluise chipul de arhanghel şi părul de aur la care se gândise întreaga după-amiază.

— Fetiţa! se bâlbâi el, cu o sfâşietoare emoţie, fetiţa căreia i-am trimis o sărutare... Ea este! Ah! Domnul fie lăudat!

În ochi i se iviră lacrimi... Adineauri, vorbind cu doamna Rose Técla, evocase Providenţa, şi iată că Ea îl punea în faţa acestei madone de vitraliu, a cărei imagine nu încetase să-l urmărească. Se cufundă în visare...

Doamna Bernard murea de nerăbdare să întrerupă acel vis. Ca o adevărată fiică a Evei, dorea să afle explicaţia acelei enigme nocturne. Dar niciodată bătrâna n-ar fi îndrăznit să-i pună întrebări lui Henri. Îl servea, respectându-l, ca şi cum ar fi fost seniorul său. De la el îşi primea pâinea. De la el aştepta, tremurând, cu temeri aproape materne, realizarea unui destin măreţ...

Capitolul XVI - "Surioara"

A doua zi, trezindu-se de la prima sărutare a zorilor, Henri îşi făcu o toaletă rapidă, luă de pe masă o bucată de pâine şi, fără a trezi pe nimeni, fără măcar a stârni lătratul vreunui câine, reuşi — după obiceiul său — să iasă pe nesimţite din rulotă.

Către miezul nopţii, aceasta se oprise — la ordinul domnului Isidore — în marginea pădurii Vincennes[109], nu departe de satul cu acelaşi nume. Dacă frunzişul proaspăt era încă acoperit de ceaţa nopţii, o rază de soare înroşea faţada severă a turnului construit de Charles al V-lea.

Acest spectacol îi plăcu tânărului "artist" al *Teatrului Minunilor*. Sufletului său independent, natura îi era mai dragă decât oraşul.

După ce făcuse pe iarbă o serie de exerciţii complicate cu scopul de se menţine în formă, şi după ce-i mângâiase pe elevii

[109] *Pădurea Vincennes*: pădure aflată în sud-vestul Parisului. Fortăreaţa construită aici (1337–1370) a servit drept reşedinţă a regilor Franţei. (n.t.)

Mamei Toutou, care în cele din urmă fuseseră treziţi de lumina zorilor, Henri începu să muşte, cu pofta caracteristică vârstei sale, din codrul de pâine neagră ce constituia mâncarea lui de dimineaţă. Apoi se duse în pădure, unde cântăreţii înaripaţi începeau să-şi reverse trilurile.

Ca multe fiinţe create pentru acţiune, combativul salvator obişnuia să cugete mai ales în timpul mersului, fără a şti că, în acest fel, aparţinea şcolii peripateticiene[110] fondate de ilustrul Aristotel[111].

Spre surprinderea lui, brusca intrare a fetiţei în viaţa să îl răscolea. Avea deja pentru ea un sentiment tulburător, imperios... Era dragoste... Desigur, o dragoste de o precocitate şi de o esenţă destul de rare, neînchipuit de pură şi de dulce şi, totuşi, o dragoste omenească, capabilă — aşa cum vom vedea — să influenţeze pentru multă vreme caracterul şi întreaga viaţă a eroului nostru.

În acele momente, Henri se preocupă foarte puţin de impresiile pe care le resimţea; se străduia să caute raţiunea unui eveniment mai precis: "De ce voiau să scape de nefericita asta? Pentru ce s-o arunce în Sena? Am fost urmărit în apă cu scopul de a o lichida pe ea? De altfel — şi lucrul acesta nu este mai puţin îngrijorător — ce s-a întâmplat cu tatăl ei?"

Gândurile care îl frământau îi înfierbântaseră capul. Cum să afle? Ah! Îşi promitea să-i găsească pe ticăloşii aceia şi să-i pedepsească aşa cum meritau! Era cuprins de dorinţa arzătoare de a face dreptate. La gândul că nu era încă decât un copil de doisprezece ani, ochii i se umpleau de lacrimi.

— Să acţionez! Să acţionez! spunea cu glas tare — iată dorinţa întregii mele fiinţe! Să fac să triumfe dreptatea, să apăr slăbiciunea, să protejez nevinovăţia; simt că acesta e ţelul vieţii melc! Este ca şi cum mi-aş fi trasat o sarcină! Cine mi-a încredinţat această operă? Un alt mister! În mod clar, mă izbesc

---

[110] Şcoala peripateliciană: sistem filozofic ale cărui baze au fost puse de Aristotel. (n.t.)

[111] *Aristotel*: filozof grec (384–322 î.e.n.). născut în Macedonia. A fost preceptorul lui Alexandru-cel-Mare şi fondatorul şcolii peripateticiene. Sistemul său filozofic înfăţişează întreaga natură într-un imens efort de ridicare a materiei până la gândire şi inteligenţă. Este fondatorul logicii formale şi autorul a numeroase tratate de logică, politică, ştiinţe naturale şi fizică. (n.t.)

mereu de acest cuvânt! Şi până la urmă, voi reuşi să sfâşii această perdea neagră! Voi trimite pe toate canaliile acelea la picioarele Judecătorului nostru al tuturor! O voi înapoia tatălui pe fetiţa aceasta, iar bucuria mea va fi să-i văd fericiţi!

Gândind astfel, Henri îşi reluase drumul înapoi. Curând găsi donjonul regal, din piatră cenuşie, iar apoi tabăra în faţa căreia domnul Plouff mergea încolo şi-ncoace, cu capul plecat.

Văzându-l, Micului Parizian îi trecu prin minte un gând ce nu era lipsit de maliţiozitate: "Bunului domn Isidore îi ies cu siguranţă peri albi! Îi displac profund incidentele, complicaţiile, grijile, tot ceea ce tulbură târârea paşnică a zilelor..."

Într-adevăr, mimul avea o faţă răvăşită.

— Ce aventură! exclamă, văzându-l pe băiat că apare. Negreşit, n-aş putea să te învinuiesc, domnule Henri, că ai salvat-o pe tânără persoană. Departe de mine asemenea gând, şi fapta dumitale eroică mă umple de mândrie. Nu mă supăr pe dumneata nici pentru că mi-ai adus-o, dând astfel dovadă că te încrezi în nobleţea noastră sufletească... dar...

Un zâmbet grav, deloc caracteristic vârstei sale, înflori pe chipul lui Henri.

— Cum se simte mica noastră regină? întrebă el simplu.

Domnul Plouff îşi înălţă braţele spre cer:

— De când s-a trezit, nu se opreşte din plâns!

— Şi nu-i firesc? observă Micul Parizian. Trebuie să fie speriată că s-a pomenit aici şi-l cheamă pe tatăl său... Puneţi-vă în locul ei.

— Într-adevăr... aşa este... e normal, bâlbâi asociatul Mamei Toutou.

De altfel, aceasta tocmai apăru, cu chipul îndurerat, şi explică:

— Ce nenorocire! Aş da nu ştiu câte încasări medii pentru a putea să opresc aceste lacrimi şi să pun stavilă disperării copilei. Mi se sfâşie inima!

Şi, adresându-se domnului Plouff:

— Sufăr ca şi cum aş fi mama sărmanei micuţe.

Între timp, Micul Parizian se îndreptase către rulotă, în faţa perdelei de pânză ce constituia uşa, ceru îngăduinţa de a intra. Îi răspunse glasul doamnei Bernard:

— Sigur că da. Poate vei fi mai norocos decât noi, domnule Henri. S-ar spune că biata copilă nu vrea să fie consolată... Nu ascultă nimic şi de nimeni.

În clipa următoare, Henri se afla în prezenţa Armellei. Îngrijirile pricepute ale doamnei Bernard reparaseră stricăciunile vestimentare datorate apei. Fiica lui Olivier de Sauves, mângâiată de o rază de soare, era îmbrăcată în rochiţa ei de pânză albă, uscată în timpul nopţii şi călcată în zori. Părul de culoarea mierii, pieptănat după moda vremii, strălucea ca un brocart în decorul acela mizerabil.

Armelle, culcată pe o rogojină, plângea cu disperare, cu mâinile la ochi.

— Domnişoară, i se adresă Henri îngenunchind şi vorbindu-i cu un glas foarte blând, nu trebuie să te necăjeşti aşa... îţi vei strica ochişorii frumoşi şi asta o să-l îndurereze pe tăticul dumitale... Ce-o să spună când o să-şi vadă faţa urâţită? Oare n-o va certa, aflând de marea ei disperare?

La sunetul acelei voci cu intonaţii tandre, care-i vorbea despre speranţă, fetiţa îşi dădu la o parte degetele, să vadă cine vorbea astfel.

— Oh! exclamă între două hohote pe care nu le putu stăpâni, oh! Micul Parizian!

— Chiar el, declară Henri cu acelaşi glas, luând cu o blândă autoritate mânuţele Armellei şi îndepărtându-i-le de la ochi.

Şi inima i se umplu iarăşi de acea nouă dragoste pentru drăguţa spectatoare, cocoţată nu demult pe umerii tăticului său...

Lacrimile copilei reîncepură să curgă.

— Bietul meu tătic! Ieri credeam că sunt nefericită... şi totuşi eram împreună cu el! Acum nu-l voi mai vedea niciodată!

— Haide, haide, zise Henri, ştergând cu batista lui obrajii şi pleoapele blondei fetiţe, te asigur că te înşeli... Îl vei revedea!

— A murit! protestă Armelle, cu ochii măriţi de groază. L-au omorât!

Întreg trupuşorul ei începu să tremure convulsiv.

Henri îi înconjură umerii cu braţul.

— Îţi promit să ţi-l înapoiez! o încredinţă pe un ton atât de ferm, atât de sigur, încât chiar şi doamna Bernard nu se putu împiedica să tresară. Se gândea, mândră şi totodată înspăimântată: "E chiar în stare de aşa ceva!"

Era oare şi convingerea Armellei? O încredere nemărginită se năştea în ea, în sufletul ei, doar la simplă vedere a privirii serioase şi hotărâte a Micului Parizian. Cine poate şti? Fapt este că încetă să mai plângă şi căscă gura, privind chipul acestui băieţel ciudat. Henri continuă, pe acelaşi ton:

— De vreme ce te-am salvat deja, de ce n-aş reuşi? Este mai puţin greu să intri la *Viţelul-care-Suge*, decât să te duci să faci, mai întâi, acrobaţii în vârtejurile Senei cu apele în creştere, sub o grindină de pietre, apoi salturi de oaie epileptică.

Armelle îşi împreună mâinile. Înţelesese tot ce se întâmplase. Memoria, care până atunci îi fusese adormită datorită durerii, îi redă oribila senzaţie de sufocare şi de îngheţ.

— Da... şopti, eram moartă... rece, ţeapănă... nişte şerpi alunecau pe lângă mine... Vai, ce frică mi-era... şi mai ales frig!

— Biata micuţă! suspină doamna Bernard.

— Şi cum? continuă Armelle, nişte oameni răi au vrut să mă înece?

— Da... dar eram eu acolo! zise Henri cu o emfază menită să impresioneze imaginaţia copilului. Atâta vreme cât voi fi aici, nimic nu te va ameninţa, domnişoară, nimic!

Socotise bine. Inima Armellei i se deschise. Intră în ea cu încredere şi recunoştinţă. Devenea fratele ales al micuţei sale protejate. Aceasta îi întinse minuta dreaptă cu o graţie drăgălaşă, apoi îi spuse, surâzând printre lacrimi:

— Pentru dumneata voi fi întotdeauna Armelle... mica dumitale Armelle... pentru toată viaţa!

Henri luă mâna ce i se oferea şi, cu inima plină de bucurie, întrebă:

— Armelle... da... pentru mine... totdeauna... dar pentru ceilalţi? Armelle şi mai cum?

— Tăticul meu se numeşte Olivier de Sauves... este gentilom. Dar dumneata? Ştiu deja cum o să-ţi spun: Henri, nu-i aşa?

— Supranumit *Micul Parizian*... completă băiatul, pălind puţin.

— Henri şi mai cum?

Auzind această întrebare inevitabilă, doamna Bernard făcu un gest de spaimă, în vreme ce lui Henri i se lungea faţa. Femeia se hotărî să vorbească:

— Cel care ţi-a salvat viaţa, Armelle, cel care-l va regăsi pe tatăl tău, este şi el de sânge nobil... Pentru moment, poartă numele unui palat în ruină, situat nu departe de aici... Lagardère... Dar este mai bine să nu facem să răsune prea tare numele acesta. Nişte duşmani puternici mă supraveghează... mi-au poruncit să păstrez tăcerea... Dar jur că în locul şi la momentul potrivit, Henri va afla totuşi numele strămoşilor săi.

În timp ce doamna Bernard vorbea, băiatul rămăsese la tăcut, cu fruntea plecată. O puternică emoţie i se citea pe chip. Şi-o stăpâni, nu fără un mare efort şi, deoarece Armelle reîncepea să plângă spunând: "Tăticul meu a murit!", afirmă, mângâind buclele blonde ale fiicei lui Olivier de Sauves:

— Nu! Îţi afirm contrariul! Dar între timp, Armelle, trebuie să-mi spui tot ce ştii, chiar de la început. De ce te-a dus tatăl tău în cârciuma aceea infectă?

Intraţi în vârful picioarelor, doamna Técla şi domnul Isidore ascultară interogatoriul.

Când Armelle ajunse să vorbească despre l'Estafé, descriindu-i persoana dubioasă, Henri exclamă mânios:

— Asta e bruta care te purta sub braţ! Ah! N-o să-i uit pe asasinii aceştia! Voi face dreptate! Dar continuă, Armelle. Cel mai mic detaliu ne poate lămuri...

Armelle îi dădu ascultare. Povesti tot ce ştim: invitaţia făcută de Crestatul, intrarea în cârciumă, masa cea minunată. Când ajunse la scena duelului dintre Marcel de Remaille şi Olivier, toţi fură uimiţi de atitudinea lui Henri.

Ochii lui aruncau fulgere, respiraţia îi era gâfâită şi se putea ghici că inima îi bătea foarte puternic.

Mama Toutou o privi pe doamna Bernard şi surprinse o clătinare tristă a capului. Toată lumea cunoştea teroarea bunei bătrâne: nu voia să-l vadă pe micul ei "domn Henri" devenind un spadasin... ar fi dorit să-l vadă dedicându-se literelor, ştiinţelor, şi cucerind diplome, pergamente, bereta de doctor câştigată în mod strălucit la Sorbona[112]. Era un vis prea frumos! Nişte

---

[112] *Sorbona* (lb. franceză: *la Sorbonne*): instituţie publică de învăţământ superior, în Paris, reunind facultatea de litere şi ştiinţe umane, facultatea de ştiinţe, precum şi alte institute. A luat numele fondatorului său, Robert de Sorbon, care intenţionase să faciliteze studenţilor săraci studii teologice (1257). A devenit locul unor dezbateri ecleziastice, ostile iezuiţilor în secolul al XVI-lea, intervenind ca tribunal bisericesc pentru apărarea credinţei drepte. A

încăierări, simpla istorisire despre duelul de onoare îl umpleau pe Micul Parizian de o bucurie sălbatică.

Henri confirmă temerile doamnei Bernard, spunându-i Armellei:

— Tatăl dumitale este un gentilom demn de invidiat! Am auzit vorbindu-se de acel mare spadasin, Remaille... Întinează meseria armelor, cea mai nobilă şi cea mai frumoasă dintre meserii. Ah! Când voi fi mare!...

Apoi continuă să-i pună întrebări:

— Şi dumneata, Armelle? Îţi aminteşti unele detalii cu privire la răpirea dumitale?

— Îmi era somn... atât de somn! Când tata l-a urmat pe bărbatul cu cicatrice, m-am lăsat purtată pe braţele servitoarei roşcate — Marion, aşa i se zicea...

— Marion? îşi notă Henri. Bine. O vom trage de limbă pe cumătra asta... Continuă, te rog.

— Asta-i tot. M-am trezit azi-dimineaţă, aici... Cum aş putea şti mai multe?

Henri înălţă din umeri:

— Atât tatăl cât şi copila au fost drogaţi, e clar ca lumina zilei. Micuţa, fiind mai slabă, a cedat prima. Ce scop urmăreau? De ce-au fost atraşi aceşti oameni cumsecade la *Viţelul-care-Suge?*

Domnul Isidore remarcă:

— Este unul dintre locurile cele mai rău famate din cartierul Vallée de Misere. Totuşi, cârciuma asta nu are o reputaţie de speluncă unde ţi se taie beregata, ca atâtea altele. Bineînţeles că rişti să pierzi acolo la joc, cu ticăloşi îndemânatici care te-nşeală la zaruri şi la cărţi; ai şanse mari să fii jefuit, dar — cel puţin dacă mă iau după gura lumii — *vox populi*, *vox Dei*[113] — proprietara sa, Zâna Choquette, interzice vărsarea de sânge.

— Asta mă linişteşte, declară Micul Parizian. Cel puţin de-acum înainte nu mă mai chinuie gândul că s-a-ntâmplat o tragedie. Nu, în mod sigur tatăl domnişoarei nu se află în primejdie de moarte.

Apoi îl întrebă pe clovn:

---

fost reconstruită de Richelieu, al cărui cavou se află în capela sa. (n.t.)

[113] *Vox populi*, *vox Dei* (lb. latină) = Vocea poporului, vocea lui Dumnezeu: zicală potrivit căreia adevărul unui fapt, dreptatea unui lucru se stabileşte cu acordul unanim al celor mulţi. (n.t.)

— Adineauri îmi ziceam că am auzit unele lucruri, în vreme ce-mi frământam creierii... Zadarnic încerc să-mi amintesc... Mi s-or fi şters amintirile? Poate n-am fost îndeajuns de atent? N-aţi putea să-mi împrospătaţi memoria, domnule Plouff? După câte mi se pare, era vorba despre nişte răpiri de bărbaţi tineri şi curajoşi, destinaţi a fi transportaţi în Indiile Occidentale[114]?

— Se poate, îşi dădu cu părerea celălalt, pălind, între noi fie vorba, acestea sunt lucruri despre care nişte bieţi saltimbanci nu trebuie să vorbească...

Micul Parizian îşi reţinu un zâmbet, pentru a nu-l jigni pe sărmanul om. Nu se va schimba niciodată! Domnul Plouff avea inimă de iepure. Îi era teamă de Dumnezeu, şi de rege mai mult decât de Dumnezeu, şi de domnul locotenent de poliţie mai mult decât de Dumnezeu şi de rege la un loc!

Totuşi, greu ai fi găsit în întregul regat un om mai delicat şi mai cinstit decât asociatul Mamei Toutou!

Auzind răspunsul domnului Isidore, sau mai curând ceea ce-i ţinea locul, salvatorul Armellei se vaită *in petto*[115]: "Naiba să-l ia de fricos! Dacă ar avea inima în altă parte decât în călcâie, i-aş fi cerut să mă însoţească la Grand-Châtelet. Oamenii regelui l-ar fi ascultat. Le-am fi prezentat-o pe Armelle... Declaraţiile drăguţei mele prietene ar fi declanşat o anchetă. Cu siguranţă s-ar fi scotocit la *Viţelul-care-Suge* şi ar fi fost luaţi la întrebări cei care trăiesc în vizuina aceea îngrozitoare... Din păcate, eu sunt prea mic. Nimeni n-ar consimţi să mă asculte! Cu toate acestea, nu vreau să mă dau bătut!"

Fierbea mereu de dorinţa de a acţiona. Fiindcă — aşa cum era de prevăzut — domnul Plouff nu va îndrăzni să intervină personal, se va adresa altcuiva. "Mă voi duce să-i consult pe profesorii de scrimă, nobilii mei prieteni!" gândi.

Armelle îl privise neîncetat cu ochii mari şi îngrijoraţi, aşa că, pentru a o linişti, îi spuse:

— Voi pleca curând la Paris şi cred că, chiar dacă nu-ţi voi reda imediat tatăl, cel puţin voi putea să-ţi dau certitudinea că-l vei revedea într-o zi. Îl voi regăsi, îmi ţin întotdeauna făgăduiala!

---

[114] *Indiile Occidentale*: nume dat Americii de către Cristofor Columb, care crezuse că a ajuns în Asia. (n.t.)

[115] *In petto* (lb. latină) = în sinea sa. (n.t.)

Armelle nu se miră să audă aceste cuvinte, atât de neaşteptate totuşi în gura unui băieţel de doisprezece ani. Îi acorda Micului Parizian o încredere nemărginită. Şi-l închipuia cu merite extraordinare. În ochii ei nu era un biet copil de la bâlci, care făcea tururi de forţă, un "om fără oase", un echilibrist; în mintea ei, în ciuda vestei lui uzate, a pantalonilor decoloraţi şi a ciorapilor groşi şi roşii, el întruchipa tipul ideal al "Cavalerului".

Aşa încât, atunci când, ceva mai târziu, domnul Plouff aduse poneiul destinat lui Henri, fetiţa voi să asiste la plecare. Veni, cu ochii uscaţi şi plini de speranţă, între Mama Toutou şi doamna Bernard, cu care se împrietenise deja.

Henri strânse bărbăteşte mâinile prietenilor săi. Când fu în faţa Armellei, aceasta îşi deschise braţele spunând:

— Acum sunt surioara ta, Henri... Îmbrăţişează-mă!

Capitolul XVII - Cocardasse şi Passepoil

În acea dimineaţă, poneiul *Cocorico*[116] mergea supus şi Henri putea să-şi continue visarea: s-o păstreze pe Armelle alături de el, s-o înveţe să călărească, să-i arate secretele mersului pe frânghia întinsă, pe cele ale prestidigitaţiei, precum şi arta acrobaţiei, pe scurt, să facă din ea o stea de primă mărime. Acum nici nu mai concepea să trăiască fără ea. Asta nu-l împiedica să-şi aducă aminte de jurămintele sale: "Sunt dator să-l ucid pe lunganul care mi-a aruncat micuţa peste parapet, pe Pont-Neuf, şi să-l trimit lui Belzebut[117] pe pachidermul lui de prieten, dacă n-o fi rămas înnămolit sub plută. Şi am promis şi să-l înapoiez pe Olivier de Sauves dragostei fiicei sale... Voi respecta aceste legăminte!"

Şi cu glas tare adăugă, bătând prieteneşte grumazul lui *Cocorico*:

— Pentru a o lua în căsătorie pe Armelle, nu se cade oare să-i cer mâna tatălui său?

---

[116] *Cocorico* (lb. franceză) = Cucurigu. (n.t.)

[117] *Belzebur* (sau Belzebul): divinitate feniciană, devenită în Biblie prinţul demonilor. (n.t.)

Aceste minunate planuri copilăreşti îl aduseră, fără a-şi da seama, până la poarta Saint-Antoine, spre marca spaimă a animalului pe care-l călărea şi care se speriase de strigătele unui vânzător ambulant, de zgomotul neîntrerupt al oraşului şi, mai ales, de vecinătatea unui număr neînchipuit de mare de trăsuri, de lectici, de căruţe ţărăneşti şi de călăreţi care aglomerau marea arteră pariziană.

Porni apoi pe strada Tissanderie, coti la stânga, spre Hôtel de Ville[118], traversă piaţa Grève şi, trecând printr-o încâlcitură de străduţe înguste, ajunse în strada Croix-des-Petits-Champs, la doi paşi de Luvru, unde cei pe care dorea să-i consulte ţineau cursurile unei academii de bravură şi ştiinţă.

Maeştrii în mânuirea armelor a căror prietenie umplea de bucurie inima tânărului Henri erau, din întâmplare, liberi.

Intrând, cu un imens respect, în sala de arme — loc sfânt pentru el — Henri îi văzu pe cei la care venise spre a le cere sfatul.

La vederea lor se înduioşă, amintindu-şi că aceşti oameni ai spadei îl scoseseră din încurcătură într-o zi în care el o apăra pe doamna Bernard, pe care-o insultau şi-o îmbrânceau vreo doisprezece vagabonzi mai mari ca el. Asta se întâmplase în Curtea Fântânilor, la Palais-Royal[119].

Henri încă nu fusese angajat de către Mama Toutou. Pe vremea aceea el se aruncă de pe Pont-Neuf în Sena, în căutarea monedelor de argint azvârlite de negustori burtoşi, iar biata bătrână vindea plăcinte sub bolta palatului Montesquiler.

---

[118] *Hôtel de Ville* (lb. franceză) = Primăria; *Hôtel de Ville de Paris* (Primăria Parisului), sediul municipalităţii capitalei, se află în piaţa cu acelaşi nume. Construcţia a fost începută în 1533 şi terminată în 1623, suferind ulterior diferite distrugeri şi restaurări. (n.t.)

[119] *Palais-Royal* (lb. franceză) = Palatul Regal: ansamblu de clădiri, în Paris, construite în 1633 de către Lemercier pentru cardinalul de Richelieu şi denumite *"Palais-Cardinal"* până în 1643, dată la care au fost lăsate moştenire regelui Louis al XIII-lea şi începând cu care a fost numit "Palais-Royal". În 1661, Louis al XIV-lea le-a atribuit prinţilor din Casa d'Orléans. Clădirile şi grădinile respective au făcut obiectul unor modificări succesive. *Galeria de lemn* a palatului a fost mult timp un loc de întâlnire foarte căutat. Actualmente, cea mai mare parte a Palatului Regal este ocupat de Consiliul de Stat, Consiliul Constituţional şi Administraţia Academiei de Belle-Arte. (n.t.)

Sosirea celor doi *escrimadores* salvase viaţa tânărului acrobat.

Când pătrunse în regatul lor, unul dintre ei lustruia nişte arme, mormăind un cântec gascon şi tot trăgând cu coada ochiului către un pahar şi o sticlă puse la îndemâna lui, iar celălalt, stând cuminte pe un taburet, se apleca asupra unei cărţi.

Primul individ se numea Cocardasse-junior. Era născut în Toulouse, accentul său îl dădea repede de gol. Claia de păr negru era atât de abundentă şi de creaţă, încât părea că poartă o căciulă de astrahan. Mustăţile răsucite dezminţeau dulceaţa catifelată a vocii sale meridionale.

Celălalt, Amable Passepoil, alcătuia un contrast perfect cu asociatul său. Avea o faţă urâtă, dar luminată de nişte ochi visători, ochi albaştri de om sentimental. Vorbea pe nas, aşa cum îi stă bine unui normand original din Villedieu-les-Poëlles. Datorită înfăţişării sale posomorite, pentru că fusese valet de frizer şi frecase drogurile la un farmacist, i se spunea adesea *fratele* Passepoil.

Cocardasse, un şmecher foarte frumos, făcea pe curajosul în mod firesc. Passepoil, laş din fire, se arăta curajos atunci când nu putea face altfel. Dar în astfel de situaţii, la fel cu oaia când turbează, devenea teribil.

Fără a şti, cei doi se aflau într-o situaţie fericită pe care n-aveau s-o mai regăsească. Aceşti profesori de scrimă se găseau în cea mai frumoasă epocă a vieţii lor: tineri, voinici, focoşi, nu aveau rival în arta lor, iar sala de lecţii era mereu plină.

Mai târziu, *pasiunile* fiecăruia aveau să le joace nişte renghiuri urâte. Deocamdată, aveau de-a face cu cea mai de soi nobilime a regatului şi-şi câştigau foarte bine traiul.

— Pe toţi dracii! strigă Cocardasse văzându-l apărând pe tânărul vizitator, o fi murit mama Bernard?

— Păi, ăsta-i micul Legardère! zise pe nas Passepoil, ridicându-şi ochii plini de azur către Henri, care se oprise, intimidat, în pragul sălii tapetate cu plastroane, măşti şi florete.

— Ei! Doamne sfinte! continuă Cocardasse-junior, uite-l cum ştie să-şi ţină promisiunea, sărmanul: "Când mama Bernard nu va mai fi, voi veni la voi!" Nu te teme, puştiule. Apropie-te! O să ne ţinem şi noi promisiunea noastră: "Vei fi aici ca la tine-acasă, zău aşa!"

— Maestre, zise Henri înaintând, doamna Bernard, cu toată vârsta sa înaintată, se ţine încă bine pe picioare...

— Slavă Domnului, sufleţelule! îl întrerupse cu blândeţe Amable Passepoil.

— Iar eu, continuă Micul Parizian, îmi fac datoria de a câştiga şi pâinea ei. A avut grijă de copilăria mea... În ciuda sărăciei sale, m-a dat să învăţ latină, gramatica, istoria şi geografia...

— Ia-n-auzi! Noi o să te-nvăţăm lucruri şi mai frumoase — îl întrerupse Cocardasse — şi, mai ales, mai folositoare unui bun prieten: irezistibilele lovituri drepte, în stare să-l înfigă în frigare pe un ticălos, loviturile adânci, fandările bune de tăiat urechile pramatiilor...

— Te vom face să-nţelegi, micul meu prieten — explică Passepoil mimând şi vorbind pe nas — cum orice lovitură adâncă poate fi evitată printr-o parare...

— Ştiu, suspină tânărul actor de bâlci, ştiu! Nu-mi sfâşiaţi şi mai mult inima, dragi maeştri, descriindu-mi asemenea delicii... Asta va fi pentru mai târziu, aşa cum intenţionez ferm, când vă voi Dumnezeu!

— Vai de capul meu! Mare păcat! se văicări Cocardasse, dând pe gât un pahar mare cu vin alb. În fine, când vei vrea... ţi-am prezis: cândva vei fi un tânăr foarte drăguţ, un adevărat parizian, ce mai! Dar până atunci, dă-i drumu'! Ce vânt bun te-a adus în prezenţa maestrului Cocardasse-junior şi a micului său profesor de scrimă?

În zece minute, Henri le spuse celor doi toată povestea. Urmă o tăcere, apoi vitejii se priviră şi, cu un acelaşi gest, se scărpinară la ceafă, semn de netăgăduit că amândoi gândeau în acelaşi fel:

— Ce crezi, Passepoil?

— Cocardasse, ce zici?

Şi iar urmă o tăcere, apăsătoare ca o piatră de mormânt. În acest timp, Henri se gândea, cu o mirare dureroasă: "Doar n-o să-i apuce tremuriciul, ca pe un simplu domn Plouff?"

Passepoil luă, în sfârşit, cuvântul:

— Micuţule, tot făcând zilnic butoniere în cele mai de seamă personaje din oraş, şi chiar de la Curte, am ajuns, prietenul meu şi cu mine, mă-nţelegi, să cunoaştem toate dedesubturile...

— Cu atât mai mult, *caramba!* intră în vorbă Cocardasse, cu cât fratele Passepoil, în calitate de fost valet de bărbier, se pricepe destul de bine să ţină scuipătoarea...

— Şi să-i facă pe oameni să vorbească...

— Tocmai asta voiam să spun, iubiţelule!

— Ei, bine! continuă normandul, ascultă ce-ţi zic eu, fiule: este inutil să te duci să-i vezi pe domnii de la Grand-Châtelet... Cârciuma *La Viţelul-care-Suge* nu le este necunoscută. Au făcut acolo o mulţime de descinderi, conduse de domnul de la Reynie în persoană... Şi, află, micul meu prieten, că patroana acestui loc rău famat — Zâna Choquette, cum îi spun tâlharii aceia — este mai şmecheră decât domnul locotenent general de poliţie şi-i are în buzunarul ei pe domnii ofiţeri magistraţi. Se pricepe să-şi păstreze taina!

— Îi cunoaştem foarte bine, zise Cocardasse-junior, pe *bravii* duducăi... Nu sunt nişte spade rele, dar ei dezonorează nobila meserie a armelor prin compromisuri dubioase. Lunganul se numeşte l'Estafé, celălalt: Joël de Jugan. Eu îi pun în aceeaşi oală cu banditul numit Marcel de Remaille. Oamenii ăştia lovesc pe la spate, ce mai!

— Am ţinut deja pe unul din ei sub apă... Şi îi voi ataca din faţă, exclamă Henri, Vă jur că, atunci când va sosi momentul, nimic nu-i va putea scăpa de răzbunarea mea!

— Ce cocoşel viteaz! se înduioşă fratele Passepoil.

— Până atunci, zise băiatul cu un glas întristat, mica mea prietenă nu-şi va mai vedea tatăl!

— Hm!... şovăi Passepoil, noi nu spunem aşa, copile... Totuşi, înţelegi, dacă ne-am vârî nasul în treaba asta, ne-am putea alege cu necazuri serioase din partea cucoanei...

— În meseria noastră — întregi Cocardasse, răsucindu-şi formidabila mustaţă neagră — în meseria noastră îţi trebuie tact... Întâlnim băieţi de toate soiurile!

Se ridică, oftă, îşi turnă un alt pahar de vin alb, în timp ce fratele Passepoil îşi lăsa deoparte cartea. Apoi amândoi se scărpinară din nou în cap.

"Primejdia este cea care vă opreşte?" avu chef să întrebe artistul de la *Teatrul Minunilor*. Dar se abţinu. Un Cocardasse şi un Passepoil nu puteau fi reţinuţi de teama de pericol. De altminteri, meridionalul explică:

— Ah! Dac-ar fi vorba doar de meserie! Vezi tu, necazul e cu onoarea...

— Înţeleg, zise Henri, aţi risca să pierdeţi clienţi dacă v-aţi amesteca în afacerea asta?

— Aici e buba, mărturisi fără ruşine normandul.

Făcu gestul de a număra nişte bani şi continuă:

— Cei care plătesc cel mai bine nu sunt întotdeauna şi cei mai cinstiţi... Multe canalii adevărate sunt plătite de patroana *Viţelului-care-Suge*...

Totuşi, maestrul Cocardasse, cu expresia unui om care a luat o hotărâre, înainta spre Henri şi-i puse mâna pe umăr:

— Fiule, îi zise, află mai întâi un lucru: tăticul protejatei tale blonde este în viaţă. La *Viţelul-care-Suge* poţi să dispari, fără să fie nevoie să sângerezi. Iată un punct câştigat. Pentru rest, micul meu profesor de scrimă şi cu mine nu putem face nimic. Vei acţiona tu, când vei fi mare. Aşa că vino la noi de îndată ce vei putea şi, pe bunul Dumnezeu! Vom face din tine una din cele mai bune săbii din regat. Atunci, cu spada ta, vei putea săvârşi toate minunăţiile!

— În sfârşit, completă Passepoil cu un gest de binecuvântare, răbdare şi curaj! Iată cel mai bun sfat al unor adevăraţi prieteni, sufleţelule!

* * *

În acea seară, în timp ce noaptea cuprindea pădurea Vincennes, Henri, încercând să domolească durerea "surioarei" sale, îi spunea:

— Domnul Olivier de Sauves trăieşte. Nobilii mei prieteni m-au asigurat de asta. Aşa că şterge-ţi lacrimile, Armelle. Îţi dau cuvântul că-l voi regăsi pe tăticul tău şi ţi-l voi reda! Deocamdată, ai încredere în mine. Te iau sub protecţia mea... şi nu mi-am trădat niciodată datoria, pe cinstea mea de Lagardère!

— Lagardère? repetă fetiţa. Ce mult îmi place numele acesta! Sună limpede şi vesel. Ah! Aş fi tare mulţumită dac-ar fi numele tău adevărat!

— Şi mie-mi place, zise Henri, coborând glasul, şi aş fi foarte bucuros să mă numesc Lagardère... Cu toate acestea, poate că adevăratul meu nume este şi mai drăguţ... Ştii,

naşterea mea e învăluită într-o taină... Respectul pe care mi-l arată doamna Bernard, cele ce a spus în faţa ta azi-dimineaţă, totul mă face să cred în nobleţea şi în vechimea neamului meu.

Şi-i explică fetiţei cum de multe ori încercase s-o facă pe bună bătrână să vorbească. Totdeauna ea refuzase, cu o blândă energie, să-i spună adevărul. Henri era încă prea tânăr.

— Prea mic! Prea tânăr! încheie el cu ciudă. Iată refrenul cu care mi se împuiază urechile... Dar eu ard de dorinţa de a lupta, de a mă purta ca un bărbat... Ah! Când voi putea să ţin o spadă!

Oricât de încet vorbise Henri, bătrâna, ocupată cu cârpitul în fundul rulotei, auzi aceste confidenţe. Îşi lăsă lucrul, se închină şi buzele sale murmurară:

— Doamne, ascultă ruga roabei tale, apără-l pe acest copil căruia i-am dedicat existenţa mea! Mă sperie. Mă tem că viaţa să nu-i fie furtunoasă. În vinele lui clocoteşte sângele unei rase iuţi la mânie, căreia îi place să rişte totul pe o carte! Îndrum-o pe această mică Armelle, atât de blândă şi de drăguţă, să înlocuiască voinţa mea cu a sa, când eu nu voi mai fi pe lume. Doamne, fă ca ea să fie îngerul păzitor al lui Henri al meu, ultimul vlăstar al neamului Lagardère!

Partea a doua — Tovarăşii Broaştei Ţestoase

Capitolul I - Destinul lui Olivier de Sauves

Când, însoţit de Crestat, părăsise sala *Viţelului-care-Suge*, Olivier de Sauves se mirase că trebuia să coboare în pivniţă, apoi să meargă — în spatele ghidului său care ţinea o lumânare de-a lungul unui nesfârşit coridor subteran, prin care se prelingea apă şi în care se auzeau alergând şi chiţăind nişte şobolani enormi.

Pe un ton glumeţ, spuse:

— Asta e vizuina rozătoarelor şi a păianjenilor. Prietene, mă duci pe un drum tare ciudat!!

În oricare altă împrejurare, bruta slabă şi lungă angajată ca *bravo* de către Doamna Myrtille ar fi răspuns printr-o obrăznicie, o grosolănie, sau chiar un pumn zdravăn. Dar amintirea, încă proaspătă, a întâlnirii dintre Olivier de Sauves şi spadasinul Marcel de Remaille îl convinse să nu-şi asculte firea... Tatăl Armellei purta la şold spada sa teribilă... Avea dreptul la respect!

L'Estafé se mulţumi, aşadar, să mormăie câteva cuvinte ininteligibile şi să grăbească pasul.

Coridorul secret care lega — după cum s-a ghicit, cu siguranţă — spelunca rău famată de fostul palat Cinq-Mars, îi aduse pe cei doi în faţa unei uşi de fier, pe care Crestatul o deschise cu ajutorul unei chei scoase din buzunar, invitându-l printr-un semn pe cel pe care-l ghida:

— Treceţi, monseniore!

Olivier ridică din umeri. O făcuse oare pentru că simţise ironia secăturii, sau fiindcă se afla în faţa unor alte mistere pe care le socotea absurde?

O scară de piatră în spirală apăru în faţa sa, în timp ce Crestatul închidea cu zgomot uşa. La flacăra lumânării, trebui să urce şi să tot urce... Ajunseră astfel într-un pod în care erau înghesuite o amestecătură de lucruri vechi: ustensile de menaj sau de bucătărie, mobile sfărâmate, fotolii rupte, coifuri, spade, cuirase vechi şi ruginite, baloturi prost legate, pachete cu îmbrăcăminte din care zburau molii, pe scurt — un talmeş-balmeş extraordinar, pe care-l traversară repede şi în tăcere, căci omul cu cicatrice părea să se supună unei reguli în vigoare la călugării trapişti[120].

În capătul din fund al acestui pod se mai deschise o uşă şi Olivier se pomeni pe un mic palier. În faţa să se zăreau treptele unei scări înguste — în mod evident, o scară de serviciu...

Cam enervat, tatăl micuţei Armelle se hotărî totuşi să râdă:

— Pariez, spuse, că acum va trebui să coborâm din nou. Am dreptate?

Crestatul îşi plecă fruntea bovină şi consimţi să scoată acest cuvânt:

— Aproape...

Trecu în faţa tânărului:

— Treptele astea sunt abrupte... să vă luminez...

În momentul în care originarul din Poitou[121] calcula că probabil coborâseră două etaje, ghidul său se opri, ciocăni la o uşă şi aşteptă.

Curând, uşa se deschise uşurel şi faţa drăguţă a lui Gertraud, *camerina* Doamnei Myrtille, apăru surâzătoare. Fata făcu o reverenţă la vederea lui Olivier care, politicos, o salută cu un gest larg, aşa cum făcea şi Marele Rege la vederea unei femei, oricare ar fi fost aceasta.

Babette Gertraud ţinea un sfeşnic cu şase lumânări, foarte luxos.

— Domnule, cântă vocea ei armonioasă, vreţi să vă daţi osteneala să mă urmaţi?

Dând afirmativ din cap, Olivier porni pe un coridor lung — nu umed şi întunecat, ci zugrăvit şi luminos. Din când în când, servitoarea îşi întorcea capul, amabilă, şi ochii ci maliţioşi îi

---

[120] *Călugăr trapist*: călugăr aparţinând Ordinului Cistercienilor Reformaţi ai strictei credinţe, fondat în 1664 în Abaţia De la Trappe, înfiinţată la rândul său în 1140. Regulile ordinului erau sărăcia, munca, abstinenţa şi tăcerea. (n.t.)

[121] *Poitou*: provincie din nord-vestul Franţei, cu capitala la Poitiers. (n.t.)

căutau pe cei ai acestui bărbat pe care, neîndoios, îl găsea pe gustul său. Tatăl Armellei plăcea doamnelor.

În cele din urmă, îl introduse pe vizitator într-o încăpere foarte frumoasă, luminată de un candelabru, decorată cu bun gust şi împodobită cu picturi valoroase; se duse să bată la o uşă impresionantă, cu doi batanţi, deasupra căreia se afla un ornament arhitectural minunat. Se auzi un glas de femeie — limpede, armonios, dar autoritar:

— Introdu-l, Gertraud!

Şi bietul Oliviei făcu un pas înapoi, uluit...

După spaimele din ultimele zile; după groaza de a o fi auzit, în urmă cu două ore, pe drăguţa lui fetiţă cerând pâine; după ruşinea de a se fi arătat în Târgul de Angajări pentru a încerca să-şi închirieze spada; după neliniştea — pentru Armelle — de a mânca la *Viţelul-care-Suge*, alături de lepădăturile acelea şi de asasinii plătiţi; şi după îndreptăţitele sale emoţii trăite în timpul duelului şi al încăierării, după toate acestea, acum se pomenea brusc în faţa a ceea ce pot oferi, mai delicat, civilizaţia şi bogăţia.

Îl izbi în inimă vederea unei femei tinere, bogat împodobită şi foarte frumoasă.

Cuprinsă poate, în ultima clipă, de un nou acces de cochetărie sau cedând — cine ştie? — amintirii vechii sale dragoste, Myrtille renunţase la peruca cea căruntă şi la zbârciturile desenate pe tenul ei de iasomie. Un machiaj aproape genial îi înfăţişa lui Olivier de Sauves o femeie blondă, foarte blondă, cu ten viu colorat, cu ochii migdalaţi, în care nu o recunoscu pe prima sa logodnică din Niorţ, pe bruna domnişoară Grimpart, cea cu ochii cam rotunzi şi cu tenul mat şi foarte alb. Vocea nu-i aminti nici ea nimic, căci era joasă, părând răguşită, atunci când fermecătoarea făptură binevoi să spună, întinzându-i mânuţa constelată de diamante:

— Domnule, aş fi încântată să vă pot fi de un oarecare folos.

Olivier sărută mâna oferită, cu o curtoazie ce merse drept la inima zânei celei rele.

Imediat după închiderea uşii, Crestatul se făcuse nevăzut.

— Luaţi un scaun, zise Doamna Myrtille.

Ea însăşi se aşeză graţios într-un fotoliu, în vreme ce tânărul, cu fruntea uşor transpirată, se întreba: "Este, oare, un vis?"

Olivier de Sauves era bărbat, un bărbat tânăr, înflăcărat, viguros. Se ştia singur cu acea femeie fermecătoare şi-i privea, nu fără emoţie, braţele goale, gâtul delicat, umerii sidefii şi acea vâlcea atrăgătoare a pieptului femeilor pe jumătate decoltate. De când rămăsese văduv nu mai cunoscuse dulceaţa mângâierilor de femeie...

Myrtille îi văzu tulburarea şi, fără să vrea, se bucură. Acest soi de femei se crede la adăpost de săgeţile lui Eros[122] şi se miră mereu când se simt atinse de ele.

Aşa că-l privi mai cu blândeţe pe tatăl Armellei, gândindu-se: "Dacă mă atacă, voi ceda... O sărutare a lui m-ar găsi moale şi gata să-l accept... Cu atât mai rău! *Fiat!*[123]"

Dar Olivier era deja stăpân pe sine. Spectacolul mizeriei se înfăţişa minţii sale. Foamea, boala, grijile nu te îndeamnă deloc s-o cinsteşti pe Venus. Somptuozitatea acelui salon, eleganţa femeii făceau un contrast brusc cu disperarea în care se zbătea ghinionistul născut în Poitou.

Ar fi putut învinge arătându-se aşa cum era; dar se lăsă dominat, se oferi că victimă ce ispăşeşte, amintindu-şi că pâinea fetiţei sale depindea acum de acea zeiţă blondă. O timiditate îngrozitoare îl făcu să înţepenească: timiditatea omul încolţit, care vine să ceară, a omului în căutare de hrană pentru puii săi.

Myrtille ridică imperceptibil din umeri. Citea foarte limpede în sufletul acela: Olivier nu va îndrăzni...

Ştiind că el se va închista în atitudinea lui prea umilă, se hotărî să vorbească prima, supraveghindu-şi vocea:

— Trecând adineauri pe Pont-Neuf, zise, am fost mişcată de nefericirea dumneavoastră... Femeile au un dar de a ghici... Am înţeles ca un şir de nenorociri nemeritate v-a constrâns să apăreţi în acel Târg al Angajaţilor, fără a înceta s-o ţineţi de mâna pe fetiţa dumneavoastră, acel îngeraş pogorât din cer... Aşa este, domnule?

---

[122] *Eros* (mitol.): divinitate grecească a dragostei, reprezentată printr-un copil purtând un arc şi săgeţi ce aveau darul de a-i face să se îndrăgostească pe cei atinşi de ele. Corespondentul în mitologia romană se numea Cupidon. (n.t.)

[123] *Fiat!* (lb. latină) = Aşa să fie! (n.t.)

Un hohot de plâns se opri în gâtlejul tânărului. Nu putu decât să aprobe cu un semn din cap.

— Sunteţi de viţă nobilă? continuă Zâna Choquette. Şi, deoarece vă gândeaţi, în disperare de cauză, să vă închinaţi spada înseamnă, desigur, că excelaţi în această nobilă artă?

Se opri, cu un surâs enigmatic pe buze. Olivier habar n-avea că ea ştia deja multe despre valoarea lui ca mânuitor al spadei. Răspunse pe un ton egal, fără umilinţă, dar şi fără fanfaronadă.

— Doamnă, dacă aş fi gascon, aş vorbi îndelung pe acest subiect. Dar sunt din Poitou, provin — adică — dintr-o rasă de oameni rezervaţi, închişi în ei înşişi... Dacă vă interesează calităţile mele de spadasin, mă voi mărgini să vă spun atât: când am spada în mână, un singur gentilom ar fi putut să-mi facă dificultăţi: răposatul domn de Cyrano de Bergerac[124], Dumnezeu să-l ierte!

Myrtille îşi mişcă piciorul, splendid încălţat, îşi potrivi fusta, lăsând să i se vadă o gleznă fină în ciorap de mătase argintiu, şi făcu o mică strâmbătură:

— Şi alte calităţi nu mai aveţi? Sunt foarte dispusă să vă scot din încurcătură, dar nu prea văd la ce-ar putea să-mi folosească spada dumneavoastră... Nimeni nu-mi vrea răul... N-am pe nimeni pe care să vreau să-l ucid!

— Doamnă, spuse Olivier după o scurtă ezitare, nici o misiune, oricât de primejdioasă şi de grea ar fi, nu mă poate speria. Puteţi dispune de mine chiar şi pe mare: mă pricep la treburile marinăreşti. Am fost armator şi am rămas un marinar iscusit, spun asta fără să mă laud.

— Aşa ceva mă interesează! declară falsa blondă, ai cărei ochi scăpărară.

---

[124] *Cyrano de Bergerac* (Savinien) (1619–1655): scriitor francez cu o personalitate foarte ciudată. A scris unele studii filozofice care i-au inspirat pe Fontenelle, pe Swift şi pe Voltaire; o tragedie şi o comedie care i-a inspirat lui Molière piesa *Vicleniile lui Scapin*. În literatură Cyrano de Bergerac este eroul unei piese cu acelaşi titlu, scrisă de Edmond Rostand. Cyrano este idealizat ca un erou grotesc din punct de vedere fizic — are un nas enorm — dar sublim din punct de vedere moral: nobil, spiritual, bun, curajos şi excelent mânuitor al spadei, încarnând astfel, în intenţia autorului calităţile naţionale ale francezilor. (n.t.)

Nu minţea. Trecutul lui Olivier de Sauves îi era necunoscut, între data căsătoriei lui şi acea zi. Aşa încât îl îndemnă la confidenţe.

— Socrul meu, domnul de Rumelle — explică Olivier — era unul dintre cei mai bogaţi armatori din Rochefort. Construia corăbii minunate cu pânze. Eu însumi, care întotdeauna am avut la La Rochelle un cuter, eram familiarizat cu oceanul; sunt în stare să ţin chiar şi cârmă corăbiilor mari ale marinei regale...

— Asta mă interesează! repetă Myrtille.

— Împotriva noastră au luptat nişte rivali. Având sprijin puternic la Curte, ne-au luat comenzile pe care ni le dăduse Departamentul Marinei. Subsecretarul de Stat a anulat contractele... Şi asta n-a fost tot! Ni s-a făcut o concurenţă la sânge. Domnul de Rumelle a fost cât pe-aci să fie dezonorat... În patru ani a fost ruinat! Asta l-a făcut să moară de supărare... Curând după aceea, Françoise, iubita mea soţie, l-a urmat în mormânt... Pentru a salva onoarea familiei, am plătit toate datoriile. Când am terminat, nu-mi mai rămăseseră, doamnă, decât fetiţa mea, spada şi zdrenţele cu care suntem îmbrăcaţi... Cumplita mea sărăcie m-a împiedicat să mă duc să cer sprijinul regelui. Urmarea, o cunoaşteţi...

* * *

În timp ce Olivier de Sauves vorbea, viperina sa interlocutoare fusese agitată de sentimente diverse.

Comercianta, femeia prosternată în faţa banilor, a bijuteriilor, a titlurilor şi a onorurilor, vanitoasa cea o mai nesatisfăcută, îşi spusese: "Un recrut de asemenea calibru este ceva mai rar... Omul ăsta valorează aur. Nu va trebui să-nveţe nici meseria de soldat, nici pe cea de marinar. Ştie tot. L-am văzut la treabă în faţa micuţilor de la *Viţelul-care-Suge*: ştiinţă, curaj, perfectă stăpânire de sine... Individul este făcut din stofa din care sunt croiţi marii şefi. Ducem lipsă de aşa ceva! *Acolo* se va impune. Vreau să-l vând foarte scump."

Îndrăgostita încă nevindecată, făptura senzuală, logodnica părăsită încerca totuşi să se pună de acord cu femeia de afaceri, cu cea care-l aprecia şi-l privea pe un bărbat aşa cum un geambaş preţăluieşte un cal.

Şi Myrtille îşi spunea: "Cine ştie? Iată-l văduv... Soţul meu, domnul Godefroy Coquebar, nu-i ajunge nici până la genunchi, nici ca isteţime, nici din punct de vedere al însuşirilor fizice... Am putea să ne înţelegem. Coquebar, căruia nu-i place decât aurul, ar accepta să închidă ochii... Eu sunt tânără şi frumoasă... în felul ăsta, aş avea toate câştigurile..."

Suspină, privindu-l într-ascuns pe frumosul Olivier. Statura lui înaltă, svelteţea elegantă, ochii de un albastru închis, părul castaniu o tulburau profund.

Zâna Choquette chemă în ajutor Destinul. Fatalistă, îi va da ascultare. O sună pe subretă:

— Răcoritoare! porunci.

Babette Gertraud dispăru, apoi reveni ducând o tavă încărcată cu sticle şi pahare, pe care o puse pe o măsuţă.

— Poţi ieşi, fetiţo.

După plecarea cameristei, Myrtille se aplecă spre oaspetele său — gest care-i dezvălui comorile corsajului — şi-i aruncă o privire şi un surâs ce-ar fi putut tulbura şi pe un sfânt.

— Vă voi servi eu însămi, chiar cu forţa! glumi ea.

Dar, puţin trist, el gândea: "Nu mi-a propus încă nimic!"

Nobleţea sentimentelor ce fac cinste inimii unor oameni se apropie de naivitate. Olivier văzu prea bine şiretenia cochetă a celei despre care îşi închipuia că este zâna salvatoare a Armellei. Dar crezu că doamnei nu-i displăcea să fie admirată şi cu asta gata. Îi zâmbi; se purtă foarte amabil; îi făcu complimente sincere.

Myrtille aştepta un atac, din ce în ce mai hotărâtă să nu-i reziste. Se baza pe vinurile spaniole, care să-i dea lui Olivier îndrăzneala ce părea a-i lipsi. Cu o dezamăgire ascunsă, văzu cum tenul tânărului se colorează, cum ochii îi lucesc şi cum mâinile încep să-i devină nervoase. Dar nu se hotăra să ia una din mâinile ei într-ale sale, ceea ce i-ar fi îngăduit să înceapă jocul. De altminteri, regina Curţii Grobier, dubioasă, neliniştitoarea patroană a *Viţelului-care-Suge*, nu trebui să-şi înfrângă prea mult nerăbdarea.

Olivier simţi deodată o moleşeală de neînvins, care îi cuprindea capul ca o cască de plumb. Adormi brusc, alunecă jos de pe scaun şi trupul său mare se prăbuşi pe covor.

Atunci Myrtille se ridică, se apropie de el şi-l lovi cu piciorul în coaste. Cu vocea ei redevenită naturală, adică uscată şi totodată ascuţită, strigă:

— Imbecilule! Tu ai vrut aşa! Nu depindea decât de tine să te trezeşti în braţele mele, să te încălzeşti la pieptul meu!

* * *

La porunca Zânei Choquette, se iviră doi zbiri. Păreau a fi obişnuiţi cu astfel de treburi. Olivier fu dezarmat, întins, legat fedeleş.

— Uite, e gata, îi spuseră cei doi stăpânei, care-şi potolea nervii străbătând cu paşi mari salonul.

— La cuptor! ordonă ea.

— Atunci, deschideţi!

Femeia se opri şi tresări:

— Adevărat! Unde mi-era capul?

Hotărât lucru, în fostul palat Cinq-Mars totul era trucat! Am văzut că l'Estafé îl condusese pe Olivier pe un drum pe care nu l-ar mai fi putut regăsi dacă, din întâmplare — trebuie să prevezi totul —, s-ar fi întors la speluncă pentru a face o reclamaţie.

Myrtille se duse drept la oglinda care decora partea de sus a căminului de marmură albă din salonul său. Mâna ei drăguţă acţiona un resort. Oglinda, deplasată o de un mecanism, se roti în jurul ei însăşi. Atunci apăru coşul căminului, o trapă plină de funingine alunecă şi se putu vedea o gaură.

— Ridicaţi-l! comandă frumoasa.

— Uu-nu... doo-i... treii! gemură oamenii, ridicând trupul mare şi greu.

Îl cărară, îl săltată, îl împinseră...

— Călătorie sprâncenată! îşi bătu joc unul din ei. La revedere!

Celălalt adăugă, pe un ton lugubru:

— De aici nu mai urci niciodată, după ce-ai ieşit în felul ăsta!

Iar Myrtille slobozi un hohot de râs isteric...

Doamna Myrtille avea — cum se spune — mai multe corzi la arcul său, şi este lesne de închipuit că *Viţelul-care-Suge* nu ajungea să plătească nici măcar rochiile şi bijuteriile frumoasei. Acel loc rău famat îi servea drept paravan.

Aşa cum am văzut. Zâna Choquette aduna acolo, în jurul meselor jegoase, tot ceea ce pegra de atunci producea mai periculos. Ea exercita un fel de regalitate printre bravi, hoţi de buzunare, borfaşi, contrabandişti şi toată pleava de ambele sexe ale căror tare şi vicii ne lipsim să le descriem.

Cu uşile închise, cu luminile voalate, ex-logodnica — de altfel foarte efemeră — a cinstitului Olivier de Sauves binevoia uneori să apară printre "supuşii" săi. Sigură că va fi mereu respectată, căci indivizi ca l'Estafé, Joël de Jugan, Marc de Remaille şi alţi zbiri cu forţe herculeene o apărau, acea ticăloasă venea să chefuiască într-o societate desfrânată.

Făcea cinste cu mâncare şi băutură, mai ales cu băutură, şi trona — printre lepădăturile acelea sinistre — în toalete îndrăzneţe, absorbind cu desfătare atmosfera de vin, de alcool, de tutun şi de transpiraţie. Deoarece renunţase la dragoste, se consolă delectându-se cu priveliştea acelor chipuri de brute ce se întorceau spre ea convulsionate, hidoase...

Prin voalul sau tulul ce-i acoperea ca un abur trupul, banditţii, escrocii şi asasinii căutau contururile seducătoare ale eternei Eve, care face omenirea să viseze, să trăiască şi să moară. Dar nimeni nu obţinuse nimic de la această femeie. Părea inaccesibilă tuturor. În asta rezida forţa ei. Prin asta îşi afirmă regalitatea.

Uneori, un şnapan oarecare dispărea brusc din cartierul Vallée de Misère. Nimeni nu îndrăznea să-şi închipuie că patroana *Viţelului-care-Suge* îl dăduse pe Mâna Cavalerului Pazei, şi că fusese spânzurat. Cu toate acestea, destul de adesea femeia dădea informaţii jandarmeriei. Făcea acest lucru mai ales atunci când era vorba de un criminal notoriu sau de o otrăvitoare înrăită, care ar fi compromis-o.

Într-un cuvânt, Doamna Myrtille juca rolul a ceea ce astăzi numim o *informatoare* a poliţiei. Cât despre alte dispariţii, unii

remarcaseră că ele priveau mai ales pe făpturile tinere, sănătoase, de orice sex, dar — neputând ghici intenţiile patroanei cârciumii, ale ciudatei lor suverane — ei spuneau:

— Probabil că ea i-a scos din vreo încurcătură. Fără îndoială, îi plasează — cu ajutorul relaţiilor ei — ca feciori în casă, ca purtători de lectici, ca lachei, subrete sau bone la copii.

Dacă poliţia ştia despre aceste bruşte dispariţii, oare închidea ochii? Am fi înclinaţi s-o credem. Mai întâi, pentru că Myrtille îi permisese să prindă pe unii ticăloşi: apoi, fiindcă unii magistraţi nu se arătau deloc a fi incoruptibili şi, în fine, deoarece recrutarea pentru Armata Regală cerea din partea autorităţilor să fie oarbe, surde şi mute.

Înrolările obţinute prin forţă, ameninţări sau surpriză au fost multă vreme o racilă a armatei. Puştile de vânătoare ale corsarilor şi ale piraţilor erau de o superioritate incontestabilă, chiar şi faţă de puşca-muschetă inventată de Vauban în 1688. Puşca-pirat, fabricată la Nantes, trimitea gloanţe — din care şaisprezece cântăreau o livră — şi omorau un mistreţ la şapte sute de paşi. Era uşor de mânuit şi de o precizie implacabilă. Cu ea se puteau trage şase împuşcături în loc de două, în acelaşi interval de timp.

Myrtille avea un magazin cu asemenea arme, ignorate de armata regală şi pe care le vindea la preţuri foarte ridicate; tot ea putea furniza şi praf de puşcă, mult mai bun decât cel folosit de europeni şi infinit mai scump.

Pivniţele palatului Cinq-Mars erau burduşite cu lăzi pline de puşti şi butoaie de pulbere. Din trei butoaie care intrau în mod ostentativ la *Viţelul-care-Suge*, două conţineau praf de puşcă, iar butiile care ieşeau din acea speluncă nu erau niciodată goale. În ceea ce priveşte lăzile, scamatoria era aceeaşi.

Cât despre fiinţele omeneşti, vom vedea cum se procedă, urmărind peripeţiile tatălui Armellei.

* * *

Myrtille, devenită pentru o clipă o femeie normală, capabilă să-şi amintească, să dorească şi chiar să iubească, mai întâi îl făcuse pe tânăr să bea vinuri curate dar tari din Spania şi Portugalia.

Văzând că, în ciuda furtunii senzuale ce-l agita, bărbatul din faţa ei rămâne stăpân pe el şi se comportă ca un om binecrescut, şerpească creatură înţelesese zădărnicia speranţelor sale de dragoste.

Se resemna deci să acţioneze potrivit metodei sale obişnuite. Ultimele pahare pe care le bău Olivier proveneau dintr-o sticlă de cristal, în aparentă la fel cu celelalte, dar care conţinea un narcotic puternic.

Ticăloasa regină din Vallée de Misère folosea un amestec destul de primejdios, extras din două plante: *omagul* şi *iarba nebunilor*. Somnul provocat de mixtura aceasta — pe care Myrtille o fabrică ea însăşi, ca o vrăjitoare — era aproape instantaneu. Din nefericire, acest drog avea ca urmare şi o inflamare a intestinului şi mai mulţi "prizonieri" muriseră în chinuri cumplite.

— Încă o pierdere în conturi! exclama ea în astfel de cazuri, furioasă doar pentru că vedea pierzându-se premiul consistent pe care-l încasa soţul şi asociatul ei Coquebar.

În timp ce servitorii îl *expediau* pe Olivier prin cămin, Myrtille se întreba cu spaimă dacă acesta va rezista sau nu la otravă. Pudrându-se, îşi spunea:

— Un asemenea angajat va merita un premiu suplimentar. Ar fi mare păcat dac-ar crăpa!

* * *

Corpul legat fedeleş al tânărului cobora, în acest timp, printr-un coş îndeajuns de larg pentru a lăsa să treacă un colos burtos. Construit cu o pantă de patruzeci şi cinci de grade, acest tobogan neobişnuit conducea către ceea ce era numit pe atunci, de către iniţiaţi, un "cuptor".

Pe vremuri, ticăloşii aceia de sergenţi care se ocupau cu recrutările, numiţi şi *ademenitori*, dacă nu reuşeau să-l convingă pe un băiat zdravăn să se înroleze nici punându-l să joace jocuri de noroc, nici făcându-l să bea, nici încredinţându-l unor complice femele, îl luau cu forţa şi-l închideau într-un cuptor de brutărie părăsit.

După ore chinuitoare petrecute în întuneric, lipsiţi de aer curat, înfometaţi, cu gâtul uscat de sete, nefericiţii se învoiau să semneze angajamentul "voluntar".

Deoarece numărul de cuptoare era insuficient, ademenitorii scotoceau şi transformau într-un *in-pace*[125] ba o pivniţă, ba o gură de canal, ba un pod. Denumeau aceste locuri "cuptoare". Myrtille îl avea pe-al său.

Era o veche ascunzătoare în care Cinq-Mars păstrase ludovici de aur şi pietre preţioase. Fiind mai joasă decât nivelul Senei, era umedă şi albită de salpetru.

Acolo s-a trezit Olivier, cuprins de groază.

Era înconjurat de beznă. Capul îi vâjâia, i se părea că într-o parte ar fi uşor şi că într-alta ar conţine fontă. Respira o atmosferă de cavou... Măruntaiele îl făceau să sufere, ca şi cum ar fi înghiţit ceva corosiv. În plus, îşi simţea mâinile şi picioarele îngheţate.

De altfel, primele gânduri ce-i trecură prin minte de îndată ce înţelese în ce situaţie îngrozitoare se afla, nu fură de înduioşare pentru propria-i soartă: "Armelle! Ce i-au făcut dragei mele copile?"

Îşi adună forţele, încercând să-şi rupă legăturile, dar efortul n-a reuşit decât să-l smulgă strigăte de durere. Atunci îşi aminti ţie doamnă pe care o credea atât de bună, de milostivă! Îi revedea, în minte, îmbrăcămintea luxoasă, atitudinile lascive...

"O zgripţuroaică! M-a făcut să cad întru capcana îngrozitoare! În ce scop oare?"

Îi trecură prin minte tot felul ţie întâmplări, curente în acele vremuri: răpiri de copii... prunci nevinovaţi sacrificaţi în timpul simulacrelor de slujbe închinate diavolului... şi i se ridică părul măciucă.

Deodată, în timp ce lacrimi izvorâte din sentimentele sale paterne îi şiroiau pe obraji, simţi că era târât încet, că hainele i se frecau de pardoseală.

"Cu picioarele înainte... ca un cadavru", se gândi plin de furie. "Ah! Dac-aş avea membrele libere şi, mai ales, dac-aş avea spada în mână, nu m-aş teme de nimic!"

Captivul nu se înşela. O frânghie îl trăgea de picioare şi, încet, trupul îi alunecă în lungul unui canal asemănător cu cel prin care fusese expediat în cuptor dar care, spre deosebire de acela, urca în pantă lină.

---

[125] *In-pace* (lb. latină): 1. Închisoare, celulă subterană într-o mănăstire. 2. Formulă gravată deseori pe mormintele creştine. (n.t)

Trecuseră două zile de când tânărul se afla în acea temniţă subterană. Fără îndoială îl credeau îndeajuns de abrutizat şi de sleit?

Olivier fu târât timp de mai bine de cinci minute. Din când în când, auzea un declic şi zgomotul unei trape care se ridica, brusc, după trecerea capului său. În cele din urmă văzu lumina zilei: un petic mic de cer albastru, zărit printr-o ferestruică foarte îngustă, zăbrelită cu bare groase.

Acolo se afla un bărbat, cu faţa ascunsă de un saci sau o cagulă. Olivier simţi cum cineva îl pipăie şi un glas îi spuse:

— Asta să-ţi fie de învăţătură. Dacă opui rezistenţă, dacă strigi, vei fi pus într-un loc la fel cu cel din care vii. Ai înţeles?

— Voi îndura totul fără să scot o vorbă, dacă voi fi liniştit în ceea ce priveşte soarta fetiţei mele... gândiţi-vă, este încă un copil... Dacă sunteţi tată...

— Este bine îngrijită, îl încredinţa omul.

— Aş dori s-o revăd, s-o îmbrăţişez!

— O să vină şi vremea asta. Deocamdată trebuie să te gândeşti la tine, amice! Eşti la post de patruzeci şi opt de ore. Ca să poţi mânca şi să bei, am să-ţi dezleg braţele şi mâinile. Ascultă un sfat bun: la cel mai mic gest dubios, îţi sfărâm ţeasta cu o împuşcătură!

Nu era nevoie de arma vârâta sub nasul prizonierului. Epuizat, încă ameţit de băutura datorată talentelor Zânei Choquette, Olivier n-ar fi fost deloc în stare să preia ofensiva, chiar şi dac-ar fi putut să se slujească de membrele sale.

Misteriosul supraveghetor îl eliberă parţial, îl sprijini de peretele pe care se prelingea apa şi-i întinse raţia de mâncare: supă, carne de vită fiartă, o jumătate de pui fript, brânză şi o sticlă de vin de bourgogne rece.

Ca un animal înfometat, Olivier mânca şi bău, fără ca temnicerul să pronunţe vreun cu vânt.

Când sticla fu goală, tatăl Armellei adormi din nou, fără măcar a-şi da seama. Băutura narcotică îşi făcea, încă o dată, efectul.

Atunci, omul mascat se aplecă, îl întinse pe jos pe captiv, îi refăcu legăturile în jurul încheieturilor mâinilor şi ale braţelor, apoi înfăşură trupul într-o pânză.

— Şi cu asta, va fi un mort în plus, zise cu glas tare, un mort care nu va ajunge la morgă!

Chiar în aceeaşi noapte, un furgon vopsit în negru şi însemnat, ici şi colo, cu câte o cruce albă, se opri în faţa cârciumii *La-Viţelul-care-Suge*. Nu stătu mult: doar timpul necesar pentru a deschide uşa prin care se scoteau sticlele goale şi a extrage pe-acolo o formă lunguiaţă şi albă, a o pune în vehicul... Vizitiul acesteia dădu bice şi furgonul negru porni din loc, în scârţiitul roţilor...

Acea "trăsură" cu însemnele morţii era oficială. Era destinată să culeagă, pe întuneric, cadavrele anonime... Cam zece în fiecare noapte: victime ale unor încăierări, ale unor certuri particulare, ale unor accidente sau atacuri de apoplexie. În fiecare noapte, Parisul îşi plătea astfel tributul său de corpuri rigide şi reci, fără stare civilă cunoscută.

Vizitiul era în solda Myrtillei. Ei îi datora viaţa şi pâinea zilnică. Cândva, fusese condamnat la moarte şi i se pusese deja ştreangul în jurul gâtului... Deodată venise un ordin al regelui: fusese graţiat. Patroana *Viţelului-care-Suge* apăruse aproape imediat, îl luase, îi spusese că-l salvase şi-i oferise să-l protejeze şi în continuare, dacă-i va jura că o va asculta orbeşte. Trei zile mai târziu, obţinea postul de vizitiu al morţilor... Şi, cu începere de atunci, fusese cel mai fanatic slujitor al ei.

Mulţumită acestui om, băieţii îndrăzneţi şi femeile tinere şi sănătoase pe care-i captura furnizoarea armatei părăseau în mod discret închisoarea lor temporară, înfăşuraţi într-un giulgiu...

Prizonierii Doamnei Myrtille nu ajungeau la celebra morgă de la Châtelet. *Vizitiul morţilor* urca pe strada Ballu, trecea pe străduţa Saint-Germain-l'Auxerrois, către Luvru, cotea la stânga şi şosea în strada Copacului Uscat[126]. Acolo se oprea, cobora de pe capră în faţa unei porţi înalte, arunca o privire, stătea să asculte... Când se încredinţa că nu existe nici o primejdie, împingea poartă mare de lemn, care ceda imediat, lăsând să se vadă o curte pavată. Era cea a fostului palat d'Athis, devenit antrepozit de mărfuri cu destinaţia Antile, *via* le Havre.

Vizitiul îşi lua calul de căpăstru, făcându-l să tragă furgonul în curte, şi închidea la loc poarta, înţepenind-o cu ajutorul unei bare groase de fier şi a unor zăvoare. Apoi îl trezea pe portar —

---

[126] *Strada Copacului Uscat* = în textul original: rue de l'Arbre Sec. (n.t.)

un colos... Tot astfel decurse şi ceremonialul în cinstea lui Olivier.

Trupul lui insensibil fu tras afară din furgonul în care zăceau o bătrână ce fusese spintecată şi căreia îi atârnau măruntaiele, un băieţel înecat într-un puţ, o servitoare enormă, care murise de apoplexie, şi un vagabond, care fusese găsit cu gâtul tăiat în magherniţele din Curtea Grobier, în plin domeniu al Myrtillei.

Tânărul bărbat fu cărat la parter, într-o încăpere mare, plină de pachete şi baloturi ce purtau etichete...

În zori, fu aşezat într-un căruţ, sub nişte cuverturi în jurul său fură îngrămădite în mod savant mai multe colete, etajate astfel încât să-i lase aerul necesar respiraţiei.

Când Olivier de Sauves îşi recapătă cunoştinţa, nu-şi putu crede ochilor. Se afla într-un fel de dormitor comun, cu pereţii văruiţi, dar în care obişnuitele paturi erau înlocuite prin hamace.

Soarele — un soare galben de dimineaţă — pătrundea prin două ferestre ogivale, însoţit de un miros pe care tânărul nu putea să nu-l recunoască.

— Marea... şopti el, marea!

Şi, deodată, o văzu: un val lung, verde, fascinant.

N-avu timp nici să observe, nici să gândească mai mult. O uşă se deschisese cu zgomot şi cu glas de stentor tună:

— Marinari! Toată lumea — scularea!

Se auziră mormăieli, ţipete, râsete, o tuse. Dar nimeni nu întârzie. Fiecare sări în picioare. Olivier se gândi că trebuie să facă şi el ca ceilalţi. Văzu bine că nu se afla printre oameni aparţinând magistraturii sau Curţii. Era înconjurat de mateloţi grosolani, marinari păroşi cu mâini aspre; o parte din ei purtau cercei.

Nimeni nu se ocupă de el, nici măcar nu părură că-i observă prezenţa. Unii îşi aprinseră pipe, alţii începură să se radă, alţii se duseră să-şi spele capul, bustul şi braţele în ligheanele aliniate lângă peretele din dreapta.

Olivier constată că toţi acei mateloţi se tutuiau între ei şi purtau porecle: Braţ-de-Fier, Vânt-Ridicat, Goneşte-Maree, Privire-Frumoasă, Sparge-Piatră, Trece-Peste-Tot, etc.. Se adresă politicos unuia dintre ei:

— Iartă-mă, prietene, aş vrea totuşi să ştiu...

Celălalt — Trece-Peste-Tot — îl măsură cu privirea:

— Prietene?

— Ei, da! Ce-i cu supărare? se miră omul din Poitou.

Se stârni o huiduială generală:

— Pedeapsa corporală! Biciul! Saula!

Dar o voce răzbi deodată deasupra tuturor:

— Tăcere, acolo înăuntru! Se-aude?

Omul care tocmai intrase şi intervenise era înalt şi-şi purta capul cu semeţie. Olivier îşi dădu seama că trebuie să fie un şef, văzându-i costumul croit aproape după moda din Paris, dar lipsit de panglici, jabou şi dantele. Bărbatul se duse drept spre tânăr.

— Tu eşti *angajatul?*

— Angajat? Angajat de cine? Şi la cine?

— Nu te preface că eşti idiot!

— Vă jur că habar n-am de ce şi cum mă aflu aici.

— La urma urmei, tot ce se poate. Iată câteva lămuriri. Bagă-le la cap. De bună voie sau cu forţa, iată-te acum corsar, unul din "Tagma Piraţilor". Ne aparţii pentru totdeauna; dar dacă te arăţi demn de noi, vei putea să te bizui oricând pe sprijinul nostru, până la moarte! Ai în faţă o viaţă disciplinată, dar fraternă şi cu mari posibilităţi. Poţi deveni celebru sau imens de bogat. Dar, tot aşa de bine, dacă cedezi, poţi fi executat pe loc. Suntem toţi ai tăi, dar tu eşti al nostru!

Olivier n-avu timp să se mai mire. La un semnal fluierat, zece bărbaţi intraseră brusc şi-l înconjuraseră — zece oameni a căror înfăţişare nu inspira încredere. Formară un cerc în jurul căruia se grupară mateloţii care dormiseră la un loc cu tatăl Armellei. Toţi purtau puşca de pirat. Olivier auzi atunci că celui care-i vorbise şi care rămăsese lângă el i se spunea *căpitanul Tourmentin*.

— Apropie-te, îi zise Tourmentin cu gravitate, şi apreciază onoarea care ţi se face. Tu eşti cel pe care-l voi angaja cu patul puştii!

Olivier se supuse, venind lângă el. Cercul se strânse mai mult.

— Fiţi martori, mai spuse căpitanul, căci Dumnezeu ne judecă!

Şi, punând mâna stângă pe creştetul neofitului[127], cu dreapta izbi zgomotos de pământ patul puştii sale.

— Cum te cheamă?

---

[127] *Neofit* = nou adept al unei doctrine. (n.t.)

— Olivier de Sauves.

— Olivier se Sauves, i se adresă atunci căpitanul Tourmentin cu o voce răsunătoare, nu-ţi cer socoteală pentru trecut; prezentul tău îmi aparţine, căci te iau *angajat* al meu, şi iată ce-mi garantează pentru viitorul tău!

Încă o dată, patul puştii piratereşti izbi cu putere pardoseala.

În timp de martorii acestei scene bizare se împrăştiau, desigur blazaţi, Tourmentin adăugă:

— Să ştii acum că eşti *angajatul* meu, sau dacă preferi, *servitorul* meu. Am asupra ta drept de viaţă şi de moarte, fără a trebui să dau nimănui socoteală de hotărârile mele. Dacă vei ţine minte asta, vei evita multe neplăceri!

Olivier îl privi drept în ochi.

Atunci, căpitanul îi zise pe un ton mai blând:

— Simt că pot avea încredere în tine. Nu eşti deloc dintr-un aluat obişnuit. Mi s-a spus asta, şi o cred. Aş fi fericit dac-ai deveni *matelotul* meu. Dac-ar fi aşa, între noi s-ar naşte o prietenie de nezdruncinat.

— Ce veţi face cu mine?

— Vei vedea. Deocamdată, nici o întrebare. La noi, trebuie să înveţi să asculţi pentru a ajunge la onoarea de a comanda!

Capitolul III - Răspunsul hazardului

După ce, ajutată de Gertraud, reuşise să-şi depăşească groaznica criză de nervi care urmase expedierii la cuptor a lui Olivier de Sauves, soţia lui Godefroy Coquebar îşi venise în fire şi, redevenind aceeaşi negustoreasă rece, activă şi dominatoare, o învinsese pe îndrăgostita care, timp de o clipă, reînviase la vederea fânarului şi la amintirea scurtei lor logodne.

— Babette, îi strigă subretei, porunceşte să-mi fie trimişi aici Joël de Jugan şi l'Estafé, de îndată ce se vor întoarce.

Camerista dispăru, ca printr-o trapă. O servea pe Myrtille urând-o, căci aceasta — o fire seacă şi aspră, greu de suportat — nu ştia să se facă iubită. Egoismul său, înclinarea sa spre dominarea altor fiinţe, pofta de bucurii vanitoase, totala sa lipsă

de bunătate erau atât de vizibile, încât această fată cumsecade le vedea ca pe nişte cusururi enorme.

Numai bărbaţii, chiar şi unii ca l'Estafé şi ca Jugan, puteau să se lase păcăliţi de cochetăriile stăpânei *Viţelului-care-Suge*.

Dotând fostul palat Cinq-Mars şi dependinţele acestuia cu maşinării destinate negoţului său cu ramuri multiple, fiica "portarului" castelului din Niorţ născocise o invenţie genială. Dacă nu se poate spune că domnul cardinal de Mazarin a inventai ascensorul argumentând că, pentru comoditatea sa, punea să i se ridice fotoliul cu ajutorul unor frânghii şi al unor scripeţi, nu se poate spune nici că Myrtille a creat telefonul automat! Dat ea îşi oferea, la o scară mai mică, înlesnirile acestui aparat electric.

Aşa se face că, primind ordinul imperios al stăpânei sale, Babette Gertraud îl transmise la *Viţelul-care-Suge* prin intermediul unor foste coşuri de sobă. Acestea slujeau, de fapt, drept tuburi acustice.

Spelunca se închisese. În spatele grilajelor din fontă cu care se împodobeau cârciumile din acele vremuri, supunându-se dispoziţiilor locotenentului de poliţie, fuseseră montate obloane de lemn. În interior, iluminatul era redus la câteva felinare.

Unii amărâţi din Vallée de Misère, care nu ştiau unde să se culce, aveau dreptul de a petrece acolo toată noaptea. Pentru asta trebuiau nu doar să plătească destul de scump o "fetiţă" cu înfăţişare infectă, dar şi să se afle în graţiile Zânei Choquette.

Aici revenirǎ Joël de Jugan şi tovarăşul său l'Estafé, cu coada-ntre picioare, temându-se de furia Doamnei Myrtille.

Cu toate acestea, sperau să beneficieze de întreaga noapte pentru a se odihni, a se încălzi şi a dormi, înainte de a o înfrunta pe teribila femeie. Şi Joël se îndrepta deja către bucătărie spre a-şi usca acolo îmbrăcămintea, când cumătra — căreia, cu un ceas mai înainte, i-o încredinţase pe Armelle — îi strigă:

— Zâna vă cheamă la ea!

— Ne ducem, mormăi bretonul, căruia i se lipeau hainele de corp. Lasă-mă măcar cât să...

— N-a zis: curând, a zis: *imediat!*

Joël îşi atinse mătăniile pe care le ţinea în buzunar. Crestatul venise lângă el, palid şi schimonosit.

— Musai s-o ascultăm, zise cu o mutră plouată. Cum am putea să ne opunem?

— Afurisită femelă, bombăni Joël. O s-o auzim văicărindu-se! Măcar dac-am putea...

— Să ne scoatem pârleala cu muierea, adăugă celălalt.

Rânjiră. Ca toţi prăpădiţii de la Curtea Grobier, aceşti doi *bravi* o doreau cu furie pe patroana lor.

Se duseră la ea mergând la braţ, spre a se simţi mai aproape unul de altul, dar nu folosiră drumul secret prin care trecuse Olivier de Sauves. Traversară o curte, deschiseră o uşă; ajunseră la o alta la care ciocăniră, şi Babette Gertraud îi introduse într-un budoar mic, alăturat camerei Myrtillei.

Era o încăpere plăcută în care, cu toată blândeţea anotimpului, ardea un foc de lemne, căci Myrtille era friguroasă.

Ea îşi făcu apariţia, pe jumătate dezgolită, arătându-şi linia pură a umerilor. În mintea sa, faptul de a se arăta astfel era ca o recompensă minunată oferită uneltelor sale. O vor visa toată noaptea... Dar îşi dădu imediat seama de înfăţişarea jalnică a lui Joël.

— Secătură — strigă, cuprinsă brusc de furie — un costum nou! Ţi l-am cumpărat exact acum doi ani! Nu ţi-e ruşine că l-ai stricat în halul ăsta? S-ar zice că ai ieşit din fluviu!

— Ei, fir-ar să fie! se hotărî Joël, treaba e că adineauri am făcut o baie rece!

— Explică-te, tâlharule!

Dar Joël de Jugan îşi înfipse cotul în stomacul celui ce stătea lângă el:

— Tu vorbeşti mai bine... explică-i tu...

— Vă hotărâţi odată? îşi pierdu răbdarea proprietăreasa cârciumii.

— Tu eşti — zise Crestatul — tu eşti... în sfârşit... răspunzător... aşa că dă-i drumul!

Myrtille îl fulgeră cu privirea pe omul cu cicatrice, făcându-l să-nchidă gura, în timp ce bretonul şi-o deschise, bâlbâindu-se:

— Iată... Să ne ierte doamna... ne-am conformat şi am luat puştoaica... şi totul a mers bine până în clipa în care am aruncat în apă pacheţelul ăla viu... Asta se întâmplă dincolo de pilonii pompei Samaritaine...

Se opri, verde de spaimă, gâfâind, lăsându-şi tovarăşul să încheie:

— Ne-a văzut cineva... Cine?... Habar n-avem. Am auzit pe unul înotând. Lângă noi se aflau nişte pietre... Am vrut să-l

nimerim pe înotător, dar era o noapte neagră ca cerneala... Şi pe urmă a venit paza... Atunci... noi doi...

— Aţi fugit? schelălăi Myrtille, care se făcuse tot atât de verde ca Joël.

— Nici gând! replică Crestatul, îndreptându-şi trupul. Nişte oameni ca noi nu dau bir cu fugiţii! Am coborât pe mal. Joël a sărit cu curaj în ciorbă.

— Grozav risc, ce să spun! îi ironiză patroana. Înoată mai bine ca un peşte! S-a născut în apă!

Celălalt povesti mai departe:

— S-a pornit o bătălie în valurile întunecate... Curajosul meu prieten a făcut tot ce se putea, doamnă, totul. Uitaţi-vă la bărbia lui... priviţi-i mâinile!

— Sângerează încă, admise Doamna Myrtille.

Şi, întorcându-se către colos:

— Ai avut de-a face, fără îndoială, cu un adevărat Hercule?

Naiv ca toţi cei din rasa lui, bretonul mărturisi ruşinosul adevăr:

— Era un băieţel... doisprezece ani, poate cincisprezece, dar care...

N-apucă să spună mai mult.

Nebună de furie, Zâna se aplecase, îşi scosese pantofii şi, deodată, bruta bretonă primea drept în fată încălţările cu toc de lemn ale patroanei sale.

— Idiotule! Cretinule! Ticălosule! În altă parte decât aici vei fi condamnat la spânzurătoare, şi cu siguranţă eu nu mă voi duce să-ţi tai frânghia, decât poate pentru a-mi face din ca un talisman aducător de noroc!

Şi, devenind o Gorgonă[128], cu părul despletit, îi dădu afară pe cei doi *bravi* lovindu-i cu picioarele şi cu pumnii, urlând:

— Gertraud! Gertraud! Sărurile! Simt c-o să leşin!

* * *

Noaptea este un bun sfetnic, chiar şi când nu-i odihnitoare. Iar cea pe care-o petrecuse asociata lui Godefroy Coquebar fusese execrabilă. Până atunci, sângele nu mânjise rochia

---

[128] *Gorgona* (mitol.): monstru cu înfăţişare de femeie, al cărei cap era înconjurat de şerpi. Erau trei astfel de surori: Meduza, Euryale şi Stheno. (n.t.)

Doamnei Myrtille, decât poate în nişte încăierări între beţivi. Dacă salvatorul fetiţei trăncănea, dacă-i văzuse pe Crestatul şi pe Joël ieşind din cârciumă, se putea teme de orice, de absolut orice! Myrtille îşi spunea: "Marchiza nu m-ar salva! Dimpotrivă, această femeie cucernică ar dori s-o vadă pedepsită pe ucigaşa unei fetiţe!"

În zori, îi chemă la ea în cameră pe cei doi care încurcaseră treaba. O găsiră în pat, coafată impecabil, fardată delicat, cu privirea întunecată dar fără a prevesti furtună. Nu-şi lăsa la vedere decât faţa şi mâinile. Oare nu dăduseră greş într-o misiune foarte simplă?

Le destăinui gândurile sale. Treburile puteau să devină foarte proaste dacă tânărul şi misteriosul protector al puştoaicei se apuca să vorbească. Pentru Joël şi l'Estafé ar fi însemnat ştreangul. Pentru ea însăşi, închiderea *Viţelului-care-Suge* şi o mulţime de necazuri cu poliţia.

— Eu o să ies oricum basma curată — afirmă ea — deoarece mă bucur de o protecţie foarte înaltă. Voi sunteţi cei mai ameninţaţi, bieţii mei prieteni! Aşa că este interesul vostru să-l găsiţi pe băiatul care va jucat acest renghi murdar. Pentru asta, începând din această clipă, vă scutesc de gardă la *Viţelul-care-Suge*. Alţii vor fi la dispoziţia mea. Ca să vă salvaţi pielea, trăiţi pe-afară! Petreceţi-vă timpul spionând, ascultând. Un amănunt: puştoaica se numea Armelle, Armelle de Sauves... Deschideţi-vă bine urechile, s-a-nţeles? E singură pe lume, de vreme ce taică-său a fost trimis aseară la cuptor.

Crestatul întrebă:

— Şi ce trebuie să facem, doamnă, dacă punem mâna pe amândoi copiii?

Myrtille decretă:

— Unul din voi va rămâne de pază, gata să urmărească pista de va fi nevoie; celălalt va veni imediat să mă anunţe. În acea zi veţi reintra în graţiile mele.

Şi, cu aceste cuvinte, soţia băcanului din Le Havre le făcu semn uneltelor sale să plece, cu un gest regesc, pe care-l învăţase, fără îndoială, de la protectoarea ei secretă, atât de sus-pusă.

* * *

Cu începere din acea zi, cei doi bandiţi nu mai fură văzuţi la *Viţelul-care-Suge* decât la orele de masă. Îşi petreceau zilele în aer liber, privind prosteşte în gol, ciulind urechile. Nu-i vom însoţi în căutările lor.

Pe măsură ce se scurgeau zilele, se linişteau tot mai mult — ca şi Doamna Myrtille, de altfel. Poliţia nu se agita, aşadar nu fusese informată. "La urma urmei", se gândeau, "salvatorul fetiţei blonde nu ştie de unde ieşisem în seara aia. S-ar putea să ne fi văzut abia pe Pont-Neuf, în clipa în care tocmai ne scăpăm de povara noastră."

Deşi învârtindu-se aproape în fiecare zi pe terenul pe care — după cum ştim — se afla un bâlci permanent, nu remarcară o transformare destul de surprinzătoare a unei anumite barăci de saltimbanci.

Întreprinderea Mamei Toutou îşi schimbase firma. Pe pânza menită să atragă amatorii nu se mai citea Teatrul Minunilor, ci Teatrul Micuţei Regine.

Cele două brute nu observară nici că, în parada pe care o prezentau domnul Plouff şi "Micul Parizian", li se alăturase o domnişoară foarte tinerică şi care dansa tare frumos.

Ei erau în căutarea unei blonde, ori micuţa balerină era brună — mai brună chiar decât însăşi Doamna Myrtille. Henri considerase absolut necesară această schimbare. Temându-se mereu că protejata sa ar fi putut fi căutată de răuvoitori, micul Lagardère hotărâse ca fetiţa să poarte o perucă neagră şi cârlionţată ca blăniţa inteligenţilor canişi atât de dragi inimii Rosei Técla.

Cât despre tânărul şi victoriosul său adversar, Joël de Jugan nu-l putea recunoaşte dintr-un motiv esenţial: lupta acvatică se desfăşurase într-o noapte întunecoasă. Bretonul nu zărise decât o siluetă masculină care, în ciuda forţei neobişnuite, îi arăta un băiat foarte tânăr.

Veni toamna, apoi iarna. În sfârşit, primăvara dădu apelor Senei o culoare azurie, spălă cerul, făcu să pocnească mugurii umflaţi şi lipicioşi. Stele de verdeaţă se prinseră pe ramurile încă negre şi parcă friguroase.

Se sărbători ziua de "mai". Fete tinere îmbrăcate în alb însoţiră arborele ce simboliza reîntinerirea, încadrate de soldaţi în mare ţinută şi precedaţi de trompeţi.

Şi iată că, în seara acelei zile pline de cântec şi de dans, hazardul îi luă de mâna pe rătăcitorii bravi ai Zânei Choquette.

Sunase stingerea[129] şi se întorceau în Vallée de Misère, cu mâna pe mânerul sabiei, după ce — o dată mai mult — vagabondaseră zadarnic întreaga zi, de dimineaţă până seara, şi tocmai traversau faimosul teren viran, când două siluete se profilară, că umbrele chinezeşti, pe pânza unei barăci: cea a *Teatrului Micuţei Regine*.

Crestatul îi dădu un ghiont în coaste tovarăşului său, zicându-i:

— Ia uite... Dac-or fi totuşi cei pe care-i căutăm?... Cine ştie?

Bretonul ridică din umeri:

— Îi ştim! I-am văzut în timpul paradei. Să ne-ntoarcem la cârciumă.

Omul cu cicatrice insistă.

— Nu ne costă nimic să ne ducem să tragem cu urechea. Se pare că stau de vorbă... uită-te la gesturile lor.

— Hai, se resemnă Joël. O să fie o dezamăgire în plus, asta-i tot.

Îşi pierduse orice speranţă şi tristeţea îi umplea sufletul, şi-aşa înclinat spre o melancolie visătoare. De un an Doamna Myrtille îi ţinea departe. Nu-i mai văzuseră faţa albă, ochii întunecaţi, sau măcar una din frumuseţile trupului ei inaccesibil.

* * *

— Armelle, spunea vocea lui Henri, nu-mi place să te văd tristă... Suferinţa ta mă doare. Nu eşti fericită aici?

— Lângă tine, Henri — răspunse glasul blând al Armellei — nu pot fi chiar nefericită... Dar inima mi se strânge când mă gândesc la bietul meu tătic...

— Nu ţi-am spus, micuţă dragă, să ai încredere în mine? Te îndoieşti oare de cuvântul unui Lagardère?

Stând în genunchi, cu urechea lipită de pânză, ţinându-şi răsuflarea, cei doi spioni tremurau de bucurie. În sfârşit îi

---

[129] *Stingerea*: semnal care indica momentul de a se întoarce acasă şi de a stinge luminile, dat de către paza oraşului. (n.t.)

găsiseră pe cei pe care-i căutau de douăsprezece luni! Aveau s-o revadă pe Zâna Choquette! Aceasta îi va ierta!

Dialogul continuă, după ce — în spatele pânzei — o suflare stinsese lumânarea.

— Este vorba doar de răbdare, micuţă Armelle. Acum am treisprezece ani şi, ca forţă fizică, pot pretinde că am şaptesprezece sau optsprezece. Domnul Olivier de Sauves este în viaţă, aşa că nu va trece mult şi-l voi găsi spre a ţi-l reda.

— Să te audă Dumnezeu!

— Sunt convins că ne ascultă. Simt că am fost creat pentru a săvârşi fapte mari. Ce voi fi oare? Un don Quijote[130], un necruţător împărţitor al dreptăţii? Nu ştiu... Dar ceea ce ştiu sigur, pentru că un glas imperios mi-o strigă, este că va trebui să se ţină seama de Lagardère!

Vocile încetară. Joël şi l'Estafé auziră respiraţia regulată a fetiţei. Aceasta adormise. Curând după aceea, tovarăşul său o imită. Un câine latră în vis. Se auzi o tuse — cea a domnului Plouff, care era mereu mai mult sau mai puţin răcit.

Cei doi *bravi* se ridicară şi se îndepărtară.

Ajunşi în faţa monumentului lui Henri al IV-lea, se sfătuiră în şoaptă. Trebuiau, oare, să urmeze cu stricteţe instrucţiunile Zânei Choquette, adică să se despartă, unul din ei alergând s-o avertizeze pe patroană, în timp ce celălalt rămânea la faţa locului? Nu li se păru util. *Teatrul Micuţei Regine* nu-şi va face bagajele chiar în noaptea aceea şi era mai bine să nu rişte să cadă în mâinile pazei de noapte.

Joël şi Crestatul se îndreptară, aşadar, spre *Viţelul-care-Suge*. Cel dintâi fluiera uşor, cel de-al doilea îşi freca mâinile. Bretonul visă cu glas tare, ameţit de speranţă:

— Dacă ne primeşte numaidecât, cine ştie dacă, fiind atât de mulţumită, n-o să vrea, drept recompensă...

Omul cu cicatrice îl calmă, bruftuluindu-l destul de grosolan:

---

[130] *Don Quijote* (dela Mancha): eroul romanului cu acelaşi nume al scriitorului spaniol Miguel de Cervantes (1547–1616). În această operă care parodiază romanele cavalereşti, imaginaţia lui Don Quijote, călare pe Rosinanta, se ciocneşte de bunul simţ al credinciosului său scutier, Sancho Panza, călare pe un măgar. Printre numeroasele sale aventuri în care îl împingea dorinţa sa de a face dreptate, se citează uneori lupta lui don Quijote cu morile de vânt, pe care închipuirea sa le transformase în nişte uriaşi. (n.t.)

— Cine, ea? Niciodată! O femeie ca asta... iar noi... Nici să nu-ţi treacă prin minte... Ai cădea de prea sus!

Portul Le Havre era în plină prosperitate când Godefroy Coquebar venise să se instaleze acolo. Deschisese o băcănie. Comerţul acesta era diferit de cel pe care-l numim astfel în zilele noastre. Centraliza tot ceea ce venea din ţări îndepărtate: trestie, de zahăr, vanilie, piper, cuişoare, nucşoară, cafea.

Curând, recurgând la comerţul cu carne omenească, praf de puşcă şi pulbere de tun, omul acesta abil îşi extinsese câmpul de activităţi. La Paris, Doamna Myrtille — care avea cu siguranţă relaţii sus-puse — obţinuse pentru el indispensabilul "privilegiu al regelui". Cu începere din acel moment, individul Coquebar avu mâinile libere. Făcu pe armatorul. Pe la el trecu tot ceea ce doreau, din Europa, cele două Americi: obiecte manufacturate, îmbrăcăminte de lux, cărţi, zorzoane şi nimicuri de tot felul. Căpătă astfel imense posibilităţi de a-i aproviziona pe piraţi şi pe corsari.

Omul locuia într-o casă situată în piaţa Notre-Dame, în faţa marelui turn pătrat care se termină printr-o campanilă graţioasă. Parterul îi slujea pentru comerţul său aparent de băcan.

Depozitele lui se aflau destul de departe, la jumătatea coastei, în cartierul Ingouville. De acolo se zăreau portul, oraşul, marea, coasta şi oraşul Honfleur. Timp de două zile, Olivier de Sauves îşi domoli necazul privind această panoramă încântătoare, a cărei splendoare era sporită de lumina soarelui.

Tovarăşii lui, care nu voiau să fie numiţi astfel şi care se considerau stăpâni, dispăreau încă de dimineaţă. Rămânea singur, închis cu cheia, cu ordinul de a mătura şi curăţa dormitorul comun.

După cum lesne ne putem închipui, gândurile sale erau triste. Auzise îndeajuns vorbindu-se despre piraţi, corsari, insulele Broaştei Ţestoase[131] şi Santo-Domingo[132], pentru a şti că

[131] *Insula Broaştei Ţestoase*: insulă la nord de Haiti, fost refugiu de corsari. (n.t.)

[132] *Santo-Domingo*: vechiul nume al insulei Haiti. (n.t.)

"angajamentul" său era serios, ba chiar tragic... Dacă n-ar fi fost tată, soarta lui nu l-ar fi înspăimântat. Acolo acţionau oameni energici. Simţea că n-ar face figură proastă printre ei. Poate chiar ar fi reuşit să facă avere? Ah! Dac-ar şti măcar ce se întâmplase cu îngeraşul lui, cu blonda Armelle!

Uneori îşi spunea: "Cârciuma aia infamă, *La-Viţelul-care-Suge*, este o cursă în folosul pirateriei... Poate că fiica mea a fost şi ca răpită — posibil, mai blând decât s-a procedat cu mine — şi transportată aici? Cine ştie dacă n-o voi regăsi în Antile, în Santo-Domingo sau în insula Broaştei Ţestoase?"

Ar fi vrut să-i întrebe pe tovarăşii săi, dar cum să obţii un răspuns de la indivizii aceia bărboşi, limitaţi, fumători şi alcoolici? Păreau că nici nu-i observa prezenţa, într-atât de zdrobitor de evidentă li se părea superioritatea lor faţă de el: ei erau *mateloţi!*

Şi atunci, gentilomul din el îşi îndreptă trupul: "Vor învăţa să mă cunoască!"

* * *

În dimineaţa celei de a treia zile a captivităţii sale, oamenii se treziră cântând. Olivier îi auzi vorbind despre pregătirea de drum. După ce-şi înghiţiseră supa şi după ce-şi terminaseră toaleta, îşi făcu apariţia căpitanul Tourmentin.

— La drum, "Tovarăşi ai Broaştei Ţestoase!" strigă voios. Reîncepe viaţa frumoasă.

Şi, adresându-se lui Olivier:

— În aparenţă, eşti liber... dar dacă încerci să profiţi de trecerea prin oraş pentru a o şterge, să-ţi intre bine în cap, băiete, că nu vei mai avea de trăit nici douăzeci şi patru de ore!

* * *

Tatăl Armellei se abţinu să răspundă...

...Vâslaşii ambarcaţiunilor se îndreptau către un vas cu pânze, *Steaua Mărilor*, pe care ochiul experimentat al lui Olivier de Sauves îl identifică repede, datorită celor două catarge ale sale, dintre care unul, cel mai înalt, era înclinat spre pupa: era un bric. Tânărul — marinar înnăscut — îi surâse corăbiei. O găsea elegantă şi totodată robustă.

Dar odată ajuns la bord, fu dezamăgit. De îndată ce puse piciorul pe punte, tovarăşii lui tăbărâră pe el. I se puseră lanţuri la mâini şi la glezne. Fu luat pe sus, transportat şi coborât în cală, unde fu lungit pe podea, printre baloturi de mărfuri. Până la sosirea la destinaţie, nu va fi altceva decât un colet omenesc. I se strigă acest lucru.

Myrtille, prin intermediul lui Coquebar, le livra piraţilor una dintre capturile sale — asta era tot!

Curând, Olivier auzi pocnind pânzele, gemând uşor carcasa, şi simţi că *Steaua Mărilor* îşi începe călătoria. Hula era foarte slabă. Corabia abia sălta...

Şi asta dură două zile. Olivier fu hrănit, i se dădu să bea, dar nimeni nu binevoi să-i adreseze nici un cuvânt. Însă clipa revanşei sale se apropia.

În seara celei de a doua zile, *Steaua Mărilor* gemu, începu să aibă tangaj, să se legene. Instinctul tânărului nu-l înşelă. Se anunţa o furtună serioasă. În curând se rostogoli pe podea şi trebui să facă nişte manevre iscusite pentru a se propti între două baloturi fixate solid.

Nimeni nu se preocupa de captiv. Echipajul alerga pe punte, cei mai mulţi dintre "oamenii de uscat" se ascundeau, pradă răului de mare.

Corabia cu pânze se înălţa şi cobora, ca nebună.

Spre miezul nopţii, un bărbat înfăşurat într-o manta şiroind de ploaie coborî în cală cu un felinar în mână. Îl căuta pe Olivier de Sauves. Acesta îl recunoscu şi-l chemă. Era căpitanul Tourmentin, care trebui să îngenuncheze spre a se face auzit, atât de zgomotoasă era furia vântului şi a mării. Îi strigă:

— Te voi elibera! Comandantul şi-a adus aminte de tine. Pe o vreme ca asta n-ai niciodată destui marinari. I s-a spus că...

O clipă mai târziu, Olivier de Sauves, cu inima plină de o bucurie sălbatică, îşi dezmorţea membrele şi se întindea. Sufletul său curajos era pregătit.

Agăţându-se, spre a nu cădea, de prima parâmă ce-i veni la mână, Tourmentin îi urlă:

— Un val tocmai a măturat doi muşi şi trei gabieri! Te voi prezenta comandantului, care te va folosi...

Cel care comanda *Steaua Mărilor* era un breton din Saint-Malo[133], pe nume Hervé Cariven. Acum ţinea cârma. Olivier văzu un fel de uriaş, cu capul descoperit, cu barbă albă şi păr cărunt, cu ochii aspri şi cu fruntea brăzdată de trei cute verticale. Două felinare îl luminau cu zgârcenie. Îl cântări cu privirea pe noul-venit.

— Ce ştii să faci? îl întrebă.

— Orice, răspunse Olivier, foarte calm.

Hervé Cariven scuipă în semn de îndoială sau de dispreţ, apoi, curbându-şi spinarea, îi zise în bătaie de joc:

— Ia spune, vrei să-mi ţii locul, micuţule?

— De ce nu?

Brusc, aproape brutal, căpitanul îl privi pe acest bărbat calm şi cu sânge rece şi-i porunci:

— Ei bine! Ia-o, mii de trăsnete!

De zece minute, situaţia corăbiei îl îngrijora. Secundul său, pe care-l trimisese în inspecţie, nu mai apărea. Aruncă priviri neliniştite spre pânza catargului mare pe care n-o mai puteau strânge, din cauza violenţei vântului.

Olivier înţelese spaima căpitanului: catargul putea să se frângă, să răstoarne *Steaua Mărilor* sau, în cădere, să găurească coca.

Tourmentin era viteaz, cu atât mai viteaz cu cât, nefiind marinar, se ştia inutil şi străin în acea noapte tragică. Ţinându-se strâns de o frânghie, rămase lângă Olivier, printre trombele de apă. Gândea: "Un *stăpân* trebuie să dea exemplu."

Cum ar putea fi descrisă acea noapte infernală? *Steaua Mărilor* văzu cum îşi luau zborul, ca nişte batiste întinse pe frânghia de rufe de o spălătoreasă imprudentă, pânzele pe care gabierii nu reuşiseră să le strângă. Corabia părea să fie jucăria mării şi a vântului, care se aliaseră împotriva sa. În aparenţă numai, căci — cu ştiinţa sa într-ale nauticii — Olivier de Sauves ba lăsa bricul în voia furiei valurilor, ba, cu o smucire îndemânatică a cârmei, îl făcea să ia poziţia necesară pentru a nu se duce imediat la fund.

Tourmentin, clănţănind din dinţi sub duşurile repetate şi folosindu-şi foiţele pentru a nu fi luat de valuri ca o pană, nu se

---

[133] *Saint-Malo*: localitate la pura fluviului Rance (nordul Franţei), pe o peninsulă, celebră în secolele XVI-XIX prin luptele dintre corsari şi englezi. Astăzi este mai ales un centru turistic. (n.t.)

putea opri să nu admire sângele rece al *angajatului* său. "Un adevărat om al mării!", gândea.

Nu se mai ştia nimic despre căpitanul Hervé Cariven. Secundul tot nu reapăruse. Violenţa furtunii era atât de mare, încât nici un matelot nu se putea hazarda să meargă până la postul de comandă.

Noapte tragică! Noapte de spaimă!

În interiorul *Stelei Mărilor*, chiar şi "Tovarăşii Broaştei Ţestoase" — rostogoliţi, azvârliţi într-o parte şi într-alta, îngroziţi — îşi puneau nădejdea în Dumnezeu sau recitau Tatăl-nostru şi Ave-Maria.

În cele din urmă se iviră zorile: o lumină cenuşie, murdară, tristă, dezvăluia privirilor Oceanul Atlantic răscolit, cu valuri verzi uriaşe.

Atunci, pentru prima dată după ce luase cârma, tatăl Armellei vorbi. Mai bine spus, strigă:

— Începe acalmia!

Repede, Tourmentin îşi făcu cruce. Ca şi ceilalţi, îşi pusese toată speranţa în îndurarea Cerului şi acum îi mulţumea.

Două ore mai târziu, când Olivier reuşi să comunice cu gabierii, puse *Steaua Mărilor* sub vânt, adică o aşeză cu un bord împotriva vântului lăsând-o în derivă, în aşteptarea evenimentelor.

Aşa cum prevestise tânărul, furtuna se potolea şi, în curând, se putu face bilanţul acelei încercări nocturne.

Căpitanul Hervé Cariven, secundul său, şeful echipajului, doi muşi şi trei gabieri lipseau... *Steaua Mărilor* rămăsese fără căpetenie. Atunci Tourmentin îşi rezemă mâna pe umărul lui Olivier de Sauves şi-i spuse:

— Prin dreptul pe care mi-l dă gradul, îţi încredinţez corabia... nu ştiu pe nimeni la bord care să fie mai demn de această cinste... de această răspundere.

Şi, întorcându-se spre mateloţii care erau de faţă, le explică:

— Este un angajat, dar a condus corabia în ceasurile cele mai grele. Îi datorăm viaţa. Până la sosirea la insula Broaştei Ţestoase, îi veţi da acestui viteaz ascultare oarbă şi-l veţi respecta.

* * *

Din acea clipă, Olivier de Sauves simţi că pentru el începe o viaţă nouă. Trupul i se îndrepta; pieptul îi i respira liber. Vocea îi deveni sigură. Calităţile sale de putere de decizie şi de sânge-rece, bunăvoinţa şi fermitatea sa se putură manifesta. Era născut pentru a fi şef şi se dovedi acest lucru.

Într-o seară, Tourmentin se invită să cineze în îngusta sufragerie a căpitanului.

— Am ajuns să-ţi port o mare stimă — îi spuse încă de la începutul mesei — şi simt că am pentru tine o prietenie care nu se va stinge decât odată cu viaţa mea. Obiceiurile corsarilor nu-mi permit să te proclam aici *matelotul* meu, dar când vom ajunge, îmi voi face raportul. În orice caz, să ştii că pe insula Broaştei Ţestoase te aşteaptă un viitor frumos.

Inima lui Olivier fu mişcată. Fără a se ruşina, îşi şterse o lacrimă.

Surprins, Tourmentin îi luă mâna:

— Plângi? Un bărbat ca tine? Înţeleg... ai fost răpit la Paris?

Cu un semn din cap, tatăl Armellei confirmă, în timp ce ofiţerul piraţilor continuă:

— Şi în Franţa ţi-a rămas o fiinţă dragă? O soţie? O iubită adorată? Nu? Ah! Mă uimeşti!

— Aveam, totuşi, o fetiţă de zece ani... Armelle, fiica mea, spuse cu durere Olivier.

Căpitanul Tourmentin făcu o strâmbătură tristă. Nu prevăzuse aşa ceva. Obiceiul era să se evite pe cât posibil "forţarea mâinii" unor tineri căsătoriţi. Ceilalţi găseau repede, sub cerul tropical, consolări fierbinţi; dar cei ce erau smulşi unei dragoste recente nu-şi reveneau dintr-un astfel de şoc. Unii îşi puseseră, capăt zilelor, alţii se lăsaseră pradă nostalgiei.

— Drace! zise, devenind foarte grav... O fetiţă de zece ani! Drace!

Şi, deodată, luă o hotărâre:

— Ascultă. Îţi vorbesc ca între bărbaţi cinstiţi. Îţi spun că am simpatie pentru tine şi n-o să-mi schimb simţămintele niciodată. Mărturisirea ta mă face să-ţi destăinui şi secretul meu. Mă numesc vicontele de Varcourt, ca stare civilă, iar numele de botez este Gaston. Sunt orfan. În Franţa, deoarece eram cel mai mic dintre fraţi, adică fără bani, mi-am făcut de cap... dar fără a încălca morala sau onoarea. Asta, ţi-o jur!

Ultima niea nebunie — cea mai înţeleaptă — a fost de a mă angaja. Printre piraţii Broaştei Ţestoase am reuşit. Iată-mă căpitan. Sunt bogat şi comand. Influenţa şi averea mea îţi stau la dispoziţie. Acum, te ascult!

Olivier începu să vorbească şi, sobru, ca un om obişnuit cu rapoartele de navigaţie şi cu relaţiile cu armatori dornici să nu ştie decât esenţialul, îi povesti noului său prieten întreaga lui viaţă.

Când încheie, vicontele de Varcourt — sau mai curând Tourmentin, supranumit astfel pentru că spunea foarte des: "Sunt frământat..."[134] — îl privi drept în ochi zicându-i:

— Nu pot să te informez cu privire la unele lucruri care s-au petrecut, pentru că am jurat să respect legile şi obiceiurile care-i guvernează pe "Tovarăşii Broaştei Ţestoase". Dar cred că te pot linişti în privinţa sorţii fiicei tale. Persoana care te-a făcut să cazi în capcană n-a fost influenţată, după părerea mea, decât de cupiditate. Pofta asta de câştig, care i se cunoaşte foarte bine, a împins-o să te despartă de copilul tău pentru a pune mâna pe tine — pe care, de altfel, trebuie să te fi cunoscut, căci se pare că te aprecia dinainte. Tot după părerea mea, doamna respectivă a împuşcat, probabil, doi iepuri dintr-un foc... Tu ai fost primul iepure, iar drăguţa Armelle va fi al doilea... Când va ajunge la vârsta căsătoriei, va fi trimisă pe insula *Broaştei Ţestoase*, spre a deveni soţia unuia dintre noi, potrivit legilor piratereşti.

— Dar noi vom fi acolo, amândoi, pentru a ne spune cuvântul! exclamă Olivier, sărind în picioare.

Tourmentin îl sili să se aşeze:

— Calmează-te! Dacă, după cum sper, te vei face remarcat, dacă devii şef, atunci vei avea dreptul să intervii. Vezi, deci, că ţii în propriile-ţi mâini, încă de pe acum, soarta fiicei tale.

— Din păcate este o speranţă foarte slabă şi, mai ales, foarte îndepărtată, spuse oftând tânărul. Aşteptând ca lucrurile să decurgă aşa cum dorim, vor trece cinci sau şase ani înainte de a-mi putea revedea păpuşa blondă, cea care a reuşit să-mi mângâie văduvia, cea care este singura mea raţiune de a trăi.

---

[134] *Frământat*: în lb. franceză, verbul *se tourmenter* înseamnă *a se frământa, a se îngrijora*. (n.t.)

— Acesta-i adevărul! exclamă Tourmentin, luând amândouă mâinile deznădăjduitului părinte. Trebuie să trăieşti, prietene, pentru ştrengăriţa ta. Aceasta-ţi este datoria. De acum înainte, amintirea Armellei este cea care-ţi va da putere şi te va însufleţi. Fiecare efort al tău te va apropia de ea. Fiecare dintre faptele tale de vitejie va fi sortită să-i sporească fericirea şi bucuria, atunci când vă veţi revedea!

În mod clar, vicontele de Varcourt cunoştea bine o sufletul omenesc. Cuvintele sale curgeau ca un balsam în sufletul rănit şi îndurerat al lui Olivier de Sauves. Această făgăduială reuşi să aducă, dacă nu vindecarea, cel puţin convalescenţa inimii sale de tată.

— Îţi repet că-mi eşti drag, Olivier. Primul Tovarăş care se va duce în Franţa va primi sarcina de a o căuta pe Armelle, spre a te linişti în privinţa sorţii sale.

Capitolul V - Tovarăşii Broaştei Ţestoase

De zile întregi, nesfârşite, grele şi monotone de-ţi venea să plângi, bricul Steaua Mărilor plutea, după capriciul vânturilor, fie alunecând pe valurile liniştite, fie tăindu-le victorios cu etrava sa împodobită cu chipul Fecioarei din Cer, căreia marinarii creştini îi închină frumosul şi blândul imn religios: *Ave Maria Stella*, / *Dei mater alma*[135]...

Uneori, corabia cu pânze a corsarilor plutea în larg — graţioasă şi rapidă pasăre a mării — pe valuri azurii, vibrând toată de plăcere; alteori mergea pieziş, dansând, nesigură, îndepărtându-se de calea sa, stropită de spumă; şi alteori, cu pânzele atârnându-i, ca lovită de paralizie, părea a fi un cadavru de corabie, devenită — deşi încă plutind — jucăria dispreţuită a valurilor...

Acele intervale de timp când vântul nu sufla lungea mult durata călătoriilor; sub tropice, ele puteau dura una sau două

[135] *Ave Maria Stella*, / *Dei mater alma* (lb. latină) = Slăvită fii, Marie. Tu stea, / Tu, maică a lui Dumnezeu... (n.t.)

săptămâni. În astfel de situaţii se instală o plictiseală apăsătoare, agravată şi de căldura înăbuşitoare.

Lăsând echipajul şi pasagerii să-şi înşele timpul jucând cărţi, zaruri, dame sau şah, cei doi noi prieteni, Tourmentin şi Olivier, stăteau îndelung de vorbă. Tourmentin îl iniţie pe Olivier de Sauves în misterele vieţii care-l aştepta de îndată ce *Steaua Mărilor* îşi va arunca ancora.

Vom relata pe scurt confidenţele şi prezicerile căpitanului Tourmentin.

* * *

În marea Antilelor, care — cu excepţia unor perioade de căldură excesivă — ar fi demnă să spele malurile paradisului terestru, se afla întinsa insulă Haiti, pe care spaniolii o numeau Santo-Domingo.

Climatul acesteia este nesănătos. Frigurile galbene sunt aici endemice şi-i atacă mai ales pe europeni. Perioade de zăpuşeală ecuatorială sunt urmate de ploi torenţiale. Asta convine tutunului, porumbului, arborilor de mahon, copacilor din care se extrag vopsele şi o mulţime de esenţe, cunoscuţi sub numele de *lemn din insule*. Cu regimul acesta se împacă foarte bine şi portocalii, ananaşii, bananierii, mangotierii, arborii de cafea şi de cacao, trestia de zahăr şi plantă numită aloc.

Insula aceasta a fost descoperită de Cristofor Columb[136], care venea dinspre Cuba, la 6 decembrie 1492. Trei ani mai târziu, s-a construit acolo un oraş care-a fost numit Santo-Domingo (Sfântul Dominic) şi care a dat numele întregii insule.

---

[136] *Cristofor Columb* (1451?–1506): navigator născut la Genova, ale cărui începuturi şi planuri iniţiale sunt puţin cunoscute. În 1492 a intrat în serviciul Isabelei de Castillia, care i-a încredinţat trei caravele (corăbii cu pânze). După ce a luptat împotriva furtunilor şi a descurajării echipajelor sale, a zărit în cele din urmă pământul, după mai bine de un an. Ajunsese la insula Guanahani (San Salvador), apoi a ancorat în Haiti şi în Cuba (pe care a denumit-o *Hispaniola)* şi a revenit în Spania. Într-o a doua călătorie (1493–1496) a descoperit insulele Sfântul Dominic, Guadelupa, Porto Rico, Jamaica şi coasta sud-estică a Cubei. A treia călătorie l-a adus pe coasta Americii Centrale. La întoarcerea în Spania, regele nu i-a mai acordat credit, aşa încât a murit în mizerie. (n.t.)

La nord de această mare colonie spaniolă se află o insulă mai mică. Primii navigatori care au zărit-o au asemuit-o cu o uriaşă broască ţestoasă de mare, care plutea, nemişcată, pe apele albastre. Era insula Broaştei Ţestoase, al cărei naş a fost Columb.

Insulă are opt leghe lungime şi două leghe lăţime; un canal, lat de cinci-şase mile, o separă de Santo-Domingo. În golf mic permite accesul: aici se află Basse-Terre[137], un port natural în care mâna omului a avut foarte puţin de făcut spre a-l desăvârşi. Aici se puteau adăposti vase cu pânze până la o distanţă de optsprezece picioare de la mal. Era loc destul pentru că zece corăbii de cursă lungă să-şi arunce acolo ancora. În alte părţi nu sunt decât mici golfuleţe, puţin abordabile, sau scobituri inaccesibile în mâlul calcaros.

Louis al XIV-lea l-a trimis în insula Broaştei Ţestoase pe inginerul Blondei, care a făcut din Basse-Terre cea mai importantă lucrare de apărare franceză din mările Antilelor.

"Ţestoasa" nu are râuri, dar în jurul foarte numeroaselor sale izvoare se înghesuie o minunată vegetaţie cu frunziş verde şi strălucitor: smochini, bananieri, palmieri populaţi cu colibri, papagali şi tot felul de alte păsări. Pe apa de culoarea lazuritului, insula pare, din această cauză, verde toată.

Acolo creşte un arbore groaznic, *Hipomane mancenilla*. În mod greşit s-a spus şi s-a scris că cei care dorm la umbra lui nu se mai trezesc. Adevărul este mai prozaic. Fructele sale, un fel de mere mici, secretă un suc extrem de otrăvitor. Indienii îşi înmuiau în el vârful săgeţilor — rana făcută în felul acesta era mortală.

Primii albi care, din neştiinţă, s-au lăsat tentaţi de înfăţişarea acestor mere, au trecut prin chinuri cumplite. Cei care mâncaseră prea multe au murit fără speranţă de scăpare, după suferinţe îndelungate. Cât despre ceilalţi, a trebuit să fie legaţi de un copac, astfel încât să nu bea şi să nu mănânce timp de trei zile.

Steaua Mărilor se îndrepta către Basse-Terre.

Tot ascultându-l pe Tourmentin, Olivier află o mulţime de alte lucruri.

---

[137] *Basse-Terre* (lb. franceză): Pământurile Joase. (n.t.)

— Vei constata, îi spunea prietenul său, că noua noastră patrie este şi cea a crabilor: albi, cenuşii, roz, roşii... Alături de broască ţestoasă, pe care o găseşti acolo din abundenţă, ei constituie providenţa tuturor. Unii maeştri bucătari aşteaptă epoca năpârlirii, când carapacea acestor crustacee devine moale. Frig animalul şi obţin o mâncare regească. Homarii mişună şi ei.

— Fără a declara că sunt un lacom, admise Olivier de Sauves, nu dispreţuiesc mâncarea gustoasă. De aceea, îmi păstrez speranţa că insula Broaştei Ţestoase permite să se varieze meniul obişnuit cu puţină carne: vânat sau păsări.

— Vei fi servit! Avem acolo o grămadă de mistreţi, precum şi porumbei guleraţi. Mistreţii nu prea seamănă cu cei din Europa: sunt mai curând, aşa cum li se şi spune, nişte porci negri sălbatici. Cât despre porumbeii guleraţi, îşi fac atât de multe cuiburi în pădure, încât într-o singură zi poţi vâna şi o sută de astfel de zburătoare.

* * *

La scurt timp după descoperirea Lumii Noi, Spania şi Portugalia şi-au împărţit între ele aceste meleaguri minunate. Steagul albastru cu flori de crin al regelui Franţei flutură într-o bună zi pe insuliţa Broaştei Ţestoase, care fusese dispreţuită de către cuceritori şi, în 1630, vreo sută de francezi se refugiară acolo. Numărul le-a crescut. După felurite peripeţii, au fost recunoscuţi posesori ai insulei, iar regele se interesă de această minusculă aşezare care nu era lipsită de importanţă, căci permitea controlul asupra insulei Santo Domingo.

Insula Broaştei Ţestoase deveni atunci refugiul inviolabil al piraţilor — sau al corsarilor, cum le plăcea să fie numiţi. Ura lor faţă de Spania depăşeşte orice închipuire. Şi explicaţia e că aveau ştiinţă despre toate răutăţile, ticăloşiile, crimele atroce ale acelor hidalgos[138] orgolioşi şi parcă înnebuniţi de aur, de climat şi de exil.

Corsari în vreme de război şi posedând, în această calitate, "scrisori de împuternicire regală" care-i autorizau să atace orice

---

[138] *Hidalgo* (lb. spaniolă) (pl.: *hidalgos)* = nobil spaniol. (n.t.)

corabie inamică, aceşti marinari excelenţi nu se dădeau deloc în lături de a practica pirateria, odată cu încheierea păcii.

Între ei şi spanioli nu era cu putinţă nici un răgaz, nici o iertare. Îndrăzneala piraţilor era mare. Nemulţumindu-se să fie groaza coloniilor portugheze sau spaniole din Antile ori din America, au fost văzuţi apărând în Azore, în insulele Capului-Verde, în lungul coastelor Guineei, şi chiar în Madagascar şi în Indiile Orientale! Şi întotdeauna reveneau la Broasca Ţestoasă, parcă atraşi de un magnet. Nu-i reţinea nici o escală. Nu-i vrăjea nici o privire dulce. Erau făpturi create pentru risc, aventuri şi lupte, pentru viaţa în afara legii.

— La noi nu vei vedea piraţi, îi mai spunea Tourmentin. În confreria noastră, a Tovarăşilor Broaştei Ţestoase, sunt şi mulţi corsari sau vânători. Aceştia ocupă nu numai Broasca Ţestoasă, ci şi partea septentrională a insulei Santo-Domingo, care se află în faţă. După ce i-au exterminat pe indieni, spaniolii n-au putut sau n-au vrut să ocupe această parte a cuceririlor lor. Tovarăşii noştri au prosperat acolo. Este vorba de nişte pământuri necultivate, sălbăticite, în care savană, străbătută de pâraie, alternează cu deşertul sau cu pădurea virgină. Acesta este principalul domeniu al domnilor corsari. Ei se împart în două categorii: vânătorii de bivoli sau boi sălbatici şi vânătorii de porci negri. Primii îşi urmăresc prada pentru pielea din care scot mari profituri; ceilalţi sărează, afumă sau pregătesc carnea mistreţilor după metoda piraţilor, apoi o vând.

— De unde vine numele acesta ciudat: *boucanier*[139]*!*

Tourmentin începu să râdă.

— Este de origine indiană, explică. Unele triburi din Caraibe, exasperate de groaznicele excese ale spaniolilor, îi frigeau — îi puneau la afumat, după cum se exprimau ei — pe prizonierii lor de război. Îi vei vedea la treabă pe oamenii aceştia cumsecade — vorbesc despre Tovarăşi; niciodată n-au fript altceva decât animale ucise la vânătoare.

Olivier replică, înveselit:

---

[139] *Boucanier* (lb. franceză) = corsar. Pentru a lăsa înţelesul paragrafului acesta, cuvântul n-a mai fost tradus, deoarece în lb. română nu există corespondenta familiei de cuvinte respective: *boucàner* = a afuma; *boucanier* = pirat. (n.t.)

— Deoarece te văd că ai chef de etimologie, tare-aş vrea să ştiu şi de unde vine cuvântul *pirat*[140]. Cât despre cel de boucanier, mă întreb dacă nu are origine mult mai simplă. Poate că s-a format de la cuvântul francez *bouc*, care-nseamnă *ţap*. Aşa încât explicaţia ar fi că boucanier-ul este vânătorul de ţapi!

— E posibil. Să revenim la cuvântul *flibustier* sau *pirat*. Cândva, denumirea era *fribustier*, ceea ce vrea să însemne "ostaş hoţ", iar în olandeză se spune *vrybuiter*...

— Iată-mă lămurit — constată amuzându-se tatăl Armellei — şi, dacă amintirea copilitei mele nu mi-ar fi sfâşiat inima, ca o gheară de fier nevăzută, aş saluta cu bucurie insula Broaştei Ţestoase. În fond, acolo te întorci la condiţiile de viaţă liberă aventuroasă, plin de sânge, de aur şi de glorie, din zorii Evului Mediu, când aceia care-au fost primii nobili au trebuit să lupte împotriva barbarilor năvălitori!

— Acolo există, într-adevăr — admise căpitanul — un fel de feudalitate, în care fiecare este legat de celălalt, inferior sau superior lui, prin obligaţii şi interese. Totuşi, să ştii un lucru: piraţii, sau flibustierii, din care şi tu faci parte acum, se leagă doi câte doi printr-o prietenie marinărească. Bunurile sunt puse în comun; se îngrijesc reciproc, în caz de boală sau când sunt răniţi. Oricât de sălbatici am fi, dar se încheie un contract în scris, care se semnează. Acesta se numeşte *chasse-partie*, o deformare evidentă a termenului *charte-partie*[141].

— Şi aşa am ajuns iar la etimologie!

Tourmentin ridică degetul arătător şi spuse cu gravitate:

— Este strict interzis că Tovarăşii să joace între ei. Jocul a făcut să se risipească în câteva ore fructul unei vieţi de muncă şi curaj. A dus la încăierări, la omucideri. Aici, la bord, din cauza monotoniei descurajante a traversării, închid ochii. De altminteri, Tovarăşii noştri nu mizează la cărţi sau la zaruri, decât pe câţiva nasturi de pantaloni. Cât despre hoţie, se pedepseşte într-un mod îngrozitor: vinovatului i se taie nasul, fără vorbă multă, după care este debarcat pe o plajă neospitalieră, fără arme, fără alimente, şi unde nu-i mai rămâne de făcut decât un singur lucru: să moară cât mai repede.

---

[140] *Pirat*: cuvântul francez folosit de autor — *flibustier* — este un sinonim al cuvântului *pirate* şi nu are un alt corespondent în limba română. (n.t.)

[141] *Charte-partie* (lb. franceză) = contract de navlosire. Termenul *chasse-partie* nu are corespondent în lb. română. (n.t.)

Originarul din provincia Poitou izbucni în râs:

— Asta-i grozav! În fond, noi nu trăim decât din furt şi...

Tourmentin făcu o strâmbătură:

— Din furt? Mai curând din cuceriri cu mâna înarmată.

— În plină pace? Hm!

— Noi suntem mereu în război cu spaniolii, prietene. Între ei şi noi nu-i nici o clipă de răgaz!

— Vorbeai despre cuceriri şi despre jocuri... Există anumite cuceriri şi unele jocuri care pot da naştere unor rivalităţi între Tovarăşi...

— Femeile? Dragostea? Am ajuns şi la problema asta! Primul punct: nimeni nu poate ambarca pe corabie o fiică a Evei, fără a risca pedeapsa cu moarea. La noi e interzisă instituţia căsătoriei şi, în general, legile sunt respectate mai bine decât în Europa. Şi încă ceva: fiecare societate are propriul său juriu, care depune jurământ. Dacă nu este posibilă o înţelegere, se decide un duel, cu sabia sau cu pistoletul — singurele arme admise. Confruntarea se opreşte după prima rănire care-l pune pe unul dintre adversari în stare de inferioritate. Reconcilierea este obligatorie. Pentru a reveni la sexul frumos, unii piraţi au sclave indiene sau spaniole. Cei care se căsătoresc cu vreuna dintre puţinele femei care trăiesc pe insula Broaştei Ţestoase sau în partea de nord a insulei Santo-Domingo îşi pierd calitatea de Tovarăş. Devin *locuitori*. De obicei încep să cultive pământul şi trăiesc, fără mari eforturi, din produsele neasemuite ale solului. Astfel de căsătorii sunt mai rare, căci corsarii sau piraţii care s-au lăsat prinşi în lasoul legăturilor sfinte pierd multe drepturi, fără a pune la socoteală independenţa şi liniştea lor. La urma urmelor — trase Tourmentin concluzia — vei trăi, printre piraţi, într-un fel de republică în care toţi se înţeleg că între "fraţi de piraterie", căci la noi, mai puţin ca oriunde în altă parte, nu poţi să te lipseşti de ajutorul altuia. Şi, dacă ne iubim cu toţii, tot astfel îi urâm pe spanioli.

— Dar regele Franţei nu are un reprezentant pe insula Broaştei Ţestoase? obiectă Olivier. Mi-ai spus că există o radă fortificată...

— Acolo îşi are sediul un guvernământ a cărei autoritate este pur formală. Te voi prezenta celui care şi-a primit numirea de la Louis al XIV-lea — un marinar, pe nume Jean Ducasse, căpitan de vas în Marina Regală.

— Un marinar? Am putea să ne-nţelegem!
— Asta-i şi speranţa mea.
— Pământ! Pământ! strigă deodată omul de veghe.
Se zărea Santo-Domingo.

Olivier de Sauves nu începu să priceapă decât atunci când debarcă la Basse-Terre, în faţa unei mulţimi de bărbaţi hipsuţi, cu bărbi până la brâu, purtând pe cap o tichie de pânză şi care nu se despărţeau niciodată de puşca lor de pirat, cât de mult îl ajutase norocul aducând-o pe *Steaua Mărilor* într-o aşa de mare primejdie.

Văzu nişte bărbaţi, răpiţi ca şi el şi care-i slujeau, în calitate de *angajaţi*, pe piraţii aceia pe jumătate sălbatici. Aceştia, datorită vieţii lor aspre, îi tratau cu brutalitate, deseori neomeneşte, pe nefericiţii lor servitori.

Fără a primi — în ciuda denumirii sale — nici un salariu, *angajatul* trebuia să dea dovadă, timp de trei ani, de o supunere de sclav. După trecerea acestui răstimp, stăpânul îi acorda libertatea, îi dădea o puşcă, o tigvă cu pulbere şi o sută de livre de tutun. Angajatul devenea acum corsar şi nu se lipsea de plăcerea de a-l trata în acelaşi fel pe nenorocitul care i se nimerea în subordine.

Angajaţii făceau muncile cele mai grele, treburile cele mai respingătoare. Un gest de nerăbdare, o observaţie, o criză de lenevie foarte naturală în acel climat torid, şi stăpânul reacţiona, după cum avea chef, prin ciomăgeli cumplite, prin biciuiri, şi deseori chiar printr-o lovitură de secure sau de cuţit.

Se povestea, ca pe un lucru normal, următoarea întâmplare atroce: un corsar avea un angajat bolnav de friguri; acesta clănţănea din dinţi şi abia putea merge. Stăpânul l-a silit să se ridice, ca să învârtească o roată de măcinat. Fiindcă nu obţinea viteza dorită, i-a înfipt o secure între omoplaţi.

Un alt *angajat*, proaspăt debarcat, dovedindu-se neîndemânatic în pădurea virgină, a primit din partea unui vânător o asemenea lovitură dată în cap cu patul puştii, încât l-au crezut mort. Câteva ore mai târziu, revenindu-şi în simţiri, nefericitul s-a pomenit pierdut în sălbăticia de nepătruns a pădurii. Din fericire, unul dintre câinii stăpânului său rămăsese lângă el. Prezenţa acestui prieten patruped l-a făcut pe *angajat* să-şi recapete curajul. Amândoi au rătăcit zile, săptămâni, luni întregi... Câinele descoperea purceluşi negri nou-născuţi. Ambii

au trăit mâncând acea carne crudă. Într-o zi cei doi rătăcitori au găsit nişte căţeluşi sălbatici, apoi nişte pui de mistreţ: omul i-a crescut. Şi aşa, în mijlocul acestei turme ciudate, a fost întâlnit, după mai bine de un an, de nişte corsari plecaţi la vânătoare. Nefericitul era în pielea goală. Obişnuinţa de a nu mai consuma decât carne crudă îi modificase în aşa hal stomacul, încât îi era foarte greu să digere carne fiartă sau friptă.

* * *

Chiar în ziua în care *Steaua Mărilor* îşi aruncă ancora, Tourmentin îi spuse lui Olivier de Sauves, strângându-i braţul:

— Te voi prezenta şefului nostru, cel mai ilustru dintre piraţi, cel puţin până acum. Este un bărbat extraordinar şi căruia, aici, i se spune Monbars Exterminatorul. El este singurul care are puterea de a te scuti de cei trei ani de sclavie.

Apoi îi dădu câteva informaţii utile privitoare la acel teribil aventurier.

Monbars aparţinea unei familii nobile din Languedoc[142] şi primise o educaţie rafinată şi o învăţătură foarte elevată. La colegiu fiind, citise istoria cuceririi Americii şi scrierile lui Las Cases[143], care descriau abuzurile oribile ale spaniolilor.

Fire năvalnică, generoasă, fu cuprins de o asemenea ură împotriva oricărui supus ai regilor Castilliei şi Aragonului, încât, într-o zi, în timp ce juca într-o piesă le teatru, ascultându-şi camaradul care avea rolul unui spaniol îngâmfat şi lăudăros, uită cu totul de sine, tăbărând asupra lui, îl năuci cu lovituri de pumn, şi l-ar fi strâns de gât dacă nu s-ar fi intervenit energic.

Ceva mai târziu, aflând că din nou izbucnise un război între Franţa şi Spania, fugi din casa părintească şi se duse la Le Havre, la un unchi al său, căpitan în Marina Regală. Tocmai

---

[142] *Languedoc*: ţinut din vechea Franţă, situat la sud de Guyenne şi la nord de Rousillon, cu capitala Toulouse. Îşi trăgea denumirea de la limba vorbită de locuitorii săi *(la langue d'oc)* şi căreia i se datora unitatea ţinutului. (n.t.)

[143] *Las Cases* (Emmanuel, conte de) (1766–1842): istoric francez. L-a însoţit pe Napoleon Bonaparte în exil şi a redactat Memorialul de la Sfânta-Elena. Este posibil ca autorul să fi făcut o uşoară confuzie, căci evenimentele relatate se întâmplau în timpul domniei lui Louis al XIV-lea (1654–1715), înainte de naşterea lui Las Cases. (n.t.)

atunci se pregătea de plecare o corabie cu corsari... Ofiţerul obţinu înrolarea nepotului său.

Cu începere de atunci, Monbars deveni cumplit. Când se semnală un vas spaniol, fură nevoiţi să-l închidă în cabină pe tânărul din Languedoc — era atât de surescitat, încât au crezut că înnebunise.

Când a bubuit tunul, Monbars, spumegând de furie, a spart uşa cabinei. Nu i-a trebuit decât o clipă pentru a ieşi pe punte, a lua sabia unui mort şi a sări la bordul corăbiei spaniole. Acolo, urlând, strigând, râzând, tăind, doborând, străpungând, apăru, plin de sânge, printre răniţi şi cadavre, ca un înger nimicitor.

Captura a fost mai mult decât bună: în afară de baloturi de bumbac, de mătase, de covoare, de butoiaşe cu tămâie şi cui soare, au găsit o casetă grea, blindată cu fier. Conţinea o grămadă de diamante brute.

Unchiul era încântat; Monbars nu avea bucurie mai mare decât să numere morţii. Nu visa decât alte hecatombe.

Abia sosise pe Insula Broaştelor Ţestoase, că li se şi impusese drept conducător unor corsari din nordul insulei Santo-Domingo, care aveau a se plânge de rivalii lor spanioli, *lanceros*. Urmară nişte măceluri de nedescris, care-l făcură pe implacabilul tânăr din Languedoc să delireze de bucurie. De nenumărate ori a declarat că acea zi a fost cea mai frumoasă din viaţa sa!

Dar Monbars, care dovedise astfel, încă de la început, calităţile sale de şef, s-a distins mai ales în chip de corsar. La cea de a doua încăierare a sa cu corăbii spaniole, alături de unchiul său, acesta se scufunda trăgând după sine în adâncurile abisului trei vase inamice. Monbars l-a răzbunat. A capturat două corăbii cu pânze, nou-nouţe şi rapide, formidabil de bine echipate, şi a poruncit că echipajele lor să fie aruncate peste bord.

Cariera sa continuă în felul acesta, strălucitoare şi, feroce. Era înconjurat de un contingent de indieni.

Monbars locuia într-un fel de colibă tapisată cu piei, plină de arme şi amintiri din luptele sale, printre care se amestecau obiecte de aur şi săgeţi, ancore şi statui religioase, tablouri şi peruci spaniole însângerate; "O harababură ciudată", îşi spuse Olivier, privind toate acestea.

Tatăl Armellei văzu în faţa sa un gascon pur-sânge: vioi, cu gesturi iuţi, cu flăcări în ochi. Monbars avea prestanţă şi vigoare.

Nu binevoi să-şi arunce privirile asupra necunoscutului, amărâtul acela de *angajat* pe care i-l aducea Tourmentin, cu care se îmbrăţişa. Teribilele sprâncene se zbârliră brusc în clipa în care căpitanul îşi lăudă prietenul.

Abia atunci Monbars, fără a-l privi pe Olivier de Sauves, se osteni să spună:

— Să comanzi un bric pe furtună nu-i, la urma urmei, chiar aşa mare scofală! O mulţime de oameni se pricep la asta. Ceea ce mă interesează este abordarea. Sunt de acord să-ţi îndeplinesc cererea pentru a-ţi face un serviciu, Tourmentin. Dacă insişti, omul acesta va fi *matelotul* tău, fără a-ţi fi fost *angajat* pe durata celor trei ani fatidici. Dar...

Se opri şi-l măsură cu privirea pe Olivier de Sauves, care rămăsese în picioare, stând drept şi mândru.

— Mai întâi, îi trebuie un nume, Odată ce vine la noi, fiecare îşi pierde numele de familie. Are înfăţişare de flamand[144], cu tenul lui trandafiriu, cu ochii albaştri şi cu mustaţa blondă... Îi voi zice, deci, Flamanco.

Şi, adresându-se gentilomului din Poitou, îi spuse cu vioiciune:

— Imediat după ce *Steaua Mărilor* îşi va fi descărcat mărfurile, va fi sub ordinele tale. Dacă dai greş, aşteaptă-te să fii spânzurat de catargul cel mare al corăbiei. Noroc, Flamanco!

Şi îi întinse mâna.

Olivier o luă, o strânse şi începu să râdă.

— Ce te-a apucat? îl întrebă aspru Monbars.

— Îmi este permis, spunându-vă totodată...

— Spunându-ţi, îl corectă corsarul.

— Spunându-ţi cât îţi sunt de recunoscător, reluă vorba Olivier, şi asigurându-te de curajul meu, îmi este permis să te întreb dacă voi fi singurul stăpân la bordul vasului meu?

— După Dumnezeu, da!

— Şi voi fi unicul judecător al faptelor mele?

— Ţi se cere doar atât: să aduci pe insula Broaştei Ţestoase capturi importante.

— Vei fi mulţumit!

---

[144] *Flamand*: locuitor al Flandrei.

— Gândeşte-te la ştreang!

* * *

Trei luni mai târziu, la Basse-Terre Flamanco nu mai era denumit decât cu porecla măgulitoare de: "gentilomul mărilor".

Este necesară o explicaţie.

La patru zile după întrevederea sa cu Monbars, Exterminatorul, fostul târâie-spadă din Târgul de Angajări se instala la bordul *Stelei Mărilor* în tovărăşia nedespărţitului său Tourmentin. Constatase deja că bricul conţinea un armament serios, constând în tunuri şi caronade[145]. Făcu o inspecţie amănunţită a mijloacelor de atac şi de apărare ale corăbiei.

Îi fu dat un echipaj nou, pe care-l întări o trupă — groaznică la vedere — de băieţi zdraveni, apţi să mânuiască puşca de pirat şi securea de abordaj.

Când totul fu pregătit, se semnă un contract de navlosire, în care era prevăzut totul. Căpitanul trebuia să fie ascultat orbeşte. Cu această excepţie, la bord domnea egalitatea. O egalitate împinsă atât de departe, încât la masă un pirat oarecare putea să revendice porţia comandantului, dacă i se părea că este preferabilă faţă de propria-i raţie.

Beneficiile erau puse în comun, dar trebuiau înapoiaţi banii celui care făcuse cheltuielile necesare expediţiei, în cazul respectiv, lui Tourmentin. Un premiu de o sută de monede de argint îl recompensa pe cel care-l descoperea şi-l semnala pe inamic.

În "Societatea" astfel alcătuită, rănile era indemnizate potrivit unui tarif bizar. Mâna dreaptă, braţul drept sau un picior pierdut valorau două sute de piaştri[146] sau două sclave; pierderea ambelor braţe sau a celor două picioare — şase sute de piaştri sau şase sclave, etc... Faptele eroice erau răsplătite cu dărnicie, iar orice dovadă de devotament era şi ea tarifată. Orice corabie cucerită aparţinea căpitanului.

Olivier dădu semnalul de ridicare a ancorei cu o inimă cu atât mai bucuroasă, cu cât — departe de a face pe piratul — el

---

[145] *Caronadà*: tun mare din fontă, folosit în marină şi pus la punct în 1774, în localitatea Caron (Scoţia), de unde i-a derivat denumirea. (n.t.)

[146] *Piastru*: unitate monetară principală sau divizionară din mai multe ţări, ca de exemplu Turcia, Egipt, Indochina, Siria, etc. (n.t.)

primise scrisori de împuternicire, în alb, semnate de către rege. Devenea astfel un auxiliar al marinei franceze, căci războiul tocmai fusese declarat între Franţa, Spania şi Olanda.

Tânărul avea să inaugureze un mod destul de neobişnuit de a naviga. De cum văzu dispărând la orizont crestele verzi ale insulei Broaştei Ţestoase, începu să hot repete în jurul său: "Politeţea este un lucru mare... poţi obţine multe prin politeţe!"

Auzind astfel de fraze, Tovarăşii se priveau miraţi. Este uşor de ghicit că purtările frumoase şi curtoazia nu erau printre principalele lor preocupări... Tourmentin râdea în sinea lui. Fără a şti nimic despre intenţiile matelotului său, îi acordă o încredere deplină.

Între timp, Steaua Mărilor — favorizată de o briză bună — alunecă în lungul coastei insulei Santo-Domingo, trecea pe lângă Porto-Rico şi se îndrepta spre sud-est. Olivier de Sauves pornea cu îndrăzneală pe drumul urmat de obicei de marile flote ce veneau din Spania.

Piraţii atacau rareori în partea aceasta, căci galioanele regale însoţeau vasele de marfă pline cu făină, mătase, in şi mai ales cu monede de aur şi argint. Să ai de-a face cu o *armadilla*, cu alte cuvinte cu o escadră de război, nu era prea tentant pentru amatorii de lovituri îndrăzneţe şi rapide.

Şi iată că într-o dimineaţă cu un cer albastru plin de peşti zburători, Tovarăşul cocoţat în postul de observaţie din vârful catargului semnală:

— Armadilla la orizont!

Avertizat, tatăl Armellei se repezi la cârmă. O privire aruncată în larg îl lămuri — se pregătea o luptă crâncenă. Ordonă să se întindă toate pânzele şi bricul pluti cu toată viteza, despicând uşor valurile, spre a da târcoale flotei inamice.

Tourmentin declară:

— Mă cam frământ... Oare nu vom avea de-a face cu adversari prea puternici?

Olivier zâmbi:

— Ar fi nepoliticos să ne grăbim spre o victorie sigură. Ai încredere în mine. Înainte de prânz, galioanele acestea vor dansa. Măcar unul dintre ele va sfârşi prin a se răzleţi de flotă.

Şi asta fu exact ceea ce se întâmplă. Către orele unsprezece, marea se înverzi şi făcu valuri mari. Vântul se răcori. Din acel moment, frumoasa ordine a armadillei se strică.

În astfel de cazuri, fiecare căpitan se descurcă aşa cum poate şi are nevoie de câmp liber pentru a manevra.

La prânz, orizontul părea să se fi curăţat de pânze.

Totuşi, matelotul de veghe semnală cu glas triumfător:

— Corabie!

— În care parte?

— În vânt către noi!

Glasul lui Olivier răsună, limpede:

— Atac!

Şi imediat urmă semnalul atât de aşteptat de către Tovarăşi: "Pregătire de luptă!"

Steaua Mărilor se năpusti asupra prăzii sale: un galion nou-nouţ, purtând pavilionul atât de nesuferit, înălţat pe catargul mare.

Olivier îi încredinţă cârma unuia dintre cei mai buni marinari ai săi, poreclit Vânt-în-Pupa; îi chemă pe punte pe cei optzeci de Tovarăşi păroşi, bărboşi, înarmaţi cu puşti şi securi, şi le spuse:

— Zâmbetele sunt mai bune decât insultele.

Şi, când vasul spaniol fu în bătaia vocii:

— Domnilor, le strigă, suntem oameni cumsecade şi vă dorim o viaţă lungă şi fericită... Dar, pentru a ne permite să vă păstrăm existenţa, trebuie să ne ajutaţi un pic... Ne este foame... vrem făină... suferim de sete fiindcă, la bord, nu mâncăm decât iepure sărat... Suntem foarte săraci şi...

Salută, cu boneta în mâna dreaptă:

— Între un gentilom şi un hidalgo se cuvine, nu-i aşa, ca politeţea...

În spatele său, nerăbdători, corsarii se jucau cu puştile... Iar spaniolii cunoşteau precizia uimitoare a unui astfel de tir. Căpitanul spaniol apăru la balustradă de la babord, îşi scoase pălăria şi declară:

— Domnule, aveţi dreptate. Între oameni bine crescuţi, o înţelegere este întotdeauna posibilă.

Şi se petrecură nişte lucruri uluitoare: în două ore, tot ce era mai preţios pe galionul duşman fu transbordat chiar de către mateloţii spanioli, fericiţi să scape aşa de ieftin şi promiţându-şi să aprindă luminări în faţa Madonei, la prima escală.

Tovarăşii nu erau mai puţin încântaţi de această aventură. Cu excepţia lui Monbars şi a altor câtorva, le plăcea destul de

mult, după cum este lesne de înţeles, profitul fără riscuri, şi străbăteau mările nu atât pentru glorie cât pentru câştiguri.

Începând de atunci, Olivier continuă să folosească politeţea, şi niciodată nu fu făcut de ruşine. De altfel, cei optzeci de voinici ai săi îi întăreau propunerile politicoase.

Şi iată cum a debutat Flamanco şi pentru ce n-a mai fost poreclit decât "gentilomul mărilor".

Capitolul VII - Mariposa

Numele de Flamanco fu în scurt timp aproape la fel de strălucitor ca cel de Monbars, dar din motive contrare. Exterminatorul număra cu o bucurie înspăimântătoare cadavrele spaniolilor şi prea puţin se interesa de câştiguri; "gentilomul mărilor" — lucru nemaiauzit — nu ucidea, dar aducea la Basse-Terre tot ceea ce doreau locuitorii, corsarii şi piraţii: făină, stofe, arme, aur, argint şi pietre preţioase.

Asociaţii săi îl adorau pentru curtoazia lui extraordinară şi pentru că găsise mijlocul de a-i îmbogăţi fără să îi se găurească pielea sau, aşa cum spuneau, fără a fi "doborâţi". Sistemul politicos inaugurat de tânărul din Poitou era tot atât de bun ca şi altele, căci în şase luni Flamanco şi Tourmentin strânseseră o avere frumuşică.

Dar Olivier se gândea deseori la fiica sa şi se temea ca ea să nu fi fost trimisă pe insula Broaştei Ţestoase — biată pradă dată pe mâna acestor cavaleri ai pirateriei.

În zadar Tourmentin, confidentul său, încerca să-l liniştească:

— Cât despre mine, pentru prima dată nu mă frământ. Iată-te celebru aici, consacrat! Vei fi ascultat. Dacă, într-o zi, iubita ta fiică ar fi expediată încoace spre a fi vândută, ai avea oricând posibilitatea fie de a o cumpăra tu însuţi, fie de a plăti o despăgubire serioasă Tovarăşului care ar vrea s-o aibă.

— Dar, sărmanul meu Tourmentin, dacă cu aş fi pe mare în momentul în care ar debarca? Dacă până atunci voi fi ucis? S-ar putea să cădem într-o capcană, la ieşirea dintr-o furtună sau dintr-un nor de ceaţă! S-ar putea ca politeţea să nu dureze

mereu... Eu nu sunt omul care să facă tunurile să tacă, atunci când trebuie să vorbească, nici nu ezit să mă a vânt în luptă, cu sabia de abordaj în mână.

Atunci Tourmentin se izbi peste frunte:

— Am o idee! Putem aranja treaba asta.

Dar nu vru să spună mai multe.

* * *

Două zile mai târziu, Tourmentin i se adresă cu glas voios matelotului său:

— Guvernatorul ne aşteaptă! Fără îndoială, vrea să-ţi spună lucruri foarte plăcute, deoarece Monbars i-a vorbit mult despre tine.

Jean Ducasse avea la vremea aceea patruzeci şi doi de ani şi era ofiţer de navă. De un an reprezenta, în faţa piraţilor, autoritatea regală. Prestigiul său, deja mare în acel moment, avea să crească încă. Născut în Béarn, devenise încă de foarte tânăr o atracţie deosebită faţă de tot ceea ce era în legătură cu maică; la paisprezece ani, neputând rezista glasurilor captivante ale sirenelor, se angajase la marină. La douăzeci şi nouă de ani trăise bucuria neînchipuită de a i se încredinţa, în numele regelui, comanda unui vas de război.

Comandantul Ducasse locuia în portul Broaştei Ţestoase, căci Basse-Terre — zona cea mai aglomerată a insulei — nu-i putea oferi guvernatorului o locuinţă a decentă. Oraşul acesta — dacă-i putem da un astfel de nume impunător — consta în *ajupas*, un fel de cabane făcute din scânduri şi crengi, în care locuiau câţiva corsari, şi în *case* ale "locuitorilor", denumite *colibe*.

Colibele erau construite din crengi de arbori bifurcate, tăiate cu fierăstrăul şi înfipte în pământ. Pe dinţii furcii se punea o bucată de lemn numită *creastă*. De jur-împrejur, alte furci, mai puţin înalte, iar pentru a umple golurile se băteau în cuie scânduri sau *traverse*. Apoi se căptuşea totul cu frunze de palmier, de stuf sau de trestie de zahăr.

Un fapt curios: locuitorii nu dormeau în aceste colibe, ci în exterior, la adăpostul unui gard făcut din scânduri de palmier; culcuşurile lor, aşezate pe nişte furci, la două sau trei picioare deasupra solului, erau prevăzute cu saltele umplute cu frunze

de bananier. Un cort din pânză le apăra somnul de noapte sau siesta.

Spre deosebire de Basse-Terre, portul în care locuia comandantul Ducasse era imaginea confortului, dacă nu chiar a luxului.

Guvernatorul purta perucă, o haină brodată, ciorapi de mătase şi spadă de gală, exact ca şi cum ar fi urmat să se ducă la Versailles, sau chiar la vreo frumoasă prietenă.

Jean Ducasse îi primi foarte bine pe Tourmentin şi pe Flamanco. După ce-i pofti să ia loc şi după ce porunci să se aducă băuturi răcoritoare, se adresă tatălui Armellei în următorii termeni, contrastând puternic cu uzanţele pirentereşti:

— Domnule, l-am auzit vorbind despre dumneavoastră pe domnul de Monbars, şi vă mărturisesc deschis că mi-aţi câştigat simpatia. Am regretat tribulaţiile dumneavoastră, v-am admirat curajul, v-am lăudat moderaţia. Astăzi deplâng faptul de a şti că un bărbat atât de galant, un marinar aşa de experimentat şi atât de îndrăzneţ trăieşte într-o continuă supărare. A fi despărţit de o fiică iubită cu duioşie şi care este încă la o vârstă fragedă e negreşit mai dureros decât să plângi pierderea unei soţii sau a unei metrese. Consolaţi-vă. Cred că în curând o veţi putea revedea pe adorata dumneavoastră Armelle!

De aici înainte, conversaţia se desfăşură sub semnul curtoaziei şi al prieteniei, ceea ce-l făcu pe Olivier de Sauves să-i mai vină inima la loc, cum se spune. Cu excepţia lui Tourmentin, care nu uita că se născuse viconte Gascon de Varcourt, contactele plăcute erau rare intre gentilomul din Poitou şi Tovarăşii Ţestoasei.

Comandantul Ducasse îi dădu informaţii preţioase.

— De câteva săptămâni sunt în legătură cu Versailles-ul, precum şi cu domnul de Pointis. Acest ofiţer nu este lipsit de merite... Născut baron, devenit comandant de escadră, de un curaj admirabil, a ştiut să se facă remarcat de către şefi încercaţi, de talia domnului de Duquesne[147] şi a domnului de Tourville[148]. Dar mi se spune şi că este ambiţios, fără scrupule,

---

[147] *Duquesne* (Abraham, marchiz de) (1610–1688): marinar francez. În urma numeroaselor sale campanii încununate de succes (Syracusa, Tripoli, Alger, Genova etc.), Louis al XIV-lea i-a oferit bastonul de mareşal dacă renunţă la Calvinism. A refuzat. (n.t.)

[148] *Tourville* (Anne de Cotentin, conte de) (1642–1701): mareşal al Franţei.

intrigant şi foarte lacom de bani şi de distincţii. Şi-a pus în minte să realizeze un plan măreţ: să lovească de moarte America Spaniolă şi să facă astfel încât acolo să fluture drapelul cu flori de crin al Majestăţii Sale. Se pare că cei de la Versailles n-ar vedea cu ochi răi această ofensivă, dar că pentru a o realiza la scară mare ar mai fi necesari ceva bani. Aşa stau lucrurile în prezent. Dacă vor deveni mai precise, voi trimite în Franţa un om de încredere, pentru că regele să afle ceea ce trebuie să ştie. Trimisul meu va avea instrucţiuni foarte clare pentru a o căuta pe domnişoara de Sauves şi a i-o aduce tatălui său.

Olivier ieşi de la audienţă cu inima plină de bucurie. Pentru prima dată, după luni îndelungate, speranţa îl atinsese cu aripa sa.

* * *

Peste câteva zile, *Steaua Mărilor* plutea, îndreptându-se către golful Mexicului, împinsă de un vânt din pupa, în căutarea vreunei prăzi. Ca de obicei, Tourmentin se frământă puţin.

— Până acum am avut prea mult succes, îi spuse lui Olivier, care înălţă din umeri. Nici un mort, nici măcar un...

Fraza fu întreruptă brusc. Omul de veghe tocmai semnalase o pânză.

Olivier declară:

— O să-i prezentăm politeţuri!

Cu porta-vocea la gură, dădu obişnuitele comenzi de pregătire.

Dar inamicul se arătă neîncrezător. Văzuse, oare, prin lunetă, fluturând pe catargul mare al *Stelei Mărilor* pavilionul piraţilor — o bucată mare, pătrată, de pânză albă, împărţită în sferturi, în fiecare din acestea fiind reprezentată o ţestoasă neagră, pentru a reaminti totodată Franţa şi vizuina corsarilor? Îşi înălţă toate pânzele şi încercă să fugă. Olivier spuse zâmbind:

— Căpitanul acesta este un bun marinar, dar şi-a găsit naşul!

Luă cârma şi ordonă "toate pânzele sus".

Deodată, căpitanul Tourmentin îi atrase atenţia:

A luptat împotriva piraţilor barbari: a slujii sub Duquesne, a învins flota anglo-olandeză în 1690, a fost înfrânt la La Hougue (1692) şi a câştigat bătălia de la capul Sf. Vincent (1693). (n.t.)

— Dracii ăia au pus o ambarcaţiune pe apă... În ce scop?

— Poate că-i o cursă, replică Flamanco. Să fim prudenţi!

Şi cârmi drept spre barcă.

Aceasta era plină cu femei tinere care scoteau strigăte de disperare, plângeau că nişte Magdalene[149] sau se lăsau pradă unor groaznice crize de nervi.

— Laşii! strigă mânios Olivier. Şi-au închipuit că ne pot atrage servindu-ne această pradă voluptuoasă! Cum să rămâi politicos cu astfel de ticăloşi?! O singură replică este posibilă...

Tourment în înţelese şi dispăru.

Steaua Mărilor depăşi barca în care se tânguiau frumoasele fete, făcu volta, se aşeză cu coca spre spanioli şi glasul lui Tourmentin răsună, puternic, peste liniştea mării:

— Foc!

Bricul scuipă flăcări şi fier şi se învălui în fum. Când acesta se risipi, Flamanco scoase un strigăt de bucurie:

— L-am atins! Cu siguranţă cârma i-a fost ruptă de o ghiulea!

Jos, în sala tunurilor de la tribord, servanţii dezbrăcaţi şi păroşi manevrau cu înverşunare ştergătorul-perie pentru curăţirea ţevii. De când îi comandă Flamanco, acum era prima dată când făcuseră să vorbească pulberea şi nu-şi doreau altceva decât să-i mai simtă mirosul îmbătător. Râdeau şi strigau:

— Gata, căpitane! O luăm de la capăt?

Tourmentin fu nevoit să le mai potolească înflăcărarea. Trebuiau să aştepte ordinul căpitanului. La ce bun să trimită pe fundul mării o captură care-ar putea fi foarte bună?

De altminteri, pe punte, puşcaşii intrau şi ei în horă. Ajungând la o distanţă suficientă pentru rază de acţiune a puştilor, Flamanco — prea puţin păsându-i dacă ar primi în coca bricului său o ploaie de proiectile de-ale adversarului (o goeletă mare) — le ordonase asociaţilor săi să tragă.

---

[149] *Magdalena* (Sf. Maria-): femeie iudee, născută la Magdala, sora Martei şi a lui Lazăr cel înviat din morţi. Aflând despre minunile săvârşite de Isus; Maria-Magdalena s-a căit pentru păcatele ei trecute, urmându-l cu credinţă. A asistat la patimile Mântuitorului şi la punerea Sa în mormânt. Locuţiunea din lb. franceză: "A plânge ca o Magdalenă" se referă la lacrimile ei de pocăinţă şi înseamnă a plânge foarte mult, a-şi vărsa toate lacrimile. (n.t.)

Imediat, pavilionul Spaniei fu coborât. Inamicul se preda fără luptă.

Fu chemat Tourmentin.

— Îţi las în sarcină restul, îi spuse prietenul său. Urcă la bord. Fii aspru. Nu lăsa nimic preţios acestor oameni care au comis fapta nedemnă de a ne preda sexul frumos... Cât despre mine, mă voi ocupa de micuţele acelea, care-mi fac milă.

În sinea sa, Tourmentin gândi: "De data aceasta, aş greşi dacă m-aş frământa."

* * *

Făcând volta şi manevrând din cauza direcţiei proaste a vântului, *Steaua Mărilor*. Încărcată mai-mai să se scufunde, puse capul spre Santo-Domingo. Spaniolilor — atât de puţin galanţi şi aşa de laşi — nu li se lăsase decât strict cămaşa de pe ci, nişte butoiaşe cu apă şi câteva alimente. Cu coada-ntre picioare, fuseseră nevoiţi să transbordeze pe bricul corsar tot ceea ce avea o oarecare valoare sau ar fi putut prezenta vreun interes.

Tourmentin a urmărit că mutarea lucrurilor să se facă cu grijă. Apoi, căpitanul goeletei — un castillian slab şi chel, cu tenul galben-verde — auzi acest îndemn:

— În rugăciunile dumneavoastră, mulţumiţi-i Gentilomului Mărilor, care ne comandă. Fără nedezminţita sa politeţe aţi fi fost împuşcat sau aruncat în mare, señor, cusut într-un sac şi cu o ghiulea zdravănă legată la picioare! Purtarea dumneavoastră faţă de acele doamne merita o pedeapsă exemplară.

* * *

Acum este noapte. O noapte foarte luminoasă, pe care nu ţi-o închipui nici privind cele mai frumoase bolţi cereşti din Europa. Olivier de Sauves visează, rezemat de balustrada de la tribord, privitul valurile fosforescente. Îşi aminteşte de Françoise de Rumelle şi de sărutările ei. Lacrimi de înduioşare îi umezesc genele. De când ea doarme în pământ, el nu mai ştie ce înseamnă mângâierile de femeie. O clipă, în scară în care omul cu cicatricea l-a condus la patroana *Viţelului-care-Suge*, fusese sfâşiat de dorinţa de a regăsi astfel de sentimente.

În această după-amiază, aceeaşi dorinţă a revenit atunci când s-a apropiat de barcă plină de femei. Atrăgătoare încărcătură! Erau cam treizeci la număr, toate tinere, toate frumoase, abia îmbrăcate, din cauza căldurii şi, desigur, a grabei cu care au fost coborâte de pe goeletă. Una dintre aceste sărmane făpturi, nebună de spaimă, se aruncase în mare văzând chipurile brutale ale corsarilor. Olivier a scos-o imediat din valuri. Ea l-a implorat: "Nu mă ucide!" Şi a simţit-o lăsându-se grea în braţele sale: un leşin...

De îndată ce reveniseră la bord, a adus-o în propria-i cabină şi a trimis să fie chemat doctorul.

Era o brunetă foarte frumoasă, cu un trup svelt şi graţios... Olivier revede în amintire părul ei atât de lung, aproape albastru, mâna ei de copil, pieptul ce se zbătea, dinţii sidefii...

Dac-ar vrea, acea mică minune ar fi a lui, sclava lui. Îi aparţine. Legile piratereşti sunt clare.

Dar Flamanco are o fire tandră, delicată. Sensibilitatea lui deosebită îl împiedică să se poarte ca un pirat. Căci — aşa cum ghicim — *Steaua Mărilor*, care alunecă sub aştrii tropicali, a devenit o navă a dragostei... Toţi bărbaţii care nu sunt de cart, acum râd, beau şi cânta. Vinul spaniol curge în valuri. Câteva prizoniere dansează în sunetul tamburinei şi al castanietelor naţionale.

Chiar şi Tourmentin s-a închis în cabina sa împreună cu o blondă fermecătoare.

Deodată, Gentilomul Mărilor tresare. Pe mâna sa s-a aşezat uşor o altă mână. Lângă el stă fată brunetă pe care a salvat-o. Ochii ei lucesc. Îi zâmbeşte.

— Domnule comandant, spuse cu un glas cald, în franceza cea mai curată, am venit să-mi exprim întreaga recunoştinţă... Doctorul m-a ajutat să-mi revin în simţiri. A stat puţin de vorbă cu mine... De la el am aflat multe lucruri... Purtarea dumneavoastră mă mişcă nespus... Sunteţi, cu adevărat, unul dintre francezii cu maniere cavalereşti care...

Jenat, tânărul schimbă subiectul conversaţiei, spunând:

— Vorbiţi foarte bine limba mea maternă. Sunteţi, poate, o supusă a Regelui-Soare?

Tânăra începu să râdă.

— Nu, şi regret. Sunt din Spania şi mă numesc Mariposa Granda. Tatăl meu era argat de vânătoare la Versailles, la un

mare senior, contele de Montboron. Aşa se explică faptul că vorbesc cu uşurinţă limba lui Molière[150] şi a lui Racine[151].

Mariposa îşi retrase mâna, dar nu-l împiedică pe Olivier să i-o reia. Îi povesti viaţa ei, ceea ce adesea constituie preliminariile unui abandon total. După moartea domnului de Montboron, argatul se reîntorsese în Spania, unde-l aştepta o mică moştenire. Văduv fiind, până atunci fusese liniştit şi sobru când deodată începuse să caute tovărăşia femeilor uşoare şi să bântuie cârciumile. Într-o dimineaţă fusese adus acasă horcăind, vânat, cu spume la gură, cu o *navaja*[152] împlântată între coaste…

Mariposa trăise timp de un an din rămăşiţele moştenirii, apoi fusese sfătuită să plece în Mexic. I se spusese că acolo îşi va găsi cu uşurinţă un soţ.

— Cunoaşteţi urmarea, domnule comandant…

Olivier se destăinuie, la rândul său. Îi vorbeşte Mariposei Granda ea unei prietene. Oare din cauza bucuriei de a discuta cu o femeie care cunoaşte Parisul şi Versailles-ul? Oare din cauza tulburării pe care i-o produce acest contact feminin?

Iar fata îl ascultă şi ea, ca o prietenă. Poate chiar mai mult decât ca o prietenă, căci atunci când însoţitorul ei o evocă pe Armelle, spaniola îşi pune uşor capul pe umărul lui…

Olivier a tăcut. Obrazul Mariposei îl atinge pe al său, pe care şi-l rade cu grijă în fiecare dimineaţă. Deodată, o gură focoasă o caută pe a sa şi rămâne acolo.

— Te iubesc, te iubesc! gângureşte Mariposa.

Şi simte că i se cuprinde mijlocul, că este ridicată, dusă… Irezistibilul instinct a pus stăpânire pe tânăr… Dar la uşa cabinei lui se opreşte brusc. Amintirea Armellei îl chinuie. Poate că, într-

---

[150] *Molière* (Jean-Baptiste Poquelin, zis) (1622–1673): autor de comedii francez. Protejat de Louis al XIV-lea, a organizat — creând punerea în scenă — spectacole la Curte. A scris comedii excelente, printre cele mai celebre fiind: *Mizantropul*, *Doctor fără voie*, *Avarul*, *Georges Dandin*, *Tartuffe*, *Bolnavul închipuit*, *Vicleniile lui Scapin*. (n.t.)

[151] *Racine* (Jean) (1693–1699): poet dramatic francez. Succesul îi este asigurat de *Andromaca*, apoi de o serie de piese cu subiecte inspirate din istoria antică. Îndrumat de doamna de Maintenon, scrie tragedii cu subiect biblic. Teatrul lui Racine descrie pasiunea ca pe o forţă infernală, care-l distruge pe cel care se lasă posedat de ea. (n.t.)

[152] *Navaja*: cuţit spaniol lung, cu lama ascuţită. (n.t.)

o zi, se va afla şi ea aşa, pe puntea unei corăbii de corsari... O reaşează pe picioare pe spaniola uimită.

— Ce ai? îl întreabă.

— Nişte scrupule, răspunde, înclinându-se. Legile tagmei piratereşti îmi interzic să mă căsătoresc cu o fiică a Spaniei... aşa că...

Dar două braţe i se încolăcesc în jurul gâtului, în timp ce un glas cald geme:

— Ce importanţă are?! Să fim fericiţi!

Capitolul VIII - Degetul lui Dumnezeu

"Hotărât lucru", gândea formidabila dar blajina Mamă Toutou, "se pare că venirea Micuţei Regine ne-a purtat noroc... De când copila asta a fost smulsă de către Henri al nostru din valurile infecte ale Senei, încasările noastre au atins un nivel impresionant... Micuţa place şi oamenilor cu treburi, şi celor gură-cască. Când facem paradă, toţi se îmbulzesc. Fetiţa dansează, cânta, trimite sărutări cu o graţie pe care i-ar invidia-o mulţi copii bogaţi, care-au fost crescuţi la tata şi la mama..."

— Nu-i aşa, domnule Isidore?

Cel interpelat, foarte ocupat să se radă, nu departe de ea, tresări şi puţin sânge îi desenă o dungă pe obraz. După cum ştim, mimul era fricos că un iepure şi se născuse tremurând, un tremurător incurabil. Se speria de orice. Vorbind despre el, Henri zicea: "Îi este frică şi de umbra lui!" Era adevărat. Nu tresărise şi nu se speriase şi acum, la sunetul vocii familiare şi prieteneşti a asociatei sale? Revenindu-şi şi mustrându-se în sinea lui, întrebă, nu lipsit de bun simţ:

— Aţi putea, doamnă Rose, să-mi daţi un supliment de informaţii?

— În legătură cu ce? replică Mama Toutou.

— Ei! declară inimitabila paiaţă, cum pot să răspund la o întrebare rămasă-n vânt?

Dresoarea de câini se gândi adânc şi, într-un târziu, izbucni în râs:

— Adevărat! Reflectam în sinea mea şi n-ai de unde să-mi cunoşti gândurile. Îmi spuneam, aşadar, dragul meu Plouff, că toate merg bine din seara în care drăguţa Armelle a fost adusă aici.

Domnul Plouff răspunse vorbind pe nas, în timp ce-şi ştergea sângele zgârieturii:

— Bine... zise în cele din urmă... ba chiar prea bine!

— Cum?! se indignă Rose Técla.

Clovnul făcu o mutră jalnică.

— Tot aşa cum sănătatea este o stare precară, ce nu prevesteşte nimic bun, tot astfel succesul anunţă apropiata perioadă de strâmtoare, iar fericirea — neînchipuite necazuri sau încercări. Se ştie, doar.

Mama Toutou înălţă din umeri, în timp ce mimul se întorcea la bărbieritul său.

Fără a vrea să mărturisească, de câteva zile el vedea totul în negru. Îl chinuia o ciudată presimţire... Îşi spunea: "Se va întâmpla ceva... ceva care va schimba situaţia..."

Pentru a fi fericit, domnul Plouff avea nevoie de stabilitate. Doar atunci considera că totul mergea bine în cea mai bună dintre lumile posibile. Poate că acesta era un renghi pe care i-l juca temperamentul său de iepure?

În timp ce acest om cumsecade se frământă cu pesimismul său, la palatul Cinq-Mars nu era vorba decât despre *Teatrul Micuţei Regine*. Doamna Myrtille îi asculta vorbind pe *bravii* săi şi se întreba cum să tragă foloase din întârziata lor descoperire. Să pună mâna cu forţa pe Henri şi pe protejata sa şi să-i expedieze apoi în insula Broaştei Ţestoase? Să-i atragă într-o capcană mortală?

* * *

În timp ce le zâmbea celor doi zbiri, luă în sinea ei o hotărâre: "Armelle şi cocoşatul ei trebuie să dispară. Mărturia lor mi-ar face un rău prea mare! Chiar dacă băiatul nu ştie de unde a pornit lovitura, puştoaica n-a uitat venirea tatălui său la *Viţelul-care-Suge*. Nu vreau să am bătaie de cap!"

În ziua aceea, profitând de soarele frumos, mulţimea se înghesuia — mai numeroasă şi mai veselă decât de obicei — pe terenul viran şi mai ales în faţa estradei Mamei Toutou.

Armelle tocmai dansase, şi domnul Plouff, după ce făcuse asistenţa să se strâmbe de râs, striga pe nas, schimonosindu-se de minune:

— Intraţi, doamnelor şi domnilor! Intraţi! Vă aşteaptă un spectacol de neuitat, care nu vă va costa decât doi bani! Mai întâi, celebra Mamă Toutou, femeia-turn, ale cărei braţe cu muşchi tripli ar zdrobi, dac-ar fi nevoie, un mercenar german. Doamnelor şi domnilor, Mama Toutou a avut onoarea de a-şi desfăşura multiplele talente în faţa Majestăţilor Lor Şahul Persiei şi împăratul Sudanului! Fiţi încredinţaţi de asta! Ea vi-i va arăta pe drăgălaşii canişi inteligenţi şi chiar spirituali...

În timp ce clovnul îşi debită repertoriul, nimeni, nici cei din baracă, nici cei din gloată nu văzuseră apropiindu-se doi vlăjgani: Joël de Jugan şi l'Estafé. Amândoi purtau, sub braţul stâng, câte un pachet puţin voluminos, învelit în pânza de împachetat.

Ajunseră în primul rând al privitorilor, cotiră la stânga şi ocoliră baraca. Instalaţia Rosei Técla era alcătuită din două rulote în faţa cărora se afla, mai întâi "teatrul", iar apoi estrada pe care, deocamdată, în jurul domnului Isidore, se grupau toate "numerele".

Teatrul — deoarece trebuie să exagerăm numindu-l astfel — cuprindea câteva scânduri aşezate pe grinzi, chiar pe pământul terenului viran, şi pe care erau instalate scaune de lemn vopsite în verde. O pânză, montată pe stâlpi înfipţi în pământ, învelea totul de jur-împrejur.

Uneltelor umane ale Doamnei Myrtille nu le trebui mult timp ca să ridice pânza şi să se strecoare în patru labe printre podeaua teatrului şi grinzi. Acolo se ocupară cu o îndeletnicire neobişnuită.

După ce dădură la o parte cârpa care le acoperea pachetele, scoaseră la iveală o găleata plină cu o substanţă maronie şi vâscoasă, în care era înmuiată o pensulă. Era o compoziţie datorată soţului Myrtillei, un amestec de răşină, clei şi gudron, foarte indicata pentru a face să ardă chiar şi lemnul umed — ceva asemănător cu acele proiectile incendiare, care au terorizat Evul Mediu cu începere de la Cruciade, de care s-au slujit păgânii şi care ardeau chiar şi pe apă.

Stând pe vine, cei doi fanatici ai Zânei Choquette unseră, aşadar, repede scândurile şi grinzile; trecură ţăpoi pe sub rulote,

mânjiră în grabă roţile, podeaua şi caprele care susţineau scena. Apoi îşi părăsiră găleţile, care mai conţineau puţină substanţă inflamabilă, nu fără a înmuia în ele un fitil lung, acoperit cu sulf şi pe care-l desfăşurară. Ascunşi sub rulote, lăsându-i să latre pe canişii care-i mirosiseră, îşi zâmbiră unul altuia cum nu se poate mai sinistru. Doamna Myrtille va fi mulţumită! Cu ce monedă va răsplăti ea, diseară, un serviciu atât de mare?!

După cum constatăm, o speranţă de neînvins străluceai mereu în străfundurile inimilor acestor două josnice brute criminale.

* * *

Produsul incendiar era de aşa bună calitate, încât Tovarăşii Broaştei Ţestoase îl foloseau uneori pentru a da foc corăbiilor duşmane. De data aceasta făcu minuni. Flacăra se aprinse şi se propagă cu rapiditatea vântului. Izbucnise simultan pe scenă şi în teatru — lungă, roşie însoţită de un fum foarte gros care sufocă animalele şi pe oameni.

Imediat răsunară strigăte:

— Foc! Ajutor! Scape cine poate!

Chiar în acea clipă, Henri de Lagardère era ocupat pe scenă, să se transforme în cocoşat. Calamitatea nu-l luă prin surprindere. De îndată ce apărea o primejdie această făptură de excepţie se simţea ciudat de calmă şi de lucidă. Primul său gând fu pentru fiica lui Olivier de Sauves: "Ea, mai întâi!"

În ciuda unui ecran de flăcări şi fum, făcu un salt spre stânga, o apucă pe copila care pălise sub perucă ei creaţă, o ridică, străbătu o rulotă în flăcări, coborî scara şi-i strigă prietenei sale:

— Repede! Repede! Fugi departe de-aici, Armelle! Mă întorc!

Fetiţa ascultă, împinsă de o groază nebună, şi începu să alerge în direcţia calului de bronz al statuii lui Henri al IV-lea, în timp ce tânărul său apărător, cu o cută pe frunte dar cu un râs mândru pe buze, revenea în văpaie, nu fără a-şi fi făcut un fel de mantie dintr-o cârpă murdară, care fusese aruncată într-o albie cu apă.

Era urmărit de strigăte, amestecate cu lătrăturile nefericiţilor căţeluşi închişi în cuşti. Ca într-un vis, Henri sfărâma

cu o lovitură de picior cutia cu grilaje în care urlau canişii, îl îmbrânci pe domnul Plouff, care era înnebunit, şi-i strigă, în timp ce i-o împingea în braţe pe Rose Técla — ceea ce constituia un mare efort:

— Fiţi bărbat, ce dracu! Acum este momentul să acţionaţi! Săriţi şi prindeţi-o pe doamna!

Iar el alergă spre rogojina pe care gemea doamna Bernard. De o săptămână, buna femeie o ducea rău cu sănătatea şi se părea că viaţa se scurge din trupul ei. Se afla în acea etapă în care bolnavul, pierzându-şi speranţa odată cu puterile, încetează să se mai apere. În faţa incendiului, fosta prietenă a lui Peyrolles deschidea nişte ochi mari plini de spaimă, dar primea cu resemnare perspectiva de a muri astfel, asfixiată de fumul gros.

— Curaj! strigă Henri, zărindu-şi mama adoptivă. Sunt aici! Eu sunt!

Femeia îi surâse. El reprezenta, în ochii ei, toată frumuseţea, toată nobleţea vieţii, precum şi speranţa într-un viitor luminos.

La rândul său, bătrâna fu purtată departe de foc şi lăsată în grija unor saltimbanci vecini, în timp ce ultimul vlăstar al neamului Lagardère se aruncă încă o dată în flăcări, cu ciudatul său zâmbet pe buze. Acţionase cu o precizie şi eu o rapiditate extraordinare, dar totuşi nu îndeajuns pentru a o lua înaintea uluitoarei viteze a flagelului.

Compoziţia folosită de Crestat şi de Joël de Jugan era, neîndoielnic, o invenţie diavolească! Când tânărul Henri apăru pe scenă, nu mai văzu decât foc şi fum şi fu cât pe-aci să piară căci, sub greutatea lui, scândurile şi grinzile de sprijin, pe jumătate carbonizate, se prăbuşiră.

În spatele unei perdele în flăcări se auzeau ţipete sfâşietoare. O panică de nedescris domnea în "sală". Băiatul se încruntă, apoi glasul său răsună ca o trâmbiţă, dominând chemările, urletele şi blestemele:

— Calm, pe toţi dracii! Dacă mă ascultaţi, nimeni nu va pieri în flăcări! Vă jur acest lucru! Podeaua se află la două picioare deasupra solului. Smulgeţi pânza şi săriţi! Săriţi!

Nu departe de el, zări apoi o cumplită îmbrânceală. Nişte lachei, doi sau trei pierde-vară, un bucătar prost şi vreo şase ajutoare de bucătar, ba chiar şi un vlăjgan laş, care-şi dezonora

spada, se împingeau atât de tare ca să fugă, încât o făcuseră să cadă pe o tânără doamnă, deja sufocată de fum şi de căldură. Pentru teribilul Lagardère, dezlănţuit de devotamentul său, fu o joacă de copil să se năpustească cu capul înainte asupra acelui grup, să răstoarne ba pe un ajutor de bucătar, ba pe bucătarul însuşi, să pună cu piciorul piedică josnicului târâie-spadă şi să-l ameţească cu un pumn în epigastru pe un pierde-vară.

Tânăra femeie era leşinată. Flăcările îi cuprinseseră rochia. Pentru o scurtă clipă, Henri se intimida văzând părul blond despletit şi pieptul pur. Îşi reveni repede — avea castitatea eroilor.

Curând, doamna se afla în braţele sale, târâtă, scoasă din *Teatrul Minunilor* care ardea întruna, înconjurat de un fum gros.

Nişte vecini, apoi Mama Toutou alergară la chemarea Micului Parizian.

— Repede, le spuse, un scaun, săruri şi oţet! Repede!

Ceva mai târziu, "salvata" şedea pe scaun şi primea îngrijirile bunei Rose Técla, în timp ce Henri, pudic, îi alunga pe curioşi, împingându-i:

— Îndurare! În numele decenţei! Acestei doamne i se va descheia corsajul... O doamnă nobilă, cu siguranţă! Aţi vrea s-o vedeţi înroşindu-se, bunii mei prieteni?

Şi le tot îndesa ghionţi convingători!

În scurt timp locul fu degajat.

Băiatul nu se înşelase. Era, într-adevăr, vorba de o doamnă aparţinând nobilimii. Jeanne de Seignelay, copila fiului mai mare al lui Colbert, ca şi acesta ministru de stat şi secretar la Marină, era de doi ani văduva contelui de Montboron, gentilom venit din comitatul Nisa şi care cumpărase un regiment: Montboron-Dragoni.

Doamna locuia în capitală, dar poseda un apartament în palatul de la Versailles. Cu o înfăţişare modestă, cu o fire foarte tinerească — de altfel, avea abia douăzeci şi şase de ani — ea refuza orice slujbă la Curte, unde nu-şi făcea apariţia decât cu ocazia unor evenimente excepţionale; foarte elegantă, foarte frumoasă, cu o purtare ireproşabilă, era teribil de curtată la Palat.

În ziua aceea venise la Paris spre a face câteva vizite şi pentru a cumpăra câte ceva din magazinele de pe strada Saint-Honoré. Nepoata lui Colbert se gândise c-ar fi amuzant să

coboare din trăsură pe Pont-Neuf, la intrarea sa nordică, şi să se ducă să vadă parada saltimbancilor instalaţi pe terenul viran.

Ascultându-l pe caraghiosul domn Plouff, văzând-o pe balerina Armelle desfăşurându-şi graţiile şi pe Micul Parizian transformându-se brusc în cocoşat, contesa — cu toate că-şi spunea în sinea ei că se poartă ca o copilă nebună şi proastă — fusese cuprinsă brusc de dorinţa de a asista la reprezentaţie.

Ştim cum începuse aceasta, mulţumită grijii nemernicei Doamne Myrtille.

Contesa de Montboron, stând acum pe un scaun vechi de paie, cu tâmplele îmbibate de oţet, cu ochii pe jumătate închişi, palidă şi respirând încă greu, retrăia scurta tragedie: flăcările izbucniseră brusc din toate părţile — la dreapta, la stânga, în faţă, în spate — ivindu-se, lacome şi necruţătoare, sub picioarele spectatorilor. Panica stârnită putea fi scuzată: picioarele oamenilor se prăjeau; flăcările le ameninţau îmbrăcămintea; ochii îi usturau, orbiţi de fum.

Contesa, energică, voise să fugă, dar fiind repede imobilizată de vecinii săi, fusese nevoită să aştepte, din fericire destul de departe de flăcări. Ameţită, ar fi murit cu siguranţă, fără intervenţia fulgerătoare a micului demon. Niciodată nu va uita acea acţiune de salvare!

Primele sale cuvinte fură spre a o întreba pe Mama Toutou:

— Cui datorez plăcerea de a fi în viaţă?

Umerii puternici ai femeii-tun se ridicară şi pieptul său imens le însoţi mişcarea:

— Ei! zise. Micului Parizian, cui altuia? Lui Henri al nostru! Ce inimă bună!

— Spuneţi-i să vină! porunci contesa.

— Uşurel! replică, înroşindu-se, Rose Técla, care era foarte pudică. Permiteţi-mi mai întâi să vă aranjez un pic îmbrăcămintea...

— Adevărat! La rândul dumitale, prietenă, dă-mi voie să-ţi mulţumesc pentru îngrijirile delicate.

Şi, aruncându-i formidabilei dresoare de canişi o privire pe care reuşi să n-o facă ironică, contesa întrebă:

— Dumneata eşti proprietara acestui teatru?

— A acestui *fost* teatru, o corectă Rose Técla, stăpânindu-şi o strâmbătură dureroasă. Toate mijloacele mele de subzistenţă s-au transformat în fum!

Marea doamnă îşi ridică uşor frumoasa mână dreaptă, strălucitoare de diamante, şi grăi:

— Nu-ţi fă probleme pentru aşa de puţin lucru. Nu vă voi lăsa în nevoi.

Mama Toutou clătină din cap.

— E vorba de-o grămadă de bani! Vai! Ce de-ar mai trebui!

— Sunt contesa de Montboron.

Acest răspuns, dat fără o urmă de îngâmfare, fu cât pe-aci s-o facă să leşine pe herculeana făptură. Şi, în timp ce genunchii îi tremurau de emoţie, gândea: "Ce? Nepoata marelui ministru? În baraca mea?! Şi Henri este cel care i-a salvat viaţa! Ah! Slavă bunului Dumnezeu!"

Între timp, contesa redevenise o doamnă foarte frumoasă, cu părul aranjat ca de un coafor de meserie, cu corsetul încheiat cum se cuvine, cu decolteul discret, şi Henri putu să apară, la chemarea Mamei Toutou.

Cine, oare, îl învăţase bunele maniere pe acest copil al misterelor? Prezentându-se, salutând, sărutând mâna contesei, nu făcu nici cea mai mică greşeală. Surprinsă, încântată, doamna de Montboron îl privi îndelung, în timp ce Rose Técla gândea cu mândrie: "Ştie deja să placă sexului frumos!"

Era adevărat căci, la rândul său, marea doamnă îşi spunea: "Păcat că nu are cinci sau şase ani mai mult! Ar fi cel mai elegant mărgăritar din lume!". Şi chiar întregi cu un uşor suspin această mărturisire interioară. Era văduvă sensibilă, iubitoare şi se aprindea destul de uşor...

— Domnule, îţi sunt datoare o vie recunoştinţă. Fără devotamentul dumitale, aş fi murit asfixiată de pleava aceea grăbită să fugă, tot atât de sigur ca şi de incendiu.

Iată, deci, că orfanul fără nume de familie, acela care plonjase de pe Pont-Neuf, "omul-fără-oase", cocoşatul, Micul Parizian, ajunsese să fie numit *"Domnule"* de către această femeie tânără, frumoasă, bogată şi nobilă!

Dacă demna asociată a domnului Isidore ar fi avut ceva mai multă fineţe, s-ar fi mirat şi mai tare constatând, cu ce expresie naturală primise Henri acest termen măgulitor, acordat doar gentilomilor, căci unui burghez i se spunea *jupân*. S-ar fi zis că era dreptul lui.

Contesa îşi dădu bine seama că avea în faţă o făptură precoce şi neobişnuită, şi asta doar observându-i prestanţa,

fruntea mândră şi ochii plini de curaj. Îi zâmbi cu simpatie şi-l întrebă:

— Cui datorez faptul că mă aflu încă pe lumea aceasta? Cui va trebui să-i mulţumesc, diseară, în rugăciunile mele?

Chipul curajosului băiat se întunecă:

— Doamnă, pentru a respecta adevărul, vă mărturisesc că nu cunosc numele tatălui meu... Simt că mi-a dat un sânge nobil... că sunt un om al spadei... da, aş putea jura în faţa altarului acest lucru, căci glasuri lăuntrice mi-l strigă, mi-l afirmă! Cât despre dovezi... Trebuie să mă credeţi!

Ochii îi scânteiau, obrajii de adolescent îi ardeau. Îşi încleştase pumnii...

Într-un suflu, contesa şopti:

— Vă cred, domnule.

Mama Toutou interveni, blajină:

— În orice caz, deocamdată i se spune Lagardère... după numele unui vechi palat, care...

Doamna de Montboron îşi închise ochii albaştri:

— Lagardère? Lagardère? Asta îmi aminteşte ceva, dar ce anume? Lagardère? Ia stai... la bunicul meu, la Versailles...

Henri pălise şi tremura. Oare enigma se va dezlega? Adevărul va ieşi din acea gură copilărească de culoarea cireşelor coapte? Oare această mână de contesă va sfâşia perdeaua groasă care-i ascundea numele?

Deodată, îşi aduse aminte de reticenţele doamnei Bernard, de spaimele ei nebune — şi care nu erau prefăcute — când o imploră să înlăture întunericul ce-i învăluia originea. O văzu pe Rose Técla stând în ascultare, plină de simpatie, desigur, biata femeie, dar care ar putea să sporovăiască...

Aşa încât răspunse pe un ton ciudat, totodată imperios şi rugător:

— Doamnă, cu îngăduinţa dumneavoastră, vom aştepta un moment mai favorabil pentru a vorbi despre aceste lucruri... Suntem, aici, în plin câmp şi...

— Ai dreptate, domnule, admise contesa, ridicându-se. Iată că mi-am revenit pe deplin. Mă voi înapoia la trăsura mea... Mă aşteaptă la doi paşi de aici. Dar, înainte de a urca în trăsură, trebuie să iau câteva hotărâri urgente.

Şi, întorcându-se cu graţie către Rose Técla şi arătând printr-un gest tristele rămăşiţe ale *Teatrului Minunilor*, rosti:

— Nu vă necăjiţi pentru asta. Adunaţi tot ce a putut scăpa din dezastru şi ce vă pare a fi preţios, chiar şi numai o amintire. Locuiesc în palatul Montboron, în cartierul Saint-Germain, pe strada Grenelle. Începând din această seară, casa mea va fi mereu deschisă pentru dumneavoastră. Acolo veţi mânca şi tot acolo veţi dormi, cu toţii! Cu toţii!

— Cum? se sperie Mama Toutou. Şi oamenii, şi animalele?

Contesa începu să râdă:

— Deseori îmi plac mai mult animalele decât oamenii, îmi vei arăta câinii dumitale savanţi. Şi spune-le, bună femeie, celor ce te înconjoară, că incendiul acesta nu va face pe nimeni să sufere... Mă voi ocupa eu de toate.

— Vai! Doamnă contesă!

Şi, neputând spune mai multe, asociata domnului Plouff fugi plângând cu lacrimi fierbinţi, sub privirile pe jumătate înduioşate, pe jumătate amuzate ale contesei.

Redevenind gravă, aceasta i se adresă lui Henri:

— Domnule de Lagardère, binevoieşte să mă însoţeşti. Vei urca în trăsură împreună cu mine.

Băieţelul făcu o plecăciune plină de graţie:

— Doamnă, grăi cu obişnuita sa seriozitate, asprimea sorţii ne-a adus la aceşti oameni cumsecade. Aş fi ingrat, părând că sunt atât de grăbit să-i părăsesc... De altminteri, m-am făcut protectorul a două persoane: una dintre ele este în vârstă şi bolnavă: doamna Bernard, care a vegheat asupra misterioasei mele copilării... Cealaltă este o fetiţă, sora mea adoptivă, Armelle de Sauves...

Contesa surâse:

— Constat că motivele dumitale sunt excelente. Ai tot atâta bunătate cât şi curaj şi bun simţ... Pe diseară! Veţi cina cu mine!

* * *

Ce nu poate obţine un Henri de Lagardère?

În acea seară, ceea ce chiar în aceeaşi dimineaţă ar fi părut nerealizabil, imposibil şi nebunesc, se producea ca prin vrăjitorie, ca într-o nălucire...

Într-o sufragerie fastuoasă, luminată de candelabre veneţiene — în care patru vaieţi în livrea vineţie cu galoane aurite stăteau ţepeni şi atenţi — Armelle de Sauves şi

protectorul său fratern cinau în faţa contesei de Montboron, ai cărei ochi albaştri şi blânzi se umezeau la vederea fericirii al cărei instrument era ea.

Nici o umbră, cât de uşoară, nu trecea pe frunţile acelor doi copii, care până atunci fuseseră atât de greu încercaţi. Simţeau că se ivesc zori noi, ce anunţau zile mai bune — poate zile de luptă şi de greutăţi, căci viaţa este o continuă luptă — dar, în sfârşit, zile în care ar putea fi altceva decât nişte sărmani micuţi, siliţi să-şi câştige pâinea în bâlciul de pe Pont-Neuf, alături de Mama Toutou, de domnul Plouff şi de nişte câini savanţi.

Aceştia din urmă, pe care fiica marchizului de Seignelay nu-i putea pofti la masă sa, erau deocamdată foarte ocupaţi să onoreze o mâncare copioasă, în societatea veselă a valeţilor şi subretelor. Nu mai puteau de fericire. Chiar de a doua zi, contesa le va plăti, prin intendentul său, o sumă pe care, în sinea lor, o socoteau mult prea mare. Căci, aflând acea dărnicie, căzuseră unul în braţele celuilalt, cu exagerarea inconştient comică a oamenilor de teatru:

— Domnule Isidore!

— Doamnă Rose!

Şi nu mai conteneau, plângând de bucurie:

— Vom putea să ne odihnim!

Am putea cumpăra un "negoţ"! Aş putea să pescuiesc cu undiţa!

— Iar eu, să brodez un pic! Visul meu!

— Asta e fericirea, domnule Isidore!

— Este dragostea, doamnă Rose!

— Ne vom căsători! Trăiască nunta! Cât despre doamna Bernard, în legătură cu ea Henri era liniştit doar atât cât era cu putinţă. Bătrâna bearneză fusese transportată la primul etaj al palatului Montboron, într-o încăpere frumoasă; fusese culcată într-un pat şi învelită călduros. Era supravegheată de una dintre *camerinele* contesei, al cărei medic locuia la doi paşi, pe strada Bac.

După un examen amănunţit al bolnavei, doctorul plecase spunând:

— Încă nu pot prevedea nimic. Voi mai trece s-o văd.

Dar să revenim la cei doi micuţi invitaţi.

Jeanne de Seignelay de Montboron îi privea cu un sentiment matern. Îşi spunea: "Ce drăguţi sunt şi ce ţinută frumoasă au! Într-adevăr, trebuie să crezi în glasul sângelui. Aceşti doi copii nu fac nici o greşeală, nici prin atitudinile, nici prin cuvintele lor. S-ar spune că sunt obişnuiţi să ia masa cu aristocraţii!"

După ce schimbase câteva vorbe cu Armelle, contesa îl întrebă pe Henri:

— Mi-ai spus adineauri, domnule, că drăguţa Armelle e sora dumitale adoptivă. Este cumva orfană, sărmana copilă?

— Doamnă, răspunse Micul Parizian cu glasul său nuanţat, totodată modest, dar ferm, draga mea prietenă şi cu mine suntem nişte copii ciudaţi... nu numai ca fenomene de bâlci... S-ar părea că amândoi ne-am ivit din imaginaţia unui scriitor. Dacă eu ignor numele părinţilor mei, Armelle nu ştie unde i se află tatăl.

Ochii albaştri ai contesei se deschiseră mari de tot, plini de bunătate şi de milă:

— E oare cu putinţă? Biata micuţă! La o vârstă atât de fragedă! Ce s-a întâmplat cu tăticul tău?

Copila schiţă un gest de tristeţe şi ochii i se umeziră. Se întoarse către Henri:

— Explică-i doamnei... Eu nu pot!

Henri o încurajă cu privirea şi începu să istorisească:

— Am cunoscut-o pe domnişoara de Sauves anul trecut, într-o noapte fără lună... doi netrebnici tocmai o azvârliseră în Sena, de sus, de pe Pont-Neuf... M-am aruncat imediat în apă...

Aşa începu povestirea, pe care frumoasa şi simţitoarea contesă o ascultă cu o milă profundă. Spre marele său regret, nu avusese niciodată copii. Coarda maternă vibra în ea, în timp ce-l urmărea pe Henri de Lagardère. Când acesta sfârşi, Jeanne de Montboron îi trimise Armellei o sărutare şi-i spuse:

— Până când domnul de Lagardère îţi va regăsi tatăl, îţi voi fi mamă eu, vrei, micuţa mea dragă?

Armellei i se umplu inima de bucurie. Îi întinse binefăcătoarei sale ambele braţe şi, neputându-se stăpâni, ocoli masa cea lungă şi încărcată de veselă, porţelanuri, dantele şi candelabre de argint şi se duse s-o îmbrăţişeze pe contesă.

— Vă iubesc mult, spuse, într-un suspin.

Henri începu să râdă, ca să-şi ascundă bărbăteşte emoţia ce-l cuprindea:

— Este limpede că fericirea te poate face să plângi... Nu ştiam acest lucru... Mi-l notez!

— Armelle de Sauves, şopti Jeanne de Montboron, după ce mângâiase părul de miere aurie şi după ce sărutase fruntea netedă a copilei, de acum înainte nu mă vei mai părăsi. Ţi-o repet. Vei face parte din suita mea de onoare. Te voi ajuta să-ţi completezi învăţătura. Îţi prezic, micuţo, că în mai puţin de trei ani vei fi o tânără perfectă, pentru a cărei mână se vor lupta mulţi, sub ochii regelui!

Apoi se întoarse spre Henri. Foarte femeie, foarte fină, se întreba: "Oare această inimă vitează nu s-a îndrăgostit, atâta cât se poate la o asemenea vârstă, de cea pe care o numeşte *surioara* sa?" Nu reuşi să citească nimic, pe chipul calm şi energic. Aşa că-i puse tânărului Lagardère următoarea întrebare:

— Sper că perspectiva de a o vedea pe Armelle a dumitale fericită şi căsătorită nu poate să-ţi facă decât plăcere?

Micul Parizian răspunse cu simplitate:

— Doamnă, sunt gata să-mi dau viaţa spre a asigura fericirea acestei copile.

Urmă o clipă de tăcere. Fiica lui Olivier de Sauves îşi reluă locul; valeţii continuară să servească. Jeanne de Montboron visa...

"Tânărul acesta ar face cinste unei familii de viţă veche... Cum îmi umblă prin minte numele pe care şi-l dă! O fi al său? Da! Lagardère... Lagardère... Va trebui să rezolv problema asta. Sunt sigură că acest nume de familie a fost pronunţat în prezenţa mea. Trebuie să fi fost rostit de buzele bunicului meu... Eram, fără îndoială, copilă încă? Ah! va trebui să mă lămuresc!"

* * *

A doua zi, contesa de Montboron se scuză faţă de oaspeţii săi, spunând că va lipsi două zile.

Către seară, starea doamnei Bernard se înrăutăţi. Începu să delireze.

În timp ce subreta care o veghea pe bearneză alergă să-l cheme pe medic, Henri se instală la căpătâiul celei care îi protejase primii paşi.

Aplecat asupra ei, încercă să prindă cuvintele întretăiate ce-i ieşeau de pe buzele arse de febră. Cu toată durerea de a o vedea murind pe această femeie, Micul Parizian se întreba cu îngrijorare dacă, înainte de a-şi da sufletul, va avea timp să-i facă cunoscute informaţiile pe care atât de adesea i le promisese. Auzi doar câteva cuvinte, care nu-i spuseră nimic:

— Verdalle... Lagardère! Lagardère! Vai! Morţii aceia... Doamne, ai milă de aceşti morţi! Şi tu, Peyrolles, ademenitorule... asasinule! Să piei pentru totdeauna din viaţa mea!

Apoi, chiar şi cuvintele deveniră de neînţeles. Limba muribundei nu mai putea să le articuleze. Se mai auzeau doar nişte silabe. Henri luă biata mână acoperită de o sudoare rece.

— Doamnă Bernard, o rugă, mamă Bernard, te implor, fă un efort! Mă auzi? Sunt eu, Henriot al dumitale!

Femeia în agonie făcu un semn cu pleoapele:

— Da...

— Atunci, continuă Henri, gândeşte-te că întreg viitorul meu depinde de cuvintele dumitale... mai încearcă!

Pleoapele aprobară, dar gura rămase închisă.

— Dacă nu poţi vorbi, răspunde cel puţin la întrebările mele. Dumnezeu, care ne judecă, te va răsplăti cu siguranţă... Spune, mamă Bernard... Lagardère este, cu adevărat, numele meu de familie?

Chipul deja că de ceară nu dădu nici un semn de înţelegere.

— Nu vrei să-mi răspunzi? întrebă nefericitul, căruia fruntea îi transpirase. Pentru ce această tăcere? Este atât de crudă!

Atunci, adunându-şi toate forţele, doamna Bernard ridică mâna dreaptă şi şopti:

— Secret de moarte... Prea tânăr... încă... din păcate! Aproape un copil... Domnul Henri!

Orfanul insistă:

— Prea tânăr? Pentru scurt timp! Îţi jur că nu vor trece doi ani şi voi fi spada cea mai de temut din regat... Atunci, nenorocire duşmanilor mei! Nenorocire celor vicleni!

La aceste cuvinte, o fulgerare lumină ochii muribundei. Oare vedea, aşa cum se întâmplă cu atâţia oameni în ultima lor

clipă, viitorul scânteietor destinat acestui băiat? Oare o îndruma Dumnezeu?

Henri continuă, gâfâind:

— Mamă Bernard, nu mai suntem la nişte saltimbanci. O mare doamnă ne-a oferit protecţia sa. Bună contesă de Montboron, fiica marchizului de Seignelay, nepoata ilustrului Colbert, este de partea noastră, cu noi, aşa că...

Se opri, văzând că mâinile bearnezei alergau pe cearşaf, părând că scarmănă o lină invizibilă. Nu mai era, vai, nici o îndoială: începea agonia. Şi totuşi, cu obrajii şiroind de lacrimi, Henri continua s-o implore pe cea care pleca luând cu sine secretul.

— Sunt un Lagardère?

Este neîndoios că Suzon Bernard nu îndrăznea să intre în mormânt cu o minciună pe conştiinţă, căci dădu din cap, aproape cu energie:

— Da... Da... Da...

— Doamne sfinte! se rugă cu glas tare Henri. Ajut-o pe această curajoasă creştină! Îngăduie-i să lumineze bezna în care mă zbat — o beznă mai grea, mai adâncă decât cea în care se scufundă ca!

Şi, aplecându-se şi mai mult asupra doamnei Bernard, o întrebă, la ureche:

— Dar ai o dovadă... un act?

— Nu!

Mâinile slabe se grăbiră şi mai mult; respiraţia se acceleră; se făcură auzite uşoare horcăieli... Henri reuşi să audă:

— Doria... Doria-cea-de-aur... ducele de Guastalla... René de Lagardère... fericirea...

Apoi izbucniră strigăte stridente:

— Henri! Salvaţi-l pe Henri! Duce de Mantua, eşti un monstru!

Şi asta fu tot. Chipul doamnei Bernard deveni livid şi se înclină spre dreapta. Moartea îşi desăvârşise opera.

Henri închise ochii defunctei şi-i puse pe frunte sărutul împăcării.

Îşi petrecu ziua veghind-o, în genunchi, tăcut, în vreme ce, îndureraţi, Armelle, Rose Técla şi Isidore stăteau lângă el, cu rândul. În timp ce se rugă pentru moartă, din când în când îşi spunea: "Ştiu destule. Sunt un Lagardère. Dovada? O va face

spada mea. Şi apoi, am o certitudine: există un monstru, ducele de Mantua. Va muri de propria mea mână!"

* * *

După înmormântarea doamnei Bernard, care a fost înhumată în cimitirul bisericii Saint-Germain-des-Prés, după ce Rose Técla şi Isidore îşi luară rămas bun prin îmbrăţişări pline de dragoste şi recunoştinţă, contesa de Montboron îl luă pe Henri de o parte şi-i spuse:

— Alaltăieri am fost la Versailles şi am reuşit să obţin o audienţă la rege. I-am vorbit de dumneata... Ca şi mine, Majestatea Sa afirmă că l-a auzit pe Colbert pronunţând numele de Lagardère. Memoria regală a fost ceva mai bună decât a mea... dar... *"Ne aducem aminte"*, mi-a spus Louis al XIV-lea, *"că am fost foarte preocupat de o afacere în legătură cu această familie*... *Dar ce afacere? Ne trec atâtea pe sub ochi! Probabil că domnul Colbert ne-a vorbit despre asta*.*"* În cele din urmă, regele m-a sfătuit să cer să se întreprindă cercetări în arhivele bunicului meu, renumit pentru spiritul său metodic. Mulţumită unei admirabile clasări a documentelor, un subsecretar de stat a găsit un dosar al cărui titlu este scris cu litere batarde: *Lagardère*.

— Da, şi? interveni Henri, care fierbea, literalmente, de nerăbdare.

— Din păcate, documentele au fost furate!

— Blestem! strigă orfanul, dezamăgit.

— Răbdare, îl sfătui Jeanne. Această constatate i-a displăcut foarte mult regelui. A binevoit să-mi spună: *"Dacă acele documente au fost sustrase*, *fapta a fost făcută cu un scop infam*... *Oare nu pentru a-l împiedica*, *pentru totdeauna*, *pe băiatul despre care ne-aţi vorbit să-şi regăsească filiaţia şi să-şi dovedească originea dintr-un neam de cavaleri?"*

— Ah! izbucni Henri, îmbujorat de bucurie, este o plăcere să ai ca suveran un astfel de bărbat! Voi şti să-l slujesc, pe cinstea mea de Lagardère!

— Aşteaptă, îl potoli contesa zâmbind, căci încă n-am terminat. În marea sa bunătate, când mi-a permis să mă retrag, Majestatea Sa a mai adăugat aceste cuvinte: *"Adio*, *doamnă*. *Binevoiţi să-i spuneţi domnului de Lagardère că nu vom uita*

niciodată numele său de familie. *Dacă*, *într-o zi*, *va voi şi slujească statul*, *nu va trebui decât să şi-l spună pentru a avea acces la persoana noastră*. *Favoarea noastră îi este acordată!"*

În acea noapte Henri nu dormi. Creierul său surescitat îi trimise tot felul de imagini în faţa ochilor... Se vedea pedepsindu-l pe ducele de Mantua, atacând un pluton de adversari ce-l ameninţau cu spadele ridicate şi cucerind, sub ochii regelui, nişte fortificaţii, într-un uragan de gloanţe şi ghiulele.

Capitolul X - În care îl revedem pe Charles-Ferdinand al IV-lea

La cinci ani după moartea lui Suzon Bernard, doi călăreţi, dintre care unul cu o înfăţişare plină de măreţie, celălalt fiind şi el foarte bine îmbrăcat şi cu un cal pe potrivă, dar păstrând, cu toate acestea, un aspect jigărit, ca cel pe care l-ar avea un ajutor de avocat care ar încerca să pară că este un senior, străbăteau poarta Saint-Antoiue şi porneau pe stradă cu acelaşi nume.

Veneau de departe, ba chiar de foarte departe, mai ales pentru acele vremuri. Bogăţia veşmintelor şi rasa cailor lor îi arătau a fi oameni de rang mare — cel puţin în cazul celui dintâi, cel care avea cu adevărat înfăţişarea unui bărbat coborâtor dintr-un vechi neam de nobili. Te puteai, aşadar, mira că nu călătoreau cu trăsura ţie poştă. Dar, la urma urmelor, poate îşi aveau motivele lor: problemă de gust, sau lipsă de bani? Această ultimă infirmitate îi face deseori să sufere chiar şi pe membrii caselor princiare.

Ducele de Mantua şi de Guastalla era dintre aceştia. Fabuloasa moştenire obţinută mulţumită crimelor odioase pe care le cunoaştem nu fusese de ajuns pentru poftele soţului Vincentei. Jocul, femeile, festinurile, plăcerea de a construi palate, un lux neruşinat, pe scurt o mic şi una de nebunii făcuseră să sece galbenii comorii, acumulată încet prin economia şi înţelepciunea bătrânului duce asasinat — aşa cum ne amintim — de către Peyrolles-tatăl, cu ajutorul otrăvii familiei de Médicis.

Din ziua în care aflase sfârşitul oribil al surorii sale, al cumnatului său şi dispariţia nepotului ei, blânda Vincenta începuse să-şi piardă sănătatea şi puterile. Acolo sus, pe muntele Subasio, atât de aproape de cer, se integrase tot mai mult în viaţa austeră, foarte aspră, a călugăriţelor clarise[153].

Când îi scria soţul său, îi trimitea imediat răspunsuri reci, pe care nu considera că trebuie să le scrie cu propria-i mână.

[153] *Călugăriţele clarise*: călugăriţe aparţinând ordinului contemplativ înfiinţat de Sf. Francisc din Assisi şi de Sf. Clara. (n.t.)

Gonzague simţi foarte repede că soţia să nu credea că mâinile lui sunt curate. Atunci vru să vină în faţa ei, spre a o minţi mai bine decât în scrisori. Nu fu primit. Se înfurie, strigând că soţia îi este sechestrată şi că se va plânge Papei. Informată despre atitudinea lui, blinda Vincenta consimţi să-i scrie aceste două rânduri cumplite:

"Lasă-mă să trăiesc în pace şi să mor repede, spre a răscumpăra, dacă este posibil, crimele dumitale."

Charles-Ferdinand înghiţi mustrarea, mulţumindu-le în gând celor doi sfinţi patroni ai săi că soţia lui se limita la rugăciune şi la tăcerea mănăstirească şi că lăsa totul în seama dreptăţii cereşti.

Reîntors la Mantua, avându-l alături pe nedespărţitul său factotum, înşiră o mulţime de fraze mieroase care lăudau înaltele virtuţi ale soţiei sale.

— Doamna contesă dă dovadă de o mare cuvioşie. Înălţimea gândurilor sale te ameţeşte. Va muri, cu siguranţă, într-o stare de perfectă creştinătate; este părerea tovarăşelor sale. Am crezut că acţionez corect făcând un gest de abnegaţie, oferind-o lui Dumnezeu pe iubita-mi soţie! Ce contează dragostea mea, faţă de splendoarea acestui crin de la Assisi, care, în curând, va fi cules de îngeri?

Doar cei care-au vrut s-au lăsat păcăliţi de asemenea cuvinte. Purtarea scandaloasă a acestui soţ era prea bine cunoscută pentru a se putea admite sinceritatea spuselor sale. Se prefăcuseră că-i dau crezare... Timpul trecea… Vincenta a murit. În privinţa aceasta, Charles-Ferdinand nu se înşelase şi nu minţise pe nimeni. S-a stins în pace, ca învăluită de o lumină cerească, lăsând clariselor o amintire atât de puternică, încât se gândeau chiar să o sanctifice.

La dorinţa sa, nu i s-a făcut o înmormântare solemnă, ci a fost înhumată sub o lespede din biserica Santo-Damiano. Gonzague a asistat, discret, la ceremonie. Tactul său i-a impresionat pe cei prezenţi. Era un prinţ...

A purtat doliul, nu fără mari eforturi, şi în toată acea perioadă a păstrat o oarecare decenţă exterioară. La aflarea morţii soţiei sale îi spusese lui Peyrolles:

— Iată un eveniment fericit. Îmi va permite să-mi auresc din nou blazonul. După trecerea intervalului stabilit de convenienţe, mă voi recăsători! Va trebui să-mi găsesc o soţie foarte bogată şi care să-mi fie pe plac — ceea ce n-ar strica deloc. Aşa ceva nu mi se pare prea greu de realizat. Nu sunt eu, oare, prinţ, de două ori duce şi, la urma urmelor, încă tânăr şi foarte bine făcut? Ce crezi? Spune sincer!

Lunganul aprobase călduros, şi declarase că se va însărcina chiar el cu treaba aceasta care, după cum gândea, i-ar aduce o recompensă în bani sunători.

Şi, într-adevăr, el fu acela care, la doi ani după moartea Vincentei, se înfăţişă văduvului spunându-i:

— M-am străduit spre a o sluji pe Senioria Voastră, în urmă cu douăzeci de luni, prin grija mea s-a întreprins o anchetă. Rezultatele nu au fost cele pe care le aşteptam. Pentru moment, peninsula italică nu oferă ceea ce căutăm. Moştenitoarele foarte bogate, fete tinere sau văduve, ori nu sunt demne, prin naşterea lor, de a se alia cu Casa de Gonzague, ori n-ar putea avea fericirea de a plăcea monseniorului. Una este prea în vârstă, cealaltă n-are decât un ochi, o alta e cocoşată... încă una...

— Îndurare! exclamă ducele, râzând.

— Dacă am căuta în Franţa? sugeră Antoine de Peyrolles.

Şi cum stăpânul său făcea o strâmbătură, îl linişti imediat, asigurându-l că, acolo, nimeni nu se mai gândea la masacrul de la Lourdes. Moştenitorul lui René de Lagardère şi al Mariei-Doria de Guastalla, dacă totuşi mai trăia, trebuia să aibă în jur de cincisprezece ani. Crescut de Suzon Bernard fără a şti nimic despre strămoşii săi, ce-ar fi putut deveni? Un cioban? Un tăietor de lemne? În cel mai bun caz, un mic slujbaş? Putea, ca atare, să reprezinte pentru ei o ameninţare? Factotum-ul nu putea crede aşa ceva.

Charles-Ferdinand obiectă:

— Mi se pare periculos să mă joc cu focul. Să-l lăsăm să se stingă sub cenuşa zilelor acumulate... Paisprezece ani... nu sunt decât paisprezece ani de atunci... De altfel, nu uita că domnul de Colbert alcătuise un dosar Lagardère.

— Din care am scos documentele! exclamă Peyrolles pe un ton triumfător. Dosarul continuă să existe, desigur, dar nu mai este decât o cămaşă de pergament.

— Cum ai procedat?

— Am şi eu secretele mele, monseniore... Ţin la dispoziţia domniei voastre rapoartele şi copiile.

Ducele tăcu, gânditor. Hotărât lucru, omul ăsta era preţios. Dacă nepotul său, Henri, făcea încă parte din această lume, n-ar putea niciodată să aducă dovezi, chiar dacă fata aceea ar fi vorbit. Ascultă, aşadar, cu o ureche favorabilă sugestiile pe care i le făcu complicele său.

— La Paris aveţi, monseniore, un sprijin dintre cele mai valoroase în persoana îndepărtatului dar atât de amabilului dumneavoastră văr, prinţul Philippe de Gonzague... Trebuie să vă mai amintesc că acest mare gentilom face parte din acel trio, celebru în Franţa?

— Cei trei Philippe? întregi mizerabilul Gonzague. Îmi deschizi perspective. Unul dintre aceşti Philippe este, cu adevărat, ruda mea, al doilea e ilustrul duce de Nevers, iar al treilea — se cuvine să facem o plecăciune — nu-i altul decât Alteţa Sa Regală ducele de Chartres, viitor duce d'Orléans...

— Cel care, la moartea lui Louis al XIV-lea, va fi, cu siguranţă, proclamat regent, potrivit chiar legilor regatului, căci tatăl său s-a ramolit.

— Pe cinstea mea, ai dreptate! îi voi scrie vărului meu. Îmi va găsi o soţie... şi averea visurilor mele! Te voi răsplăti, pramatie, pentru această sugestie excelentă!

Rezultatul respectivei corespondenţe fu următorul: ducele de Chartres îl invită pe Charles-Ferdinand la el, la Palais-Royal, şi-i promise să-i găsească o moştenire demnă de un duce de Mantua şi de Guastalla.

Iată de ce i-am regăsit la Paris, în acea frumoasă zi de 4 iulie a anului de graţie 1696, pe prinţul asasin şi pe complicele său Peyrolles.

* * *

Philippe, mai întâi duce de Chartres, apoi duce d'Orléans, şi pe care istoria îl cunoaşte mai ales sub denumirea de "regent", avea pe atunci douăzeci şi doi de ani.

Era fiul lui Philippe d'Orléans, frate al lui Louis al XIV-lea, şi al Charlottei-Elisabeth de Bavière, numită şi prinţesa Palatină, de la care ne-au rămas memorii amuzante.

În el se îmbinau calităţile şi defectele strămoşului său Henri al IV-lea: bravură şi galanterie. La vârsta de şaptesprezece ani, se distinsese într-atât de mult la asediul oraşului Mons, apoi în crâncenele bătălii de la Steinkerque şi Neerwinden, încât se spune că regele a început să se teamă şi l-a rechemat brusc la Paris.

Înzestrat cu o fire generoasă, tânărul prinţ îi consacră zeiţei Venus ardoarea pe care era împiedicat s-o dovedească în serviciul lui Marte... Deveni unul dintre cei mai celebri desfrânaţi din capitală, ceea ce-l făcu pe Majestatea Sa, care devenise foarte pios, să încrunte din nou sprâncenele.

Spre a-i reintra în graţii, Philippe fu obligat — în ciuda protestelor familiei sale — să-i dea ascultare regelui, unchiul său. Se căsători cu domnişoara de Blois, fiică născută din adulterul monarhului cu marchiză de Montespan. Fu o căsătorie nereuşită, ca atâtea altele. Ducele îşi reluă viaţa veselă cu o ardoare sporită. Ducele de Nevers şi prinţul de Gonzague erau tovarăşii săi de nebunii.

Cei trei Philippe îşi dădură curând seama că aveau un partener de soi în persoana ducelui de Mantua. Făcură împreună petreceri nebune şi organizară jocuri de noroc pe mize mari la Palais-Royal, unde se stingea lent ducele d'Orléans — *Monsieur*[154]. Frecventau cabinele actriţelor şi saloanele femeilor uşoare sau cu o virtute instabilă.

Dar, deşi lua parte — fără a cheltui nimic — la festinuri şi petreceri galante, Gonzague de Mantua nu-şi pierdea din vedere obiectivul: bogată căsătorie promisă. Într-o zi, când noul său tovarăş de desmăţ insista întruna cu privire la acest subiect, ducele de Chartres îl asigură:

— Mă gândesc la dumneata... Dar, de ce dracu, mania asta de a te cununa? Ai făcut jurământ să porţi coarne? În fine, fiecare cu gusturile lui! Am ceea ce-ţi trebuie... O femeie delicioasă, dragul meu: douăzeci şi şase de ani, o ţinută de regină, admirabili ochi ca peruzeaua, păr auriu... Şi bogată! Te ştiu eu, puşlama! Nu va trebui decât să apari, ca să învingi!

— Ce rang nobiliar are? întrebă celălalt, încercând să dea impresia că are scrupule onorabile, de mare senior.

---

[154] *Monsieur* (lb. franceză = *Domnul)*: titlu dat în Franţa, cu începere din secolul al XVI-lea, fratelui imediat următor ca vârstă al regelui. (n.t.)

— Îndeajuns de mare, declară Alteţa Sa Regală. Se numeşte Jeanne de Seignelay, contesă de Montboron… Tatăl ei a fost marchiz şi secretar de stat… bunicul său, Jean-Baptiste Colbert, a fost unul dintre cei mai mari miniştri ai noştri. Şi acum, *mio caro*[155], dacă vrei mergi mai mult înapoi pe şirul strămoşilor, va trebui să mărturiseşti că eşti coborâtor dintr-un negustor de stofe din Reims… Dacă asta nu te face să te ruşinezi…

Gonzague începu să râdă:

— Aş avea de ce să fiu mai umilit, monseniore, decât propria familie a domniei voastre? Ca Bourbon, nu aveţi oare în vene un pic din sângele acelor Médicis, care au fost bancheri şi negustori la Florenţa? Aşa că n-ar fi frumos din partea mea să pretind ca acea frumoasă doamnă să-şi poată dovedi şaisprezece generaţii de nobleţe!

A doua zi, la operă, ducele de Nevers i-o arătă pe contesă. Făcu mai mult decât s-o găsească pe gustul său: se îndrăgosti de ea. Antoine de Peyrolles primi următoarea confidenţă:

— Nu peste mult timp, va fi ducesă de Mantua şi de Guastalla, *per Baccho!* Merită să fie!

Gonzague greşea contând pe viitor. El nu aparţine oamenilor, care uită prea uşor acest adevăr.

---

[155] *Mio caro* (lb. italiană) = dragul meu. (n.t.)

În dimineaţa aceea, după o noapte de beţie, cântece şi libertinaj, grupul celor patru — ilustru la Paris, dar văzut cu ochi răi la Versailles — alcătuit din cei trei Philippe şi Charles-Ferdinand de Gonzague, părăsise Palais-Royal-ul, cuprins de nostalgia armelor... Alteţa Sa Regală, ca şi cei trei tovarăşi ai săi, era om al spadei. Printre altele, nepotul regelui dovedise acest lucru pe câmpurile de bătălie, iar anecdotele, amintirile şi tot ce povestise în timpul nopţii de chef, în care fiecare dintre aceşti tineri mângâiase câte o actriţă ameţită de şampanie, nu erau, poate, streine de actuala lor stare de spirit.

După ce se despărţiseră de domnişoare, prinţii — cu pleoapele umflate, cu gura amară şi strâmbă, prea enervaţi pentru a spera să poată dormi — urmaseră sfatul ducelui de Nevers:

— Hai să ne dezmorţim armele, prieteni!

Şi, mă rog frumos, unde să te dedai deliciilor nobilului joc, dacă nu la Cocardasse şi Passepoil, în sala la modă, situată pe strada Croix-des-Petits-Champs, în apropiere de Luvru?

Puteai fi sigur că nu vei avea o companie proastă. Cei doi profesori de scrimă — dar puteai, oare, să te iei după vorbele unui gascon beţiv şi ale unui normand făţarnic? — dădeau chiar de înţeles că, într-o zi, însuşi Regele Soare venise la ei, incognito, şi că nu i se păruse nedemn să-l înfrunte pe Cocardasse.

— Din păcate, spunea omul din Toulouse, pasiunile noastre afurisite ne-au jucat unul din obişnuitele lor renghiuri... Nobilul meu prieten trăsnea a vin, de care abuzase mai mult decât trebuie, iar eu eram obosit din cauza anumitor lupte nocturne... Ah! Pe toţi dracii! Trebuie, oare, să mărturisesc? Majestatea Sa l-a împuns de trei ori pe Passepoil, iar pe mine m-a atins de două ori. Regele — Sfinte Doamne! — a avea un fel de cută dispreţuitoare la gură... Pentru ce dracu am supravieţuit? Amintirea aceasta va fi cea mai mare ruşine a unei vieţi care până în acea clipă nenorocită fusese fără teamă şi fără reproş!

Iar Passepoil, mereu blând şi politicos, şi tot ca întotdeauna vorbind pe nas, nu scăpa prilejul de a-l corecta:

— Iartă-mă, marele şi iubitul meu prieten! Memoria ta greşeşte oarecum... Noaptea care a precedat acea zi istorică, tu o petrecuseşi împreună cu câteva sticle...

Şi rotindu-şi, cu duioşie, ochii albaştri, adăuga, după două-trei suspine:

— În timp ce eu... Ah! Ce floare de fată!

Dar Cocardasse-junior replica:

— Ce mi-e Rada baba, şi ce mi-e baba Rada! Adevărul, vai de păcatele mele, este că sticla şi femeia ne-au făcut să ne pierdem cel mai nobil client din regat. Niciodată nu mă voi putea consola!

Dacă scândurile prăfuite ale unei săli de arme au avut onoarea de a vibra sub picioarele Regelui Soare, este uşor de închipuit că cei doi *escrimadores*, coproprietari ai sus-numitei săli, nu puteau fi impresionaţi văzându-l intrând acolo pe nepotul acelui monarh, chiar dacă era însoţit de doi prinţi francezi şi de un mare senior din Italia... Ochiul experimentat al celor doi asociaţi i-a recunoscut imediat pe cei patru vizitatori de vază, dar aceştia nu obţinură decât un dublu salut: cel al umerilor şi cel al floretei.

Cocardasse şi Passepoil — am mai spus-o, nu-i aşa? — erau, la acea vreme, în plină prosperitate...

Unul dintre ei preda o lecţie curentă foarte tânărului duce de Villeroy, în timp ce celălalt îi demonstra bătrânului marchiz de Montescape secretele unei fandări imparabile şi rapide.

Cu interesul deja stârnit, cei patru prinţi îşi agăţau pălăriile şi hainele în cuiere, îşi alegeau, cu o minunată simplitate, sandale, măşti, mănuşi şi pieptare şi-şi luau voioşi poziţia de gardă:

— Parează-mi lovitura asta, iubite Philippe!

— E rândul tău, Charles-Ferdinand, *mio caro!*

— Îţi dedic această lovitură directă, Nevers!

Nevers fu atins. Încă nu cunoştea faimoasa lovitură secretă care-i poartă numele, dar, fără doar şi poate, spada sa o egala pe cea a ducelui de Mantua şi de Guastalla, care era, totuşi, excelentă.

Scrimerii se opriră curând, dându-şi seama că cei doi profesori urmăreau cu interes jocul ducelui de Lorraine şi al italianului.

— Ia te uită! exclamă deodată Cocardasse-junior, asta-i un fel de lovitură vicleană, monseniore, pe care n-o aprob deloc, pe toţi dracii! Căci nu se poartă prin părţile noastre, dar admit...

— Că este foarte eficace — continuă Passepoil cu un glas liniştitor — pentru a-l expedia *ad patres* pe un adversar puţin distrat.

Gonzague îşi lăsă în jos floreta şi, sub mască, râse sfidător:

— Nu mă tem de nimeni, nici chiar atunci când spadei i s-a scos apărătoarea din vârf.

Maeştrii de arme se priviră şi zâmbiră.

— Rămâne de văzut! zise Passepoil, pe un ton blajin.

— Rămâne de văzut! repetă Cocardasse, cu glas sec.

— De văzut? întrebă ducele de Mantua, puţin cam enervat şi apropiindu-se de cei doi spintecători, care-şi strânseră mâinile şi râseră zgomotos, fără a răspunde.

Atunci, sub masca sa de fier, faţa prinţului criminal se schimonosi de furie. Desigur că beţia de peste noapte nu se împrăştiase încă. Furios, dar cu glas scăzut, zise:

— Asta e o provocare! Puneţi la îndoială ştiinţa şi sângele meu rece?

Ducele de Chartres îi puse mâna pe umăr. Nu-i plăceau deloc încăierările. Bătrânul său tată, Philippe d'Orléans, cel care era numit *Monsieur*, în calitatea sa de frate al lui Louis al XIV-lea, îi făcea şi aşa destule reproşuri! Astfel că interveni:

— Ajunge, dragul meu. Îmi închipui că nu te vei înfierbânta pentru atât de puţin lucru!

Era înţelepciunea însăşi. Şi, totuşi, ce demon îl împinse pe Gonzague să răspundă, prefăcându-se că este foarte calm:

— Domnule profesor de scrimă, află că Charles-Ferdinand al IV-lea, prinţ de Gonzague, duce de Mantua şi de Guastalla, nu se lasă niciodată provocat!

În acel moment se auzi vocea suavă a fostului valet de bărbier:

— Acest sentiment vă onorează, monseniore…

— Un purtător de spadă este dator să aibă sângele fierbinte, pe toţi dracii! îl susţinu şi gasconul, făcând cu ochiul.

— Aştept! îşi pierdu răbdarea mizerabilul, care nu-şi închipuia că în felul acesta provoacă destinul. Îl aştept pe acela care poate să-mi facă dificultăţi. Se află aici? Este unul din voi?

— Nici gând! protestă Passepoil, frământându-şi firele din bărbuţa subţirică şi înroşindu-se tot, de modestie şi timiditate.

Ducele de Nevers interveni:

— Oare vreţi să ne ţineţi ca pe jar, domnilor profesori? Vorbiţi odată!

Maeştrii de arme se priviră. Acum aveau aerul că-şi regretă cuvintele...

Fu rândul prinţului regal să insiste.

Atunci Passepoil îşi şterse o lacrimă, în timp ce prietenul său se ducea să caute mângâiere într-un clondir cu vin de Graves, pus la îndemână.

— *As pas pur!*[156] zise în cele din urmă Cocardasse, ştergându-şi mustaţa. A văzut el şi altele, şmecheraşul! I-am dat prima lui lecţie... chiar aici, domnilor...

— Şi — suspină Passepoil — comoara asta ne-a dat repede de furcă! Ce spadă!

Gonzague era la capătul răbdării.

— Vom vedea asta! mârâi. Până una-alta, domnilor profesori, să terminăm cu pălăvrăgeala. Numele acestui bărbat, vă rog?

Era pe punctul de a-şi scoate masca şi de a o zvârli la toţi dracii, când tenorul gascon îi aruncă brusc în faţă, cu jumătate de glas:

— Henri de Lagardère.

Numele le era necunoscut. Dar nimeni nu văzu înverzindu-se chipul ducelui trădător; nimeni nu-i zări groaznica strâmbătură; nimeni nu-i prinse fulgerul sinistru din ochii întunecaţi. Ca un bun italian ce era, primul său gând fu să-i promită Madonei o lumânare. Datorită plasei metalice, cei trei prieteni ai săi nu putuseră bănui nimic din sentimentele care-l răscoleau. Cea de a doua reacţie poate fi spusă pe scurt astfel: "Îl voi omorî pe Peyrolles când mă voi întoarce acasă." Cât despre cea de a treia, aceasta constă dintr-o prevestire: "Tânărul Lagardère este un om mort!"

Ginerele bunului duce de Guastalla avea o mare stăpânire de sine. Aşa că răspunsul pe care i-l dădu lui Cocardasse fu plin de dispreţ şi plictisit, cu totul demn de un mare senior:

---

[156] *As pas pur!* (în dialect gascon): Nu te teme! (n.t.)

— I-aş da bucuros o lecţie acestui Laga... Lagaga... Laga şi mai cum?

Profesorul de arme socoti că e inutil să răspundă. O intuiţie îi spunea că numele dragului său Mic Parizian nu trebuia să fie strigat prea tare. Se mulţumi, deci, să răspundă, răscolindu-şi cu degetele claia de păr negru:

— O comoară, monseniore! Cincisprezece ani şi...

— Ai de gând să te măsori cu un mucos? interveni ducele de Nevers. Gonzague, muştruluieşte-ţi niţel vărul! Haide, Charles-Ferdinand, să plecăm de-aici! Nu-ţi mai frământa creierii cu povestea asta de dueluri!

Dar Passepoil preciză:

— Un mucos, nu-i fie cu supărare Senioriei Voastre, un mucos care — nepotul Majestăţii Sale va binevoi să nu uite acest amănunt — aşa cum ziceam, un mucos care i-a pus deja în frigare pe trei voinici zdraveni şi cu spadă bună...

— N-am auzit nimic! îl încredinţă ducele de Chartres, foarte politicos.

— Şi care ar fi fost azi sublocotenent, dacă unul dintre cei trei petrecăreţi n-ar fi fost baronul de Gévézé, căpitanul său...

— A dracului treabă! îşi exprimă Nevers admiraţia.

— Oare regele a avut auzul mai ascuţit decât al meu? se interesă Alteţa Sa Regală.

Passepoil zâmbi:

— Se pare că Majestatea Sa n-a aflat nimic. Vina îi aparţinea căpitanului de Gévézé... Colonelul l-a acoperit, aşadar, pe iubitul nostru Mic Parizian... pe ex-cocoşatul nostru...

— Ce treabă au, în toată povestea, Parizianul şi cocoşatul acela? bombăni Charles-Ferdinand al IV-lea.

În două cuvinte, Cocardasse dădu explicaţiile necesare, în vreme ce Gonzague simţea o sudoare rece curgându-i pe şira spinării.

"Un copil găsit său pierdut", gândea. "Mama Bernard... Adică acea Suzon a domnului de Peyrolles... Nu mai e nici o îndoială! Javra asta este fiul Doriei. Unul dintre noi doi trebuie să moară, şi încă fără întârziere! Voi avea grijă să nu fiu eu defunctul, *per Baccho!*"

În timp ce prietenii săi îşi scoteau sandalele, pieptarele şi măştile, Charles-Ferdinand se apropie de cei doi maeştri de arme şi le spuse:

— Pe Dumnezeul meu! Mi-ar face plăcere să-ncerc floreta minunii voastre. Când l-aş putea întâlni aici?

— Mâine, chiar la această oră, dacă binevoiţi, monseniore. Îi vom aduce la cunoştinţă dorinţa dumneavoastră. Va fi nebun de bucurie.

În aceeaşi seară, Gonzague luă masa cu ducele d'Orléans, la Palais-Royal. La dreapta să o avea pe contesa de Montboron. Aceasta îl socoti mai mult seducător decât curtenitor. Era forţat, stângaci, preocupat... nici frumosul decolteu al vecinei sale, nici perspectiva de a-i înhăţa zestrea nu-l puteau smulge din gândurile sale.

Capitolul XII - Dreptatea lui Lagardère

Cinci ani fuseseră de ajuns pentru a-l transforma pe salvatorul Armellei şi al contesei de Montboron, pe orfanul de la Lourdes, într-un tânăr foarte frumos.

Cum s-ar putea reda farmecul irezistibil al celui care, la armată, era numit cavalerul de Lagardère? Să-i descriem buclele blonde, care le aminteau pe cele ale Mariei-Doria de Guastalla, mama sa; fruntea, inteligentă şi nobilă — cea a lui René, tatăl său, şi a tuturor străbunilor din partea tatălui; sprâncenele negre, ochii săi căprui şi veseli? Ar fi prea puţin, chiar dacă am adăuga nasul acvilin, linia fermă a unei guri roşii, violentă şi tandră totodată.

Ar trebui să poţi reda mobilitatea trăsăturilor, graţiat tinerească, expresia când insolentă şi mândră, când visătoare şi foarte blândă.

Statura lui înaltă te înşela. Ai fi putut crede că este subţire şi firav. Era atletic, viguros, şi totuşi suplu şi graţios.

Pe stradă, femeile — în funcţie de caracterul şi de educaţia lor — recunoşteau că erau fermecate; unele — subretele, muncitoarele, sau domnişoarele cu o virtute discutabilă — întorceau capul după el; celelalte — doamne nobile sau burgheze — îi trimiteau ba un surâs rapid, ba o privire furişă, strecurată printre genele care imediat se plecau din nou.

Dar, oricât de surprinzător ar fi, Micul Parizian — aşa cum se încăpăţânau să-i spună Cocardasse şi Passepoil — părea indiferent la omagiul mut al frumoaselor doamne. Se simţea atras spre altă dragoste.

Cuceririle uşoare, în loc să-l atragă, îi repugnau. Ridică din umeri şi trecea mai departe.

Poate că Armelle nu era străină de această purtare, destul de rară la un tânăr cu o înfăţişare atât de plăcută?

Tot aşa cum, până la incendiul de la *Teatrul Micuţei Regine*, Henri se devotase doamnei Bernard, acum el se dedica în întregime fetiţei lui Olivier de Sauves.

O vedea oare cum creşte? Îşi dădea seama că, încetul cu încetul, fetiţa cea drăguţă devenea o tânără a cărei educaţie era tot atât de desăvârşită, pe cât de tulburătoare îi erau farmecele caste? Nu se ştie... Lagardère îi spunea Armellei "surioară", o săruta pe frunte, îi trimitea scrisori lungi când era la armată, dar principalul său gând, în legătură cu drăguţa copilă, era acesta: "I-am promis să-i redau tatăl."

* * *

Chiar a doua zi după moartea doamnei Bernard, Henri se prezentase, cu inima bătând, în pragul *Sfintei Sfintelor*, adică pe preşul aruncat la intrarea sălii în care oficiau maeştrii în materie de arme. Acolo, scoţându-şi cu graţie pălăria, spusese:

— Iată-mă... Micul Lagardère... mama Bernard a murit... sunt liber.

Se aflau acolo câţiva nobili de rang mărunt, ofiţeri de armată, un locotenent de dragoni[157], un duce şi un pair. Au greşit râzând de acel heruvim care părea intimidat...

Fu ca şi cum un trăsnet ar fi căzut pe tot acel grup împodobit cu fireturi... Băiatul se năpusti cu capul înainte, izbind dur. Când acei domni frumoşi se ridicară, prăfuiţi şi mototoliţi, schiţară gestul de a-şi căuta bastonul, dar se răzgândiră la timp.

Un fulger scânteia sub sprâncenele bine desenate, în ochii căprui deveniţi foarte crunţi.

Cei mai îndrăzneţi înălţară din umeri:

---

[157] *Dragon*: soldat făcând parte dintr-o unitate militară de cavalerie creată în secolul al XVI-lea pentru a combate pedestru sau călare. (n.t.)

— Un puşti! Ah! Tinereţe!

De atunci, de două ori pe zi, Henri venea pe strada Croix-des-Petits-Champs. Ascultă, reţinea, gândea — docil, lucid, elastic...

Părea născut pentru a folosi spadă. Chipul i se schimba, de îndată ce mâna sa, albă şi fină ca a Armellei, strângea mânerul floretei cu vârf bont.

La capătul unei perioade de şase luni, putea să dea lecţii unor elevi foarte buni; după opt, îl dezarmă pe un maestru de arme care-l luă în zeflemea şi care crezuse că este de bonton să-i aducă aminte de calităţile sale de scufundător, de "om-fără-oase" şi de cocoşat. Şi de-abia era pe sfârşite anul, când ajunsese să-i întreacă pe cei doi profesori care, uluiţi şi înduioşaţi, erau siliţi să dea înapoi şi să strige: "Atins!"

Plângând unul în braţele celuilalt, îi preziseră un viitor strălucit.

Henri se angaja în regimentul din Janzé[158], bucurându-se mereu de solicitudinea contesei de Montboron. Jeanne îi trimisese vărului său, colonelul de Mauvac-Seignelay[159], o scrisoare lungă în care îi spunea că acel tânăr Lagardère merita un interes deosebit şi că, în plus, regele ar fi încântat să afle dacă s-ar face cumva remarcat în faţa inamicului.

Domnul de Mauvac-Seignelay îl chemă deci pe tânăr, cu primul prilej.

— Un soldat, îi spuse, este destinat să moară. Te trimit la moarte.

— Nu mă va vrea, domnule colonel.

— Asta-i treaba dumitale. Vezi, acolo, în dreapta, prin fum, nişte fortificaţii? Du-te şi dă-i acest plic ofiţerului care le comandă. Cred că vei trece, dar nu şi că te vei întoarce. Domnul să te aibă în pază, copile!

Dumnezeu îl păzi. Potrivit ordinelor colonelului, Henri se retrase odată cu ocupanţii fortificaţiilor, primi, împreună cu ei, atacul unei companii de croaţi, dintre care captură trei, pe care-i aduse, mândru şi tăcut, printre gloanţe.

---

[158] *Janzé*: localitate franceză, în regiunea Rennes. (n.t.)

[159] *Mauvac-Seignelay* (Jean-Baptiste Colbert, marchiz de) (1651–1690): fiul lui Colbert, ministru al Marinei. (n.t.)

Cu prilejul următoarei bătălii, veni să arunce la picioarele mareşalului de Villars[160] un drapel pe care-l câştigase cu spada, fără a mai recurge la pistolet. Ilustrul şef de armată îl numi sergent şi-i mângâie obrazul:

— Vei ajunge departe, ţi-o prezic!

— Ştiu, domnule mareşal.

Opt zile mai târziu, oamenii lui Lagardère îl urmară într-o luptă nebunească, iar domnul de Villars se pomeni cu trei tunuri oferite ca dar de ziua lui.

Domnul de Mauvac-Seignelay îi trimise ştire frumoasei sale verişoare că-i recomandase un soldat minunat, demn de a fi gentilom şi ofiţer.

Abia în 1686, printr-o funestă eroare a lui Louis al XIV-lea şi a ministrului său de război, se iniţiase regula de a se pretinde dovezi de nobleţe veche, înainte de a numi un ofiţer. Până atunci, specialiştii în genealogie ai regelui, d'Hozier[161] şi alţii, avuseseră ordin să semneze certificate de complezenţă. Se intra astfel de-a valma în casta nobililor.

Dar, fără îndoială, Henri n-avea să treacă prin această portiţă, ci printr-un arc de triumf, demn de eroismul său.

În timp ce poşta ducea scrisoarea colonelului către protectoarea Armellei, domnul de Gévézé, căpitanul tânărului Lagardère, om uşuratic, cu inimă bună dar care devenea violent atunci când bea, făcu greşeala ca, după o mustrare nemeritată, să-şi ridice bastonul asupra lui. Primi în schimb o palmă... Seara, în afara taberei militare, avu loc un duel. Căpitanul fu omorât pe loc.

A doua zi, domnul de Mauvac-Seignelay, necăjit, îl mustră pe sergent şi-i spuse:

— Iată-ţi eliberarea. Pentru un timp, fă-te uitat. Te încredinţez de stima mea.

Aşa că Henri se întoarse la contesa Jeanne.

---

[160] *Villars* (Claude Louis Hector, duce de) (1653–1734): mareşal al Franţei. A fost victorios în bătăliile de la Friedlingen şi Höchstadt; a comandat armata din Moselle şi a salvat Franţa la Denain (1712). Apoi a negociat pacea de la Rastatt cu Austria. (n.t.)

[161] D'Hozier (Pierre) (1592–1660): genealog francez. I se datorează *"Genealogia principalelor familii ale Franţei"*, manuscrisul având 150 de volume. (n.t.)

Şi astfel se explică faptul că Passepoil şi Cocardasse au fost în măsură să-i trimită, un valet, în strada Grenelle-Saint-Germain. Henri veni la întâlnire. Se plictisea. Dacă n-ar fi fost Armelle, ar fi urmat imboldul firii sale arzătoare: ar fi înşelat soţi, ar fi adus la deznădejde taţi de familie, ar fi căutat motiv de ceartă spre a se bate în duel pentru un *da* sau un *nu*.

Bineînţeles că profesorii de scrimă îl văzură înţepenindu-se şi strângând pumnii la auzul numelui ducelui de Mantua şi de Guastalla, dar nu îndrăzniră să-l întrebe nimic. Vitejii aveau de-a face cu cineva şi mai viteaz, îl adorau pe Micul Parizian, respectându-l, dar şi temându-se de el: era stăpânul lor.

— E-n ordine, le spuse. Voi fi punctual. Îi voi arăta acestui mare mâncător de macaroane că este un ageamiu. Bizuiţi-vă pe mine!

Plecă, gânditor, fără să spună o vorbă mai mult. Frazele pe care Suzon Bernard le bâiguise în timpul agoniei îl obsedau: "Doria-cea-Aurită... ducele de Guastalla... René de Lagardère... Henri! Salvaţi-l pe Henri!" Şi-i revenea în minte strigătul acela sfâşietor: "Duce de Mantua, eşti un monstru!"

Timp îndelungat, crezuse că asasinul părinţilor săi — despre care nu ştia absolut nimic — trebuia să fie prietenul ducelui de Chartres, unul dintre cei trei Philippe. Dar nu! Acela nu purta titlul de duce. Era numit prinţul de Gonzague. De altminteri, n-ar fi avut decât doisprezece ani la vremea când, probabil, fusese comisă crima. Îl va vedea, oare, de data asta, pe "monstru" în faţa spadei sale? Acest gând îl umplea de bucurie.

În timpul mesei, o descusu pe contesă în legătură cu personalitatea ducelui de Gonzague.

— Îl cunosc foarte bine, îi răspunse. Este actualul şef al familie ce poartă numele şi armoariile casei de Mantua. Prin soţia sa care, aşa cum se spune, a murit ca o sfântă, a moştenit splendidul ducat de Guastalla, una dintre cele mai minunate bijuterii ale Italiei, după câte se pare. Acum câteva zile am luat masa cu el, la *Monsieur*... Este un bărbat frumos, cam efeminat după gustul meu, şi care-mi pare a avea mai multă prestanţă decât spirit...

Râse şi adăugă:

— Am auzit că monseniorul duce de Chartres ar dori ca eu să-i devin soţie!

Henri schimbă subiectul. Se gândea: "Oare îmi voi arăta recunoştinţa pentru binefacerile doamnei de Montboron ucigându-l pe duce? Dar poate că i-aş face un serviciu, dacă acel om este o canalie... Dar el o fi, cu adevărat, "monstrul" despre care vorbea doamna Bernard?"

Frământările acestea nu-l împiedicară să doarmă. Tot aşa cum Marele Condé, în ajunul bătăliei de la Rocroi, moţăia pe un afet de tun, tot astfel Henri, în ajunul unei bătălii sau al unui duel decisiv, părea să-i comande lui Morfeu[162].

* * *

Acest tânăr predestinat unui viitor strălucit şi despre care s-ar fi putut spune că nu are nervi, învăţa să-şi comande singur.

Ducele de Mantua şi de Guastalla veni neînsoţit şi ajunse primul. Strânse cu nepăsare mâinile profesorilor de scrimă, căscă, rosti câteva monosilabe şi se grăbi, încercând să nu dea această impresie, să-şi pună mănuşile, să-şi căptuşească pieptarul şi, mai ales, să-şi potrivească pe faţă masca. După ce termină, îşi scoase spada şi-l rugă pe Passepoil să-i monteze vârful bont. Declară că nu vrea să folosească floreta.

— Nici eu, zise Henri, intrând.

Zărindu-l, Charles-Ferdinand păli sub plasa lui de sârmă. Nu încăpea nici o îndoială. La acest tânăr regăsea chipul bărbătesc al lui René şi — amănunt ce-l făcu să simtă un junghi în inimă — părul blond şi ochii căprui ai moartei, ai surorii Vincentei, ai singurei femei pe care o iubise cu adevărat: Doria-cea-Aurită.

"De o mie de ori fie blestemat Peyrolles", ocărî în sinea lui. "Prin laşitatea sa, mizerabilul ăsta mă obligă să iau totul de la capăt! Era atât de uşor să termini dintr-o dată, în ziua aceea ceţoasă de acum aproape cincisprezece ani! Ce conta, atunci, un cadavru în plus sau în minus? Iată-mă în faţa unei mari încurcături!... Tânărul acesta cu înfăţişare hotărâtă poate repune totul în discuţie. Şi atunci, adio viaţă de huzur! Adio, adorabilă contesă de Montboron, şi vouă, bogăţii ale familiei Seignelay, şi ţie, senior din Nisa!"

După cum se poate constata, acel foarte nobil personaj nu despărţea niciodată plăcutul de util, voluptatea — de aur.

---

[162] *Morfeu* (mitol.): zeu al viselor, fiu al Nopţii şi al Somnului. (n.t.)

Se pricepea grozav să joace teatru. De altfel, fusese crescut pentru a trăi la Curţi. Aşa că-i întinse noului sosit mănuşa. Dar Henri n-o acceptă. Se mulţumi să aplece foarte mult capul, murmurând:

— Prinţe... Domnule duce de Guastalla...

Omise să pronunţe numele de *Mantua*. Charles-Ferdinand sesiză nuanţa şi se încordă.

Deoarece erau prezenţi şi alţi gentilomi, ce-şi exersau cu ardoare sabia, Henri îl chemă printr-un semn pe Cocardasse şi, arătând spre prinţ, îi spuse:

— Monseniorul a dorit să-mi încerce spada. Cred că ar fi fericit să se afle singur în prezenţa mea...

Gonzague se înclină, fără o vorbă.

— În cazul acesta, hotărî Cocardasse-junior, putem aranja lucrurile, puştiule!

— Hangarul? sugeră Henri.

— Hangarul, frumosule! aprobă celălalt.

Lipit de sala de arme, acel hangar primea lumină prin ea, mulţumită unor geamuri foarte murdare, care începeau de la înălţimea centurii pentru a ajunge până aproape de tavan. Era prăfuit şi plin de tot felul de ustensile scoase din folosinţă, doar centrul rămânând liber.

Politicos, Lagardère îl lăsă pe Gonzague să intre primul.

* * *

— Ce părere ai? întrebă Passepoil, care — deşi între timp îi demonstra nişte figuri unui tânăr nobil parfumat — nu scăpase nimic din cele ce se petreceau în legătură cu "comoara" lui.

— Ce părere am... la naiba! replică vocea de tenor a gasconului. Ce altă, decât că aici se ascunde vreun mister... Micul Parizian, care este atât de comunicativ, nu şi-a descleştat gura... Dar, în fine! Există un mister, şi rămân la părerea asta!

Passepoil îşi scoase, cu gravitate, calota lui de dascăl de biserică, neagră şi jegoasă cât cuprinde.

— Secretele domnului Henri, şopti onctuos, sunt secretele domnului Henri!

— Amin! aprobă Cocardasse.

Fără a se fi pus de acord, se duseră să-şi lipească nasul de geamuri, spre a vedea ce se întâmpla în hangar. Aproape

imediat, cotul gasconului se înfipse cu putere între cea de a treia şi cea de a patra coastă a normandului născut în Villedieu-les-Poils — după cum declară acesta în orele sale de destindere alcoolizată:

— Na-ţi-o! Prinţul ţinteşte la trup... fandează adânc... Şi a scos dopul din frigarea lui!

Spuse asta pe un ton calm şi egal. Tot pe acelaşi ton îi răspunse şi asociatul său:

— Vrea să-l asasineze!

La aceste cuvinte, cei doi maeştri de arme începură să râdă şi făcură un acelaşi gest: acela de a-şi lovi coapsele.

Ducele se duela după moda italiană. Scotea strigăte, sărind ca un ied. Cei doi profesori de scrimă gândeau: "Cunoaşte la perfecţie toate vicleniile acestei arte. Doar că... doar că în faţă îl are pe Lagardère!"

Şi acesta era chiar adevărul.

Rece, cu privirea aţintită pe adversarul său, Henri îşi încredinţa viaţa încheieturii dreptei sale. Degeaba folosea Charles-Ferdinand al IV-lea toate şireteniile josnice ale repertoriului său: se izbea mereu de felul în care para virtuozul. Între pieptul acestuia şi vârful spadei ducale exista un zid de fier de netrecut, care părea să se înalţe, mereu prezent.

Deodată, glasul vibrant al elevului maeştrilor de scrimă se înălţă, umplu hangarul, făcând să tremure geamurile:

— Guastalla, mi-e milă de dumneata. Te enervezi... plămânii îţi şuieră... repaos!

Şi, brusc, spada ducală fu blocată, smulsă şi zbură, înfigându-se într-un butoi de bere, în timp ce Henri gândea: "Omul care m-a atacat cu lama fără apărătoare boantă nu poate fi decât monstrul pe care-l aşteptam."

Vocea lui Charles-Ferdinand răzbătu, nepăsătoare, până la profesorii de scrimă:

— Nu eram în forma mea cea mai bună... O noapte de orgii cu Alteţa Sa Regală...

Se îndreptă spre Henri. În zadar îşi ascuţiră auzul Cocardasse şi Passepoil — nu prinseră nici un cuvânt din cele care, desigur, se schimbau. Înţeleseră doar, din atitudinea celor doi adversari, că se rosteau vorbe grave şi dure.

Ducele ieşi primul, în timp ce profesorii de scrimă făceau un salt înapoi şi-şi luau nişte mutre inocente. Le spuse, pe un ton de falsă veselie:

— Filfizonul acesta nu-i lipsit de calităţi, domnilor... Din păcate, nu mă simţeam în formă... o noapte albă... supeu cu ducele de Chartres şi cu nişte frumoase... eh! Ce frumoase... ce frumoase!

— L-aţi atins? se interesă timid fratele Passepoil.

Gonzague nu se obosi să răspundă şi se duse să-şi ia hainele şi pălăria.

După ce rămăsese o clipă pe gânduri, singur în hambar, Micul Parizian, atât de drag mânuitorilor de spadă, apăru — trandafiriu, blond şi mulţumit.

— Şi ce mai zici, puştiule? întrebă tenorul.

— Îşi scosese dopul din vârful spadei! interveni baritonul, coborând vocea.

Henri le întinse mâinile şi şopti:

— Vrea neapărat să moară în seara asta.

Nasul lui Passepoil se lungi:

— Este un asasin, micuţule! Cu siguranţă, nu va fi singur la întâlnire. Ai grijă!

— Vom fi şi noi acolo! se oferi Cocardasse.

— La ce bun? răspunse Henri, arătându-şi spadă. Dacă vor să fie zece, vor fi zece morţi! Frumoase servicii funebre în perspectivă, ce ziceţi?

— Vom fi acolo! spuse la rândul său Passepoil.

— Ca martori? Fie!

* * *

Pe vremea aceea, zidurile de împrejmuire ale Parisului se opreau, spre apus, cam în locul în care se află astăzi piaţa Concorde. Un şanţ de apărare, un taluz, un zid flancat, înspre Sena, de un fel de gheretă de piatră, mărgineau grădinile palatului Tuileries[163]. Din oraş se ieşea prin două porţi fortificate,

---

[163] *Palatul Tuileries*: Fostă reşedinţă a suveranilor Franţei, în Paris. Construcţia sa a fost începută în 1564, continuând prin modificări şi extinderi succesive. Louis al XIV-lea l-a părăsit, preferind Versailles-ul. După Marea Revoluţie Franceză (1789), palatul a fost sediul puterii executive, iar sub imperiul lui Napoleon, din nou reşedinţa suveranului. A fost complet demolat

având arhitectură asemănătoare: una — "Porte Saint-Honoré" — despărţea strada şi cartierul cu acelaşi nume; cealaltă — "Porte de la Conférence" — era situată nu departe de fluviu.

După ce treceai de "Porte de la Conférence", ajungeai destul de repede la o frumoasă promenadă plantată cu arbori, creată de Maria de Médicis, văduva "Veşnicului-Galant", şi denumită "Cours-la-Reine". Acolo îşi dădeau întâlnire persoanele elegante, cel puţin atâta cât dura lumina zilei.

Noaptea, locurile deveneau pustii, dacă nu sinistre... După ce sună stingerea, nimeni nu se aventura prin împrejurimi, cu excepţia unor pungaşi, a unor răufăcători, precum şi a muşchetarilor — bărbaţi frumoşi şi înarmaţi, care atrăgeau în umbra complice vreo puicuţă îndrăgostită şi înspăimântată...

În acea seară, Cours-la-Reine era pustie. Plouase toată ziua. Beţivii şi îndrăgostiţii n-aveau chef să se plimbe prin noroi şi bălţi.

Când Henri intră pe alee, fluierând uşor o melodie vânătorească, părea să fie singurul stăpân al locurilor. Luna nu-şi arunca nici o rază. Un vânt aspru, ca de iarnă, scutura puternic ramurile. Tânărul nu-i făcuse confidenţe Armellei, nu-i spusese nimic contesei de Montboron — unele treburi nu le privesc pe doamne...

Ajungând la locul întâlnirii cu mai bine de o oră înaintea celei stabilite de către ducele de Mantua, studie locurile, ca un tactician: "Admirabilă capcană pentru a tăia cuiva gâtul! Fiecare castan poate camufla, în spatele trunchiului sau prin ramurile sale, câte un asasin... iar cei care se vor ascunde în mirt şi în lemnul câinesc pot să mă ucidă, cu siguranţă, fără nici un risc. Bine combinat!"

Trecu un sfert de oră şi-i zări sosind pe Cocardasse şi pe Passepoil, îngâmfaţi şi totodată blajini. Îi zori:

— Pe aici, domnilor profesori... Cocardasse, în tufişul acesta... Passepoil, în spatele gardului de sălcii... Şi juraţi-mi pe viaţa voastră viitoare că nu veţi interveni decât dacă vă chem în ajutor!

Peste zece minute se făcu auzit un oarecare tărăboi dinspre Porte de la Conférence. Se distingea tropot de cai, un zgomot de lanţuri şi spade, apoi glasuri înăbuşite.

în 1882. O parte din actuala grădină Tuileries se află pe vechiul amplasament. (n.t.)

Henri avea acea însuşire ciudată, asemănătoare cu cea a păsărilor de noapte: vedea şi prin întunericul cel mai adânc. Auzul foarte ascuţit îl slujea, de asemenea, foarte bine.

Râse mulţumit:

— Senioria să mă onorează... Constat că, pentru a sfârşi o dată pentru totdeauna cu ex-cocoşatul *Teatrului Micuţei Regine*, a deranjat, ia să vedem... câţi?... cinci... şase... opt... nouă... zece spadasini... şi chiar călare! Ce lux! Înfăţişarea lor îi arată cine sunt... Desigur, a adunat aceşti indivizi buni de spânzurat de la *Viţelul-care-Suge* — un loc unde, nu peste mult timp, mă voi duce să văd cum stau lucrurile... şi, poate, să-mi folosesc spada.

Prietenul Armellei nu se înşela. Când se înserase, Antoine de Peyrolles îşi făcuse apariţia în domeniile Zânei Choquette, neîndrăznind să înfrunte în plină zi Târgul de Angajări. Marc de Remaille, prinţ al asasinilor plătiţi, îl ascultase, în faţa unui urcior cu vin rece de Argenteuil, şi căzuseră la învoială.

Era nevoie de opt *escrimadores*, fără a-l socoti pe numitul Marc. Treabă uşoară: vor avea de-a face cu un singur om — este drept, o spadă extraordinară. Afacerea nu era periculoasă: se lucra în folosul unui foarte mare senior care, dac-ar fi nevoie, ar paraliza orice curiozitate din partea Pazei sau a Tribunalului de la Châtelet.

În timp ce — aşa cum prevăzuse Micul Parizian — ducele şi factotum-ul său descălecau şi-i ascundeau cum puteau mai bine pe banditţii din solda lor, el însuşi sărea peste şanţul care, la dreapta lui, despărţea aleea Cours-la-Reine de fluviu, se strecură printre trestii, cotea la stânga şi, făcând un ocol brusc, părea că vine direct dinspre Tuileries.

Peyrolles atinse cotul stăpânului său:

— Silueta aceea mândra care înaintează, monseniore... Fir-ar să fie! Ce înfăţişare obraznică!

Gonzague mârâi:

— El este! Vezi în ce încurcături ne-a băgat prostia ta de acum cincisprezece ani!

— Atâta pagubă! Va fi rece şi ţeapăn în mai puţin de zece minute... n-aude-n-a-vede...

Drept orice răspuns, Charles-Ferdinand se închină, în întuneric. Acel desfrânat, acel hoţ şi criminal, chemă în ajutor umbra sfântă a uneia dintre victimele sale: Vincenta... îi era

teamă... Se rugă: "Tu, care în faţa lui Dumnezeu ai fost soţia mea, tu care, fără îndoială, te afli lângă El, uită-mi greşelile, care au fost imense, şi obţine să scap cu viaţă!"

Îl obseda o groaznică presimţire. Îi clănţăneau dinţii.

Brusc, Henri îi apăru în faţă:

— Sunt punctual, prinţe?

Imediat, sângele curajos şi semeţ al neamului Gonzague îi dădu noi puteri lui Charles-Ferdinand. Îşi îndreptă trupul şi-şi măsură cu privirea adversarul.

— Se obişnuieşte, spuse, ca mai întâi să-l saluţi pe cel pe care te pregăteşti să-l înfrunţi. Nu sunt surprins că dumneata ignori acest lucru, dumneata, care porţi un nume uzurpat!

Henri făcu o mişcare, zvârlind pe jos pălăria împodobită a prinţului, în timp ce-i spunea aceste cumplite cuvinte:

— Ştiu cine eşti, domnule, şi pălăria mea nu se scoate în faţa unui asasin! Nu vin aici pentru a mă bate cu dumneata, duce de Mantua şi de Guastalla, ci pentru a te pedepsi, pentru a te trânti în noroi!

Şi, scoţându-şi spada:

— Charles-Ferdinand, îi strigă, înalţă-ţi inima! Fă-ţi rugăciunea! Sabia mea este instrumentul Providenţei. Vei muri aici!

Peyrolles credea că nu fusese văzut, căci se ascunsese în spatele unui boschet de leandri, încă de la sosirea tânărului. Îl avea la dispoziţie. Întinzându-şi braţul, putea să-i înfigă spada în spinare.

Dar, credincios lecţiilor de scrimă italiană, prinţul făcuse un salt în lături, spre a câştiga teren şi pentru a-şi sili adversarul să se deplaseze; atunci Henri îl văzu în dreapta sa pe Peyrolles.

Lucrurile se petrecură rapid.

Henri făcu o fentă, fandă adânc, nu către duce, ci către complicele acestuia, şi ticălosul scoase un ţipă sfâşietor:

— Am murit!

Se prăbuşi, chircindu-se...

Ferm, Gonzague para, tot retrăgându-se, fără ruşine, în faţa loviturilor furioase ale lui Henri. Ştia el bine ce face. Fiecare pas înapoi sporea primejdiile care-l ameninţau pe tânăr, căci în spatele fiecărui copac depăşit se ascundea unul din oamenii recrutaţi de factotum.

Deodată, asasinul lui René şi al Doriei constată că nu mai era atacat de către nepotul său. Se opri, mirat. Unde dispăruse?

Într-adevăr, Henri sărise în stânga şi se lipise cu spatele de o fântână încă în construcţie: un soi de stelă, înconjurată de bolovani, de pietriş, de ciment şi de bălţi.

Toţi îi înţeleseră manevra.

Spadasinii îşi părăsiră ascunzătorile şi alergară spre el.

— Înfigeţi-l în frigare! porunci Gonzague, avântându-se, cu speranţa renăscută. Toţi împreună! Ucideţi-l!

— Dacă permit, râse Lagardère.

Şi glasul său răsună bărbătesc, grav, ironic:

— Amicilor, sunteţi pierduţi... după monseniorul Charles-Ferdinand al IV-lea de Gonzague, duce de Mantua şi de Guastalla, eu totuşi...

Henri se întrerupse şi anunţă:

— În inimă!

Ducele căzuse pe o parte, lăsând să-i scape arma, ca fulgerat.

— Aceasta este dreptatea lui Lagardère! declară Henri pe un ton solemn. Doamnă Bernard, monstrul despre care vorbeai a încetat să mai trăiască.

Apoi îşi ridică spada, spunând:

— Domnilor bandiţi, n-am ce face cu pielea dumneavoastră. Nu vă vreau nici un rău şi pariez că habar n-aveţi cine sunt... Spada mea nu obişnuieşte să dea greş. Ţineţi neapărat să pieriţi? Mă veţi sili să vă pun în frigare?

Se întrerupse.

Săbiile se lăsară în jos.

— Foarte bine, ne vom despărţi ca cei mai buni prieteni din lume...

Şi rămase singur.

Atunci apărură Cocardasse şi Passepoil.

— Ei, puştiule? Câte cadavre ai făcut? întrebă gasconul.

Fostul valet de bărbier râse gâlgâit:

— De câte ori trebuie să spunem *pater noster?*

Henri le prinse braţul:

— Nu aveam nimic decât cu ducele... Iată-l... Poate că l-am omorât şi pe omul său de încredere? Dacă trăieşte, îl voi sili să vorbească. Cunoaşte un secret: cel al naşterii mele. Haideţi să-l căutăm, domnilor profesori!

Dar Peyrolles dispăruse. La chemarea sa veniseră cei patru *bravi*... Maeştrii de arme şi strălucitorul lor elev scotociră în zadar prin tufişuri. Peyrolles poruncise să fie urcat pe cal şi dus la Paris prin poarta Saint-Honoré.

Lunganul nu căpătase decât o rană — destul de adâncă — în umăr. Înspăimântat de Lagardère, se prefăcuse mort. Sosirea sa la Palais-Royal nu trecu neobservată.

A doua zi dimineaţa, Philippe de Gonzague de Mantua veni să întrebe cum se simte.

Antoine pregătise o minciună. Socotea, pe bună dreptate, că nu trebuia să vorbească deloc despre tânărul Henri. Povestea asta ar fi putut impresiona justiţia. Dădu următoarea versiune, care fu acceptată: răposatul duce de Mantua se luase la ceartă cu un necunoscut, adversarul său din sala de arme a lui Cocardasse şi a lui Passepoil; se căzuse de acord asupra unui duel. Senioria Sa fusese ucisă pe loc; vrând să-şi răzbune stăpânul, el, Peyrolles, se bătuse la rândul său...

Alteţa Sa Regală porunci să fie trimis un ofiţer de poliţie pe strada Croix-des-Petits-Champs. I se jură că nu se cunoştea identitatea spadasinului miraculos. Afacerea fu clasată. Înnebunit de spaimă, Peyrolles părăsi Parisul şi, puţin după aceea, deveni factotum-ul prinţului de Gonzague.

După o foarte frumoasă slujbă de înmormântare în biserica Saint-Roch, la care cei trei Philippe îşi făcură datoria de onoare de a apărea în ţinută de doliu, Charles-Ferdinand al IV-lea fu expediat, într-un sicriu triplu, în oraşul său seniorial şi natal, Mantua.

Contesa de Montboron, foarte curioasă, nu rezistase plăcerii de a asista la ceremonie. Dacă lucrurile s-ar fi desfăşurat altfel, acel nobil duce n-ar fi fost, oare, soţul său?

— Îi datoram totuşi un *De profundis*, un *Pater* şi un *Ave*[164], îi spuse într-o seară lui Henri de Lagardère, în timp ce luau masa. Iată-mă achitată... Dumnezeu să-l ierte!

Tânărul se feri să răspundă, dar îri ochi îi trecu un asemenea fulger, încât "surioara" sa se cutremură.

Distrată, contesa nu-şi dădu seama de nimic şi-şi continuă sporovăiala-i veselă. Auzise, la ieşirea din biserică, oameni care pretindeau că sunt bine informaţi, vorbind vrute şi nevrute, ca întotdeauna! Spuneau că aflaseră anumite secrete... Dac-ar fi trebuit să-i crezi, răposatul duce de Mantua şi de Guastalla murise în duel, după ce-l jignise grav pe un foarte mare senior... Dovadă era că prinţul nu refuzase să-şi încrucişeze spada cu a aceluia...

Armelle, cu inima strânsă de spaimă, în mod inexplicabil, întrebă:

— Adversarul duelului va fi urmărit? Am auzit spunându-se că Majestăţii Sale nu-i plac deloc cei care se duelează şi că a poruncit să fie pedepsiţi?

Îi aruncă o privire lui Henri, care-i oferi un chip de nepătruns.

Jeanne de Montboron răspunse:

— Acolo unde nu există nimic, regele îşi pierde puterea. Ucigaşul este necunoscut... sau trece ca atare...

O oră mai târziu, aflându-se singură cu Henri, Armelle de Sauves îl apucă de umăr:

---

[164] *De profundis*, *Pater*, *Ave*: (lb. latină): rugăciuni, dintre care cea dintâi se spune în special pentru morţi, la slujbele catolice. (n.t.)

— Tu eşti acela? întrebă, tremurând.

— Da, eu! răspunse tânărul, îndreptându-şi trupul.

Blonda izbi podeaua cu piciorul:

— Şi, totuşi, mi-ai promis...

— Promis, ce?

— Să nu-ţi mai rişti viaţa în dueluri! Nu se mai practică în epoca noastră. Edictele date de Marele Cardinal le interzic. Nu eu trebuie să-ţi mai spun că, pentru a împăca diversele conflicte între persoane particulare, Majestatea Sa a înfiinţat Tribunalul Mareşalilor. Este de ajuns că a trebuit să părăseşti armata, după povestea aceea cu căpitanul tău.

— Acest lucru, spuse cu blândeţe tânărul orfan, nu pot să nu-l regret... Omul care-şi ridicase bastonul asupra mea nu mai putea să trăiască... sau ar fi trebuit să mă trimită el pe mine *ad patres!*

— Să admitem asta, în ceea ce priveşte întâmplarea cu domnul de Gévézé — se încăpăţână Armelle — dar de ce l-ai ucis pe ducele de Mantua?

— Nu l-am ucis, afirmă Henri.

— Ce îndrăzneşti să spui? se mânie Armelle.

— Am fost instrumentul Providenţei, surioară, asta-i tot. Cel care acum este transportat în Italia, într-o trăsură drapată în negru, cu toate onorurile datorate rangului său, era "monstrul" despre care vorbea doamna Bernard, în agonia sa... Acel "monstru" a fost pedepsit!

Ochii căprui se măriră, în timp ce Henri continua liniştit:

— Acel om este, într-adevăr, cel care mi-a răpit pe tatăl meu, pe mama mea şi, poate, şi moştenirea familiei Guastalla... Dovada? N-o am! Dar totul arată că era capabil de aceste crime. La Cocardasse şi Passepoil, a scos, ca un mişel trădător, capătul bont al spadei sale, pentru a o încrucişa cu a mea... Seara, pe Cours-la-Reine, organizase o capcană sângeroasă... mă pândeau zece bărbaţi, cu sabia scoasă... I-am iertat, cu excepţia ducelui criminal şi laş... Dacă nu te-aş fi avut în minte, poate că m-aş fi lăsat condus de mânie! Aşa că există nouă oameni care-ţi datorează viaţa, surioară!

Se adânciră într-o conversaţie foarte liniştită. Fata, deşi admira ştiinţa, calmul şi curajul prietenului său, n-ar fi fost o fiică a Evei dacă n-ar fi tremurat pentru el; îi reproşa, de asemenea, că obiceiul său de a scoate la repezeală sabia din

teacă putea să-i strice pentru totdeauna cariera militară. Ca încheiere, îi ceru să-i dea cuvântul că nu se va mai aventura în dueluri.

— Micuţă şi dragă Armelle, îi răspunse, nu pot să-ţi promit nimic. Chiar dacă temperamentul meu nu mă îndeamnă să scot sabia, pot surveni împrejurări în care va sări singură din teacă, pentru a face dreptate!

Şi, deoarece Armelle îşi ştergea lacrimile, o îmbrăţişă cu duioşie:

— Am făcut două jurăminte pe care le voi respecta: să-l pedepsesc pe cel care mi-a furat numele şi averea şi, mai ales, care mi-a ucis părinţii, şi să-ţi redau tatăl. Spada mi-a permis să mi-l ţin pe cel dintâi; mi se pare că i tot ea îmi va îngădui să-l mi-l ţin şi pe cel de-al doilea.

* * *

De când îl pedepsise pe Charles-Ferdinand al IV-lea, înfruntând opt spade experte şi stând cu spinarea lipită de stela fântânii în construcţie, pe Cours-la-Reine, Henri de Lagardère căpătase o mare încredere în el însuşi.

Pe de altă parte, era forţat să aştepte aprobarea înrolării pe care o contractase cu regimentul din Navarra. Lipsa de acţiune îl apăsa. Fără Armelle, care era, neîndoios, moderatoarea sa, îngerul său de pază, Henri s-ar fi aruncat în indiferent ce aventură, doar pentru plăcerea luptei şi a riscului.

Aşa încât se hotărî:

— Acum sunt destul de puternic pentru a-mi încerca norocul. Cârciuma *La-Viţelul-care-Suge*, chiar dacă — aşa cum pretind Cocardasse şi Passepoil — este trucată cu abilitate, va trebui să-mi dezvăluie secretele ei!

Şi, ca urmare, după două zile de la conversaţia sa cu Armelle, se duse la contesa Jeanne, pentru a se scuza că în acea seară nu va putea cina împreună cu dânsa.

Părăsi strada Grenelle-Saint-Germain pe înserate; ajunse la Sena şi merse în lungul cheiului până în apropiere de Pont-Neuf. Era încă lumină. În curând aveau să bată clopotele de ora şapte după-amiaza la toate bisericile din oraş. Se plimbă, fără o ţintă anume, pe terenul pe care continua să se desfăşoare bâlciul.

Amuzat, curios, îşi oferi plăcerea de a privi paradele actorilor şi de a-şi spune: "Noi făceam mai bine!"

Simţea o oarecare satisfacţie, foarte firească de altfel, amintindu-şi de vremurile în care se transforma în cocoşat. Cu emoţie, se gândea: "Bună doamnă Toutou! Domnul Isidore, cel atât de cumsecade! Acum sunt fericiţi, în sudul însorit. Iată-i căsătoriţi. Una şi-a realizat visul: să brodeze pentru propria-i plăcere; celălalt este într-al nouălea cer, pentru că necăjeşte peştii cu undiţa. Doamna Bernard a primit, în ceruri, recompensa pe care o merita. Viitorul Armellei este asigurat. Cânta fermecător la clavecin; vorbeşte engleza; numele şi prietenia contesei îi vor deschide, într-una din zile, uşile apartamentului Regelui. Pe ducele de Mantua l-am pedepsit! Acum, trebuie să capăt ştiri despre domnul Olivier de Sauves."

Henri, un altruist incorigibil, nu se gândea la el însuşi. Era născut pentru a se devota, a proteja. Însoţit de visurile sale, tânărul împărţitor de dreptate trecu pe malul drept al podului Pont-Neuf şi ajunse în Vallée de Misère prin cheiul Ferraille. Era încă pierdut în reverii.

Deja tot felul de tâlhari, pungaşi, falşi cerşetori, spărgători din port, hoţi de buzunare, docheri, orbi, schilozi, cocoşaţi reali sau de ocazie începeau să se îndrepte spre teritoriile Zânei Choquette.

Strada Ballu, pe care intră Henri, cu tricornul tras pe ochi, cu spada ridicându-i pelerina neagră şi încălţat cu cizme, era plină de toţi aceşti drăgălaşi, puţin surprinşi de înfăţişarea mândra a plimbăreţului singuratic. Dar ce importanţă avea?! Mai văzuseră ei şi pe alţii! După o crimă sau vreun furt, nu veneau oare şi gentilomi foarte respectabili — ca, de pildă, Marc de Remaille, regele asasinilor — să se pună sub protecţia patroanei speluncii?

* * *

În acea seară, potrivit obiceiului său de neclintit, Doamna Myrtille intră în încăperea în care-şi ţinea rochiile, cea alăturată dormitorului său şi în care, cu cinci ani în urmă — nu putea să uite asta —, apăruse Olivier de Sauves. Privi prin "spionul" din perete, să vadă ce se întâmpla la *Viţelul-care-Suge*, în sală plină de fum de la parter.

Mai întâi ridică din umeri: "Aceleaşi mutre, cu excepţia căpitanului aceluia de corsari, sosit azi-dimineaţă. Soţul meu mi l-a lăudat foarte mult... Drăguţă siluetă. Lui i-a fost încredinţat, în calitate de angajat, blegul ăla de Olivier."

Nu fusese stinsă de tot flacăra, sau era doar un efect al nepotolitei curiozităţi femeieşti? Fapt este că Zâna Choquette suspină, apoi îşi spuse şoptit:

— Îl voi întreba ce s-a-ntâmplat, acolo, cu băiatul acela elegant şi puternic.

Deodată, se trase înapoi şi păli. Îl zărise pe Lagardère.

Myrtille nu uita nimic, niciodată, mai ales dacă erau în joc interesul şi siguranţa sa.

Aflase epilogul incendiului de la *Teatrul Micuţei Regine*. Cei de care se temea îi scăpaseră, poate pentru mult timp. Cum să îndrăznească să acţioneze împotriva lui Lagardère şi a Armellei, acum când ei se aflau la contesa Jeanne?

Cu o înfiorare de teamă şi de ură, destul de ciudată, se gândea: "Această doamnă de Montboron, coborâtoare din neam de miniştri, este văzută bine de către rege. Obţine audienţe la el, oricând vrea. Cine ştie dacă, prin tânărul ăsta, n-a aliat de unde pornea lovitura îndreptată împotriva Armellei?"

Şi, totuşi, prezenţa lui Henri printre pleava din cârciuma ei îi reînvie speranţa. "Protectoarea lui n-a atras atenţia regelui asupra *Viţelului-care-Suge*, altminteri afurisitul ăsta de Lagardère n-ar fi nevoit să acţioneze el însuşi... căci nu văd nici un spion al poliţiei pe la mine... toate tetele astea îmi sunt bine cunoscute... Să fie oare un prilej unic de a scăpa de salvatorul Armellei?"

Chipul ei de înger rău se înăspri. Îndoiala n-avea rost. Îl văzuse de multe ori pe Henri de Lagardère alături de fiica lui Olivier de Sauves, însoţind-o pe blonda aristocrată, fie la târgul ai la Saint-Germain, fie la biserica abaţială vecină, fie la teatru sau chiar la plimbare.

Doamna Myrtille cunoştea marile talente ale lui Lagardère. Unul dintre *bravii* săi, Marc de Remaille, frecvenţă şi el sala de arme a lui Cocardasse şi a lui Passepoil. Şi, în afară de asta, oamenii recrutaţi chiar aici de către domnul Antoine de Peyrolles nu se abţinuseră să povestească patroanei lor întâmplarea de la Cours-la-Reine. Încă le mai răsunau în urechi cuvintele rostite de Henri în faţa cadavrului princiar: "Este dreptatea lui Lagardère!",

iar ochii lor mai vedeau străfulgerările spadei magice ce-şi bătea jos de opt săbii — care erau totuşi bine mânuite.

— Lagardère! bombăni Zâna din Vallée de Misère, mereu Lagardère! Iată un nume pe care nu vreau să-l mai aud!

Dar Myrtille stătea încă pe gânduri. Băiatul acela, dac-ar fi străpuns de lovituri de spadă, aruncat rece şi însângerat pe dalele cârciumii, ar fi însemnat — mai ales dacă ar fi apucat să spintece câţiva nemernici — închiderea speluncii şi, ca urmare, şi deschiderea unei anchete.

— N-aş ieşi basma curată, trase ea concluzia. Şi, totuşi, dacă-l las să trăiască, purtătorul ăsta de sabie va descoperi toată tărăşenia.

În cele din urmă, luă o decizie:

— Va pieri. Eu o voi şterge imediat... La Le Havre, Godefroy mă va scoate din încurcătură. Suntem bogaţi, foarte bogaţi... Ne vom duce să trăim în Antile. Se spune că acolo e raiul pe pământ... Am hotărât; risc totul pe o singură carte.

Un sunet de clopoţel o aduse pe Genraud şi, imediat, o chemare îi făcu să apară pe Joël de Jugan şi pe Crestat, mai în dizgraţie ca niciodată, de când cu incendiul rămas fără rezultat — ba chiar, dimpotrivă — al *Teatrului Micuţei Regine*. Veniră, cu coada-ntre picioare.

Li se făcură ochi dulci, foarte dulci...

* * *

De zece minute, Henri de Lagardère şedea singur într-un colţ al cârciumii, la o masă cu patru locuri şi patru scaune şi — fapt extraordinar pentru locul acela în care, de obicei, domnea cea mai josnică promiscuitate — nimeni nu se gândise să se aşeze lângă el. Poate nimeni nu îndrăznise?

Acei *bravi*, acele spade de vânzare sau de închiriat, acei hoţi, escroci şi falşi cerşetori, simţeau ei oare că tânărul necunoscut trebuia să rămână izolat, cu virtuţile şi eroismul său? Oare o ciudată pudoare instinctivă îi cuprinsese pe supuşii Zânei Choquette? Cine-ar putea şti?

Henri, în timp ce mânca, îşi plimba privirile lipsite de orice urmă de dispreţ asupra plevei care-l înconjura. Nu ţinea deloc să provoace o încăierare. Gândea că a venit pentru a lua contact

cu locurile în care fusese văzut pentru ultima dată Olivier de Sauves. În mintea lui nu se schiţa încă nici un plan.

S-o tragă de limbă pe Marion? S-o seducă, pentru o noapte, pe una dintre fetele acelea obosite între doi tâlhari şi care îi aruncau uneori, pe furiş, câte un zâmbet? Să joace la cărţi cu acei târâie-spadă? N-ar fi putut decide, căci aştepta un prilej de a intra în vorbă cu obişnuiţii acestui local rău famat.

Deodată, îşi dădu seama de o manevră ciudată. Doi vlăjgani, doi coloşi ce purtau spadă, mergeau de la un grup la altul, îşi făceau loc cu forţa, vorbeau încet... Şi, imediat, privirile băutorilor, ale jucătorilor, ale celor ce mâncau şi ale însoţitoarelor lor se aprindeau şi alunecau spre muşteriul solitar...

Observă chiar şi altceva: cei pe care cei doi Hercule de înălţime inegală reuşeau să-i tenteze, se ridicau pe rând, treceau cu nevinovăţie în bucătărie şi reveneau... cu spada la şold.

Henri surâse cu zâmbetul său din ceasurile grave: "Am fost semnalat, fără îndoială, de vreme ce în vizuină li se distribuie frigări celor care n-aveau! Spada este, desigur, un instrument mai discret decât pistoletul... trebuie să te fereşti de explozia lui: poliţia are auzul ascuţit..."

Plăti ceea ce datora şi atacă o jumătate de pui, mormăind:

— Ăsta era un cocoş cel puţin centenar!

Şi pentru că roşcata Marion tocmai trecea pe lângă el, o chemă:

— Hei! Fată! Ăsta-i cocoşul care l-a făcut pe sfântul Petru să-l renege pe Isus?

Servitoarea, proastă, deschise gura fără a răspunde, dar în spatele ei se iviră deodată două siluete ce inspirau prea puţină încredere: a lui Joël de Jugan şi a Crestatului.

— Copilul se plânge din cauza cărnii? zise bretonul în bătaie de joc. De ce nu se duce la *Conul-de-Pin*, sau la *Crucea-Trădătorului?* Îi va găsi acolo pe prietenii săi, domnii proxeneţi.

— *Aici*, apăsă Crestatul pe cuvinte, aici totul este bine, totul este bun... şi ăia de zic contrariul, ei bine, uite ce merită! S-a-nţeles?

Îşi trase spada, fiind imitat în mod automat de însoţitorul său, ceea ce dezlănţui încăierarea. Vreo treizeci de bătăuşi, pe

care Marc de Remaille îi întrecea cu un cap, se ridicară şi veniră în fugă, printre văicărelile şi ţipetele femeilor speriate.

Ştim cât de prompte erau reacţiile "fratelui" Armellei. Văzând armele strălucind, sărise îndărătul a două scaune de la masa sa, se aşezase cu spatele către perete, şi trăgându-şi iute sabia din teacă, se întreba: "Unde i-am mai văzut pe spintecătorul ăsta de cârnaţi şi pe vecinul lui?"

Deodată memoria lui extraordinară îi reconstitui scenele succesive ale salvării fetiţei. Se revăzu urmărindu-i pe cei doi criminali, luptându-se cu unul din ei în valurile întunecate, în timp ce, pe mal, celălalt alerga aruncând în el cu bolovani, spre a-l face să se ducă la fund. Şi, bucuros, trase concluzia: "I-am prins! Ai mei sunt!"

Imediat, glasul său umplu sală:

— Bandiţilor! Sunt cinci ani de când, într-o noapte ca cea de-acum, Lagardère v-a smuls o nevinovată copiliţă blondă pe care o aruncaseţi în apă: Armelle de Sauves! Dar atunci Lagardère era doar un băieţel, care nu se putea bizui decât pe forţele lui. Astăzi, devenit bărbat, vine să vă cea...

Vocea îi fu acoperită de urlete. La indicaţiile Doamnei Myrtille, Lagardère trebuia să fie lichidat repede, fără zgomot şi fără ţipete. *Bravii* le spuseseră clar complicilor lor: "În linişte, s-a-nţeles?" Aşadar, pentru ce strigau?

Pentru că se produsese un incident uluitor, care îi silea să blesteme: un zdrenţăros, făcându-şi loc cu coatele, reuşise să se strecoare alături de Joël şi de l'Estafé, şi acolo, aruncându-şi pelerina uzată, de cerşetor, apăruse svelt şi tânăr, îmbrăcat cu eleganţă, încălţat cu cizme şi, cu sabia în mână, striga cu glas răsunător:

— Lagardère, oricine-ai fi, sunt secundul tău! Haide, secăturile astea sunt pierdute!

Dintr-un salt extraordinar, sărise peste masă şi se afla lângă Henri, care era destul de mirat.

Şi Micul Parizian fu auzit spunând aceste cuvinte uluitoare:

— Domnule, vă mulţumesc. Dar ajutorul dumneavoastră mă face să-mi fie, oarecum, ruşine... Acum vom fi prea puternici!

Şi fără a mai aştepta, aruncă un scaun, apoi pe celălalt — două strigăte de durere se auziră şi două canalii, din rândul din faţă, se prăbuşiră.

— Să-i atacăm! urlă Joël.

Drept răspuns, Henri sări, svelt, pe masă; douăzeci de spade îl ameninţară pe dată, în timp ce-i spunea tovarăşului său neprevăzut, care se duela împotriva a zece adversari furioşi:

— Domnule secund al meu, săbiile acestea nu sunt deloc demne de noi! Vederea lor îmi face greaţă! Distraţi-i pe înţepătorii şi pe crestătorii dumneavoastră; eu pedepsesc doi sau trei criminali, apoi să ne îndreptăm către uşă cu o grabă lentă.

Zărindu-l pe l'Estafe, Henri trecu cu vederea orice altceva şi se năpusti asupra lui. Dădu la o parte trei spade, făcu un salt, îşi ghemui trupul şi şi-l destinse, ca pe un arc viu, şi-şi înfipse spada cu un strigăt de bucurie — Crestatul avea gâtul străpuns de la carotida dreaptă la cea stângă; sângele ţâşni împroşcându-l pe Joël care se trase îndărăt, ca un laş, alb ca varul, L'Estafé fusese un excelent *escrimadore*, unul dintre elevii favoriţi ai lui Cocardasse şi Passepoil.

Marc de Remaille se aruncă în faţa lui Henri. Totuşi, de la primele pase, simţi că Lagardère îl depăşeşte în măiestrie şi se temu pentru viaţa lui. La rândul său se dădu înapoi şi vârful spadei sale se pierdu printre celelalte care ameninţau pieptul lui Lagardère.

Acesta se întoarse, iute ca fulgerul, apucă de pe masă o cană grea de cositor şi o aruncă spre unul din chipurile schimonosite de ură din faţa lui. Rezultatul fu o zdrobire, o împroşcare roşie în care se amestecau vinul şi sângele, şi un strigăt de agonie; omul avea arcada sprincenelor spartă.

— Asta a fost o armă încă prea nobilă pentru un asemenea individ, tună Henri, în care fierbea violenta mânie strămoşească... Na, ticălosule, deşi nu meriţi o astfel de cinste... şi ţie!... şi ţie!

Înţepa, tăia, para, tot împingându-i cu grămada către bucătărie pe bătăuşii plătiţi.

Cât despre necunoscutul care trecuse de partea lui, trebăluia zdravăn şi el. Răsturnase masa, îşi atacase adversarii, însângerându-i pe unii, lovindu-i pe alţii cu pumnul său cu piciorul, cuprins de o furie cel puţin egală cu a lui Henri. Urla:

— Ticăloşi buni de spânzurătoare! Bandă de cerşetori! O să-l ţineţi minte pe Tourmentin, *Tovarăş al Broaştei Ţestoase!* Iată cum ai noştri...

Un şuierat strident îi întrerupse vorba şi, brusc, scena se schimbă.

Spadasinii se risipiră cu toţii. Îşi lăsară în jos săbiile. Unii le vârâră din nou în teacă. Se înghesuiră toţi spre bucătărie, lăsând în felul acesta liber drumul către ieşire.

Henri izbucni în râs:

— Este ca-ntr-o poveste cu zâne!

Şi, întorcându-se spre secundul său:

— Domnule, asta-i o frumoasă lovitură a sorţii! Eram pe cale de a-i expedia, unul câte unul, pe derbedeii aceştia, şi iată că, deodată, ei refuză să piară!

Celălalt îl luă de braţ:

— Să ieşim. Vă voi explica acest miracol.

Lagardère încuviinţă cu o mişcare a capului. Gândea: "L-am ucis pe unul dintre torţionarii Armellei şi am făcut cunoştinţă cu celălalt... Nu voi uita acea faţă de brută. Mai devreme sau mai târziu, va primi şi el ceea ce merită, o jur!"

Fără o vorbă, cei doi tineri ajunseră la uşă. Ieşind în stradă, îşi puseră săbiile la loc în teacă şi-şi strânseră mâinile, emoţionaţi.

— Domnule, i se adresă Henri cu gravitate, în seara aceasta a răsărit una dintre cele mai frumoase flori cu care se pot mândri sentimentele omeneşti: prietenia. Mă numesc Henri de Lagardère, şi vă promit că oricând vă veţi putea bizui pe mine!

— Domnule, numele meu este Gaston, viconte de Varcourt, şi sub cerul Caraibelor am acceptat porecla de "căpitanul Tourmentin"; sunt mândru să pot strânge dreapta dumneavoastră, atât de curajoasă şi de expertă!

Porniră braţ la braţ, coborând strada Ballu. Henri îşi amintea de spaimele domnului Isidore şi de expresia reţinută a profesorilor săi de arme când, cu cinci ani în urmă, vorbeau despre afacerile dubioase care se făceau la *Viţelul-care-Suge* şi de trimiterea "în insule" a unor oameni răpiţi. Întrebă, aşadar:

— Sunteţi un pirat?

— Autentic. De altminteri, aţi auzit acel fluierat care a răsunat imediat după ce am declarat că aparţin Broaştei Ţestoase? Vă voi spune adevărul: patroana acestui loc sinistru este o furnizoare a tagmei piraţilor. Fără îndoială, ea e cea care a dat semnalul de oprire a încăierării. Nu voia să lase să fie deteriorat un Tovarăş al Ţestoasei: ar fi costat-o prea scump!

Dar să lăsăm asta. Am venit alături de dumneavoastră nu numai pentru că sângele meu se revoltă în faţa capcanei ce vi se pregătise, ci şi pentru că aţi pronunţat un nume care mi-e drag: acela al Armellei de Sauves. O caut pe această tânără...

— Şi aţi găsit-o! exclamă Henri, nebun de bucurie. Îl cunoaşteţi pe tatăl ei?

— Este cel mai bun prieten al meu! Dar ce se-ntâmplă? Ce aveţi?

— Iertaţi-mă, zise Henri, dar emoţia m-a cam copleşit... Mă simţeam mai calm în faţa spadelor acelora... Ah! Viconte! Ah! Dragă prietene! Sunteţi mesagerul fericirii! Îi promisesem Armellei să-i redau tatăl. Slavă Domnului! Este fapt împlinit, nu-i aşa?

— Nu încă — răspunse Tourmentin — dar, în fine, important e ca fata să fie liniştită în privinţa sorţii celui pe care, desigur, l-a crezut pierdut...

— Şi tatăl, să se liniştească referitor la soarta copilei sale.

Capitolul XIV - La marchiză

Françoise d'Aubigné, cunoscută în istorie sub numele de "marchiza de Maintenon", era pe atunci, în mod oficios, regina Franţei. S-ar putea chiar spune: mai mult decât regină, căci, cu excepţia Catherinei de Médicis, nici o altă soţie regală nu avusese o asemenea influenţă asupra afacerilor interne ale statului.

Era nepoata lui Agrippa d'Aubigne, prietenul şi tovarăşul de arme al lui Henri al IV-lea şi, totodată, un foarte bun scriitor. Tânăra Françoise se născuse la Niorţ, în donjonul în care tatăl şi mama sa erau închişi din motive politice — în acea epocă, protestanţii încercau să se grupeze în vest, alcătuind o republică. Şi astăzi se poate vedea, la al doilea etaj al turnului nordic, camera în care s-a făcut auzit primul ţipăt al copilului pe care-l aştepta un destin atât de măreţ. Nu seamănă deloc cu o temniţă, dimpotrivă, priveliştea ce se poate zări de acolo dezvăluie orizonturi minunate.

Viitoarea soţie a Regelui Soare a fost crescută în "religia pretins reformată", cum se spunea pe atunci, dar, la o vârstă destul de fragedă, s-a convertit şi a intrat într-o mănăstire de călugăriţe ursuline[165].

Când împlinise şaisprezece ani, mama să o luase lângă ea, dar murise aproape imediat după aceea.

Domnişoara d'Aubigné era o tânără foarte frumoasă, cu înfăţişare armonioasă şi blândă. Foarte bine crescută, avea spirit, inimă şi, mai ales, înţelepciune. Ar fi făcut cinste oricărei mari familii. Toată lumea era de acord cu asta.

Din păcate, pierderea mamei sale a lăsat-o singură, unica avere fiindu-i ochii mari şi cei şaptesprezece ani ai săi. Aşa încât pretendenţii se retraseră, cu excepţia unuia singur...

Acesta aduna în el întreaga mizerie omenească. Trupul îi era aşa de diform, încât se spune că avea forma literei Z. Era plin tot de dureri, de podagră; "ologule!" îşi zicea el însuşi, pentru a stârni râsul oamenilor...

Se numea Paul Scarron şi avea patruzeci şi doi de ani. Fiul unui consilier de la Parlament, burghez înstărit, tânărul Paul părăsise casa părintească la puţin timp după ce tatăl lui se recăsătorise. Mama vitregă îi făcea viaţa imposibilă; mai târziu, a reuşit chiar să-l frustreze de moştenirea consilierului.

Scarron era foarte inteligent, erudit şi spiritual. Obţinu guleraşul alb de abate şi începu să bată străzile pe care locuiau frumoasele doamne pişcate de tarantula[166] literară — aşa-numitele Preţioase[167] — şi celebrele lor saloane. Dar asta nu-l făcu să dispreţuiască frecventarea tripourilor şi a bâlciurilor, fiind împins într-acolo de gusturile sale de aventurier, de jucător, de băutor şi de desfrânat.

---

[165] *Ursuline*: călugăriţe aparţinând ordinului religios al Sfintei Ursule, înfiinţat în 1537 de sfânta Angela Merici. (n.t.)

[166] *Tarantula*: denumirea unui păianjen mare, des întâlnit în preajma localităţii Tarente (Italia). Se spunea că pişcătură sa provoacă o moleşeală de care nu poţi scăpa decât agitându-te. De aici expresia: *a fi pişcat de tarantulă* = a fi puternic excitat. (n.t.)

[167] *Preţioase*: în prima jumătate a secolului al XVII-lea, femei de lume care se distingeau prin eleganţa manierelor şi puritatea limbajului. Expresia "a fi preţios" a căpătat, cu timpul, înţelesul de "a fi afectat în gesturi şi vorbire". (n.t.)

La douăzeci şi opt de ani avea o sinecură pe lângă episcopul de Mans. Şi atunci s-a produs accidentul care avea să-l transforme într-un schilod plin de dureri şi grotesc. Petrecăreţ celebru, aflându-se în ţinutul claponilor, a vrut — cu prilejul Carnavalului — să se deghizeze în pasăre. După ce şi-a uns trupul cu miere, s-a aruncat pe un pat de pene şi puf.

Când a ieşit în stradă, identitatea i-a fost dezvăluită de câteva femei bigote. Începură să ţipe că este un scandal. Asmuţiră gloată. Fiind deja renumit în oraş pentru petrecerile şi aventurile lui amoroase, Scarron fu huiduit, urmărit, ameninţat.

Pentru a scăpa de hoarda femeiască, n-a ezitat să se arunce într-o mlaştină. Trestiile l-au ascuns... Dar Scarron, care auzea strigătele de pe mal, a fost nevoit să rămână ceasuri îndelungate cu apă până la gât, tremurând atât de frig cât şi de frică.

A contractat acolo un reumatism deformant, de care a suferit întreaga viaţă.

Reîntors la Paris, a trăit din veniturile de pe urma lucrărilor sale şi mai ales dintr-o rentă acordată de Ana de Austria, lăudându-se că este "bolnavul din oficiu al acesteia".

A venit vremea Frondei[168]... Scarron l-a atacat pe Mazarin şi şi-a pierdut renta. O pedeapsă aspră dar, la urma urmei, dreaptă, pentru autorul acelui sângeros pamflet: *Mazariniada*.

Cu începere de atunci, nu s-a mai bizuit decât pe pană să de poet şi de autor burlesc. Aceasta i-a permis să ducă o viaţă destul de îmbelşugată în casa de pe strada Tixandrie. O societate veselă de scriitori şi de oameni de spirit înconjura scaunul lui de infirm. La Scarron puteai întâlni persoane ca marchiza de Sévigné[169], doamna de la Sablière[170], Ninon de

---

[168] (vezi şi nota de la pagina 77) *Fronda* a avut două perioade: Fronda parlamentară (1648–1649), în timpul căreia populaţia a ridicat baricade în Paris, iar Curtea s-a retras la Saint-Germain; şi Fronda prinţilor, condusă de Condé şi Turenne, cu sprijinul secret al Spaniei. Revolta a sfârşit printr-un eşec, din care regalitatea a ieşit întărită. (n.t.)

[169] *Sévigné* (Marie de Rabutin Chantal, marchiză de) (1629–1696): una din minţile sclipitoare din vremea lui Louis al XIV-lea, autoare a *Scrisorilor* adresate fiicei sale şi altor corespondenţi. Aceste scrisori, publicate în 1726, sunt valoroase prin spontaneitatea stilului, prospeţimea imaginilor şi detaliile asupra moravurilor epocii sale. (n.t.)

[170] *La Sablière* (Marguerite Hessein, doamnă de) (1636–1693): figură

Lenclos[171], Marion de Lorme[172], Scudèry[173], Vivonne[174], Pellisson[175], Gramont[176] şi o sută de alte celebrităţi ale epocii.

Pentru a nu muri de foame, Françoise d'Aubigné, acel înger, deveni soţia acestui monstru. Nimeni n-a primit confidenţele tinerei căsătorite... Doamna Scarron se pricepu să se facă plăcută convivilor poetului, ba chiar mai mult: le cuceri pentru totdeauna admiraţia şi respectul.

În 1660, Scarron le spuse prietenilor săi că va muri, şi-i consolă cu aceste cuvinte: *"Niciodată nu mă veţi plânge atât de mult, pe cât v-am făcut eu să râdeţi!"*. Iar epitaful pe care şi-l dictă, fu următorul:

Cel care-acuma doarme-aici
E demn de milă: nu-l invidia,
Căci înainte de-a muri,
El a murit pe când trăia.
Tu, cel ce treci, vorbeşte-n şoapte
Şi fii atent de nu-l trezeşte,
Căci asta este prima noapte
Când bietul Scarron aţipeşte![177]

---

binecunoscută în saloanele secolului al XVII-lea, celebră prin frumuseţe şi spirit. Salonul ei era frecventat de scriitori şi oameni de Curte. Soţul ei, Antoine de Rambouillet (1624–1679), a scris numeroase madrigaluri. (n.t.)

[171] *Lenclos* (Anne, zisă Ninon de) (1620–1705): scriitoare, de origine franceză. Salonul său era frecventat de liber-cugetălori. (n.t.)

[172] *Marion de Lorme* (1611–1659): Una dintre personalităţile secolului al XVII-lea, celebră prin frumuseţe şi prin aventurile ei galante. (n.t.)

[173] *Scudery* (Georges de) (1601–1667): scriitor francez, autor de piese de teatru; a publicat — sub propria-i semnătură — romane scrise aproape în întregime de sora sa, Madeleine de Scudery (1607–1701), una dintre cele mai tipice "preţioase". (n.t.)

[174] *Vivonne* (Louis-Victor de Rochechouart, duce de Mortemart şi de) (1628–1688): mareşal al Franţei, fratele doamnei de Montespan, vice-rege al Siciliei în 1675. (n.t.)

[175] *Pellisson* (Paul) (1624–1693): scriitor francez, istoriograf al lui Louis al XIV-lea. (n.t.)

[176] *Gramont* (Antoine, duce de) (1604–1678): mareşal al Franţei şi ministru de stat. A participat la războiul de 30 de ani şi la campania din Flandra. Autor al unor *Memorii*. (n.t.)

[177] Textul original în lb. franceză este:

Din nou, spectrul Mizeriei bătea la uşa Françoisei. Dar cea care intră fu Bogăţia... Ana de Austria îi acordă văduvei poetului o rentă de două mii de livre, ba mai mult, marchiza de Montespan — pe atunci metresa absolută a lui Louis al XIV-lea —, lăsându-se impresionată de către prietenii defunctului, îi încredinţă educaţia fiului pe care tocmai i-l dăruise amantul său regal. De îndată ce se năştea un bastard, era dat în paza doamnei Scarron.

Când, în 1673, Louis al XIV-lea a hotărât, din motive politice, să-şi legitimeze copiii proveniţi din adulter, guvernanta lor căpătă o situaţie oficială. Ea locuia la palat şi primi titlul de marchiză de Maintenon.

Orice s-ar crede, Marele Rege nu fusese foarte norocos cu femeile. Tânăr fiind, o adorase, fără a se putea căsători cu ea, pe Maria Mancini, nepoata lui Mazarin; cardinalul îşi opusese veto-ul pentru raţiuni de stat. Domnişoara de Fontanges fusese frumoasă, dar proastă; regina Maria-Tereza — urâtă, lipsită de spirit, cu dinţii înnegriţi, masivă, greoaie, lacomă de usturoi şi de ciocolată; domnişoara de La Vallière nu se pricepuse să-l păstreze; doamna de Montespan era josnică, rea, agresivă, violentă şi chiar criminală...

Cum de-a ajuns Regele Soare, la patruzeci de ani trecuţi, să se uite la marchiza de Maintenon, care era mai în vârstă decât el? Îi declara: "Eşti liniştea mea". A iubit-o cu o prietenie plină de duioşie. Doamna de Sévigné a explicat că această femeie l-a făcut să cunoască o lume nouă, care îi era neştiută: cea pe care ţi-o dezvăluie legăturile de prietenie şi de conversaţie fără constrângeri şi fără răutăţi...

Şi mai exista o explicaţie: un rege este înconjurat de pasiuni, de invidii, de egoism. Se simte singur, îngrozitor de

---

Celui qui cy maintenant dort,
Fit plus de pitié que d'envie
Et souffrit mille fois la mort
Avant que de perdre la vie.
Passant, ne fais ici de bruit
Et garde bien qu 'il ne s'éveille.
Car voici la première nuit
Que le pauvre Scarron sommeille! (n.t.)

singur. Nimeni nu-l iubeşte pentru el însuşi. Fiecare, bărbat sau femeie, încearcă să obţină de la el avantaje.

Doamna de Maintenon nu cerea nimic, nu dorea nimic. Era fericită cu soarta sa.

Când, în 1683, la doi ani după moartea reginei, i-a cerut mâna, ea a consimţit cu greutate: "Nu vreau decât sufletul domniei-voastre", i-a răspuns, "nu pentru mine, ci pentru a-l da lui Dumnezeu... Nu voi trăi, nu voi rămâne lângă domnia voastră, decât pentru acest ţel." Era sinceră...

* * *

Şi aşa s-a întâmplat că orgolioasa Franţă monarhică a văzut acel eveniment nemaiauzit: Marele Rege s-a căsătorit cu văduva unui olog...

Doamna de Maintenon n-a fost regină. N-a fost încoronată. Dar Louis al XIV-lea lucra cu miniştrii săi în apartamentele ei şi deseori îi cerea părerea.

Şi la marchiza de Maintenon, la soţia morganatică a regelui, la "Serenitatea Sa"[178] se ducea în ziua aceea viperina patroană a *Viţelului-care-Suge*, într-o trăsură de închiriat şi cu inima clocotind de furie.

Ploua. Cerul părea să se fi unit cu pădurile de la Meudon şi de la Saint-Cloud. Tristeţea Doamnei Myrtille aproape că o egala pe cea a naturii. Se gândea, mânioasă: "Ah! Blestemat Lagardère! Te voi găsi eu într-o zi în calea mea? Pentru a treia oară, mă faci să mă clatin şi să tremur! Mă voi strădui ca o a patra intervenţie să nu mai poată avea loc! Un bărbat ca ăsta nu trebuie să fie atacat făţiş. Aşadar, să folosim viclenia! Îl vreau mort!"

Recapitula eşecurile ei: Armelle smulsă din valurile fluviului, adică putând să depună mai târziu mărturie că tatăl ei, intrând la cârciuma de pe strada Ballu, nu mai ieşise de-acolo; inutilul incendiu de la *Teatrul Micuţei Regine*, în urma căruia balerina şi cocoşatul căpătaseră o protectoare foarte puternică: şi, în fine, recenta încăierare la care luase parte un Tovarăş al Ţestoasei Tourmentin.

---

[178] *Serenitatea Sa*: titlu onorific dat persoanelor de rang înalt. (n.t.)

Chiar în aceeaşi seară, Scandalul avusese urmări destul de grave. Printr-un ghinion extraordinar, după ce auziseră trecând paza de noapte, Marc de Remaille şi Joël de Jugan ieşiseră pentru a arunca în Sena trupul Crestatului, înjunghiat ca un porc de spada lui Henri, când rondul, înainte de a porni, ca de obicei, pe cheiul Ferraille, făcuse stânga-mprejur şi revenise pe strada Ballu.

Ofiţerul de poliţie ceru explicaţii: De unde veneau? Ce era cu mortul acela? Şi cu cadavrul ce-aveau de gând să facă? Joël şi Marc luară drumul temniţei pentru criminali de rând de la Châtelet, defunctul fu părăsit în şanţ, iar oamenii pazei intrară la *Viţelul-care-Suge*.

Acolo, văzură sânge pe dale şi vreo şase răniţi care gemeau sub pansamentele cu vin aplicate de tovarăşii lor.

— Foarte bine! declară ofiţerul de poliţie. Bătaie... ghionturi... răni... moarte de om... sustragere de cadavre... chemaţi-o pe patroana acestei spelunci!

Soţia lui Godefroy Coquebar fu nevoită să-şi facă apariţia. Era în toaletă de gală, împodobită cu toate bijuteriile sale. Bărbaţii îşi scoaseră pălăriile. Ea îşi dădu bine seama că nu datora decât frumuseţii şi luxului său faptul de a nu fi arestată pe loc. Trebui să semneze un proces-verbal, redactat pe una din mese. Nu peste mult timp, urma să fie citată în faţa domnilor de la Châtelet, în interesul anchetei.

Zâna Choquette ştia prea bine că risca, în afară de închiderea stabilimentului ei, cel puţin o nouă percheziţie în localuri şi-n dependinţe. Şi, ca un făcut, şi-ntr-un loc şi-ntr-altul se aflau o mulţime de butoaie cu praf de puşcă, trei lăzi cu puşti de pirat, precum şi un bărbat băgat în cuptor, unde era, poate, pe moarte, din cauza somniferului doamnei Coquebar.

După plecarea pazei, Myrtille nu putuse să doarmă. Se întreba cu îngrijorare: "Să fug? Să plec la Le Havre? Să mă duc s-o implor pe doamna de Maintenon?"

Înclina spre prima soluţie, deşi, la drept vorbind, aceasta nu era tocmai comodă. Cei de la Châtelet ar da-o în urmărire pe patroana bombei dubioase, pe furnizoarea de pulbere şi de arme, pe hoaţa de oameni. Foarte repede, năvodul poliţiei se va abate asupra lui Coquebar, falsul băcan... Şi atunci va fi sfârşitul sfârşitului! Un ştreang...

Aşadar, fire luptătoare, ex-logodnica lui Olivier de Sauves îşi adună forţele. Ea va fi cea care va avea ultimul cuvânt. Afacerea va fi clasată. Va fi dată deoparte, mulţumită marchizei păcălite.

Şi acesta era motivul pentru care, în acea mohorâtă zi ploioasă, Myrtille — îmbrăcată mai modest decât de obicei — se ducea cu trăsura la Saint-Cyr, unde, aşa cum aflase întâmplător, se afla de trei zile soţia neoficială a regelui Franţei.

În 1680, acesta fondase, la îndemnul doamnei de Maintenon, a cărei blândă influenţă o resimţea deja, un institut de educaţie pentru creşterea gratuită a două sute cincizeci de tinere fete nobile şi sărace. Regele se interesa de această fundaţie, unde Racine a pus în scenă piesa sa *Esther*. Marchiza, atâta vreme cât a avut un suflu de viaţă, s-a pasionat de acea casă pe care o îndrăgea nespus de mult.

* * *

Înveşmântată în negru, cu faţa palidă luminată de doi ochi mari, admirabili în ciuda celor şaizeci de ani, marchiza de Maintenon, asemănătoare cu o statuie a simplităţii, aştepta vizita finei sale, într-o încăpere mobilată sobru, fără candelabre şi fără oglinzi.

Foarte evlavioasă, cu un suflet mare, această femeie pe care sărăcia n-o putuse înăcri, pe care măreţia n-o putuse micşora, o iubea cu duioşie pe oribila asociată a lui Godefroy Coquebar. Nu era oare naşa acesteia? Nu-i aducea aminte de copilăria ei: donjonul de la Niorţ şi câmpiile Poitou-ului?

Deşi perspicace, credea în sufletul angelic al Myrtillei şi era sub influenţa farmecului acelei frumuseţi brune, cu trăsături atât de regulate şi de pure; al acelor ochi negri, ce deveneau nostalgici, al acelui glas obosit şi frânt, de femeie suferindă şi tristă.

Fina excela în a se lăsa căinată şi mângâiata. Vorbea despre mătăniile ei, despre rugăciunile şi slujbele pe care le făcea tot la nouă zile... Oftă de-ţi sfâşia inima de milă, amintind de căsătoria să cu o brută grosolană şi de greutăţile meseriei de cârciumăreasă.

Păcălită de această comedie josnică, doamna de Maintenon întindea, de multă vreme, mâna sa protectoare în faţa uşii

Viţelului-care-Suge. Citea rapoartele de poliţie în care era vorba despre acea speluncă. "Eu răspund de proprietara acelui local nenorocit", îi spunea ministrului. Curând, oamenii s-au plictisit să tot denunţe cârciuma. Adevărul avea să iasă oricum la iveală. La primul omor, abcesul se va sparge. Şi atunci, nimeni — nici chiar regele, cel atât de drept, atât prin conştiinţă cât şi prin fire — nu va îndrăzni să se opună sancţiunilor.

Ah! Ce scenă frumoasă a fost întrevederea dintre fină şi naşă!

Myrtille înaintă, modestă, făcu trei reverenţe şi aşteptă, cu ochii plecaţi.

— Haide, draga mea copilă, zise marchiza, lasă toate ceremoniile acestea! Vino la pieptul meu!

— Vai! Doamnă! Vai! Naşă adorată!

— Cum, plângi? De ce aceste perle în nişte ochi atât de frumoşi? O! Urâcioasă mică!

Myrtille căzu în genunchi şi-şi înfundă capul în fusta protectoarei sale. Hohotele ei de plâns stârneau mila. Maternă, doamna de Maintenon îi scoase pălăria şi o mustră cu blândeţe, netezindu-i cu mâna sa lungă şi fină părul mai negru decât pana corbului sau a rândunicii.

— Haide, haide… Cine-a supărat-o pe fina mea... pe *fetiţa* mea?... Ea ştie că eu sunt aici, gata să-i potolesc durerea…

— Vai! Sunt aşa de necăjită, naşă! Dac-aţi şti! Este, totuşi, prea nedrept!

Doamna de Maintenon o prinse de mâini pe femeia în lacrimi, o făcu să se ridice, o aşeză într-un fotoliu, lângă ea, şi-i spuse cu voioşie:

— Şterge-ţi ochii, Myrtille! Nu-mi mai placi deloc când plângi! Sunt obişnuită să te văd atât de frumoasă! Aşa… Şi acum, descarcă-ţi sufletul... Din păcate, nu dispun decât de un sfert de oră pe care să ţi-l pot acorda… Regele, care vânează în pădurile vecine, va veni aici să ia dejunul. Aşa încât Majestatea Sa va fi imediat informată despre necazurile Myrtillei mele.

"Bine", se bucură zâna Chouquette, "prilejul e tocmai bun... Să-i dăm drumul!"

Pentru a nu-l enerva pe cititor cu suspinele şi schimonoselile acestei femei îngrozitoare, vom scurta povestirea. Ea îi aduse la cunoştinţă naşei sale următoarele fapte: în ajun, un tânăr venise să cineze la *Viţelul-care-Suge*; se

luase la harţă cu nişte vecini inofensivi... nişte bieţi oameni blânzi şi visători, dintre care un gentilom breton cumsecade ajuns în mizerie şi un altul, foarte simpatic, cam prostuţ dar atât de vesel, poreclit Cicatricea sau Crestatul. Myrtille îi cunoştea de mulţi ani. Deşi erau oameni ai spadei, urau încăierările înarmate. De altminteri, îi erau devotaţi din tot sufletul şi ştiau cât de mult se temea marea lor prietenă de bătăi în cârciumă ei prăpădită. Dar Lagardère acela a scos sabia din teacă — ca un furios, se năpustise asupra celor doi băieţi paşnici. Alţii au sărit în ajutorul lor. Însă tânărul era un fel de diavol... Scaunele, cănile de cositor, mesele au devenit proiectile. Cu spada în mână, a golit locul în jurul său, nu fără a-l ucide pe Crestat.

— Eu dormeam, zgomotul bătăii n-a ajuns până la mine... S-a făcut o mare greşeală... În loc să se ducă să-l vestească pe paznicul de noapte, care l-ar fi alertat pe cavalerul ce conducea rondul de pază, oamenii s-au zăpăcit... Joël de Jugan şi un altul, crezând că nefericitul lor tovarăş mai trăia, au vrut să-l ducă la spitalul Hôtel-Dieu. Tocmai trecea o patrulă. Au văzut că Crestatul îşi dăduse ultima suflare şi ofiţerul care-i comanda a crezut, având în vedere ticăloşia locului şi oră târzie, că cei doi se pregăteau să arunce trupul în Sena. N-a vrut s-asculte de nimic! Şi iată-mă disperată, doamnă! Am fost silită să semnez un proces verbal. Voi fi urmărită în justiţie! Dacă nu veţi binevoi să mă protejaţi, ce se va întâmpla cu mine?

— Linişteşte-te, Myrtille, nu ţi se vor face necazuri. Doar că, deoarece îl ştiu pe rege foarte iritat de întâmplările sângeroase care se tot succed, de câteva luni, în Vallée-de-Misère, du-te pentru un timp la Le Havre, la soţul tău... Lasă să se potolească lucrurile... Apoi vei redeschide cârciuma care, din păcate, îţi asigură traiul, căci afacerile soţului tău continuă să meargă prost, cred?

— Ah! Doamnă, bietul Godefroy o duce tare greu, vă asigur! Războiul maritim ruinează comerţul cu mirodenii... Nu mai vinde nimic!

Marchiza continuă:

— Majestatea Sa îi urăşte pe duelgii şi pe toţi cei care se joacă prea uşor cu spadă. Cunoşti numele celui care l-a ucis pe acel... crestat al tău?

— Crestatul, l'Estafé, naşă, zis şi Cicatricea.

Şi Myrtille, îmbătată de bucuria răzbunării, spuse încetişor:

— Agresorul a avut grijă să ne informeze. În timp ce-şi mânuia spada, striga: Lagardère! Lagardère!

— Lagardère? Regele va ţine minte acest nume.

— Nişte oameni îmi vorbiseră deja de amărâtul ăsta de spadasin. Se pare că soldat fiind, şi-a ucis căpitanul, pe domnul de Gévézé… De curând, se zice că l-ar fi străpuns pe ducele de Mantua…

— Afacerea aceasta a fost clasată, remarcă marchiză. S-a vorbit despre ea în prezenţa mea, la Consiliu. Da n-are Importanţă! Îţi repet, micuţo, regele îşi va aminti de Lagardère.

Naşa şi fina se îmbrăţişară cu dragoste, de mai mult ori. Audienţa luă sfârşit.

Curând se auziră zgomote, tropot de cai: regele Louis al XIV-lea venea să ia dejunul la soţia sa. În curte, Myrtille îl văzu pe rege coborând dintr-o trăsură modestă, în întregime neagră, fără armoarii. Îl înconjurau câţiva gentilomi şi argaţi. Era palid şi foarte obosit. Cizmele îi erau mânjite de noroi şi de sânge.

Întorcându-se spre a intra în vestibul, o zări pe zâna Choquette şi o salută grav, scoţându-şi pălăria. Louis le saluta pe toate femeile; era cel mai politicos bărbat din întregul regat.

Soţul doamnei de Maintenon avea pe atunci în jur de şaizeci de ani. Era un bărbat încă foarte frumos, nu prin statura sa, mai curând mijlocie, ci prin înfăţişarea sa, trăsăturile plăcute ale chipului, gambele frumos conturate, piciorul mic şi glasul fermecător. La aceste însuşiri naturale se adăugau cele pe care le datora unui constant autocontrol, unei graţii neafectate şi unei majestăţi lipsite de orice îngâmfare. Nimeni nu se pricepea, ca el, să acorde o favoare, nici — cu atât mai mult — să refuze atât de amabil ceea ce nu putea acorda.

A lăsat mai ales impresia unui monarh fastuos. Era astfel, atunci când voia ca în persoana lui să fie respectată şi invidiată Franţa. Cu toate acestea, adora intimitatea şi lipsa de fasoane. La Marly[179] desfiinţa constrângerile. La Saint-Cyr se purta ca un simplu tată de familie.

Louis-cel-Mare onoră gustarea oferită de doamna de Maintenon. Era un mare mâncau, mai puţin prin temperament şi

[179] *Marly*: autorul se referă la localitatea Marly-le-Roy, actuală suburbie a Parisului, unde Louis al XIV-lea îl însărcinase pe arhitectul Mansart să-i construiască un palat cu douăsprezece pavilioane. Palatul a fost distrus în timpul Marii Revoluţii Franceze. (n.t.)

mai mult datorită bolii. Regele abia putea să-şi mestece alimentele — nişte dentişti proşti îi smulseseră, odată cu câţiva molari, o bună bucată din maxilar. În plus, de mai mulţi ani suferea de tenie. Şi, în fine, ignoranţa medicilor îl supunea la neîncetate chinuri: luări de sânge, purgări şi clisme.

Pe oricare altul decât pe el, toate acestea l-ar fi făcut să moară de tânăr. El a rezistat cu curaj, fără a înceta măcar o zi să-şi exercite "meseria de rege".

În timp ce soţul ei mânca, marchiza vorbea. În felul acesta îl punea la curent cu micile incidente ale domnişoarelor a căror existenţă o proteja. Monarhul asculta cu un aer vizibil distrat. În cele din urmă, doamna de Maintenon relată vizita finei sale Myrtille. Un fulger luci în ochii lui Louis al XIV-lea.

Spuse, nu fără supărare:

— Într-unele cartiere ale Parisului se impune o intervenţie serioasă a poliţiei. Voi avea grijă de asta. Se cunoaşte numele acelui duelgiu, doamnă?

— Vai, Sire, gemu marchiza, este o făptură primejdioasă. Se povesteşte că, în timpul cât a fost soldat, şi-a ucis căpitanul, pe domnul de Gévézé. Se mai zice şi că ar fi vinovat de moartea ducelui de Mantua şi de Guastalla.

— Numele? îşi pierdu răbdarea regele.

— Sire, se numeşte Henri de Lagardère. Sper că dreptatea regală va fi promptă şi severă?

Louis îşi luă chipul său olimpian:

— Doamnă, rosti rar, încă nu putem acţiona. Ne vine greu să credem în rapoartele care v-au fost făcute.

— Sire! se nelinişti marchiza.

— Nu vă tulburaţi. Nu dumneavoastră sunteţi în cauză. Ne gândim doar că s-a abuzat de încrederea dumneavoastră, de inima dumneavoastră generoasă... Îl cunoaştem pe acest Lagardère...

După un timp, mărturisi:

— Lui, doamnă, şi prietenului său, vicontele de Varcourt, îi datoraţi faptul că mă vedeţi în viaţă... Aşa încât nu-mi mai vorbiţi despre pedeapsă. În momentul de faţă, acest tânăr călăreşte în galop rapid către regimentul din Navarra... Nu depinde decât de el să primească titlul de cavaler... Se bucură de încrederea noastră.

Doamna de Maintenon nu îndrăzni să-i pună întrebări lui Louis al XIV-lea. Ştia că, în nici o problemă, nu trebuia să încerce să-i forţeze voinţa.

După plecarea regelui, ea încercă zadarnic să-i descoasă pe hăitaşi; a doua zi, la Versailles, i-a întrebat ea însăşi, cu multă abilitate, pe gentilomii care vânaseră în compania monarhului. Nu putu scoate nimic de la ei, căci acei domni nu ştiau nimic. În aceeaşi seară, marchiza îi scrise finei sale un bilet scurt, în care îi spunea, în esenţă: "Rămâi la Le Havre, cuminte; încă n-am reuşit să fac să fie arestat acel Lagardère."

Capitolul XV - Două vânători

În timp ce Doamna Myrtille alerga cu trăsura să se plângă puternicei sale naşe, Henri de Lagardère şi noul său prieten, vicontele de Varcourt, zis Tourmentin, călăreau în galop sub cerul întunecat, care totuşi începea să dea semne de înseninare.

Se întorceau de la Dreux, unde căpitanul corsar avusese nişte treburi şi, după ce trecuseră prin Houdan, prin pădurea Quatre-Piliers şi prin Gâtines, vedeau în zare clopotniţa de la Saint-Cyr, unde intenţionau să-şi lase caii să se odihnească şi să ia o gustare la han.

Acele ţinuturi, domenii regale, erau în epoca respectivă mult mai împădurite şi mai pline de vânat decât în zilele noastre. Cerbii şi mistreţii mişunau.

Cei doi prieteni nu fură, aşadar, surprinşi să audă răsunând cornul de vânătoare şi să vadă cum, la câţiva stânjeni în faţa lor, drumul era traversat de un grup de gentilomi şi de hăitaşi călări.

Dar calul lui Tourmentin fu apucat de-o toană ciudată. Poate, că, mai înainte, cunoscuse bucuria vânătorii călare? Îi venise, poate, poftă să însoţească haita? Nu putem şti. Fapt este îşi luă avânt şi porni spre pădure în triplu galop, urmat imediat de calul lui Henri, molipsit de excitarea tovarăşului său, de lătrăturile câinilor, de strigătele hăitaşilor şi de sunetul cornului.

Cele două animale, ca nebune, goneau mâncând pământul şi, cu toată priceperea călăreţilor lor, aceştia abia reuşiră să nu fie aruncaţi din şa, sau să nu fie izbiţi în faţă de ramurile joase

ale copacilor. Ei înţeleseră inutilitatea eforturilor lor, şi se hotărâră, pentru moment, să-şi lase animalele să obosească şi să-şi piardă suflarea.

Cerbul se îndrepta către Trappes, unde spera să scape de destinul său aruncându-se în iazul care-i era bine cunoscut. O clipă, câinii pierdură urma, unii adulmecând înspre Guyancourt, alţii căutând către Neauphle. Atunci vânătorii se împărţiră în două grupuri pe care pădurea de nepătruns le despărţea net. Tourmentin profită pentru a-şi stăpâni calul, pe care oprirea bruscă îl tulburase.

— Să facem cale-ntoarsă, îi spuse lui Henri. N-avem ce căuta aici. Să ne înapoiem la drumul spre Versailles.

Asta era mai uşor de zis decât de făcut. Alergarea prostească îi dusese foarte departe pe tinerii care nu cunoşteau regiunea.

— Să fiu al dracului dacă ştiu unde ne aflăm! zise vicontele, cu ciudă. Animalul ăsta chiar că avea nevoie să se ambaleze!

— Atâta pagubă! răspunse Henri. Ploaia a încetat, soarele străluceşte şi, aşa stând lucrurile, vom găsi cu siguranţă vreun tăietor de lemne sau un ţăran care să ne arate drumul cel bun. Să pornim înapoi. Fără voia noastră, am mers spre sud; acum să ne îndreptăm către nord.

Încercară să-şi transpună în faptă hotărârea. Dar nimic nu este mai înşelător decât o pădure fără drumuri, fără poteci, fără nici cea mai mică indicaţie. Cei doi prieteni se rătăceau tot mai mult.

Deodată, Henri îşi opri brusc calul şi-şi încorda auzul. Surprins, Tourmentin îl imită.

— Ce s-a-ntâmplat?

— Se bat nişte oameni, nu departe de-aici. Aud zăngănitul spadelor. Hai să vedem!

Şi-şi îndemnă calul spre dreapta, de unde veneau zgomotele suspecte.

Într-un luminiş, şase călăreţi atacau un gentilom îmbrăcat într-un costum roşu, cu cizme luxoase, purtând o perucă minunată şi care, dat jos de pe cal — iapa sa neagră zăcea, nu departe de acolo, culcată pe o parte şi gâfâind — se apăra cu curaj.

— Laşii! bombăni Henri. Şase contra unuia singur! Şi spadele astea lungi contra unei săbii scurte! Înainte! Lagardère! Lagardère!

Îşi înfipse pintenii, calul lui necheză şi, sub durerea împunsăturii, făcu un salt...

Cât ai clipi din ochi, Henri fu în faţa omului în roşu. Atunci văzu că agresorii purtau o mască de catifea neagră care le ascundea jumătate din faţă...

— Aha! exclamă, iată nişte cavaleri ai asasinatului! Domnilor, am să vă spun două cuvinte... Iată-l pe primul!

Cum să descrii o acţiune a acestui miraculos mânuitor al spadei? Lama să avea iuţeala fulgerului... Chiar mai înainte de sosirea lui Tourmentin, un vlăjgan înalt şi mascat îşi aplecă fruntea şi-şi ducea ambele mâini la piept, în vreme ce altul primea o lovitură cu vârful sabiei în obrazul drept... Îndată, din grupul agresorilor se ridică un glas sec:

— Lovitură ratată! Retragerea!

Cei şase criminali dispărură ca prin farmec, în timp ce Lagardère, cuprins de mânie îi spunea prietenului său:

— Să atacăm jigodiile astea!

Un glas ferm îl sili să se-ntoarcă:

— Nu faceţi asta, domnule.

Tourmentin şi prietenul său îşi scoaseră pălăriile — în faţa lor se afla regele Franţei.

Acesta îşi duse mâna la pălărie, o ridică puţin şi, zâmbind, spuse cu un calm de neînchipuit:

— Acesta este al treilea atentat. Nu vrem să facem vâlvă în jurul acestor treburi. Vom avea grijă să ne întărim paza, şi asta e tot. Dacă Dumnezeu va voi să ne rezerve soarta bunicului nostru[180] suntem gata... Aşa încât, domnilor, contez pe discreţia dumneavoastră, după cum aveţi dreptul de a conta pe recunoştinţa mea regală.

Palizi, tinerii făcură o plecăciune. Louis îl privi îndelung pe Henri. Îi plăcea înfăţişarea lui. În cele din urmă, îl întrebă:

— Numele dumneavoastră, domnule?

---

[180] Referire la bunicul lui Louis al XIV-lea, Henri al IV-lea (1553–1610), care, în timp ce pregătea un război împotriva imperiului germanic şi a Spaniei, a fost asasinat de Ravaillac. (n.t.)

— Sire, trebuie să mărturisesc că numele meu de familie este, din păcate, un mister... Deocamdată mi se spune Henri de Lagardère.

Chipul semeţ se îmblânzi, se lumină.

— Domnule, rosti Louis după o visare de o clipă, doamna contesă de Montboron ne-a vorbit de dumneavoastră. Aflaţi, mai întâi, că de aici înainte sunteţi gentilom şi, pentru că acesta este bunul nostru plac, vă numiţi Henri de Lagardère...

— Ah! Sire! gemu Henri, pe care bucuria îl zăpăcise, iată împlinită una dintre cele mai mari dorinţe ale mele! Majestatea Voastră repară o nedreptate! Mi s-a furat numele strămoşilor mei.

— Vă este redat, domnule...

Şi, cu o graţie supremă, regele insistă:

— Ne stă în putere să vă satisfacem şi altă dorinţă? Vorbiţi!

— Sire, mor din cauza lipsei de acţiune. Am fost soldat, sub ordinele domnului colonel de Mauvac-Seignelay... Dânsul m-a eliberat... Aştept să pot servi în regimentul din Navarra şi să dovedesc astfel...

— Navarra se află în garnizoană la Reims, răspunse Louis al XIV-lea. Grăbiţi-vă, deci, să mergeţi în acel oraş, căci trupa va pleca la război. Un curier ministerial vă va urma la scurtă distanţă... Duceţi-vă, domnule de Lagardère, şi Dumnezeu să vă aibă în pază!

Apoi, întorcându-se spre Tourmentin:

— Şi dumneavoastră, domnule?

— Vicontele de Varcourt, Sire.

— Acest nume îmi este cunoscut, împrumutaţi-mi calul dumneavoastră. Vă vom vedea cu plăcere la sculare a noastră de dimineaţă.

* * *

Cu toată dragostea cu care-l înconjura Mariposa Granda, tânăra spaniolă salvată într-o zi, după ce fusese părăsită în mod laş de către compatrioţii săi, într-o barcă fără punte, Olivier de Sauves, poreclit *Flamanco*, era departe de a fi fericit în Antile.

Desigur, frumoasele călătorii la bordul *Stelei Mărilor*, capturile şi luarea de prizonieri — întotdeauna efectuată cu multă politeţe —, şi acum luptele, căci izbucnise războiul între

Franţa şi Spania, reuşeau să-l smulgă tristeţii pe îndrăzneţul marinar. Şi, de asemenea, de îndată ce se întorcea la Basse-Terre, cântecele, ştrengăriile şi sărutările Mariposei îl distrau.

Dar preocuparea sa constantă, am putea spune ideea lui fixă, trecea repede pe primul loc:

— Fiica mea! Ce se întâmpla cu Armelle?

Jean Ducasse, mişcat de această durere părintească, promisese să vegheze el însuşi la toate debarcările, astfel încât domnişoara de Sauves, dac-ar fi sosit, să nu fie vândută, pentru un pumn de aur, vreunui Tovarăş brutal.

Cu primul prilej ce i se ivi de a trimite un emisar în Franţa, guvernatorul îl desemnă pe Tourmentin. Putem ghici tot ce-i ceru Flamanco prietenului său şi tot ceea ce-i promise acesta.

Şi aşa se explică de ce l-am văzut pe viconte, la *Viţelul-care-Suge*, ridicându-se alături de cel pe care Armelle îl numea frăţiorul ei.

Chiar a doua zi după încăierare, Gaston de Varcourt era condus de către Henri de Lagardère la contesa de Montboron şi, aproape imediat, o vedea apărând pe fiica prietenului său Olivier de Sauves.

Fu o scenă mişcătoare, în care toate batistele avură de lucru, cu excepţia celei a lui Henri. Ziua fu petrecută ascultându-se povestirea aventurilor blondei copile şi a peripeţiilor tatălui ei.

A doua zi, curierul către Le Havre ducea două plicuri: unul conţinea o scrisoare a Armellei, celălalt, raportul lui Tourmentin, care relata întâlnirea sa cu Lagardère.

Doamna de Montboron ar fi vrut să facă şi mai mult: să-şi trimită protejaţii la Basse-Terre cu un ordin regal care să-l recheme pe Olivier în Franţa. Dar trebui să renunţe la planul acesta. Pirateria îşi avea legile ei stricte: nimeni nu putea debarca pe insula Broaştei Ţestoase, iar Tovarăşii, prin statutul lor special, nu depindeau de Majestatea Sa.

Varcourt îi sfătui pe toţi să aibă răbdare. Era şi aşa îndeajuns de frumos că-l ştiau pe Olivier în viaţă şi că, după atâţia ani de spaime şi întuneric, reuşiseră să-i dea veşti liniştitoare.

După părerea tânărului, nu trebuiau "să se frământe" prea mult. În insulele Caraibe se pregăteau anumite evenimente care aveau să schimbe situaţia. Misiunea sa în Franţa se referea la

aceste probleme, care era preferabil să fie lăsate să plutească în mister...

Scrisoarea Armellei şi cea a lui Tourmentin nu au ajuns niciodată la destinatarul lor, fiindcă bricul *Albatros*, plecat din Le Havre cu o încărcătură de *angajaţi*, pulbere, puşti şi alimente, a fost atacat de trei vase de război spaniole, jefuit şi scufundat, iar echipajul său a fost spânzurat de catarge, în plină mare a Sargaselor.

Tăcerea lui Tourmentin spori şi mai mult tristeţea Gentilomului Mărilor. Înapoiat dintr-o expediţie, după o luptă glorioasă împotriva unui bogat galion inamic — *Spiritu Santo* — care în zadar se apără eroic, tânărul simţi că viaţa avea gust de cenuşă. Ce-i păsa că guvernatorul, Jean Ducasse, îi acorda un respect deosebit, la ce-i foloseau prietenia celebrului Monbars, marea sa popularitate pe insula Broaştei Ţestoase, averea considerabilă pe care o adunase, chiar şi frumuseţea Mariposei? Nu-şi putea ascunde un gând sfâşietor: "Dacă Tourmentin nu scrie, înseamnă că n-a reuşit s-o găsească pe fiica mea. *Viţelul-care-Suge* nu şi-a trădat secretul. Cu siguranţă, Armelle a murit!"

În zadar încerca tânăra spaniolă să reaprindă flacăra speranţei. Îl adoră pe Olivier, ştiind totuşi bine că obiceiurile tagmei piratereşti nu admiteau căsătoria lor. Mariposa era, de asemenea, prea inteligentă pentru a nu înţelege că dragostea lui Flamanco era doar trupească. Acest gentilom, această fiinţă superioară prin educaţie şi prin spirit, nu putea fi cucerit cu totul de o fată, desigur drăguţă, dar impură şi destul de sălbatică. Dacă vreodată s-ar întoarce în Europa, el ar iubi o doamnă aparţinând nobilimii, iar Mariposei nu-i va rămâne altceva decât să plângă. Ca urmare, lua lucrurile aşa cum erau.

Chiar în aceeaşi zi în care, acolo, la o depărtare de mii de leghe, Henri de Lagardère şi vicontele de Varcourt îi făceau lui Louis al XIV-lea serviciul pe care-l ştim, Olivier de Sauves şi Mariposa — la îndemnul acesteia, care dorea să-l distreze — luau parte la o vânătoare în partea de nord a insulei Santo-Domingo, unde mişunau bivolii sălbatici.

Ca orice corsar, îşi avea puşca sa — "arma", cum se spunea.

Fiecare vânător poseda o haită de douăzeci şi cinci de câini, dintre care unul sau doi "pointeri", al căror miros fin indica pista.

Corsarii, în grupuri de zece sau doisprezece, îşi stabileau un punct fix. Acolo construiau nişte adăposturi sau *ajupas*, alcătuite din trunchiuri uşoare de copaci, acoperite cu frunze de palmier. În interior se întindea un cort de pânză subţire, în care se culcau toţi, la grămadă, sub blândul cer al nopţii.

Tinerii împărtăşiră viaţa tovarăşilor lor de piraterie, îl urmară pe câinele care trebuia să dea de urma vânatului, îl însoţiră pe vânător, în spatele căruia veneau *angajaţii* şi haita. Animalele urmărite erau nişte tauri formidabili, agili, feroce, pe care trebuia să-i ucizi din prima lovitură, dacă nu voiai să vezi animalul furios atacându-te.

Unii corsari erau îndeajuns de puternici pentru ajunge animalul din fugă şi a-i tăia tendoanele de la picioare. Unul dintre ei, numit Vincent des Rosiers, era celebru în Franţa pentru că dintr-o sută de piei trimise de el, abia zece purtau urme de glonţ.

După ce animalul murea era tăiat în bucăţi şi, imediat, cel care îl doborâse îşi oferea o răsplată aleasă: aceea de a suge măduva din oasele mari. Apoi, valeţii jupuiau pielea. Aceasta cântărea uneori o sută de livre şi era principalul profit. Carnea servea ca hrană.

Olivier şi Mariposa văzură în ce mod era afumată *(boucanée)*. În scopul acesta, vânătorii frigeau carnea deasupra unui strat de jar din cărbune de lemn; o stropeau cu lămâie, o presărau cu sare, cu piper şi cu boia. Pentru a o afuma, aruncau în foc piei care, arzând, făceau fum.

Carnea preparată în acest mod avea aspectul tentant şi culoarea roz a şuncii de York; avea un gust delicios şi, după ce ieşea de la afumat, putea să se păstreze luni îndelungate. Unii vânători nu aşteptau atât de mult: mâncau crudă carnea animalelor ucise.

Într-o zi, când noaptea tropicală se lăsa rapid, fără crepuscul, Olivier şi iubita sa stăteau într-o *ajupa*, bând în tovărăşia prietenilor lor corsari, când îşi făcu apariţia un pirat, un viteaz din tagma flibustierilor.

Parcursese pe jos mai multe leghe, prin pădurea virgină, însoţit doar de câinii săi.

— *Flamanco!* strigă. Caut de două zile pe un Tovarăş numit *Flamanco!* Cine l-a văzut?

Olivier se ridică, alb ca varul, gândindu-se la fiica sa:

— Iată-l, Tovarăşe!

Celălalt îi întinse mâna, spunându-i:

— Guvernatorul te cheamă fără întârziere. Se pare că este pentru o treabă de foarte mare importanţă. Mai multe, nu ştiu!

Se lungi imediat pe pământ şi se cufundă într-un somn adânc, pe care Flamanco i-l invidie toată noaptea. Gândurile îl împiedicau să-şi găsească odihna. În zori o trezi pe Mariposa şi amândoi porniră la drum, conduşi de un corsar, pentru a ajunge la cele trei râuri de la care o barcă avea să-i ducă la Basse-Terre.

* * *

Comandantul Jean Ducasse a luat îndată mâinile lui Olivier într-ale sale:

— Dragă prietene, fii mulţumit. Te trimit în Franţa: îl vei vedea pe domnul de Pointis[181], vei avea chiar audienţă la rege!

De bucurie, tânărul a ameţit, în vreme ce guvernatorul începu să-i dea unele explicaţii pe care le rezumăm.

Pentru a termina odată cu spaniolii, cabinetul de la Versailles se hotărâse să se alieze cu piraţii de pe insula Broaştei Ţestoase. Pentru aceasta, dăduse puteri depline lui Jean-Bernard Louis Desjean, baron de Pointis. Era un excelent marinar, care se făcuse remarcat în escadră de la Duquesne, mai ales în faţa Algerului, şi pe care amiralul de Tourville îl văzuse la treabă, în timpul bătăliei de la Beachy-Head (1690). Acum era comandant de escadră şi guvernator, în numele regelui, al pământurilor ce urmau să fie cucerite.

Ducasse avea nevoie de un om de încredere, prin care să se pună în legătură cu baronul de Pointis, de un om care, totodată, să poată fi primit şi ascultat în secret de către Louis al XIV-lea.

— Ştiu, spuse, că baronul de Pointis este un comandant cu experienţă, dar cunosc şi unele defecte ale firii sale. Are înclinaţii spre intrigă, gustul onorurilor şi sete de bani; destul de mare băutor, trece peste unele scrupule. Dumneavoastră, domnule de Sauves, sunteţi singurul om pe care-l pot folosi

---

[181] *De Pointis* (Jean Bernard, baron) (1645–1707): marinar francez. În 1697 a cucerit Cartagena, în America de Sud. (n.t.)

alături de el. Sunt convins că veţi şti să împăcaţi serviciul regelui cu interesele legitime ale Tovarăşilor Ţestoasei. Aceştia au mândria lor. Vor să-şi păstreze independenţa. După cum ştiţi, sunt oameni care nu se tem nici de oboseală, nici de primejdii, nici de moarte. Dar se învoiesc să fie nişte aliaţi, nu nişte ajutoare plătite cu un salariu, ca nişte supuşi.

În afară de aceste lămuriri, guvernatorul îi înmâna mesagerului său rapoarte şi notiţe.

A doua zi, transformat, întinerit, crezând deja c-o strânge pe Armelle în braţe, Olivier mergea în lungul punţii *Stelei Mărilor*, a cărei echipare o supraveghea. Printr-o favoare a destinului, avea să se întoarcă în Franţa în calitate de căpitan al acestui bric, după ce fusese îmbarcat şi aruncat în cală, ca o marfă oarecare...

Mariposa îl însoţea, mulţumită, dar şi îngrijorată... Dacă în Franţa îi va fi furat iubitul?

Capitolul XVI - În care Doamna Myrtille se depăşeşte pe sine

De săptămâni în şir, patroana *Viţelului-care-Suge* se plictisea în Le Havre, la soţul, asociatul şi complicele său, Godefroy Coquebar, în mod oficial "băcan", dar făcând, pe sub mâna, meseriile pe care le cunoaştem.

Frumoasa viperă nu-şi putea potoli mânia. Mai întâi, pentru că spelunca ei, sursă importantă de venituri, rămânea închisă, în urma unei hotărâri a locotenentului de poliţie. În acest fel pierdea posibilitatea de a fura carne omenească, de a expedia în Antile puşti piratereşti şi pulbere pentru acestea. Lipsa de acţiune o demoraliza. În plus, ducea dorul curţii ei de ticăloşi şi de zdrenţăroşi.

În al doilea rând, trebuie să mărturisim că Myrtille îl ura pe soţul ei, rămas în continuare, ca maniere şi ca suflet, fostul cârciumar din Niorţ, lacom, fals, viclean, grosolan şi chiar brutal.

Godefroy simţise că se aprinde când o revăzuse pe cea care-i purta numele. Această femeie elegantă, aristocrată, cu ochi negri, cu piele de iasomie, îi trezi instinctele, îşi reaminti de

zilele, atât de scurte, când fusese cu adevărat soţul acestei persoane adorabile şi vulcanice. Se rugă, strigă, pretinse, ameninţă... trudă zadarnică!

Tânăra femeie îşi închipui că poate să râdă de purtările lui. Îi pusese cu botul pe labe pe destui răufăcători, pe asasinii şi escrocii de la curtea Grobier, şi domnise, neruşinată, provocatoare, dar intangibilă, peste pleava din spelunca de pe strada Ballu.

Dar Coquebar nu se lăsă impresionat. Simţea că acum avea superioritate asupra soţiei sale. Oare nu revenea din capitală, cu coada-ntre picioare? Nu se temea ea oare că pierduse favoarea doamnei de Maintenon?

Prea mult timp suportase ticălosul dictatura insolentă a Myrtillei. Gata! Avea să vadă ea! După o scenă violentă de reproşuri comerciale şi insulte conjugale, băcanul tăbărî cu pumnii asupra soţiei sale. Era un bărbat scund, dar nervos şi musculos. Înfrânse furia Myrtillei, pe care-o umplu de vânătăi... De atunci, trebui să se supună legii soţului ei.

Plină de silă şi de ură, cea care fusese vremelnica logodnică a lui Olivier de Sauves îşi evoca unica ei dragoste. La Paris avusese vagi ştiri despre el; de când se afla în Le Havre, nişte corsari o informaseră mai bine. Ştia de succesul lui şi era mândră de două ori: ca îndrăgostită şi ca negustoreasă.

Dar se întâmpla că, într-o zi senină, când urcase la antrepozitele lui Coquebar — situate, după cum ne amintim, la jumătatea înălţimii coastei, în cartierul Ingouville — şi se distra privind mişcarea corăbiilor, căci marea făcea valuri înalte, se întâmpla, deci, să zărească ceva ce-o făcu să se înfioare şi să ia repede o lunetă. Visa? Nu, nu se înşela! Un bric splendid se pregătea să intre în port. Pavilionul Ţestoasei, desfăşurat de vântul din larg, se vedea bine, alături de cel al regelui, pe catargul mare.

Un mus care se-nvârtea pe-acolo i-a confirmat:

— Este *Steaua Mărilor*, o corabie grozavă!

De la soţul ei aflase că, în urmă cu cinci ani, Olivier fusese îmbarcat pe acea corabie. Începu să viseze, suspinând de dragoste.

* * *

Două ore mai târziu, însoţit de Mariposa, înfăşurată din cap până-n picioare într-un strălucitor şal spaniol, Olivier de Sauves, înveşmântat ca un mare senior: costum de un albastru regal, tricorn cu găitane de aur şi împodobit cu pene, cizme lustruite, şi purtând o spadă bogată la şold, se îndreptă către casa din piaţa Notre-Dame, în care locuia Godefroy Coquebar. Din confidenţele lui Monbars şi ale lui Tourmentin cunoştea legăturile dintre băcanul din Le Havre şi patroana *Viţelului-care-Suge* şi intenţiona să-l facă pe om să vorbească, chiar dacă pentru asta ar fi trebuit să-l ameninţe cu spadă.

Godefroy nu era acasă. Myrtille tocmai se înapoiase. La vederea lui Olivier, scoase un ţipăt:

— Dumneata! Olivier de Sauves!

— Eu, zise, înaintând către tânăra femeie care se dădu înapoi şi, părăsind prăvălia, se refugie în sufragerie, unde el o urmă, cu dinţii încleştaţi şi foarte palid.

Şi, totuşi, Myrtille fu cea care luă ofensiva. Se aruncă într-un fotoliu şi, privindu-l întruna pe Olivier cu nişte ochi foarte mângâietori, începu să râdă. Apoi, cochetă ca întotdeauna, zise:

— Admite că ţi-am făcut un serviciu pe cinste! Cel care-şi închiria spada în Târgul de Angajări a devenit, astăzi, un bogat căpitan de corsari! Ai venit, desigur, să-mi mulţumeşti pentru mijlocirea pe care ţi-am făcut-o?

Flamanco rămase tăcut. Era răscolit. Myrtille, fără farduri şi fără artificii, îi redă intactă amintirea acelei tinere din Niorţ, căreia trebuise să-i ia înapoi inelul de logodnă; pe de altă parte, îşi amintea şi de "cuptorul" sinistru din palatul Cinq-Mars.

Mariposa intrase şi ea, în spatele lui. Stătea într-un ungher întunecos, foarte atentă să studieze chipul acelei brunete faţă de care simţea o puternică antipatie.

Nevestei lui Godefroy Coquebar nu-i trebui mult timp ca să ghicească ce se-ntâmplă în inima tânărului căpitan al *Stelei Mărilor*. Se apropie, aşadar, de el, oferindu-şi pieptul, cu mâna întinsă şi suspinând:

— Vezi tu, aş fi putut să-ţi port pică pentru că m-ai părăsit... dar acum cinci ani, când te-am văzut trecând, atât de trist, atât de nenorocit, ca şi cum ţi s-ar fi înecat toate corăbiile, dragostea de odinioară a revenit şi mi-a înmuiat inima... căci niciodată n-am încetat să te-ndrăgesc...

— Mincinoaso! Hoaţo!

Aceste strigăte ţâşniră deodată din gâtul contractat al Mariposei şi, imediat, tânăra spaniolă sări ca o panteră, cu toate ghearele scoase... La prima izbitură, Myrtille fu răsturnată, întinsă pe podea, urlând... Urmă o frumoasă bătaie între femei. Spaniola îşi înfipse unghiile în obrajii femeii din Niorţ, căutându-i ochii:

— O să ţi-i scot, striga, femeie rea ce eşti! Hoaţă de copii! Furnizoare a Morţii!

Myrtille se apăra cu turbare. Genunchii ei loveau pântecul duşmancei sale, căreia îi strivea sânii mici şi aurii.

Nu fără greutate, Olivier interveni. Ghionţii plouau pe el cu nemiluita. I se smulse un smoc de păr! Cu sânii dezgoliţi, despletite, cu fustele ridicate, rivalele încercau încă să-şi facă rău una alteia, când el îi dădu un ordin Mariposei:

— Tu, treci în colţul acela! Dacă te mişti de acolo, îmi voi aminti de obiceiurile de pe insula Broaştei Ţestoase!

Atâta fu de ajuns. Gâfâind, tânăra femeie îi dădu ascultare.

Apoi Olivier se apropie de Myrtille care, neruşinată, nici nu-şi dădea osteneala să-şi aranjeze îmbrăcămintea. Fără îndoială, îşi închipuia că astfel este mai seducătoare.

Dar timpul şiretlicurilor trecuse, căci mâna dreaptă a tânărului îi strânse încheieturile ambelor braţe şi fu silită să răspundă la această întrebare:

— Ce-ai făcut cu Armelle, cu fiica mea?

Myrtille avu un surâs enigmatic:

— Ţi-o voi spune diseară, la bordul *Stelei Mărilor*, în cabina ta, pe pernă!

Atunci Olivier se întoarse către spaniolă:

— Cred, Mariposa, că voi fi nevoit să ţi-o las în grijă pe doamna!

— Mă oblig s-o fac să vorbească, strigă tânăra înaintând şi apucând un mic pumnal de Toledo pe care-l ţinuse prins în jartieră.

Myrtille se făcu albă ca varul şi declară:

— Să rămânem aşa, amândoi — toţi trei... Mărturisesc, Olivier, că aş fi vrut să te reiau... dar mă înclin... Rivala mea este frumoasă, aşa că... Cât despre îngerul tău blond, sărman prieten, iată ce pot să-ţi spun: Aveam de gând ca, în amintirea ta, s-o cresc, s-o ţin lângă mine, căci, vai! Eu n-am putut fi mamă... Ea îmi amintea de tinereţea ta... de a mea... cu ochii ei

cu sclipiri aurii... Eram sigură că în Antile te vei îmbogăţi şi vei deveni celebru... Aş fi fost bucuroasă să-ţi pot înapoia fiica, crescută de mine, învăţată cu maniere frumoase, pe scurt, demnă de tine, iubitul meu Olivier! Dar, din păcate, la scurt timp după plecarea ta, nişte saltimbanci mi-au furat-o, mi-au răpit-o. Vreme îndelungată au silit-o să fie balerină — la *Teatrul Minunilor*, pe Pont-Neuf...

Olivier făcu un semn de aprobare. O revedea pe Armelle trăgându-l către saltimbanci, râzând, uitând de foamea care o chinuia, ascultând reclama strigată de un saltimbanc tânăr, un cocoşat...

Încurajată, Myrtille continuă:

— Unde se găseşte acea nefericită? Nu ştiu! Mi s-a spus — dar, să fie oare adevărat? — c-ar fi terorizată de un individ demn de dispreţuit, care îşi spune Henri de Lagardère... După zvonurile care circulă prin oraş, acest om ar fi miraculos de priceput în mânuirea spadei şi...

— Îl voi ucide, şi gata! spuse calm Olivier de Sauves. Cu arma în mână, nu mă tem de nimeni... Numele acestui netrebnic îmi este de ajuns. Oriunde îl voi întâlni, îl pălmuiesc şi-l înfig în frigare, fără vorbă multă, după ce i-l voi fi smuls pe îngerul meu aurit.

După o jumătate de oră, pacea fusese pecetluită. Căpitanul *Stelei Mărilor* încheiase o alianţă cu Myrtille. Seara, cina alături de ea, în faţa sinistrului Coquebar. Mariposa fusese rugată să se întoarcă la bordul bricului, cu inima chinuită de o gelozie de altminteri nejustificată. Lui Olivier nu-i păsa de furnizoarea piraţilor. Nu se gândea decât la fiica lui şi la cum avea să-l ucidă pe acel Lagardère... Se stabili de comun acord următorul plan: chiar a doua zi, Myrtille va pleca la Paris şi va începe să-i caute pe Armelle şi pe netrebnicul ei însoţitor. Olivier, de îndată ce va termina cu anumite formalităţi pe care le avea de îndeplinit în Le Havre, se va întâlni cu ea la palatul Cinq-Mars. Apoi se vor înţelege asupra modului în care să acţioneze.

Când se întoarse în cabina sa, Olivier avu o surpriză: Mariposa nu se înapoiase... O aşteptă un timp în zadar, spunându-şi: "Nu simt dragoste faţă de ea... Fiecare sac îşi are peticul, n-are decât să-şi găsească pe cineva pe potrivă, aş fi încântat! Armelle! Armelle! Armelle! O voi revedea oare curând?"

Într-un târziu, adormi.

* * *

În vreme ce căpitanul de Sauves se lăsa, încă o dată, prins în mrejele diabolice ale Doamnei Myrtille, celălalt căpitan, prietenul său Gaston, viconte de Varcourt, înceta, pentru un timp, să-şi merite porecla de Tourmentin (Frământatul).

De la prima privire se simţise atras de blonda "surioară" a lui Lagardère şi înţelesese imediat că ea îl onoră cu o bunăvoinţă cu totul specială.

La început, acel băiat excelent se "frământa": "Oare mie, chiar mie, îmi dăruieşte această duioasă prietenie? Nu cumva, mai curând, prietenului tatălui ei, aceluia care, timp de ore întregi, i-a vorbit despre meritele şi curajul acestuia şi despre dragostea lui părintească — dragoste ce, pe toată durata exilului, nu a făcut decât să sporească? Eu, unul, simt că mă topesc după ea!"

Indulgentă, cu un mic surâs maliţios în colţul gurii, Jeanne de Montboron se pricepea să găsească pretexte foarte bune spre a-i lăsa pe tineri între patru ochi. Şi se întâmplă ceea ce trebuia să se întâmple: Armelle îl lăsa pe Gaston de Varcourt să-i ia mâinile şi-şi închidea uşor ochii, ascultându-l cum descria, fără a osteni, călătoria *Stelei Mărilor*, întrevederea cu Monbars, paşnicele fapte de vitejie ale Gentilomului Mărilor, bogăţiile aduse de bricul său la Basse-Terre, viaţa liberă şi aspră de pe insula Broaştei Ţestoase şi, de asemenea, pe ocolite, dragostea pe care Mariposa i-o închina lui Olivier. Fata nu era şocată de asta, dimpotrivă. Educaţia perfectă pe care o datora contesei de Montboron îi lăsase frăgezimea de fată tânără, dându-i totodată idei exacte asupra unor realităţi ale vieţii. Armelle era pură, fără a fi o gâsculiţă.

Dar anumite subiecte, atunci când sunt atinse, fără martori, de două fiinţe tinere care se plac, nu sunt, poate, lipsite de primejdii.

Într-o zi, Henri de Lagardère, căruia colonelul regimentului din Navarra îi încredinţase o scurtă misiune la Paris, sosi, încântat, la palatul Montboron. Avea în buzunar nu numai brevetul său de sublocotenent, dar şi un alt act, semnat de

d'Hozier, genealogul regal, în care era numit "Domnul cavaler de Lagardère".

Aruncând unui grăjdar căpăstrul iepei sale, află de la acel servitor că doamna contesă era absentă, dar că domnişoara de Sauves şi domnul viconte de Varcourt tocmai făceau muzică, în micul salon albastru de la demisol.

Uşa acelei încăperi drăguţe era doar împinsă. Henri intră, dar se opri brusc în loc. "Ciudat mod de a face muzică!", gândi, zâmbind.

Armelle se afla, într-adevăr, aşezată în faţa unui clavecin, cu degetele pe clape, dar faţa ei era ridicată... În picioare, în spatele ei şi cuprinzându-i mijlocul cu braţele, Gaston se pleca asupra ei...

Sărutarea dura... dura… dura...

— Copii! exclamă cavalerul, aşa cum stau lucrurile… singurul remediu este să vă căsătoriţi repede!

Se poate ghici ce urmă: ţipete, râsete, batistă...

— Pe cinstea mea, trase Henri concluzia, în absenţa domnului de Sauves, deoarece până acum, dragă Armelle, am fost, în fond, tutorele tău, aştept ca Varcourt să însărcineze pe cineva să-mi ceară în mod oficial mâna ta.

— Dragă prietene, declară Gaston, nu ştiu cui dracu aş putea încredinţa această misiune plăcută! Sunt nu numai orfan, dar şi fără nici o rudă. Dac-aş ruga-o pe doamna de Montboron să-mi facă acest serviciu? Ce crezi?

Plin de gravitate, Henri consimţi, apoi declară:

— Până atunci, vă dau binecuvântarea mea, pentru a vă îngădui ca, de acum încolo, să vă sărutaţi fără remuşcări!

Zâmbea, dar în sufletul său se strecurau nişte nuanţe cenuşii. Armelle îndrăgostită, Armelle logodită — însemna spulberarea unuia dintre rosturile vieţii lui. Nu mai era primul confident, unicul prieten al fetei, căci o îndrăgostită aparţinea, întreagă, iubitului ei.

* * *

Două zile mai târziu, în timp ce Henri se afla la Versailles, un servitor foarte bine îmbrăcat şi călărind în cal frumos sosi la portarul palatului Montboron. Părea foarte tulburat, încercând să explice:

— Îndurare, trebuie să-i vorbesc imediat domnişoarei de Sauves! Poate că este în joc viaţa domnului cavaler de Lagardère!

Un lacheu fu trimis degrabă la tânăra fată, care se pregătea să-şi facă toaleta de seară. Ea îşi puse o mantie şi coborî la parter. Gâfâind, servitorul îi spuse:

— Sunt veşti proaste... Domnul cavaler de Lagardère a fost victima firii sale bătăioase... Domnul cavaler a primit o lovitură urâtă de spadă... Mai mult ca sigur că va muri! În fine, dânsul o imploră pe domnişoara să alerge la căpătâiul său... am pregătită o trăsură...

Armelle se făcu albă ca varul şi-şi strânse în jurul trupului mantia — durerea şi spaima o făceau să-i fie frig. Fără a se gândi măcar să-i anunţe pe contesă şi pe logodnicul ei, se repezi, urmată de servitor.

Vizitiul dădu imediat bici cailor şi trăsura porni în goană mare, pe pietrele inegale ale pavajului.

Cufundată în gânduri, nefericita fată nu privea decât în ea însăşi: îşi închipuia imagini dintre cele mai îngrozitoare... Şi aşa de mare îi era dragostea pentru "frăţiorul" ei, încât îl uită până şi pe Gaston şi tânăra lor dragoste.

Legănată de trăsură, nu fu atentă la nimic; de altminteri, în acea epocă, în ciuda felinarelor, nimic nu semăna mai mult cu o stradă, noaptea, în Paris, decât o altă stradă... Armelle nu-şi dădu, aşadar, seama că vehiculul ieşea prin Ponte de la Conference, intra pe Cours-la-Reine, urca pe colina Chaillot şi continua în lungul Senei. Nu văzu nici că, după ce trecuseră de satul Chaillot, douăzeci de călăreţi înconjuraseră trăsura şi-şi scoseseră săbiile. Erau nişte însoţitori ciudaţi, semănând mai mult cu nişte sărăntoci din Curtea Grobier, decât cu gentilomi demni de a escorta o domnişoară de Sauves.

La Auteuil, vehiculul se opri. Portiera fu brusc deschisă, cu brutalitate.

— Am ajuns? întrebă Armelle.

Fără a răspunde, două personaje se înghesuiră în trăsură. Fata mirosi un parfum, desluşi o fustă... Şi-şi pierdu cunoştinţa — un tampon de vată îi fusese pus sub nări.

Atunci se auzi o voce seacă, cea a Zânei Choquette, care poruncea:

— Haideţi, băieţi! traversaţi Saint-Cloud-ul ca fulgerul. Ne ducem spre Le Havre prin Saint-Germain, Meulan, Nantes şi Rouen. Posturile de schimbare a căilor sunt asigurate. La drum, şi repede!

* * *

De-abia căzuse Armelle în capcana pregătită de Myrtille, când un fel de gitană, plină de noroi, palidă, cu obrajii supţi, şi ai cărei ochi străluceau ca jarul, intra la portarul somnoros al palatului Montboron şi, frângându-şi mâinile, îi spunea:

— Mă recunoaşteţi? Sunt Mariposa Granda... Aduceti-vă aminte de răposatul meu tată, care era hăitaş la Versailles, la domnul conte de Montboron...

Omul se frecă la ochi şi făcu apel la memorie. Îşi amintea foarte bine... Dar ce voia tinerica asta, îmbrăcată atât de ciudat?

— Am venit pe jos de la Le Havre, pentru a-ncerca să-i salvez pe nişte prieteni ai doamnei contese. Imploraţi-o să mă primească imediat!

Peste cinci minute, Jeanne de Montboron o asculta pe Mariposa, prăbuşită la picioarele sale.

— Doamnă, trebuie să-l salvaţi pe Olivier şi pe cei pe care-i iubeşte. Myrtille Coquebar, scroafa aceea... a reuşit să-i recâştige încrederea. De s-ar milostivi Sfânta Fecioară de el!

Mişcată şi tulburată, Jeanne trimise să fie chemaţi vicontele de Varcourt şi Armelle...

Plecarea subită a acesteia îi sperie pe toţi, iar Mariposa avu o criză de furie nebună. Îşi smulgea părul:

— Este o viclenie a acelei femei infame! Am sosit aici cu câteva minute prea târziu!

Dar nu degeaba fusese Gaston, timp de aproape zece ani, căpitanul Tourmentin. Obţinu de la doamna de Montboron puteri depline, şi măsurile necesare fură luate repede. În douăsprezece minute, caii erau înhămaţi la o trăsură înconjurată de lachei călare şi înarmaţi, dintre care patru purtau torţe. Portarul, care fusese soldat, majordomul — un foarte bun puşcaş — şi el însuşi, Gaston, mergeau în frunte, în timp ce, în trăsură, contesa şi Mariposa îşi puneau picioarele delicate pe o ladă plină cu pistoale gata de a fi folosite.

De data aceasta, întâmplarea fu de partea oamenilor cinstiţi. O patrulă a pazei de noapte, întrebată fiind de Gaston de Varcourt, declară că se încrucişase cu trăsura de culoare verde care o luase pe Armelle şi preciza că o văzuse pornind pe strada Bac. Deoarece aceasta ducea la Pont-Royal, urmăritorii ajunseră curând la Porte de la Conférence. Şi cei de acolo îşi aduceau aminte de trăsura verde. Pista era, aşadar, bună. Cu puţin noroc, puteau spera să-i prindă din urmă pe răpitorii fetei.

Atunci Tourmentin — sărmanul redevenise demn de porecla sa — dădu ordine stricte:

— Legile sunt de partea noastră... Aşa că, nici un menajament: folosiţi sabia şi pistolul! Nu ochiţi trăsura, căci s-ar putea s-o răniţi pe domnişoara de Sauves... Pe toţi ceilalţi, animale şi oameni, împuşcaţi-i, străpungeţi-i!

* * *

Myrtille şi demnul ei soţ hotărâseră să joace totul pe o singură carte. Ori pierdeau, ori câştigau dublu: câştigul era moartea lui Lagardère şi sechestrarea Armelllei, pierderea era un ştreang de cânepă.

Zâna Choquette nu-şi pierduse timpul. Se reinstalase la ea acasă, în palatul Cinq-Mars. Îi rămâneau cele două atuuri principale ale sale: mult aur şi frumuseţea. Şi unul şi celălalt reuşiseră repede să adune în jurul ei şi al lui Coquebar — care, înspăimântat, se prefăcea orb şi surd — nişte indivizi zdraveni care n-aveau nimic de pierdut, decât o viaţă mizerabilă şi veşnic ameninţată. Myrtille îşi pregătise planul de atac. Se cunoaşte ce-a făcut pentru a o prinde în capcană pe Armelle, fără ştirea tatălui ei, pe care îl făcuse să creadă, nenorocitul, că Henri de Lagardère era singurul care i-ar fi putut reda fiica înjosită.

Pe de altă parte, cu două ore mai înainte ca tânăra să fi căzut în cursă, Henri de Lagardère care, în societatea unor ofiţeri simpatici, lua liniştit masa la Versailles, la *Hanul-celor-Trei-Regi*, văzu sosind un paj tânăr de la Grajdurile Mici. Acesta îl salută, îl întrebă dacă era cu adevărat domnul cavaler de Lagardère şi, fără a mai spune vreun cuvânt, îi puse pe masă un plic. Henri îl rupse şi, uluit, citi:

"Dragul meu cavaler,

Myrtille a răpit-o pe Annette. Biata copilă se află închisă într-o casă pătrată, cu obloane trase, situată într-o livadă, prima pe dreapta, la intrarea în Saint-Cloud. Nu pot să-ţi povestesc chiar tot... La orele opt seara, împreună cu câţiva prieteni, voi sparge uşa. Mai trebuie să-ţi spun că mă bizui pe dumneata?

Tourmentin"

Deşi mesagerul se volatilizase, tânărul n-avu nici o bănuială. De altminteri, nu cunoştea scrisul lui Varcourt. În câteva clipe se ridică, îşi luă spada, sări pe cal şi, fără a spune nimănui vreun cuvânt, cu fruntea încruntată, porni în goană spre Saint-Cloud. Nu mai era mult până să bată ceasurile opt. Peste douăzeci de minute, Gaston va acţiona pentru a o elibera pe Armelle. Trebuia să ajungă la timp spre a-i da o mână de ajutor!

Calul era bun. Părea să împărtăşească nerăbdarea călăreţului... Primele bătăi de ora opt începeau să răsune din svelta clopotniţă din Saint-Cloud, când animalul înspumat se opri şi fu legat de un gard. Henri făcu o scurtă recunoaştere a locurilor. Era deja aproape întuneric. Văzu, în livadă, nişte bărbaţi înveşmântaţi în pelerine lungi, cu gulerul ridicat. Strigă:

— Lagardère!

Un bărbat se întoarse spre el şi-şi scoase sabia:

— Sst!

În faţa uşii se aflau trei voinici. Cavalerul îi văzu împingând cu forţă: uşa scârţii, gemu, cedă...

Dintr-un salt, Henri pătrunse în vestibul.

Şi, atunci, toată scena se schimbă — uşa fu închisă la loc şi trei spade o păzeau, ceea ce-l făcu pe cavaler să ridice din umeri, gândind: "Armelle a servit drept momeală... Iată-mă atras într-o capcană mortală. Slavă Domnului! Începeam să mă plictisesc... Nu mai aveam nici un burdihan de spintecat, nici o ureche de tăiat! Ce viaţă-i asta, să stai cu spada vârâtă-n teacă?"

În timp ce Lagardère se lăsa pradă acestor gânduri plăcute, vestibulul — care până atunci fusese cufundat în beznă — se luminase. Prin două uşi îşi făcură apariţia câţiva oameni

înarmaţi şi trei soldaţi cu înfăţişare nu prea demnă de încredere şi care purtau săbii.

Se auzi un glas puternic:

— Lagardère este al nostru! Lăsaţi-mi plăcerea de a-l pedepsi aşa cum vreau eu!

Şi un gentilom înalt, cu ochii de un albastru închis, se repezi cu sabia ridicată. Era foarte frumos şi palid de furie:

— Seducător josnic! Mizerabilule! urlă, atacându-l pe Henri.

Acesta se dădu înapoi. Era cuprins de un sentiment ciudat. Adversarul acela misterios, atât de frumos, semăna cu Armelle într-un mod aproape halucinant... Enervarea lui i-ar fi permis adversarului său să-i înfigă de cinci-şase ori spada în piept. Dar Lagardère îşi spunea: "Nu pot să-l ucid! Nu pot!"

Din clipa aceea se hotărî: pentru prima dată, socoti că este folositor să bată în retragere. Spada adversă se ciocnea întruna de a sa. Fără o vorbă, pas cu pas, Henri se apropia de uşă.

— Răniţi-l, dar nu-l ucideţi! Îl vreau viu! Veniţi cu toţii în ajutor! strigă agresorul lui Henri, al cărui glas ca de trâmbiţa se auzi imediat:

— Nici rănit, nici prins! Domnule, vă salut. Spada dumneavoastră este bună, dar sunteţi cam prea nervos. Sluga dumneavoastră! Ne vom revedea, asta v-o promit, pe cinstea mea de Lagardère!

După aceste cuvinte, păru să cadă trăsnetul. Cei trei *bravi* plătiţi de zână Choquette n-au putut niciodată să-şi explice înfrângerea lor... Unul din ei fu apucat de gât, ridicat, azvârlit, şi căzu la picioarele gentilomului care părea că ţine morţiş să-l captureze pe cavaler; altul, victimă a unei piedici puse cu piciorul, se duse lângă el, pe podea, în timp ce al treilea primi în nas un asemenea pumn, încât sângele îi ţâşni şi pe nări şi pe gură. Se porniră strigăte. Pocniră împuşcături. Vestibulul se umplu de fum. Fu auzit Lagardère declarând:

— Pleava asta nu era demnă de spadă!

Uşa fu trântită. Afară, un glas tânăr fredona melodia lui Lulli[182], scrisă pentru armatele domnului de Turenne[183]:

---

[182] *Lulli* sau *Lully* (Jean-Baptiste) (1632–1687): violonist şi compozitor francez, de origine italiană. A fost creatorul operei franceze şi a compus tragedii lirice, balete, divertismente pentru comediile lui Molière şi muzică religioasă. (n.t.)

[183] *Turenne* (Henri de la Tour d'Auvergne, viconte de) (1611–1674): Mareşal

Ieri dimineaţă, când plecai,
Am întâlnit măreţ alai,
De trei mari regi, porniţi la drum...[184]

Întâmplarea este o femeie. Are, aşadar, capriciile ei. În acea noapte hotărâse, fără îndoială, să-şi acorde favorurile virtuţii, curajului şi dreptăţii...

Tocmai când trăsura în care se aflau Doamna Myrtille, demnul său soţ Coquebar şi Armelle — cu căluş la gură — se pregătea să urce, în triplu galop, creasta destul de abruptă de la Saint-Cloud, i se frânse o osie.

Fură nevoiţi să oprească. Printre înjurăturile băcanului şi vociferările Zânei Choquette, se făcură încercări de a repara stricăciunea, dar în zadar. După o jumătate de oră de strădanii, trebuiră să accepte realitatea: accidentul necesita eforturile îndelungate ale unui rotar... Myrtille, din ce în ce mai nervoasă, ca şi cum nişte antene misterioase ar fi avertizat-o de primejdie, se hotărî să părăsească trăsura, lăsată în grija unui *bravo*, şi să închirieze, în Saint-Cloud, o caleaşcă de poştă, indiferent cu ce preţ. Vor spune că tânăra care dormea este bolnavă...

Şi acela fu momentul în care Gaston de Varcourt, înzestrat cu ochi buni de marinar, zări vehiculul verde şi dădu semnalul:

— Uite-i pe oamenii noştri. Să nu umblăm cu jumătăţi de măsură! Îi aşteaptă spânzurătoarea. Trageţi fără milă!

În trăsură, contesa Jeanne şi Mariposa, pline de curaj, deschiseră lădiţa cu pistoale, se înarmară şi se aplecară în afară, fiecare pe partea ei, gata să tragă.

— Foc! strigă Tourmentin.

---

al Franţei. Împreună cu Condé a fost victorios la Nordligen. A participat la *Frondă*, împotriva lui Mazarin, apoi a trecut din nou de partea regelui, înfrângându-l pe Condé. A condus armata franceză în războaiele din Spania şi Olanda. (n.t.)

[184] Textul original din melodia lui Lulli este:

Hier matin,
J'ai rencontré le train
De trois grands rois qui partaient en voyage... (n.t.)

Brusc, noaptea se umplu de stele. Câţiva bărbaţi se rostogoliră jos de pe cai; izbucniră strigăte ascuţite. Dar călăreţii care înconjurau trăsura verde ripostară. Pe lângă urechile contesei şuierară gloanţe... Foarte absorbită de tirul său, având grijă să nu ochească decât siluete călare, ea nu o văzu pe tânăra spaniolă, la portiera din dreapta, tresărind şi căzând moale în genunchi...

De altfel, o voce binecunoscută răsuna, ca o adevărată trâmbiţa:

— Lagardère! Lagardère!

La zgomotul tirului intens, lacheii doamnei de Montboron, care ţineau torţe, se dăduseră cu prudenţă la o parte. Se temeau, pe bună dreptate, să nu servească drept ţintă. Aşa încât lupta care se încinse fu confuză. Spadele şi pistoalele îşi făceau din plin meseria, dar fără prea mari rezultate. Varcourt, Lagardère şi oamenii contesei îi atacau cu furie pe spadasinii Myrtillei. Aceştia nu rezistară nici zece minute. În curând, lupta încetă din lipsă de combatanţi.

Torţele luminară trei cadavre. Pe drum se vedeau bălţi mari de sânge...

Armelle zăcea în trăsură, adormită de un narcotic preparat după o reţetă a lui Coquebar.

Myrtille fugise. Profitând de întuneric, se urcase pe cal, la spatele unuia dintre *bravii* săi, Marc de Remaille, fiind repede imitată de soţul său, luat pe cal de Joël de Jugan. Acum se îndreptau în galop spre Nantes, fugind ca de frica morţii.

O jumătate de oră mai târziu, jandarmii — chemaţi de Gaston de Varcourt — încheiau un proces verbal.

Armelle, încă pe jumătate sub influenţa lui Morfeu, era totuşi în stare să depună o mărturie; contesa de Montboron vorbea în numele sărmanei Mariposa Granda. Totul o acuză pe Zâna Choquette. Doar Henri socotea că nu merită să facă plângere împotriva stăpânilor casei cu obloane verzi.

La cincisprezece zile după această scenă dramatică, spre orele unsprezece dimineaţa, Olivier de Sauves care, în ajun, îi înmânase lui Pontchartrain[185] — secretar de stat, ministru al marinei şi al Casei Regale — scrisoarea şi rapoartele comandantului Jean Ducasse, vedea deschizându-se un batant al uşii cabinetului lui Louis al XIV-lea.

Suveranul era deja informat dar, pentru a lua o decizie fermă, ţinea să-l audă el însuşi pe căpitanul de Sauves. Ca de obicei, fu foarte amabil.

În timp ce parcurgea foile de pergament răspândite pe biroul său, îi puse întrebări foarte precise cu privire la numărul de corăbii de corsari de care dispunea insula Broaştei Ţestoase; asupra efectivului pe care l-ar putea pune la dispoziţie piraţii şi corsarii; apoi îi făcu tânărului această confidenţă:

— Am ezitat multă vreme, domnule, să acceptăm a ne alia forţele cu cele piratereşti. Jurnalele străine, mai ales cele din Olanda, sunt pline de fapte revoltătoare, care li se impută piraţilor. Desigur, alte climate, alte obiceiuri... Ştim că, sub cerul antilez, optica se schimbă. De altminteri, prea adesea spaniolii s-au arătat foarte puţin demni de a fi numiţi creştini, în America, precum şi în alte părţi.

Şi, întorcând capul, preciza:

— Dorim să terminăm cu Spania. Am hotărât să desăvârşim ruina detestabilului imperiu al lui Carol Quintul. Ne gândim că o lovitură puternică poate fi dată puterii sale în Indole Occidentale. De aceea acceptăm, în cele din urmă, ofertele domnului guvernator Ducasse. Peste puţin timp, domnul de Pointis, comandant de escadră, va fi convocat aici. El strânge, la Brest, o forţă armată destul de frumoasă: şapte corăbii mari, unsprezece fregate, câteva brigantine, fără a mai vorbi despre bărci de traversare, vase de război pentru paza coastei, corăbii pentru transportul armamentului şi vase aruncătoare de flăcări.

[185] *Pontchartrain* (Louis Phélypeaux, conte de) (1643–1727): om politic francez, controlor general al Finanţelor, secretar de stat la Marină şi la Casa Regală, apoi cancelar. (n.t.)

Dumneavoastră, domnule, veţi însoţi această escadră pe bricul dumneavoastră, *Steaua Mărilor*, în calitate de căpitan. Vom semna cu plăcere brevetul dumneavoastră.

Olivier, încântat şi îmbujorat de plăcere, se înclină. De acum înainte nu mai era un simplu ofiţer aflat la ordinele Marii Confrerii a Piraţilor, ci un căpitan adevărat, prin decizia regelui... Tocmai se pregătea să deschidă gura spre a-i mulţumi monarhului, când acesta îl opri, cu un gest nobil:

— Aceasta, domnule căpitan, este răsplata pentru omenia dumneavoastră. Ne place să facem cunoscut, astfel, că odată ce se va încheia pacea, nu vrem ca acolo să mai continue jafurile şi tâlhăriile...

În sinea sa, Olivier gândi: "Asta e condamnarea la moarte a Ţestoasei! Ce s-ar face piraţii, dacă Spania ar deveni prietena noastră?"

Se pregătea să se retragă, mergând de-a-ndăratelea şi făcând trei plecăciuni, aşa cum cerea eticheta, când chipul lui Louis al XIV-lea se îmblânzi şi mai mult. Olivier auzi aceste cuvinte care-l uimiră:

— Nu veţi uita uşor ziua de astăzi, domnule de Sauves...

— Sire, spuse căpitanul, onoarea extremă pe care mi-a făcut-o Majestatea Voastră, numindu-mă...

— Este vorba de ceva mai mult decât atât!

Şi, după aceste cuvinte, fruntea regelui se înclină, mâna sa dreaptă făcu un semn de adio, şi Olivier de Sauves se pomeni în celebra anticameră denumită "Ochiul de Bou", pentru că-şi primea lumină printr-o fereastră rotundă. Acolo mişunau curteni, solicitanţi şi funcţionari ai guvernului, îmbrăcaţi în costume strălucitoare. Era centrul de ţesere a intrigilor de la Curte.

De-abia se închisese uşa cabinetului regal, când tânărul scoase un strigăt:

— Lagardère!

Era, într-adevăr, turbatul acela care, cu două săptămâni în urmă, scăpase din capcana pregătită în căsuţa de la Saint-Cloud. Îl avea în faţă pe cel care o răpise pe Armelle, cel care murdărise acel crin de câmpie!

O furie cumplită puse stăpânire pe el. Uitând locul în care se afla, îşi trase spada, strigând — mai degrabă urlând:

— Mizerabilule! De data aceasta vei vorbi! Gestul lui nebunesc stârni o mare zarvă. Prinţi, mareşali, pairi ai Franţei,

duci, conţi, ofiţeri — toţi fură într-atât de scandalizaţi, încât nici unul nu se gândi, la început, să se arunce între cei doi bărbaţi. De altfel, rapiditatea cu care se desfăşurau evenimentele sfida orice intervenţie. Henri luase poziţia de gardă, zâmbind:

— "Mizerabil", aţi spus, domnule? Iată un cu vânt pe care nu-l veţi mai pronunţa niciodată! V-am văzut acum câteva seri în faţa mea, însoţit de vreo zece spadasini şi...

Deodată, cei doi batanţi ai uşii cabinetului regal se deschiseră larg şi Louis apăru, cu sprâncenele încruntate:

— Ce înseamnă asta?

Capetele se descoperiră, frunţile se plecară. Cele două spade se înclinară spre pământ, pline de respect.

Dar în clipa în care Louis al XIV-lea înainta, foarte nemulţumit, pentru a mustra şi, poate, spre a-i pedepsi pe duelgii, în mulţimea elegantă se produse o mişcare şi, ca de la sine, se formă un culoar liber.

Doamna de Maintenon înainta, blândă şi majestuoasă. În spatele ei veneau Armelle, contesa de Montboron şi vicontele de Varcourt.

Regele îşi scoase pălăria, se înclină şi reintră în cabinetul său. Fusese informat şi, dintr-o nobilă delicateţe, nu voia să fie martorul scenelor ce aveau să urmeze.

Sub privirea înduioşătoare a marchizei, Armelle se aruncă în braţele tatălui ei, de acolo trecând în cele ale cavalerului de Lagardère. Se spuseră puţine cuvinte. Explicaţiile au fost date în camera în care doamna de Maintenon i-a condus pe protejaţii săi. Urmară îmbrăţişări şi lacrimi...

Cum ar putea fi descrise acele clipe fericite? Bucuria oamenilor se exprimă mai ales prin exclamaţii, strigăte nearticulate, suspine, îmbrăţişări... La pieptul tatălui său, Armelle fusese cât pe-aci să leşine de bucurie. Olivier, după ce strânsese mâinile prietenului său Tourmentin şi după ce i-o împinsese în braţe pe dragă să copilă, se apropie de Lagardère.

— Domnule, i se adresă foarte emoţionat, nu ştiu cum să şterg jignirile de care m-am făcut vinovat... Fiind înşelat şi trădat, am tras de două ori sabia din teacă împotriva dumneavoastră... Adineauri, în faţa unei părţi a Curţii, v-am adresat o nouă insultă... Primiţi scuzele mele! Sunteţi cel mai brav gentilom, sufletul cel mai curat pe care l-am cunoscut! Armelle a mea vă datorează nu numai viaţa, ci şi fericirea...

Henri zâmbi blând şi trist:

— Acum câteva nopţi, în vestibulul acelei case din Saint-Cloud, acum un sfert de oră, sub "Ochiul-de-Bou", eraţi la dispoziţia mea... O! Sunteţi o lamă excelentă, dar mânia vă tulbură şi vă răpea posibilităţile... De trei sau de patru ori am văzut spaţiul pe care l-aţi lăsat fără apărare şi prin care ar fi putut pătrunde spada mea... V-a salvat o intuiţie... Regăseam în dumneavoastră ceva din blonda noastră Armelle... Dacă trebuie să vă scuzaţi, sunt nevoit să vă imit... Fără acea intuiţie, v-aş fi ucis! Iată-ne, deci, chit.

Şi, în vreme ce cei doi bărbaţi se îmbrăţişau, doamna de Maintenon spunea:

— Da, domnilor, sunteţi chit... Dar nedemna mea fină nu şi-a primit răsplata! Ani îndelungaţi, priceperea ei vicleană, făţărniciile ei iscusite şi-au bătut joc, în mod josnic, de iubirea şi buna mea credinţă! Azi-dimineaţă, domnul marchiz d'Argenson[186], locotenentul de poliţie, a prezentat Majestăţii Sale rezultatul edificator al unei percheziţii efectuate la *Viţelul-care-Suge* şi la palatul Cinq-Mars. Soţii Coquebar vor fi arestaţi, supuşi unui interogatoriu, judecaţi şi, fără îndoială, arşi de vii. Ordinele necesare au fost date. Justiţia îşi va spune rapid cuvântul ei aspru!

* * *

Când jandarmii din Le Havre s-au dus la băcanul Coquebar, au găsit prăvălia închisă şi au fost nevoiţi să spargă uşa. S-au pomenit în faţa unui spectacol îngrozitor: dormitorul soţilor era plin de sânge... Pe podea zăceau două cadavre: Godefroy Coquebar şi Marc de Remaille... În mâna dreaptă ţineau câte un pistolet. Unul dintre cadavre avea în frunte o gaură neagră, din care se scursese creier; celălalt — o gaură asemănătoare, sub sânul stâng.

Într-un cabinet de toaletă fu găsită Myrtille, spânzurată de un cuier. Cu limba atârnându-i din gură, cu ochii daţi peste cap, părea însăşi imaginea urii...

---

[186] *D'Argenson* (Marc René de Voyer, marchiz) (1652–1721): locotenent general de poliţie, apoi păstrător al sigiliilor. (n.t.)

Ce se întâmplase oare? Era, poate, epilogul unei drame din gelozie? Adevărul n-a mai fost căutat. Moartea celor doi asociaţi stingea orice acţiune judecătorească; cea a individului Remaille curăţa cartierul Vallée-de-Misère de un asasin notoriu...

* * *

După douăzeci de zile de la această descoperire, Olivier, la bordul *Stelei Mărilor*, îşi lua rămas bun, însoţit de Tourmentin — care se frământa din nou — de la fiica sa şi de la contesa de Montboron.

Perechile se despărţeau...

Armelle şi Gaston se sărutau cu disperare... Olivier şi Jeanne îi imitau... Între ei, dragostea se născuse imediat, puternică... Contesa purta un inel de logodnă, dăruit de căpitanul de Sauves.

Cu voia lui Dumnezeu, peste câte va luni *Steaua Mărilor* avea să se întoarcă la Le Havre. La Paris se vor celebra două căsătorii. Regele-Soare promisese să-şi pună semnătura pe contracte... În aşteptarea acelei zile fericite, cele două logodnice vor pregăti instalarea apartamentelor lor în palatul Montboron, neuitând să pună flori, în cimitirul Abaţiei Saint-Germain-des-Prés, pe mormântul doamnei Bernard şi pe cel al sărmanei micuţe Mariposa, care murise la timp pentru a nu vedea că îi este preferată frumoasa contesă.

* * *

În aceeaşi zi în care îndrăgostiţii îşi luau cu pasiune rămas bun, Henri de Lagardère se înapoia la tabăra să militară, la La Fère[187]. Cânta, în timp ce-şi strunea calul, cam nervos. Cânta, deoarece era curajos în faţa durerii, ca şi în faţa primejdiilor. Dar, în străfundurile inimii sale, un glas melancolic plângea: "Pentru o inimă îndrăzneaţă, nimic nu este imposibil! Armelle şi-a regăsit tatăl, aşa cum îi promisesem... Iubeşte... Este iubită... Dar eu, iată-mă singur... Nu mi-a rămas nimic!"

Înăbuşi acel glas, îşi scoase sabia din teacă, o privi şi o mângâie ca pe o femeie: "Nimic, decât această prietenă. Este

[187] *La Fère*, oraş la confluenţa râurilor Serre şi Oise; fostă fortăreaţă. (n.t.)

mult! Ea mi-a redat numele; ea a dovedit că sunt gentilom... Acum, atenţie! Să devenim serioşi... S-a sfârşit cu tinereţea... Viaţa ne aşteaptă... Ce ne rezervă oare? Nu contează! Vom şti să învingem Destinul!"

Sfârşitul volumului Tinereţea Cocoşatului

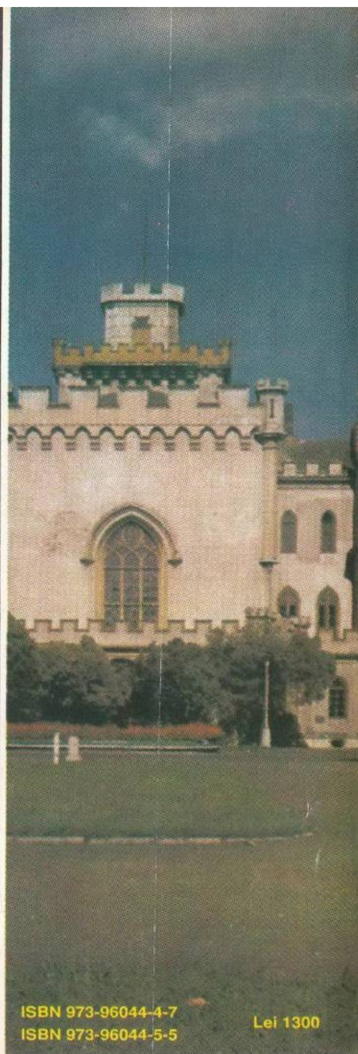
SERIA LAGARDÈRE

Roman fermecător — tradus pentru prima dată în limba română — care deschide suita fascinantă a aventurilor lui Lagardère. Căci fiul lui Féval, prin această operă literară, a dat Cocoșatului (sau Micului Parizian) un început, eroul căpătînd, mai mult ca oricînd, autenticitate și substanță umană.

Există, desigur, Lagardère, un erou legendar; există un personaj — Cocoșatul — a cărui ghebă servea drept pupitru speculanților din epoca Regenței...și mai există deviza: Dacă tu nu vii la Lagardère, Lagardère va veni la tine !

Editura ELIS

ISBN 973-96044-4-7
ISBN 973-96044-5-5
Lei 1300